

§ 1 Anmälan om ordförande i utskott

Andre vice talmannen anmälde att *Viktor Wärnick* (M) valts till ordförande i socialförsäkringsutskottet under *Jessica Rosencrantz* (M) ledighet den 15 maj–13 augusti.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2022/23:310

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:310 Betygsinflation
av *Aylin Fazelian* (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 2 juni 2023.

Skälet till dröjsmålet är utrikes tjänsteresa.

Stockholm den 24 april 2023

Utbildningsdepartementet

Lotta Edholm

Interpellation 2022/23:316

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:316 Arbetssituationen för polisen i region Nord
av *Isak From* (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 29 maj 2023.

Stockholm den 25 april 2023

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2022/23:FPM79 Nytt direktiv om rätten att få en vara reparerad
COM(2023) 155 till civilutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2022/23:104 till skatteutskottet

2022/23:106 och 109 till justitieutskottet

2022/23:108 till konstitutionsutskottet

EU-dokument

COM(2023) 201 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 19 juni*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande

2022/23:FiU22 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Justitieutskottets betänkande

2022/23:JuU10 Polisfrågor

Försvarsutskottets betänkande

2022/23:FöU8 Personalförsörjning

Socialutskottets betänkande

2022/23:SoU14 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap

Utbildningsutskottets betänkande

2022/23:UbU7 Lärare och elever

§ 6 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster

Prot. 2022/23:98
26 april

Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU9
Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster (prop. 2022/23:59)
föredrogs.

*Genomförande av
elmarknadsdirektivet
när det gäller leverans
av el och aggregeringstjänster*

Anf. 1 MATS GREEN (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

På grund av den stora utökningen av väderberoende energislag som vind- och solkraft ökar energisystemets krav på flexibilitet. Väderberoende energikällor kan inte reglera sin produktion efter behovet, vilket gör att flexibla lösningar i stället krävs. Detta i sin tur betyder att konsumenter tvingas anpassa sin förbrukning efter produktionen.

Denna stora variation mellan utbud och efterfrågan driver även fram nya tekniska lösningar, vilka kommer att påverka elsystemet som helhet. För att säkerställa att balansen i systemet kan upprätthållas vid introduktionen av nya tekniker krävs förändringar i dagens regelverk. Och detta förslag är ett viktigt steg för att hantera de senaste årens utveckling av elsystemet och vem som är ansvarig för vad.

Det förslag som vi nu står i begrepp att fatta beslut om innebär att ett antal steg tas för att tydliggöra ansvaret mellan systemansvarig, balansansvarig, aggregator samt elleverantörer och elkonsumenter. Att Socialdemokraterna valde att förbise frågan om vem som är ansvarig tillika vem som betalar för vad visar hur lötsinnigt de har tagit på energifrågan. Förslaget innehåller även en positiv förstärkning av elkonsumenternas rättigheter och deras möjlighet att välja avtal med timpriser.

Fru talman! Att underlätta för en konsument att styra sin egen förbrukning och därigenom minska sina kostnader är positivt. Men i slutändan är det inte de svenska medborgarna eller de svenska företagen som ska bära bördan av ett illa fungerande elsystem. Att hela industrier tvingas stå still och sälja eller spara el är i det långa loppet inte positivt. Det kommer att skada Sverige som industrination, för att inte tala om vårt välbefinnande.

Fru talman! Med den nya regeringen ser vi en välkommen förändring i svensk energipolitik. Det är inte längre fina ord som prioriteras utan en stabil energiinfrastruktur. Detta förslag är ett steg för att hantera en nyligen uppkommen situation. Detta tillsammans med regeringsuppdrag om stärkt försörjningstrygghet i energisektorn och satsningen på stabil, pålitlig, planerbar och klimatsmart kärnkraft gör att vi åter rör oss mot det elsystem som krävs för en industrination och ett framtida välbefinnande för oss som bor, lever och verkar i Sverige.

Fru talman! Man kan dock undra varför detta beslut fattas först nu, tre år efter att direktivet infördes i EU och efter att EU inlett ett överträdelseärende mot Sverige. Svaret går att finna hos den tidigare regeringen.

Den socialdemokratiska regeringen monterade nämligen inte bara ned stora delar av svensk baskraft och ersatte den med väderberoende kraft, vilket skapade stora differenser mellan utbud och efterfrågan, utan den lyckades även negligera regelverket då nya tekniska lösningar uppstod på elmarknaden.

Fru talman! Till och med EU insåg att regelverket måste uppdateras för att hantera denna nya situation. Dessvärre gjorde inte den tidigare regeringen med Socialdemokraterna och deras stödpartier det, och man lät EU-direktivet ligga i skrivbordslådan.

På årsbasis är svensk elproduktion långt mer än tillräcklig. Men att producera el och skicka den utanför landets gränser ger lite då det oftast sammanfaller medlexport i andra länder samt att det ger ytterst lite värde till den svenska medborgaren.

Elektricitet är en dyrbar vara. Men den är än bättre ifall den används för att driva vår industri, förädla produkter och därigenom driva vårt välstånd. För detta krävs inte enbart årsproduktion av elektricitet utan främst att den tillgängliga effekten täcker behovet i varje given sekund.

Det var utifrån denna tanke som hela det svenska energisystemet byggdes för 60 år sedan. Stabil effekt skulle finnas nära industrin och medborgarna. Det var ingen slump att elsystemet fungerade. Det var en tydlig plan som innefattade var, när och hur det skulle se ut.

Socialdemokraterna levde länge på gamla, stabila energisystem som en gång byggts. Men via ignorans och genom att släppa lös Miljöpartiet i fråga om våra grundbultar i energiinfrastrukturen står vi nu i den mest ut-satta situationen sedan 70-talets oljekris.

Fru talman! De som arbetat så intensivt med att försätta oss i denna situation visar ytterst lite intresse för att åtgärda problemen. De påstår att kärnkraft inte ska byggas ”för att det tar för lång tid”. Det tar lång tid att bygga ett sjukhus också. Men ingen sansad människa skulle påstå att det är en anledning till att inte göra det. Detsamma gäller kärnkraft. Vi gör det för att den behövs, för även om det tar tid att bygga den behövs el även i framtiden, och för att vi vet att den kommer att fungera.

Fru talman! Detta regeringssamarbete – Tidöpartierna – lägger nu om energipolitiken för att återuppbygga ett fungerande, stabilt och rent energisystem. Partierna i regeringssamarbetet är överens om energipolitiken i allmänhet och om vikten av ny kärnkraft i synnerhet, till skillnad från de två tidigare mandatperiodernas regeringsunderlag. Det ger beslutskraft, stabilitet och långsiktighet. Det behövs, och det är bra för Sverige. Det kommer att ta många år – det behöver man vara ärlig med – men om vi inte börjar i dag skjuter vi enbart problemen framåt en dag till.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M).

Anf. 2 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det är ett återkommande problem att den svenska regeringen vill överimplementera EU-direktiv, vilket ofta tenderar att leda till försämrade konkurrenskraft för svenska företag. Bland annat leder det ofta till en obefogad och ökande regelbörda och ytterligare onödig administration.

Om Sverige ständigt ska ställa högre och obefogade regelkrav på svenska företag än övriga EU-länder medför det att det svenska näringslivet successivt får sämre villkor än sina konkurrenter i Europa. Dessa ord är inte mina, även om jag kan skriva under på dem. Det var Moderaterna som skrev detta och levererade det här i riksdagen förra året. Ändå lägger regeringen nu fram ett lagförslag som överimplementerar ett EU-direktiv,

till skada för svensk konkurrenskraft och till ökade kostnader – helt i onödan.

Min fråga till Mats Green och Moderaterna blir därför: Varför har ni valt att belasta aggregatorerna inte bara med de obalanser de skapar, vilket är fullt rimligt och det som står i EU-direktivet, utan med all påverkan som dessa kan få i hela systemet? Detta gör ni trots att det skulle omöjliggöra många av dessa funktioner och dessutom skapa extremt höga inträdesbarriärer – och trots att aggregatortjänsterna är samhällsekonomiskt mycket lönsamma och, skulle jag säga, helt avgörande för att vi ska klara framtiden samt bibehålla och stärka vår konkurrenskraft.

Varför har ni valt att överimplementera EU-direktivet, Moderaterna?

Anf. 3 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin för frågan.

Nej, vi har inte överimplementerat någonting. Vi är helt överens om att vi måste bli av med det ofog som i synnerhet finns i Sverige, nämligen att överimplementera – och dessutom ganska grovt feltolka – EU-direktiv. Vi skulle kunna ha en lång diskussion här om vattendirektivet och de utrivningar som nu pågår när det gäller småskalig vattenkraft i södra Sverige. Jag konstaterar att Centerpartiet lät detta ske under den tidigare regeringen, men jag hoppas att man nu gör bot och bättring.

När det handlar om den fråga om aggregatorer som Rickard Nordin ställer här i dag är det inte en överimplementering utifrån detta EU-direktiv. Det handlar i stället om att slå vakt om ett stabilt och säkert elsystem som också baseras på teknikneutralitet. Det har alltså ingenting med EU-direktivet att göra, utan det handlar om att vi behöver slå vakt om ett fungerande elsystem där vi givetvis gynnar den planerbara, stabila kraften. Det är nämligen den som hela kraftsystemet bygger på – och det är inte debattinlägg från min sida utan ett konstaterande av ett tekniskt faktum, fru talman.

Anf. 4 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tror att Mats Green får läsa propositionen och EU-direktivet en gång till, för i EU-direktivet är det extremt tydligt: Man skriver ordagrant att aggregatortjänster ska stå för de obalanser de skapar. Men i regeringens proposition står det att de ska belastas med all påverkan de skapar. Det är två helt olika saker. Påståendet att man inte överimplementerar när det ordagrant är olika saker – när det ena begreppet vidgar det hela betydligt – är ju inte sant.

Mats Green vill prata om vattenkraft, vilket vi jättegärna kan prata om, eller planerbar kraft, kärnkraft och så vidare, men det är ju något helt annat. Där försöker man blanda bort korten. Min fråga är: Varför har regeringen valt att vidga begreppet när det kommer till aggregatortjänsterna, trots att man från Moderaternas sida så fint säger att vi inte ska överimplementera EU-direktiv – att det kostar extra för svenska företag?

Detta är ett typexempel på en överimplementering där man uppenbarligen inte vet vad man gör. Det kommer att orsaka stora samhällsekonomiska kostnader och öka inträdesbarriärerna för mindre företag när man gör det svårare att nyttja detta, som är samhällsekonomiskt lönsamt. I slutändan drabbar det konsumenterna. Det drabbar svenska hushåll, som kommer att få högre elpriser, och det drabbar svenska företag, som får sämre

Prot. 2022/23:98

26 april

*Genomförande av
elmarknadsdirektivet
när det gäller leverans
av el och aggregeringstjänster*

konkurrenskraft. Det är ett typexempel på det som Moderaterna för så sent som ett år sedan sa sig jobba emot. Ändå står man här och försvarar det.

Varför väljer Moderaterna att överimplementera så ordagrant och så tydligt?

Anf. 5 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att vi kanske är oense om huruvida detta är en överimplementering eller inte. Jag hävdar att det inte är det.

Återigen: Detta handlar om att slå vakt om det som är A och O rent tekniskt i ett väl fungerande kraftsystem, nämligen planerbar, stabil och väderberoende kraft. Sedan är den väderberoende kraften naturligtvis avgörande för energisystemet, men rent tekniskt står och faller det ändå med att man har en stabil, planerbar kraft för att kunna slå vakt om frekvensstabiliteten.

Sedan kan vi säkert stå här och diskutera överimplementering, och jag kan konstatera att regeringen har tillsatt ett implementeringsråd för att råda bot på det ofog som – visst, jag erkänner – är väldigt utbrett i Sverige. Men där ska man nog ha större tilltro till den här regeringen och våra ambitioner, i synnerhet mot bakgrund av Centerpartiets brist på problematisering av detta under den tidigare regeringen och Centerpartiets medverkan i ett antal stora frågor där det definitivt har skett både en överimplementering och en feltolkning av EU-direktiv. Sverige ligger i ett eget extremt hörn när det gäller både tillämpning och implementering.

Jag välkomnar dock Centerpartiets stöd och de ingångar som Centerpartiet har när vi ska ha diskussioner om överimplementering inom i stort sett samtliga samhällsområden i Sverige.

Anf. 6 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! När jag lyssnade på Mats Greens inlägg tänkte jag att man kan fundera på historieförfalskning, men det var inte därför jag begärde replik.

Mats Green och hans parti gillar inte överimplementering av regler och villkor, vilket vi hörde i det tidigare replikskiftet. Vi har också hört det hur många gånger som helst från talarstolarna här i riksdagen. Men i just detta betänkande föreslår regeringen en överimplementering. Det gäller definitionen av obalans, som är alldeles för bred så som den ser ut i lagförslaget – speciellt för den som tillhandahåller aggregatortjänsten.

Med denna breda tolkning blir det ekonomiska ansvar som nämns i EU-förordningen alltför långtgående och ett hinder för marknadstillträdet för aggregerad efterfrågefleksibilitet. Det kommer inte att främja nya aktörer utan bara gynna den befintliga elproduktionen. Det leder i förlängning till försämrad konkurrens och kan leda till dyrare el för konsumenterna.

Ni brukar ju tycka att konkurrens är bra, Mats Green – men inte här. Varför?

Anf. 7 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Vi applåderar konkurrens i alla delar fullt ut, och jag välkomnar även Socialdemokraterna till den inställningen. Sedan får jag dock säga att vi kanske inte är riktigt överens om huruvida detta innebär en överimplementering eller inte. Jag hävdar att det inte gör det.

En del av det som implementeras här – eller allting – ligger väldigt väl i linje med den nya energipolitik som regeringsunderlaget nu har sjösatt. Man förbättrar förutsättningarna för alla fossilfria kraftslag, från kärnkraften till övrigt. Men, återigen: Fokus ligger naturligtvis på att få en planerbarhet och ett säkert energisystem. Att man skulle missgynna nya aktörer som inte finns på marknaden och andra energislag är direkt felaktigt. Vi slår vakt om att förutsättningarna ska förbättras för alla fossilfria krafter, från kärnkraft till vindkraft och solkraft, och det arbetet har bara börjat, fru talman.

Sedan är det ju skillnad – bara för att man *säger* att något är en överimplementering är det inte det, fru talman. Jag känner att det är lite i den diskussionen vi hamnar här, både med Centerpartiet och med Socialdemokraterna.

Anf. 8 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Det är skillnad när man sitter i regering; då får man ta ansvar för de förslag som läggs fram, Mats Green. Det är viktigt.

Du säger att ni gynnar alla fossilfria kraftslag. Detta handlar inte ett dugg om kraftslag, utan det handlar om att handla med flexibilitet. Detta har inte ett dugg med kraftslagen att göra, utan det är en överimplementering när det gäller orden ”obalans” och ”balans”. Vad kommer detta att innebära för aggregatorerna? Det kommer att innebära att det blir dyrare el för dig och mig, eftersom man inte gör detta på rätt sätt.

Jag fortsätter därför att ställa frågan: Varför vill ni överimplementera detta förslag, Mats Green? Jag förstår inte det, med tanke på den diskussion om att inte överimplementera som vi har haft i talarstolarna här i riksdagen hur många gånger som helst. Det råd ni har tillsatt har uppenbarligen inte börjat arbeta, för då hade förslaget inte sett ut som det gör. Varför vill ni överimplementera just detta lagförslag?

Anf. 9 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Monica Haider säger att det är skillnad när man sitter i regeringen, och det är det absolut. Det är skillnad mellan att sitta i opposition och att sitta i regering. Det är också skillnad på olika regeringar. Den här regeringen vill göra saker – bra saker – framför allt när det gäller energisystemet och inte bara prata eller ge sig på de mest fundamentala delarna av ett tidigare välfungerande svenskt energisystem. Det arbetet har som sagt bara börjat.

Man kan kalla detta en överimplementering av EU-direktivet, men jag köper inte riktigt den bilden. Detta är i stället en del av reformeringen av den gemensamma europeiska energimarknaden.

Detta presenterades ju 2019. Sedan dröjde den tidigare regeringen med att göra någonting; man lät det ligga i skrivbordslådan.

Om man nu är så kritisk mot att detta kommer fram just nu, varför implementerade man det då inte själv på det sätt som man påstår att det skulle implementeras på? Man sa ingenting och gjorde ingenting. Det skulle vara intressant att få detta besvarat. Man hade ju minst tre år på sig. Varför gjorde man ingenting då?

Vi har tagit tag i detta. Vi tar också tag i alla andra delar av det numera ganska dysfunktionella svenska energisystemet.

Vi behöver återigen diskutera hur vi får mer kraft in i systemen och om det råder bred enighet om regeringens nya energipolitiska mål för Sverige, nämligen att Sverige ska sträva efter ett fossilfritt energisystem i stället för ett förnybart.

Det ska bli intressant att se om det kommer ett svar från Monica Haider på hur Socialdemokraterna ställer sig till detta. Är de beredda att rösta för regeringens förslag om ett nytt energipolitiskt mål om ett fossilfritt energisystem, eller kommer de – tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet – att hålla fast vid det gamla målet? Det blir en senare fråga i debatten.

Anf. 10 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! I dag pratar vi om aggregering. Det är ett av mina favoritämnen, och jag är jätteglad att vi får chansen att prata om det. Detta är någonting som gör det möjligt för hushåll, villakunder, bostadsrättsföreningar och så vidare att spara pengar och dessutom tjäna pengar genom att lägga ihop små laster och sälja dem, genom en aggregator, på marknader som redan finns. Det är supersmart.

Systemtjänster som denna är någonting som är helt nödvändigt i alla energisystem som finns i dag och som utvecklas kontinuerligt – tack och lov – så att vi får balans och trygghet i vårt system.

Jag instämmer med tidigare replikörer – det är faktiskt så att regeringen väljer att genomföra detta direktiv på ett sätt som lägger en blöt filt över de nya innovativa tjänster som till viss del – lite grann – redan finns men som behövs i mycket större utsträckning för att komplettera produktion och energieffektivisering både lokalt och regionalt.

Jag hörde ledamoten säga att vi ska slå vakt om systemet. ”Slå vakt” sägs ofta. Dessutom hörde jag om aktörer som inte ens finns. Det ger ännu större anledning att möjliggöra och att inte överimplementera denna lagstiftning; jag håller med de tidigare replikörerna. Varför är det så att Moderaterna inte vill öka systemstabiliteten genom att möjliggöra för fler att erbjuda systemtjänster, till exempel genom aggregering?

Anf. 11 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag kände att det där lite grann var min replik. Det är ju vi som vill öka systemtjänsterna och se till att man får betalt för dem. Det är också därför vi har sparkat igång en omfattande reformering av hela energimarknaden. Det var min replik.

Jag måste naturligtvis fråga Marielle Lahti: Varför implementerade inte Miljöpartiet detta på ett annorlunda sätt? Man påstår ju – felaktigt – att detta är en överimplementering. Varför gjorde man inte detta under sin tid i regeringsställning? Varför tog man inte tag i det? Varför underlättade man inte för de nya tekniker som vi nu ser på energimarknaden och som vi alla applåderar i alla delar och fullt ut?

Vi har en alltför trögriklig marknad som naturligtvis måste anpassas efter nya tekniker. Varför gjorde Miljöpartiet inte det under sin tid i regeringsställning? Det är en fråga som man förr eller senare behöver besvara.

Man kan diskutera om detta är en överimplementering eller inte. Jag vill påstå att det inte är det.

Låt oss framför allt se på den omfattande reformering av energimarknaden över hela linjen, i synnerhet när det gäller möjligheten att få betalt för systemtjänster, som regeringen nu har sparkat igång. Sedan behöver vi

naturligtvis också diskutera kärnfrågan, eller kärnproblemet, det vill säga att Sverige behöver mer stabil, ren och planerbar elproduktion.

Kärnkraften är en förutsättning för att bygga ut vindkraften väldigt kraftigt, som Miljöpartiet vill. Problemet är att Miljöpartiet aldrig vill diskutera grundproblemet, det vill säga att vi behöver mer elproduktion i Sverige. Man gör snarare allt för att komma bort från den diskussionen. Det är hela tiden detta som diskussionen måste återföras till. Jag noterade att detta inte heller nämndes i Socialdemokraternas inlägg här.

Anf. 12 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Det stämmer såklart att vi vill ha massor av mer förnybar energi. Vindkraftsproducenter står på kö för att bistå när det gäller de energibehov som finns i Sverige. Vi vill energieffektivisera, och vi vill ha flex.

Just nu pratar vi om flexfrågan och om de smarta lösningarna. Jag noterade att ledamoten undvek att svara på frågan, även om retoriken förändrades något. Ledamoten sa att det går att diskutera om detta är en överimplementering; tidigare sa han att detta inte är en överimplementering. Det är intressant.

Man sitter i regeringsställning och lägger fram det lagförslag som vi diskuterar i dag. Varför väljer man då att göra det svårare för de innovativa aktörerna att erbjuda sina tjänster? Dessa aktörer säger ju själva att man genom att välja denna typ av definition, med koppling till obalans och påverkan, gör det svårare för dem. Varför väljer Moderaterna och regeringen att implementera regelverket på det sättet?

Anf. 13 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det är, som sagt, en sak att säga att det är överimplementering och en helt annan sak huruvida det verkligen är det. Där går våra åsikter isär.

Miljöpartiet ägnar sig mycket åt diskussioner om flexibilitet och energieffektivisering, och detta är absolut två viktiga delar i framtidens energisystem. I Miljöpartiets värld innebär prat om flexibilitet och energieffektivisering dock alltid att man egentligen utgår från – och till viss del tycker – att det ska produceras mindre el i Sverige. Företagen ska anpassa sig och vissa gånger stänga ned eller förändra skift. Detta är inte en hållbar väg framåt för Sverige som energination.

Vad gäller beredskapen och anpassningen till nya tekniker i energisystemet är detta direktiv bara ett litet steg på vägen. EU kommer heller inte att göra detta arbete åt oss, utan det får vi göra själva. Det var, återigen, därför som denna regering i november kickade igång en omfattande reformering av hela energimarknaden. Jag vill vara tydlig med att denna reformering kunde, borde och skulle ha påbörjats av den tidigare regeringen.

Man pratar om att det inte underlättas tillräckligt för nya tekniker, men varför gjorde man inte detta under åtta år i regeringsställning? Varför implementerade man inte detta på det sätt som man nu påstår att det ska implementeras på? Varför gjorde man inte det? Varför fick man inte tummen ur?

Här gjorde man ingenting, men man var tyvärr överaktiv när det handlade om att montera ned de stabilaste, pålitligaste och viktigaste delarna av Sveriges energisystem. Det är därför vi nu behöver hantera det dysfunktionella energisystem som Sverige har.

Prot. 2022/23:98
26 april

*Genomförande av
elmarknadsdirektivet
när det gäller leverans
av el och aggreger-
ingstjänster*

Anf. 14 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Det här kanske inte är en så bra dag för Moderaterna att prata om stabil och planerbar elproduktion. Har Mats Green koll på hur mycket kärnkraften producerar i dag? Man kan ha otur ibland; så kan det också vara.

Moderaterna brukar ju ha industrins – och framför allt företagens – väl och ve i främsta rummet. Tunga aktörer i Sverige som vill göra en grön omställning säger att de behöver billig elproduktion som de kan förvandla till vätgas. Deras reduktion bygger på vätgasgrejen. Det som de inte anammar, fastän Svenskt Näringsliv försöker få det att låta så, är att kärnkraft skulle vara lösningen.

Hur ser Moderaterna på den konflikt som jag tycker märks i pratet om industrins omställning? Det finns till och med företrädare i riksdagen som skriver att elproduktionen för den gröna omställningen i norra Sverige inte får komma på plats förrän man sett till att södra Sverige har en stabil elproduktion. Är Moderaterna för denna industriomställning som kan leda till mycket stora utsläppsminskningar i Sverige och visa vägen för en helt ny bransch i världen? Hur ser Moderaterna på detta?

Anf. 15 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Alla som hört mig på moderata årsmöten med mera vet att jag är ett stort fan av Birger Lahti eftersom han, enligt mitt sätt att se det, är en resonabel vänsterpartist. Ibland blir det dock lite ironiskt när Vänsterpartiet ska berätta för oss vad industrin och näringslivet tycker, och detta skulle vi kunna orda mycket om.

Industrins och transportsektorns omställning är själva anledningen till att regeringen har sagt att Sverige behöver mer än fördubbla sin elproduktion fram till 2045, och det är också därför Sverige måste gå från förnybart till fossilfritt. Därför har vi satt igång den största och snabbaste utbyggnaden av elproduktion i Sveriges historia.

Tyvärr säger Vänsterpartiet nej till en stor del av detta, det vill säga kärnkraften. Vänsterpartiet lämnar också mycket i övrigt att önska vad gäller att slå vakt om Sveriges befintliga vattenkraft och möjligheten att bygga ut mer vattenkraft. Jag pratar inte om att bygga ut nationalälvarna, utan om att installera modernare och effektivare turbiner i befintliga kraftverk. Vänsterpartiet har också varit med på att riva ut den befintliga vattenkraften i södra Sverige.

Vi är absolut för industrins omställning och vill också se till att det finns energi till den. Det gäller givetvis norra Sverige, där många av projekten finns, men också södra Sverige.

Jag känner att det även här är lite min replik. Det är vi som står för utbyggnaden av elsystemet medan Vänsterpartiet bara säger nej och åter nej.

Anf. 16 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Mats Green för ett försök till svar.

Alla vet att med ny kärnkraft kommer elproduktionen att kosta någonstans i häradet 120 öre kilowattimmen medan vindkraften kommer att kosta 30–50 öre beroende på om den är landbaserad eller havsbaserad. Industrin vill ha billig el för att göra vätgas, inte en kostnad på drygt 1 krona per kilowattimme.

I regeringsställning har Moderaterna tillsammans med Sverigedemokraterna gjort allt för att bromsa, inte underlätta och snabba på, vindkraftsutbyggnaden i Sverige. Jag är rädd att Finland hinner före med det fossila stålet på grund av den svenska regeringens passivitet och att man bromsat utbyggnaden av förnybar el, som är billig och kan komma snabbt på plats.

Jag hoppas att detta datum etsar sig fast i Mats Greens minne, dagen då jag sa att Finland kanske hinner före Sverige. Jag är rädd att det kan bli så på grund av hur regeringen agerar.

Jag har tid att ställa ytterligare en fråga. Det råder delade meningar om vilken modell svenska konsumenter och företag skulle gynnas av. Hur ser Moderaterna på Bekenmodellen för att svenska konsumenter ska få stabil och billig el? Vi snackar om produktionen i Sverige. Från sitt köksfönster kan konsumenter se hur elen produceras och ändå får de betala tiodubbelt mot vad det kostar? Hur ser Moderaterna på denna modell för Sverigepriser?

Anf. 17 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Bekenmodellen och Vänsterpartiets förslag om Sverigepriser är helt olika saker. Jag har haft förmånen att träffa Bengt Ekenstierna för att diskutera bland annat detta.

Det finns en anledning till att Vänsterpartiet är det enda parti i Sveriges riksdag som förespråkar sitt förslag.

Vad tycker Moderaterna och jag om Bekenmodellen? Det finns intressanta saker där. Bland annat är transparens på energimarknaden något man definitivt kan diskutera.

Men återigen: Det är helt olika saker, och jag är inte säker på att Vänsterpartiet verkligen skulle införa Bekenmodellen.

Birger Lahti påstår att det är kärnkraften som medför dyr el och att det är de väderberoende kraftslagen som står för billig el. Han lever nog i ett parallellt universum, för i takt med att kärnkraften avvecklats har elen blivit dyrare och dyrare. Hur skulle det då kunna stämma?

Låt oss komma ihåg att innan Ringhals 1 och 2 stängdes hade man samma elpris i hela Sverige. Det var först vid den förtida avvecklingen av dem som priserna började sticka iväg. Jag vet inte vilken verklighet Vänsterpartiet lever i, men den är helt fel. Oavsett vilken siffra eller graf man än tittar på ser man att när Sverige började avveckla kärnkraften fick vi dessa elpriser. Det är dessutom just därför vi har de elpriser vi har i dag.

Anf. 18 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Nu debatterar vi NU9 *Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster*. Betänkandet innehåller också ett antal motioner från allmänna motionstiden.

Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservationerna 1, 5 och 25.

Fru talman! Förslaget innebär ändringar i ellagen när det gäller leverans av el och balansansvar. Ändringarna är en konsekvens av det så kallade elmarknadsdirektivet. Det handlar bland annat om regler för aggregeringstjänster för att möjliggöra för elanvändare att anpassa sin elförbrukning utifrån olika marknadssignaler. Det kan handla om att minska

elförbrukningen när nätet är hårt belastat och att öka förbrukningen när elpriset är lågt.

Vad är då en aggregator? Jo, det är någon som köper flexibilitet av oss kunder och sedan säljer den vidare. Aggregatorn samlar ihop flexibilitet från många små elkonsumenter för att kunna sälja det som ett stort bud på marknaden, och detta får elkonsumenterna betalt för.

Vi har synpunkter på lagförslagets definition av obalans, ekonomiskt ansvar och kompensationsmodellen för obalansen. Förslaget som det nu ser ut innebär en alldeles för bred definition av obalans för dem som vill tillhandahålla aggregeringstjänster. I förslaget omfattas hela den aktiverade flexibiliteten, inte bara den obalans man orsakar. Detta borde vara tydligare och i linje med den terminologi som används i EU-rätten. Det här riskerar att hindra marknadstillträde för aggregerad efterfrågefleksibilitet.

Regeringen föreslår att aggregatorn ska betala för hela den aktiverade flexibiliteten, inte bara för den obalans man orsakar, vilket hade varit naturligt.

Förslaget innebär också att aggregatorn måste knyta till sig en balansansvarig om bolaget inte självt är det. Det innebär att det kommer att kräva betydande ekonomiska säkerheter. Här föreslår regeringen att aggregatorn ska betala kompensationen, i stället för det som föreslås i direktivet, det vill säga att det ska betalas gemensamt av dem som har nytta av aggregeringen.

Fru talman! Sverige har en stark industri som bidrar till lösningar för en grön omställning, vilket skapar jobb i hela landet och stärker förutsättningarna för det svenska näringslivet att lyckas på globala marknader. En avgörande faktor för den gröna omställningen är den pågående elektrifieringen. Det gäller inte minst framväxten av industrier som det fossilmfria stålet, batteritillverkning och elektrifiering av transporter med mera. Elektrifieringen är avgörande för att nå nettonollutsläpp 2045 och kan även minska utsläppen i andra länder genom export av klimatsmarta produkter.

För att inte tappa fokus på elektrifieringens betydelse vill vi framhålla att den är viktig för industrins gröna omställning. Därför är det viktigt att regeringen fortsätter att arbeta med den elektrifieringsstrategi som den socialdemokratiska regeringen tog fram förra mandatperioden med 67 konkreta förslag. Den innefattade också en handlingsplan som vi anser att regeringen bör fortsätta att arbeta med.

Jag kan konstatera att elektrifieringsstrategin inte längre finns på regeringens hemsida. På en skriftlig fråga svarade dock statsrådet Ebba Busch att strategin innefattar flera relevanta delar och att ett antal åtgärder i den har genomförts i form av myndighetsuppdrag vars redovisningar regeringen har tagit emot eller kommer att ta emot och att analys pågår inom Regeringskansliet om vilka åtgärder i strategin som kan vara relevanta att ta vidare. Det är ju väldigt bra att den inte hamnade i papperskorgen, vilket jag trodde när den inte fanns på regeringens hemsida. Men man kan ju inte låta bli att ställa sig frågan: Varför gör inte regeringen något?

Fru talman! För att vi ska klara elektrifieringen behöver det byggas ny infrastruktur. Investeringar i elnäts- och elproduktionsutbyggnad måste till för att klara detta. Där är tillståndprocesserna av avgörande betydelse. Vi behöver korta tillståndprocesserna och göra dem mer förutsägbara. Vi behöver reformera lagstiftning och regelverk. Det ligger nu två utredningar på bordet och väntar på att bli verkstad: miljöprovningens utredningen och

klimaträtsutredningen. Båda är färdigremitterade och klara. Det regering-
en behöver göra är att bestämma sig: Vad vill regeringen med de två ut-
redningarna?

För att klara betinget framåt behöver vi mer elproduktion på både kort
och lång sikt. Det snabbaste sättet att göra det på kort sikt är att bygga mer
vindkraft, både på land och till havs. En viktig del här är incitamentsutred-
ningen, som jag tror faktiskt ska presenteras imorgon. Just nu sitter kom-
munerna och väntar på den, och det händer väldigt lite. Så den är väldigt
viktig.

Fru talman! Alla kraftslag behövs för att vi ska fortsätta vara i framkant
i klimatomställningen. Vi behöver bygga ut elnätet och överförings-
kapaciteten och bygga mer elproduktion i hela landet, och då behövs alla
kraftslag. Det är en förutsättning för att vi ska behålla jobben, stärka vår
konkurrenskraft och ha en fungerande välfärd när den behövs som mest.

Anf. 19 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Monica Haider för anförandet. Le-
damoten sa att alla kraftslag behövs, och så räknade hon upp vindkraften.
Gott så! Men det finns ju en fråga – eller rättare sagt ett stort antal frågor
– som socialdemokratin gör allt för att slippa svara på och där man leker
tysta leken med svenska folket, och det är kärnkraften. Magdalena Anders-
son lovade 2013 att avveckla den svenska kärnkraften. Det är ett av få löf-
ten som hon sedan höll. Under hennes åtta år i regeringen avvecklade man
fyra reaktorer, så det löftet höll man.

Jag noterade att det inte nämndes något om kärnkraften här över huvud
taget, och därför skulle jag tycka att det var intressant att få svar på följan-
de frågor: Kommer Socialdemokraterna att ställa sig bakom den här rege-
ringens nya energipolitiska mål om att det ska vara 100 procent fossilfritt?
Ställer sig Socialdemokraterna bakom vår ambition att behålla den befint-
liga svenska kärnkraften? Ställer man sig bakom vår ambition att även
bygga ut den stabila, planerbara och rena svenska kärnkraften? Dessa tre
frågor – om energipolitiskt mål, om att behålla befintlig kärnkraft och om
att bygga ny kärnkraft – skulle jag vilja ha svar på, eftersom kärnkraften
inte nämndes med ett enda ord i anförandet som hölls här innan.

Anf. 20 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att ledamoten Mats Green ska vara försiktig
med att prata om att hålla vallöften, eller löften, med tanke på det vi har
sett sedan regeringen tillträdde. Det tycker jag alltså att man ska vara för-
siktig med.

Jag var väldigt tydlig i mitt anförande: Alla kraftslag behövs. Det jag
pratade om när det gäller vindkraften var att det är det snabbaste att bygga
ut, och det går att göra på kort sikt. Men alla kraftslag behövs, och i det
ingår också kärnkraft. Det vet ju Mats Green, så egentligen behöver han
inte ställa frågan – eller hur? Det är ju ingen nyhet.

Tysta leken – jag vet inte om Mats Green bara lyssnar när han vill
lyssna. Vi har väl varit ganska tydliga med att vi inte vill avveckla kärn-
kraften nu utan att vi till och med kan ställa upp på att bygga ny kärnkraft.
Vi behöver all kraft. Vi behöver solenergi och vind – havsvind och land-
vind. Vi behöver kanske bygga ut vattenkraften också, för den delen – allt
för att vi ska få till bra, ren och billig el så att vi kan utvecklas och klara

*Genomförande av
elmarknadsdirektivet
när det gäller leverans
av el och aggreger-
ingstjänster*

klimatomställningen i Sverige. Det är urviktigt. Det är ingen nyhet, och det vet Mats Green. Så nu har ledamoten fått svar på sina tre frågor.

Anf. 21 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret. Det är ett välkommet besked, i synnerhet när man spenderade åtta år i regeringsställning med att lägga ned en reaktor vartannat år. Skadeverkningarna av det hanterar vi just nu.

Apropå löften: Den här regeringen kommer att hålla alla sina löften; vi har bara börjat. Ett av de viktigaste löftena är att återställa det stabila, planerbara och rena energisystem som har varit Sveriges stora konkurrensfördel, i synnerhet när det handlar om klimatutmaningen.

Nu säger Monica Haider att de visst kan tänka sig att behålla svensk kärnkraft och dessutom bygga nytt. Min fråga handlade om att det står i tvärkontrast till vad man verkligen gjorde i regeringsställning, nämligen att avveckla en reaktor vartannat år. Men vi välkomnar det; det är bra!

Jag fick inte svar på frågan om hur man tänker ställa sig till det nya energipolitiska målet från den här regeringen, nämligen att det ska vara 100 procent fossilfritt i stället för 100 procent förnybart. Förnybart är bara kod för att aldrig någonsin vilja ha kärnkraft någonstans över huvud taget. Kommer Socialdemokraterna att stötta det nya energipolitiska målet om att det ska vara 100 procent fossilfritt som gäller i Sverige?

Anf. 22 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Även Moderaterna var med på den energiöverenskommelse som slöts 2016. I den överenskommelsen var det inget stopp för kärnkraft, och det vet Mats Green. Vad gäller att ställa sig bakom ett mål eller inte har ert mål precis presenterats, så jag tänker inte svara på det här i talarstolen i dag.

Men det är intressant att Mats Green säger att man ska uppfylla alla sina löften. Då har ni lite att leva upp till, för det är ett antal löften som ni redan har brutit efter bara några månader.

Anf. 23 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Monica Haider, för anförandet!

Ledamoten nämnde incitamentsutredningen när det gäller vindkraft och hur man får bättre acceptans i orter där man tar natur och miljö i anspråk. Jag skulle vilja höra hur Socialdemokraterna ställer sig till ersättningen.

Det handlar även om vattenkraft, och där kan man jämföra med Norge. Jokkmokks kommun har elva vattenkraftverk i sin kommun; det exemplet har vi pekat på förr. Umeå har ett. Men Umeå får mer ersättning för sin enda vattenkraftsstation än Jokkmokk som har elva. Detta påpekades många gånger när Monica Haiders parti var i regeringsställning: Är det rimligt att en kommun som Jokkmokk som bidrar med någonstans kring 9–10 procent av Sveriges energiförsörjning är bland de fattigaste kommunerna i landet?

Hur ser Socialdemokraterna på en ersättningsmodell som går ut på att mer av de värden som produceras ute i landet på något sätt måste stanna kvar på orten? Annars får vi konflikter och stridigheter om var man ska bygga.

Samma sak gäller mineral, eftersom vi pratar om en omställning. Mineralavgiften kan diskuteras mycket, men den är låg jämfört med i många andra länder. Hur ser Socialdemokraterna på ersättning till lokalbefolkning, orter och kommuner där detta produceras?

Anf. 24 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för frågorna!

Att vi har tillsatt den här utredningen om just incitament är väl egentligen ett svar på frågan om hur vi ser på det. Det är klart att på något sätt behöver det komma bygden till del.

Exakt hur tycker jag är en svår fråga. Vi har ju i Sverige ett utjämnings-system som ska utjämna skillnader mellan kommunerna, men vi vet också att det inte gör det fullt ut. Det behöver göras mer, och man behöver också på något vis bli kompenserad för de störningar man får i sin omgivning. Just nu har vi vindkraften som behöver byggas ut, och där är det tvärstopp just nu. Då behöver vi göra någonting.

Men att svara på frågan exakt hur, Birger Lahti, det vill jag inte göra i dag. Utredningen presenterar väl sitt förslag i morgon. Jag tycker också att det var synd att den sittande regeringen begränsade det till att det är verksamhetsutövarna som ska betala. Jag tycker att det skulle ha varit öppet i utredningen.

Jag är inte beredd att säga exakt hur det ska se ut, men på något sätt behöver vi kompensera de kommuner och de invånare som störs av detta.

Anf. 25 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Monica Haider!

Jag nämnde även vattenkraften, som egentligen inte finns med i utredningen, samma sak vad gäller mineral och andra utvinningar som sker i kommunerna.

Jag vill ändå ställa en sista fråga: Hur ser Socialdemokraterna på den här tvisten? Man pratar ju om marknadsdesignen, och det kommer säkert snart en ny förordning från Bryssel kring det som man i Sverige kallar för Bekenmodellen. Hur ser Socialdemokraterna på den? Ni har själva tagit upp en folkhemsel, som ni kallar det för. Vad var det som gjorde att ni inte tittade på den så kallade Bekenmodellen?

Anf. 26 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Nej, Socialdemokraterna tror inte på Bekenmodellen. Vi tror inte att det går att begränsa på det sättet, och vi tror inte att det är möjligt att ens genomföra. Det är därför som vi har presenterat ett förslag med folkhemsel, där vi menar att staten skulle kunna upphandla och sedan sälja vidare. Den modellen är fullt möjlig enligt de direktiv som finns. Men Bekenmodellen tror vi inte på.

Anf. 27 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för anförandet.

Ledamoten konstaterade ju att det behövs mer energiproduktion. Ledamoten var också tydlig med vad som behöver göras på kort sikt. Då behövs det vindkraft. Men vad som behövs på lång sikt återkom ledamoten

Prot. 2022/23:98
26 april

*Genomförande av
elmarknadsdirektivet
när det gäller leverans
av el och aggreger-
ingstjänster*

aldrig till, och jag blev faktiskt inte klokare på det efter det tidigare replikskiftet heller.

Min fråga är därför vad Socialdemokraterna tycker behövs på lång sikt, vilka investeringar man är villig att göra i det längre perspektivet och om kärnkraft ingår i detta.

Anf. 28 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur tydligt eller otydligt det kan uppfattas när jag säger att alla kraftslag behövs. Att alla kraftslag behövs betyder även kärnkraft, solkraft, energieffektivisering och så vidare, eller om det skulle komma någonting nytt, vad det nu skulle kunna vara.

Alla kraftslag behövs. Det är svaret på Louise Eklunds fråga.

Anf. 29 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Då undrar jag om jag har uppfattat ledamoten rätt att Socialdemokraterna är villiga att investera i ny kärnkraft.

Anf. 30 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om vi socialdemokrater är villiga att investera i ny kärnkraft. Det får väl marknadens aktörer göra, tänker jag. De får klara sig på sina villkor.

Anf. 31 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

När jag stod i den här talarstolen för ett år sedan sa jag att jag uppfattade att vi behöver ett planeringsmål om minst 300 terawattimmar 2040 och att vi ska ha ett elsystem som är så kostnadseffektivt som möjligt, där vi ser en tredjedel kärnkraft, en tredjedel förnybart och en tredjedel vatten- och biokraft för att kunna uppnå stabilitet och robusthet i elsystemet som sådant. Det står jag fortfarande fast vid.

Det är inte heller någon hemlighet att vi kristdemokrater tillsammans med kollegorna i Moderaterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna gick till val på att vi vill se en helt ny energipolitik med ett nytt energipolitiskt mål som säger 100 procent fossilfritt, vilket vi nu har fört in i vårpropositionen.

Då, för ett år sedan, sa jag även att jag anser att regeringen ska betala tillbaka elskulden till hushållen, och det gör regeringen nu. Det elstöd som har betalats ut och kommer att betalas ut är som bekant redan inbetalda medel, så kallade flaskhalsintäkter, vilket också är ett bättre stöd än det vi kunde se förra vintern. Sorgligt nog behövs ett stöd, men det är inte på det sättet vi löser energikrisen.

Fru talman! I en tid när många människor bär tungt gör vi vad vi kan för att lindra och stötta. Det efterlängtrade elstödet till hushåll i elområde 3 och 4 har betalats ut. Många har behövt dra ned värmen i sina bostäder och har frusit i vinter. Barnfamiljer och äldre drabbas av både dyrare mat, högre räntor på sina lån och höga elräkningar.

För att lindra i den pågående energikrisen har regeringen gjort en rad åtgärder, på både kort och lång sikt. Det har handlat om att kraftsamla och få loss varje tillgänglig kilowattimme. Det har handlat om att spara och

tillsammans minska risken för bortkoppling. Det handlar om att stötta hushåll och företag genom flera olika elstöd.

Detta gör vi för att barnfamiljer ska klara sin försörjning bättre, för pensionärer och ensamstående, för svensk ekonomi och för jobben.

Den här regeringen tar över ett elsystem som har monterats ned under åtta år av socialdemokratiskt styre. I södra Sverige har situationen varit särskilt besvärlig. Elområde 4 är den region i Europa som enligt rapporter har haft minst installerad elproduktion jämfört med de behov som finns. Detta bidrar till en hård belastning av elsystemet i hela landet sett till både utbud och prisläge.

När Stefan Löfven tillträdde som statsminister hade Sverige tio fungerande kärnkraftsreaktorer. Fyra av dessa har avvecklats, och planeringen av två nya reaktorer har stannat av. För detta har svenska folket betalat ett högt pris, framför allt ett högt pris för den nedmonterade elproduktionen i södra Sverige. Därför tog jag i ett utskottsinitiativ under förra mandatperioden upp att vi borde behålla Ringhals 1 och 2 medan chansen fanns och när de ändå var vid liv, i alla fram till dess att det finns något annat på plats.

Jag har givetvis full respekt för att det finns partier som inte anser att kärnkraften ska finnas i det svenska energisystemet, och olika åsikter får man ha i ett demokratiskt samhälle. Men detta till trots vill man inte ens överväga att ha kvar reaktorerna fram till dess att det finns något annat på plats.

Fru talman! Den 11 september 2022 fick Sverige en nystart. Den nuvarande regeringen har inlett återuppbyggandet av ett robust energisystem. Arbetet är krävande. Det kommer att ta tid, men det måste göras. Vi kristdemokrater ser nu till att arbetet blir gjort.

Vi måste säkra tillgången på el nu och inför kommande vintrar. Alla goda krafter kommer att behövas – sol, vind, vatten, kärnkraft och även ny kärnkraft – precis som jag sa för ett år sedan. Arbetet bedrivs på bred front genom kortare tillståndsprocesser för olika kraftslag. Förbudet mot att anlägga kärnkraftverk på nya platser slopas.

Nio dagar efter att regeringen tillträdde presenterades ett elstöd. Första elstödet har betalats ut, och det andra som går till hela Sverige ska betalas ut och vara hushållen till del i juni.

Tvivla inte på att vi har agerat från dag ett för att stödet ska nå fram så snabbt som det bara är möjligt. Detta stöd är betydligt större och mer omfattande än den tidigare regeringens stöd under förra vintern. Exempelvis uppgick stödet för en vanlig villa med en förbrukning på ungefär 20 000 kilowattimmar per år till cirka 10 000 kronor, och det var nödvändigt. Men mer hjälp är på väg. Vi har visat att vi kan kraftsamla, spara och stötta. Tillsammans kommer vi att klara detta. Elstödet med denna regering är större, snabbare och säkrare.

Anf. 32 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Vi vill ha färre regler och minskade administrativa kostnader för små och medelstora företag. Dessutom vill vi verka för en god myndighetsutövning där företagare finns med från början i processen för införande av EU-lagstiftning i svensk lagstiftning. I dag överimplementeras EU-lagstiftning och ger inte företag förutsättningar för en god konkurrenskraft.

Det här är inte min egna ord, även om jag skriver under på dem. Det är Camilla Brodins egna ord.

Då blir frågan: På vilket sätt har småföretagare varit med från början, så som Camilla Brodin vill se, i den lagstiftning som vi nu diskuterar när det kommer till aggregatortjänster? Hur försvarar Camilla Brodin och Kristdemokraterna att detta direktiv så tydligt överimplementeras? Annars hade man bara kunnat införa EU-direktivets skrivningar rakt av, men det har man valt att inte göra.

Hur förklarar man att man överimplementerar till en kostnad för just de små och medelstora företagen och för hushållen också för den delen? Hur, Camilla Brodin, har småföretagen varit med från början och diskuterat det här?

Anf. 33 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin för frågan.

Jag kan verkligen understryka att det var mina ord, för det är så jag har låtit och det är så jag också kommer att låta framöver.

Jag är glad över att vi har en regering just nu som faktiskt ser till att vi kommer att införa ett implementeringsråd där just dessa frågor kommer att bevakas än hårdare än vad vi har sett tidigare regeringar göra.

Jag håller med om att det är olyckligt när det överimplementeras. Men jag tror att ledamoten Rickard Nordin och jag har lite olika syn på vad som är överimplementering i det här läget. Jag håller med min tidigare kollega som varit uppe här i talarstolen, moderaten Mats Green, om att vi nog har lite olika syn på det hela. Men det är absolut viktigt att vi håller frågan under lupp, så att vi inte håller tillbaka nya innovationer utan företag kan blomstra.

Vi kommer att behöva hjälpas åt för att kunna ta oss ur energikrisen på riktigt.

Anf. 34 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag noterar att Camilla Brodin och Kristdemokraterna inte kan svara på hur de små företagen har varit med i den här processen. Sanningen är, om man tittar på remissvaren, vilket jag har gjort, att de som har representerat små företag, till exempel oberoende elhandlare eller Power Circle som tittar på ny teknik, är de som är kritiska till regeringens implementering av direktivet.

Regeringen lyssnar för mycket på stora företag som har lätt att ta sig in på marknader. Och man har överimplementerat, för om man nu inte tycker att man har överimplementerat varför har man då inte använt EU-direktivets ordalydelse? Det är ju det enklaste sättet att faktiskt få det precis så som EU har tänkt sig och inte hitta på en massa andra saker.

Remissvaren är tydliga med att det är en överimplementering, speciellt från de remissinstanser som Camilla Brodin säger sig värna: små och medelstora företag.

Varför har man då valt att göra så här? Varför har man valt en annan ordalydelse? Varför har man valt att gå emot de små och medelstora företagen, trots att Camilla Brodin själv säger att det är dem man ska lyssna på för att inte överimplementera?

Anf. 35 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan igen. Jag hoppas att ledamoten lyssnade på vad jag sa om kommande implementeringsråd, något som det har varit en stor avsaknad av i svensk politik under väldigt lång tid. Man har inte haft ordnade former för att kunna ta till vara all den kompetens som jag vet att alla våra små och medelstora företag har en betydande roll i när det gäller överimplementering.

Jag hoppas och tror att vi samtliga partier ändå ser ett värde av ett kommande implementeringsråd som ska slå vakt om dessa frågor. Med denna proposition och detta betänkande ser vi ändå möjligheten med det som ligger i förslaget. Man kommer själv som kund att kunna styra i mycket större omfattning med elbilsaddningar på rätt tider. Vi kommer tillsammans att kunna skapa flexibilitet i denna så svåra tid där vi måste samsas om elen vid rätt tidpunkter i olika delar av vårt geografiskt avlånga land.

Den här regeringen tar ansvar för att hela elsystemet ska fungera, så vi kan sluta tala om olika kraftslag, för alla goda kraftslag kommer att behövas. Vi kommer att behöva tala mer om hela elsystemet, såväl om näten som tillståndprocesserna och elproduktionen, om vi ska klara utmaningen. Så tack för frågan, Rickard Nordin!

Anf. 36 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Jag vill fastna lite grann vid frågan om möjligheten för de nya aktörerna och för hushåll och företag att tjäna och spara pengar, helt enkelt prata aggregering. Det som är så fantastiskt bra med aggregeringslösningen är att den ger möjlighet för både hushåll och företag att sänka sina elkostnader. Aktörer kan komma in som mellanhänder och hjälpa kunder att aggregera laster, som det kallas, och sälja på marknader så att kunder kan tjäna pengar. Och genom automatiserade lösningar kan man helt enkelt bibehålla komforten, så det är en win-win.

Det känns oerhört angeläget i de tider som vi lever i med höga elpriser och stora ökande elbehov framöver att verkligen använda sig av de smarta lösningarna. Då undrar jag varför regeringen och ledamoten väljer att försvara det förslag till implementering som faktiskt utvidgar definitionen från obalans till påverkan, vilket aktörerna själva menar kan lägga en blöt filt över den här marknaden. I förlängningen innebär det att regeringen inte vill hjälpa hushållen och företagen att spara pengar och tjäna pengar genom aggregering.

Jag undrar: Varför väljer ni den utvidgade definitionen, som ju aktörerna själva säger påverkar möjligheterna till framgång med aggregering?

Anf. 37 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Marielle Lahti för frågan.

Förslagen i propositionen handlar om aggregeringstjänster som kommer att skapa nya förutsättningar för elanvändare att genom så kallade aggregatorer kunna öka förbrukningsflexibiliteten. Därigenom kan man styra, minska och flytta sin förbrukning när det är som dyrast att förbruka el. Gott så. Äntligen har vi detta på plats!

Jag välkomnar absolut propositionen. Om jag tolkar ledamoten rätt talar hon om samma sak som Rickard Nordin tidigare gjorde, det vill säga om överimplementering som skulle putta bort de mindre företagen. Jag är därför jätteglad över att regeringen nu också kommer att införa ett imple-

menteringsråd, vilket den förra regeringen inte gjorde. Det gör man utifrån synen på att vi måste ta vara på alla goda krafter och föra en dialog, inte bara en monolog, inför framtiden.

Vi ska inte stoppa nya innovationer, utan vi ska möjliggöra dem. Vi ser dock att vi i detta läge har kommit en god bit på väg, och jag ser fram emot det implementeringsråd som ska inrättas framöver.

Anf. 38 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker mig ändå höra en oro hos ledamoten för att det här kanske innebär en överimplementering. Vi kan absolut ha ett implementeringsråd. Det är jätteviktigt att inte överimplementera. Visst är det så. Men finns det inte anledning att backa om man redan nu har kunskap om att aktörer menar att detta innebär en överimplementering på ett sätt som riskerar att skada utvecklingen av marknaden? Även ledamoten pekar ju på att den är så viktig. Kanske borde vi tänka efter och göra en justering så att vi inte riskerar att omintetgöra den nya marknaden? Senare i dag ska vi faktiskt votera om detta.

Anf. 39 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan om huruvida vi kommer att ändra oss till voteringen i eftermiddag. Svaret är nej. Politiker brukar inte alltid vara tydliga, men jag är väldigt tydlig i denna fråga.

Det här är ett första steg, och vi ser att det är nödvändigt. Frågan låg på den förra regeringens bord, men man gjorde ingenting åt den. Nu tar vi hand om den så att det också blir möjligt att vara med genom aggregatorer. Man kommer att kunna styra sin last så att man hjälper till i hela det energisystem som är så viktigt.

I Sverige har vi länge kunnat ta vår el helt för given. Den har funnits när man har behövt den och till konkurrenskraftiga priser, men så ser det inte ut längre. Därför är det jätteviktigt att regeringen nu har vänt hela energipolitiken för att bygga upp ett robust och stabilt elsystem för framtiden. Där är dessa frågor en del i det hela.

Det är dock inte en lösning på allt. Vi kommer att behöva jobba mycket mer. Hela energifrågan har dessutom också blivit en säkerhetspolitisk fråga. Det finns alltså mycket att göra i frågan. Vi har tagit ett steg på vägen. Vi kommer att bevaka situationen för de små och medelstora företagen i framtiden. Jag är dock glad över att vi har kommit fram till denna punkt och att vi kan se hur framtiden ter sig.

Anf. 40 JESSICA STEGRUD (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande 2022/23:NU9 *Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster*. Jag vill inledningsvis yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 6 under punkt 7 avseende motion 2022/23:998 av Martin Kinnunen med flera.

Det finns många detaljer i direktivet som man skulle kunna dyka ned i, men jag tänkte börja med en liten överblick och ta ett steg tillbaka.

Fru talman! Förra veckan klubbades delar av EU:s klimatpaket Fit for 55 igenom i EU-parlamentet. Målet är att EU:s länder på knappt sju år ska åstadkomma lika mycket vad gäller utsläppsminskningar som man åstadkommit de senaste 30 åren. För den globala medeltemperaturens skull

är ambitionen att sänka koldioxidutsläppen med 55 procent fram till år 2030 med 1990 års värden som utgångspunkt.

Fit for 55 är ett paket späckat med åtgärder som inte bara kommer att påverka människors liv och vardag utan framför allt göra det mycket dyrare att leva. Tanken är att tusentals skattemiljarder ska investeras och massiva regleringar införs för att i bästa fall påverka den globala medeltemperaturen marginellt.

Här återgav jag faktiskt vad EU-kommissionen sagt. Det är nämligen det svar jag fått på en fråga jag ställt om hur stor effekt dessa satsningar av skattebetalarnas miljarder skulle få på den globala medeltemperaturen. "Marginellt" blev alltså svaret. Dessutom gäller det under förutsättning att Kina och resten av världen inte ökar sina utsläpp, vilket de gör.

Fru talman! Europa står i dag för ungefär 7 procent av de globala koldioxidutsläppen, och i takt med nya innovationer, uppfinningar, moderniserade industrier och tillväxt i övriga delar av världen minskar andelen stadigt. Och medan befolkningsökningen exploderar i delar av Afrika och Kina bygger nya kolkraftverk på löpande band ska alltså EU med sin sjunkande andel fortsätta genomföra massivt med åtgärder, varav många i ärlighetens namn knappast bidrar till minskade utsläpp i slutändan.

Vad händer när priserna på el, transporter, flyg, produktion och bygande ökar i Europa? Jo, företag och produktion och därmed jobb flyttar till andra delar av världen. Det är delar där man ännu inte haft råd att fasa ut sitt fossilberoende eller modernisera sin industri. Våra stadigt minskande utsläpp blir till större utsläpp någon annanstans.

Fru talman! Nu undrar kammaren säkert vad en utläggning om EU:s klimatpaket Fit for 55 har med dagens debatt om införandet av delar av det nya elmarknadsdirektivet att göra. Jag vill påstå att direktivet i sig i mångt och mycket utgör ett exempel på något vi kommer att få se mer av framöver, nämligen olika försök till lappande, lagande och kompenserande för en i grunden felaktig energipolitik.

EU:s ambitioner om att bli koldioxidneutralt fokuserar av förklarliga skäl bland annat på elproduktionen, och som generallösning vill man nu tvinga fram så kallade förnybara, väderberoende energislag, framför allt storskalig vindkraft. Det ökar inte bara utsläppen, jämfört med satsningar på planerbar kärnkraft, utan det ställer också mycket högre krav på näten, överföringskapaciteten samt effekt-, balans- och reservkraften.

Direktivet är till stora delar således ett resultat av en enligt mig felaktig satsning inom energipolitiken. Med hjälp av aggregeringstjänster, som vi hört om här i dag, större flexibilitet på nätområdet och balansansvar delegerat till nätägare utgör det ett försök att dämpa effekterna av det alltmer instabila och väderberoende energisystemet. Med lagändringar vill man helt enkelt komma åt den kapacitets- och effektbrist som beslut i klimatets namn har medfört.

Det talas i dag om att vi ska skapa ett robust och fossilfritt energisystem, inte minst i Sverige. Jag som nu har varit med i åtskilliga årtionden kan dock konstatera att det var precis vad vi hade i Sverige en gång. Vi hade ett robust och i det närmaste fossilfritt energisystem. Det var planerbart och konkurrenskraftigt och har tjänat oss väl. Sverige hade nämligen redan gjort en fantastisk resa mot fossilfrihet, från ett nästan 80-procentigt fossilberoende i början av 70-talet till en knapp femtedel, tack vare utbygg-

Prot. 2022/23:98

26 april

*Genomförande av
elmarknadsdirektivet
när det gäller leverans
av el och aggregeringstjänster*

nad av kärnkraft och vår naturtillgång vattenkraft samt ett ändamålsenligt transmissionsnät.

Så såg det alltså ut ända tills den så kallade klimatpolitiken hamnade i fokus. Plötsligt betraktades inte längre den effektiva och koldioxidsnåla kärnkraften som rumsren, utan den skulle fasas ut till förmån för den väderberoende och i praktiken mer koldioxidintensiva vindkraften. Energipolitiken hamnade i centrum som navet i en grön omställning. När det gäller vår elförsörjning och vårt kraftsystem är det uppenbart att ideologisk övertygelse och naivitet har fått styra.

Fru talman! Stora politiska visioner tycks i dag innehålla inte bara fina ord om en bättre framtid utan även stora finansiella satsningar eller spenderande av skattebetalarnas pengar. I den senaste politiska visionen om ett koldioxidneutralt Europa tycks ingen satsning vara för liten så länge den klassas som grön, förnybar eller klimatsmart. Om den i realiteten gör någon nytta för klimatet, ger någon effekt på den globala medeltemperaturen eller ger medborgarna någon avkastning på investeringarna tycks dock underordnat. Nej, det är ambitionen som belönas. Den med högst satta mål, orealistiska eller ej, belönas.

Som sverigedemokrat tror jag på uppfinningar, innovation, utveckling och människors egen drivkraft. Jag tror genuint på strävan efter en alltmer effektiv och miljövänlig användning av våra gemensamma tillgångar men inte på att vi politiker på förhand ska plocka vinnande tekniker eller styra marknader med massiva subventioner och skattemedel. Med höga mål, stora politiska ambitioner och mycket pengar – skattebetalarnas förstås – följer nämligen felsatsningar som ett brev på posten. Då menar jag inte Postnord; ni förstår nog vad jag menar.

Man blir vis av erfarenhet, sägs det. Men då kan man ju undra varför vi inte lärt något av tidigare politiska regleringar och felsatsningar. Det var satsningar som föregicks av stora visioner och valvinnande sloganer men desto färre konsekvensanalyser. Det gäller projekt som Stålverk 80, Gobigas, diverse metanolsatsningar etcetera. Framöver skulle jag inte bli förvånad om miljardsatsningarna i norr på stål utan kol eller övergången till storskalig och industriell men väderberoende vindkraft kommer att kunna läggas till listan – eller kanske rent av förbudet mot förbränningsmotorn.

Frågan som borde kunna besvaras är hur grönt och klimatsmart det egentligen är att förstöra en konkurrenskraftig, effektiv och fossilsnål elproduktion mitt i en omställning som kommer att kräva en dubbling av eltillgången. Och hur många kompensatoriska åtgärder i form av nya EU-direktiv kommer att behöva implementeras för att dämpa effekterna av alla ogenomtänkta beslut?

Fru talman! Om klimatpolitiken skulle illustreras med en saga hade den kunnat personifieras med hjälp av en kejsare. Brysseltjänstemännen hade porträtterats som ett jublande folk. Jag hade nog utmålats som narren, eller kanske snarare barnet, som påpekar att kejsaren i verkligheten är om inte naken så i alla fall väldigt tunt klädd.

För att knyta ihop säcken i mitt anförande vill jag avsluta med att citera ur vår reservation i betänkandet: ”Vi anser att det är av största vikt att konkurrenskraften för såväl den svenska som den europeiska industrin inte försämras i sådan utsträckning att koldioxidgenererande produktion flyttas till länder med en mindre ambitiös klimatpolitik. Elprisernas negativa på-

verkan på klimatpolitiken bör därför ges större uppmärksamhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.”

Prot. 2022/23:98
26 april

*Genomförande av
elmarknadsdirektivet
när det gäller leverans
av el och aggreger-
ingstjänster*

Anf. 41 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Jag har en fråga med anledning av ledamotens anförande. Den rör användningen av skattemedel. Kan Sverigedemokraterna tänka sig att använda skattemedel för att finansiera befintlig eller ny kärnkraft?

Anf. 42 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Det är en komplex fråga. Vad vi försöker göra är att skapa den teknikneutralitet som tidigare saknats under ganska många år, då man snedvridit marknaden och subventionerat framför allt vind- och solkraft på olika sätt. Det är själva utgångsläget.

Det pratas mycket om att det är marknaden som styr investeringar och så vidare. Vi hörde här innan Socialdemokraterna säga att de inte tänker bygga ny kärnkraft utan att marknaden får göra det. Men det är ju vi politiker som skapar själva villkoren. Där har det varit en total snedvridning. Det är också därför vi sitter i den situation som vi gör i dag. Vi växlar mellan stort elöverskott och effektbrist, företag kan inte etablera sig i södra Sverige, vi behöver ännu mer el i norra Sverige framöver och så vidare. Detta behöver korrigeras.

Anf. 43 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Det var ett svar men ändå inte ett svar på frågan. Då hör jag att Sverigedemokraterna kanske kan tänka sig att lägga skattepengar på kärnkraft med den motivering jag tidigare hörde. Men är detta verkligen rimligt, när vi har konkurrensutsatta aktörer som är villiga att lägga egna pengar på att bygga till exempel havsbaserad vindkraft eller landbaserad vindkraft och man gott och väl täcker de behov som finns utan att en enda skattekrona används? Är det rimligt att använda skattemedel för att finansiera kärnkraft?

Anf. 44 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Nu är det inte så att detta byggs med totalt egna pengar, utan det är faktiskt skattebetalarna och elkonsumenterna som får stå för infrastrukturen, det vill säga transmissionsnäten. Det går inte att säga att man bygger det på helt eget kapital.

Det är också ett faktum att vi behöver kompensera med någonting annat när det inte blåser. Den reserv-, effekt- och balanskraft som behövs finansieras av elkonsumenterna och av skattebetalarna. Hela grundtesen är ju felaktig.

Vad vi försöker se till är att elproducenten står för mer och mer av kostnaderna för det energislag som man förser marknaden med. Man måste stå för kostnaderna hela vägen. Vi försöker balansera detta och jämna ut villkoren mellan de olika kraftslagen.

De villkor som har funnits har uppenbarligen egentligen inte gällt, för då hade vi inte suttit i den sits som vi har. Som jag nämnde har vi ibland stor effektbrist. Det finns risk för bortkoppling. Det är företag som inte kan etablera sig. Det här varvas med perioder av extrem överproduktion av el och därmed dumpade priser. Det blir en situation som inte gynnar någon.

När det gäller vindkraftsbolagen blir det alltmer tydligt att man inte längre går med vinst. Man har betydligt kortare livslängder än vad man beräknat i grundkalkylerna. Trots förmånliga skatteavdrag ser vi att man håller på att bygga bort sig själv. När det blåser är det i stora områden. Då ska man konkurrera med alla andra som är i produktion. Vi har en kraftig obalans här, och den måste rättas till.

Anf. 45 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Att elens betydelse ökar är otvivelaktigt. För några veckor sedan presenterade Energimyndigheten sin senaste prognos. Där framgår bland annat att el fortsätter att ersätta andra energibärare i energisystemet. Myndighetens bedömning är att Sveriges elanvändning kommer att öka inom flera sektorer fram till 2025. Till exempel ser vi hur transportsektorn kommer att använda betydligt mer el i takt med den snabba elektrifieringen av fordonsflottan. Inom industrin ser vi också att el delvis ersätter fossila energislag. Det är naturligtvis mycket glädjande.

Mot den bakgrunden är det också tydligt att vi behöver ett kraftsystem som levererar el när vi behöver den och där vi behöver den. Vi ska naturligtvis kunna lita på att det finns el i uttaget som vi har råd att använda och som inte heller är helt beroende av väderleken.

Fru talman! I nära ett halvt sekel har Sverige haft en elförsörjning som har varit baserad på vattenkraft och kärnkraft. Vi har sett tillskott från kraftvärme och på senare tid även från sol och vind. Denna el har förts över Sverige genom ett väldigt stabilt elnät med hög kapacitet och med tillförlitlighet.

Sammantaget har detta gjort att vi har haft ett av världens bäst rustade elsystem med nästan all produktion planerbar och med en väldigt hög tillförlitlighet. Detta har varit helt avgörande för Sveriges utveckling som industriland.

Sedan 2014 har Sverige fört en delvis annorlunda politik med den tydliga ambitionen att minska kärnkraftens betydelse. Det gör att vi har styrt över till att ha ett elsystem som i huvudsak har förnybar energiproduktion. Som ett resultat har elsystemet fungerat sämre än vad det har gjort tidigare.

Vi har sett det mycket tydligt i mitt hemlän Skåne. Där har vi under den senaste vintern haft en reell risk för bortkoppling på grund av effektbrist. Vi har haft kraftigt stigande elpriser när vi har varit utlämnade till kontinentens elpriser och energiproduktion.

Vi har inte haft tillräckligt med överföringskapacitet från norr till söder. Vi har tyvärr också sett hur vi har börjat använda alltmer av fossila källor när den förnybara produktionen inte räckt till.

Det duger inte. Vi kan inte vara ett högteknologiskt samhälle, en industrination, och ett land som kan och bör vara drivande i den gröna omställningen och inte ha ett energisystem som inte räcker till. Det är därför regeringen har satt som ett av sina viktigaste mål att bryta den utveckling vi har sett i Sverige sedan 2014 och att börja bygga tillbaka och upprätta ett fungerande elsystem.

Ett sådant system kan lite slarvigt sägas ha tre delar. Det är produktionen, överföringen och användningen. Varje del måste i varje ögonblick vara i balans, annars har vi problem. Det innebär att vi nu måste jobba brett över samtliga dessa tre områden.

Vi behöver föra tillbaka den fossilfria energiproduktionen i energimixen. Vi behöver bygga bort flaskhalsar så att överföringen fungerar bättre. Vi behöver börja betala för systemtjänster. Vi behöver fortsätta att arbeta med energieffektivisering och hur vi kan använda elen smartare.

Fru talman! Regeringens energipolitiska mål är nu att Sverige ska gå från ett hotande elunderskott till ett elöverskott av fossilfri energi. Det är min förhoppning att fler partier vill ansluta sig till den linjen för att svenska hushåll och svenska företag ska kunna få den breda uppslutning kring energipolitiken som de med rätta länge efterfrågat.

Anf. 46 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Denna debatt handlar om elmarknadsdirektiv och aggregeringstjänster, plus givetvis ytterligare 25 beslutspunkter utöver förslagen till lagändringar.

Under mina snart nio år i riksdagen tror jag inte att jag har fått så många reaktioner från medborgare i något annat ämne än vad jag har fått nu när det gäller elpriser. Deras fråga är: Hur hamnade vi här?

Anledningen kan säkert tillskrivas ryssarnas invasion av Ukraina, eller olyckan i Fukushima, eller närmare sagt spåren av den olyckan. Några skulle säga att det beror på tilliten till rysk gas eller avregleringen av elmarknaden.

Hur som helst blir det svårt för en villaägare att ta till sig att elpriset har ökat från 32 öre kilowattimmen till 132 öre eller 232 öre kilowattimmen, plus mervärdeskatten som staten kammar hem. Detta sker då kostnaden för att producera den el som denne konsumerar inte har ökat nämnvärt.

Dessa exempel kommer givetvis från norra Sverige, där jag har de mesta kontakterna med väljare. Lägg då till konsumenter i södra Sverige som har drabbats av ännu högre priser.

Jag var på seminariet i måndags och lyssnade på hur parlamentariker från några EU-länder ser på framtiden när det gäller energiförsörjningen. Det jag kan konstatera är att de är lika oense som vi i Sverige om man lyssnar på vad regeringsunderlaget kommer med från en dag till en annan.

Men ingen vid detta seminarie berömde Sveriges produktion som räddat deras misslyckanden vad gäller energiförsörjningen. Inte heller tackade de Sveriges konsumenter för att de betalat miljarder till elproducenter, Svenska kraftnät eller svenska staten i kölvattnet av den osunda energi-marknad som råder.

Oaktat regering har jag nu förstått att det är överordnat allt annat att försvara EU:s intressen och en marknadsmodell som gynnar kapitalägare. Vi överlåter mer och mer makt till kommissionen, rådet och parlamentet i Bryssel.

Här kommer det på näthinnan i varje fall för mig hur Ronny Eriksson deklarerade i en humorsketch hur dumt det är att installera en termostat till Bryssel som ska reglera värmen i Piteå.

Det finns såklart också fördelar med gemensamma marknader och sammankopplingar i nät vad gäller elförsörjningen. Men att låta en samhällsviktig funktion som elförsörjningen styras enkom av marknadskrafter kommer inte bara att göra många hushåll mycket fattigare. Det kommer även att äventyra våra industriers framtid och deras planer på en grön omställning.

När vi tittar på alla de steg som tagits i EU:s gemensamma integrerade energimarknad tyder samtliga på att man vill göra priset lika för alla EU-länder. Vilka länder är det som har haft de billigaste elpriserna utan att staten har behövt gå in med subventioner? Ja, det är bland annat Sverige.

Vilket land kommer att få dyrare el och igen bli det som får mest negativa konsekvenser av dessa förordningar som kör över vårt nationella bestämmande över vår egen produktion och prissättningen av densamma? Ja, inte är det i varje fall Tyskland och Polen, som några exempel, fru talman.

När debatten nu framskrider blir det klart hur vi ska spara el, eller gärna göra av med mer el då när produktionen är hög och konsumtionen låg, allt för att systemet som helhet ska fungera och gynnas. Mycket är givetvis ganska enkelt, som i schamporeklamen med Henke Lundqvist.

Men det som inte kommer fram är givetvis hur vi som land plötsligt tar ett mycket stort ansvar för övriga EU-länders energibehov. Vi har byggt ut produktionen. Det har resulterat i att vi i dag är det av EU-länderna som exporterade mest el första halvåret 2022, till exempel.

Det som hänt är att Sverige har blivit ett batteri till några av kontinentens länder, och priset för det betalas av våra hushåll och företag. Här konstaterar jag även misslyckandet från regeringen att stötta alla dem som drabbats av dessa priser.

Det är givetvis bra att vi bidrar med förnybar el till länder som inte förmår att producera tillräckligt för den egna förbrukningen. Men är det bra att våra medborgare betalar ockerpriser för el som de ser från sitt köksfönster när den produceras för kanske 10 öre eller upp till 30 öre kilowatttimmen? Nej, det tycker i varje fall inte vi i Vänsterpartiet.

Det som förvånar mig oerhört är hur alla andra partier i denna riksdag har anammat att en samhällsviktig funktion som elförsörjningen till den egna befolkningen ska prissättas av en misslyckad energimarknad som har bäring på beslut som vi aldrig har kunnat påverka. Inte heller har någon frågat oss om hur vi ser på konsekvenserna av att vara deras batteri och samvete.

Fru talman! Vänsterpartiet har ställt sig bakom ändringen av ellagen och lagen om effektreserv samt kompletteringen av däckmärkningsförordningen, som hanteras i betänkandet.

Vad gäller aggregeringstjänster är det väl bra att ha tillgång till det när priserna över dygnet kan variera mellan 5 öre och flera kronor per kilowattimme, men är det ett sådant energisystem vi ska sträva efter? Sedan måste det vara tydligt vem det är som har balansansvaret lokalt ute i elnätet och på vilket sätt en sådan ansvarig kan och får agera. Och vem ska prissätta aggregeringstjänsten?

Jag är inte så övertygad om våra marknadsinspektioners framgång när det gäller att försöka återspegla någon form av marknadsdesign. Med all den oreda som elmarknaden försatt många hushåll och företag i vore det givetvis på plats med en elriskkommission, men även denna fråga är vi tydligen ensamma om att driva.

Fru talman! Det finns hur många exempel som helst som jag skulle kunna läsa upp på hur människor, föreningar, företag och samhällen drabbas av dessa hutlösa elpriser som vi har fått uppleva i närtid.

Det kommer att bli kallställda byagårdar och föreningar som driver kaféer som lägger ned. Civilsamhällets engagemang tryter nu, ska ni veta.

Vi har småföretag som konkursar och kommuner som drabbas hårt och som måste välja bort utvistelse för gamla eller säga upp personal för att klara elkostnaderna.

Allt detta skulle denna riksdag kunna motverka om man hade modet att utmana marknaden och se till att Sveriges konsumenter skulle få köpa vår egenproducerade el till normala priser och samtidigt ge modesta vinster till producenterna. Men tydligen är gemenskapen i Strasbourg och Bryssel viktigare än att få till en nykter och sund prissättning på vår egenproducerade el.

Fru talman! Vänsterpartiet står givetvis bakom alla våra reservationer. Men jag yrkar bifall bara till reservation 7, som innebär att vi inför en prissättningsmodell som vi döpt till Sverigepriser. Den är en utveckling från Bekenmodellen som skulle lösa prissättningen för svenska hushåll och företag, samtidigt som vi exporterar el och är solidariska med våra grannländer, precis som i dag.

Anf. 47 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Sverige har unika förutsättningar för omställning. För det krävs en rejält utbyggd energiproduktion. Vilken det blir kommer inte att styras av politiken utan av marknaden. Det är faktiskt inte ett ärende för denna debatt, även om det har låtit så på tidigare talare.

I går deltog jag på branschmässan Fastighetsenergi. En sak som gick som en röd tråd genom alla seminarier var effektiviseringar och flexibilitet. Det är helt avgörande för att sänka elkostnaderna och skapa spelrum samtidigt som vi köper oss tid i den övriga utbyggnaden.

Då kan det tyckas klokt att regeringen lägger fram lagstiftning kring aggregatortjänster som ska hjälpa många små konsumenter att samla ihop just flexibilitet. Problemet är att regeringens förslag präglas av okunskap, oförståelse och tondövhet mot dem som faktiskt kommer att utföra dessa tjänster. Den flexibilitet som i stort sett alla experter, alltifrån Svenska kraftnät och Energimyndigheten till fastighetsägare och industribolag, säger är helt avgörande och viktig för vår konkurrenskraft – den har moderater kallat elransonering. Det här präglar regeringens förslag.

Förslaget går betydligt längre än vad direktivet gör; det är bara att läsa direktivet och jämföra ord för ord med lagförslaget. Det här var en lagstiftning som skulle underlätta och tydliggöra de roller som aggregatorn har, men den blir nu i stället en hämsko och ett hinder för dessa tjänster.

Med tanke på att detta riskerar att omintetgöra hela affärsmodellen yrkar jag bifall till reservation 2 i betänkandet, för att säkerställa att de ekonomiska förutsättningarna fortsatt är rimliga och samhällsnyttan kan realiserars.

Oavsett vad som sägs i den gamla trötta kraftslagsdebatten och även om vi effektiviserar och använder flexibilitet maximalt behövs också överföringskapacitet. I dag är flaskhalsarna enormt många, och att bygga bort dem tar tid – alldeles för lång tid.

Trots att det talas om tio till tolv år för en stamnätsledning lägger regeringen inte fram något förslag till riksdagen för att korta tillståndsprocesserna. Det finns två färdiga utredningar på regeringens bord. De är remitterade och klara. Trots det händer ingenting. Trots alla ord vi hör i alla debatter om kortare tillståndstider sker ingenting. Regeringen sitter på

händerna. Regeringens passivitet hotar svensk konkurrenskraft och driver upp kostnader, och inte minst inflationen.

För omställningen behövs överföringskapacitet från norr till söder men också från söder till norr, där industriutvecklingen nu tar fart. Rapporterna duggar tätt om att man riskerar att slå i taket. Svenska kraftnäts planer är otillräckliga. Bara i Göteborg behövs en fördubblat effekt till 2030.

Om inte takten ökar från regeringens sida när det kommer till tillståndsprocesserna kommer det att bli svårt med batterifabriker i städer som Göteborg, Mariestad och Svenljunga. När de faller kommer jag att hålla regeringen personligt ansvarig för haveriet i och med att man inte har lagt fram de förslag som har efterfrågats och som är färdigberedda.

I norr ser vi hur stora förbrukare inte får kapacitet i tid för att genomföra sina investeringar. Många företag är besvikna, och Svenska kraftnät levererar inte tillräckligt. Det behövs en tydligare prioritering bland de ansökningar som finns för att maximera samhälls- och miljönyttan i investeringarna.

Var är ledarskapet från regeringen? Tydligare direktiv behövs till Energimarknadsinspektionen och till Svenska kraftnät att delta i denna samhällsutveckling. Vi behöver regler som gör att man kan bygga elnätledningar med marginal. Vi behöver se till att mikronät kan byggas ut och att man kan nyttja de mikronät som finns och inte bli straffbeskattad, som Skatteverket nu har kommit fram till. Vi behöver se till att de nät som redan är miljöprovade, exempelvis inom en vindkraftspark, inte behöver söka koncession i onödan.

Vi behöver helt enkelt reformera elnätregleringen. Det finns en mängd olika saker som skulle kunna göra stor skillnad. Skapa lönsamhet i flexibiliteten! Lägg till forskning och utveckling! Kräv effektiviseringar så att man inte bygger ut nät i onödan!

Vi behöver mycket mer forskning på nätreglering och nätmodeller. Det skulle kunna skapa stor nytta. Vi ser hur en mängd olika bolag har en mängd olika regler, exempelvis när det kommer till effekttariffer. För att kunna bygga ut behövs också acceptans lokalt. Nu kommer en incitamentsutredning för vindkraft, som jag gärna hade sett var betydligt bredare. Men det behövs såklart också acceptans när det kommer till elnätregleringen.

Det behövs bättre ersättningar, och vi behöver bygga mer marknät. Vi behöver också skapa en grund för jobb och företagande. För den som inte får ett elnät spelar det ju ingen roll vilken produktion vi har.

Ellagen behöver ses över. Det är tydligt att den är skriven för en helt annan tid, med några storskaliga anläggningar snarare än många små och med kunder som agerar passivt. Det är detta elnätslagen utgår ifrån, och så här är det inte längre. I dag ser vi aktiva konsumenter som producerar själva i sina många decentraliserade anläggningar. Detta är bra ur totalförsvarsynpunkt och skapar minskad sårbarhet. Det har vi inte minst sett i dag, när vi har haft två stora anläggningar som har fallit ifrån på grund av ett strömavbrott.

Vi behöver slutligen också se över marknadsmodellen. Svenska kraftnät behöver få det långsiktiga ansvaret för energiförsörjningen. En brist på stödtjänster måste självklart åtgärdas. Här måste man upphandla, men det måste ske långsiktigt och teknikneutralt.

Kostnaden ska såklart belasta dem som inte levererar till systemet. Vi ska inte betala i blindo för alla som inte ens kan välja. Att göra det, precis som man pratar om från vissa partier och som det nästan står i Tidöavtalet, skulle bli dyrt. Att betala mångmiljardbelopp för något som man redan i dag får gratis kommer att göra det dyrare för hushållen och företagen och försämra vår konkurrenskraft. Dessutom driver också detta upp inflationen. Att bolagen lobbar för det här är inte så konstigt; det skulle ju betyda mångmiljardbelopp till dem för någonting de redan gör utan att behöva göra någonting extra. För mig låter det vansinnigt.

Tyvärre har frågorna om ellag, elnätsreglering och marknadsmodeller mötts av ett tämligen stort ointresse och svalt engagemang från många andra partier, så länge det inte handlat om att kasta ytterligare bränsle på någon typ av kraftslagsdebatt mellan vindkraft och kärnkraft.

Om det är någonting jag hade önskat mig av en energiminister och en regering efter valet är det att de hade börjat leverera konkreta besked. Detta är möjligtvis också den första proposition som kommer som går i helt fel riktning med överimplementering, försvårande för företag och uppdrivna kostnader.

Jag vill inte ha fler förslag i den andan. Jag vill sänka kostnaderna. Jag vill inte ha fler förslag, strategier och översikter. Vi behöver sätta spaden i backen, och det händer inte just nu. De här frågorna är alldeles för viktiga för att reduceras till valaffischer, snabba talepunkter och kraftslagsdebatter. De här frågorna är avgörande för svensk konkurrenskraft. De är avgörande för omställningen. De är också avgörande för landsbygden, för hälsan och för säkerheten.

Den här utmaningen är gigantisk. Vi i Centerpartiet är beslutsamma, och vi har viljan. Vi är beredda att komma till förhandlingsbordet, för vi behöver enighet i detta. Frågan är om övriga partier är beredda att sätta spaden i backen för klimatets bästa och för Sveriges bästa.

Anf. 48 MARIELLE LAHTI (MP):

Fru talman! Det svenska energisystemet står i dag inför många stora förändringar. Omvandlingen kommer med både utmaningar och möjligheter. Elektrifieringen av fordonsflottan, modern hemelektronik, energilager och lokal elproduktion skapar enorma möjligheter för att främja framtidens smarta elnät, allt för svenska elkunders bästa.

I centrum för omvandlingen står elsystemets förmåga att med hjälp av smart teknologi styra mot en mer flexibel elanvändning där kunden automatiskt flyttar exempelvis laddning av sin elbil eller användandet av värmepumpen till när elpriset är som allra lägst.

För att detta ska kunna ske på ett effektivt sätt krävs dock rätt styrmedel från politiken. Utan rätt incitament på systemnivå blir det upp till individen att ta ansvar för att förflytta sin konsumtion till de timmar på dygnet när tillgången på el är som allra bäst.

Eftersom elpriset ju sätts på två ställen, via elhandelspriset och sedan också via överföringskostnaden, nätavgiften, kan det vara komplicerat för den enskilda kunden att ha full koll på när priset är som lägst. Det behöver nämligen inte alltid vara koordinerat. Då är det bra om kunderna kan få hjälp med detta av aktörer som är proffs.

Miljöpartiet vill därför möjliggöra för nya, innovativa affärsmodeller att växa fram för att främja den här smartare elanvändningen, något som alla, framför allt hushållen, vinner på. Det handlar bland annat om att skapa förutsättningar för så kallade aggregatorer att verka på den svenska elmarknaden.

Aggregatorer har vi pratat om en stund nu. De samlar alltså ett större antal kunders potential att vid ett givet tillfälle minska eller öka sitt uttag av el för att balansera utbud och efterfrågan. Denna balansering sker ofta helt automatiserat och med en helt bibehållen komfort för kunden.

Det här skulle vara enormt värdefullt för systemet som helhet och en fantastisk resurs för att kapa till exempel effekttoppar. Flexibiliteten kan ersätta den dyra produktionen av el och därmed sänka elpriset på totalen.

Den proposition som regeringen presenterat adresserar ett flertal hinder på ett mycket bra sätt. Men tyvärr riskerar den samtidigt att skapa problem, givet dess nuvarande utformning. Det avgörande här – det har vi redan pratat om några gånger i kammaren – är begreppet ”obalans”, som tydligt definieras i linje med den terminologi som används inom EU-rätten.

I den föreslagna utformningen används ”obalans” för att beskriva den påverkan som sker på andra aktörer när aggregerad efterfrågefleksibilitet aktiveras. Med denna breda tolkning, som man nu valt att gå fram med, blir det ekonomiska ansvar som nämns i EU-förordningen alldeles för långtgående. Det kommer att utgöra ett hinder för marknadstillträde för aggregerad efterfrågefleksibilitet. Därför menar vi att definitionen bör ändras. Vi har föreslagit att ”obalans” ska definieras som skillnaden mellan såld och levererad volym.

Vi menar att den nuvarande utformningen riskerar att omintetgöra intentionen med regelverket: att främja nya aktörers möjlighet att hjälpa kunder i elsystemet. Vi menar också att utformningen dessvärre kan påverka den nuvarande flexmarknadens möjligheter att fortsätta sitt viktiga arbete med att stödja dem som har behov av energi och effekt lokalt, till exempel här i Stockholm.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 10.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Offentlig förvaltning

§ 7 Offentlig förvaltning

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU24
Offentlig förvaltning
föredrogs.

Anf. 49 ULRIK NILSSON (M):

Fru talman! Vi ska nu diskutera konstitutionsutskottets betänkande om offentlig förvaltning. Begreppet offentlig förvaltning kan låta lite byråkratiskt och tråkigt, men i grunden handlar betänkandet om den kanske vanligaste skärningspunkten mellan svenska medborgare och staten. Det är när vi möter en myndighet som vårt förhållande till staten prövas. Det är där tilliten mellan statsmakterna och medborgarna skapas.

Det kan uppfattas som att det är byråkratiskt. Det är mycket som ska skickas in – borde man inte bara kunna ge mig beskedet att det är okej? Det kan också uppfattas som att det fattas fel beslut. Det hör till saken att man inte alltid är nöjd i allt med alla beslut man får. Man har lite grann en känsla av att stå med mössan i hand inför statsmakten för att få svar på de önskemål och frågor man har.

Men, fru talman, jag tror att vi också kan konstatera att vi knappast kan klara oss utan den offentliga förvaltningen. Det skulle inte vara ett samhälle som bygger på rättssäkerhet om vi inte hade någon som utförde de saker vi fattar beslut om här i kammaren.

Några allmänna principer kan man väl ha för den offentliga förvaltningen. Den ska behandla alla lika. Den ska också vara tydlig och genomskinlig så att man förstår varför man får ett visst beslut. Den ska bygga på rättssäkerhet. Vi bör sträva efter att ha en omfattning på den som motsvarar behovet. Den ska inte vara alltför omfattande, men den ska inte heller vara alltför enkel. Den ska vara effektiv. Den ska vara modern. Den ska vara pålitlig. Den ska vara oväldig. Inför statsmakterna ska man känna att det är trygghet, rättssäkerhet och förtroende som kännetecknar relationen. Sinnebilden är förstås den lite fyrkantige tjänstemannen. Men framför allt handlar det om att bygga tillit mellan staten och medborgarna via den offentliga förvaltningen.

Betänkandet handlar om en stor mängd förslag på hur man kan utveckla och förändra förvaltningen. Det kan handla om att man ska få besked inom en viss utsatt tid så att man som företagare inte ska behöva invänta beskedet alltför länge. Det kan också handla om att man vill ha besked i någon sorts förtid.

Det kan handla om vilket ansvar tjänstemän ska ha för att stå för utfästelser och för att göra riktiga bedömningar. Man kan ibland känna sig lite utsatt inför en tjänsteman, som också har ett informationsövertag.

Det kan handla om att myndigheterna, som jag sa tidigare, ska utföra sina uppgifter oväldigt och inte som en del i ett personligt intresse, för att driva en fråga vidare eller vara aktivistisk. Det kan också handla om hur den lokala servicen ska organiseras, var man ska kunna möta staten och hur det ska fungera.

Alla dessa frågor är viktiga. Men de är svåra att besluta om här och säga: ”Nu gör vi så där och så där.” Det får konsekvenser. Detta är en process som måste växa fram, eftersom förtroendet mellan medborgare och stat är av central betydelse. Någon har någon gång sagt lite klokt: ”Tillit är en viktig sak, stavas lika fram och bak.” Så är det; det är viktigt, och det råkar stivas på samma sätt från båda håll.

Herr talman! I betänkandet finns en annan fråga, som kanske inte känns som en grundläggande trygghetsfråga. Det gäller myndighetsorganisation. Jag ska ägna några ord åt ett av förslagen: frågan om att eventuellt flytta ambassaden i Tel Aviv till Jerusalem.

Jag tycker inte att det är ett beslut som vi ska ta här i dag. Jag kanske inte heller håller med. Jag tycker att det är ganska rimligt att varje stat får välja var man ska ha sin huvudstad. Men i Sverige har vi valt en väg där regeringen sköter utrikespolitiken. Och utrikespolitik och diplomati är betydligt mer än att markera i en sådan fråga, än att göra en politisk manifestation. Det handlar också om handelsrelationer och säkerhet för svenska medborgare.

Det är ett förslag som jag förstår kommer upp. Men jag har lite svårt att se hur mycket det egentligen har med förvaltning att göra. Framför allt bör slutsatsen vara att det är en fråga som regeringen ska få äga.

Herr talman! Betänkandet innehåller ett antal idéer och tankar. Det måste vara en fortlöpande debatt, och vi måste här vara överens om att vi ska ha en effektiv, rättvis, rättssäker och vederhäftig offentlig förvaltning.

Herr talman! Därför vill jag yrka bifall till utskottets förslag i konstitutionsutskottets betänkande nummer 24 angående offentlig förvaltning.

Anf. 50 IDA KARKIAINEN (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 3.

Som tidigare talare var inne på bygger en stark demokrati på många beståndsdelar. En del är att den offentliga förvaltningen fungerar väl. Fungerar den inte väl är risken att människor tappar förtroendet för demokratin och för det offentliga. Det kan handla om alltifrån långa handläggningstider i ett ärende till att sitta länge i myndigheternas telefonköer eller krångliga administrativa rutiner. Även om mycket i samhället fungerar bra finns det många saker som kan förbättras.

Herr talman! Jag har ett exempel. Jag vill berätta om Pelle Pesula och pappershögen. Pelle och Åsa är lantbrukare i Kukkola och bedriver en mångsidig verksamhet. För några år sedan hörde Pelle av sig lite förtvivat till mig. Han visade mig en tjock hög med papper och suckade. Det var all administration som var förknippad med det offentliga tillsyn över deras verksamhet, dessutom på en omfattande detaljnivå.

Det handlar inte om att tillsynen inte är viktig. Den är mycket viktig. Den behövs bland annat för att vi ska kunna säkra och upprätthålla god djurhållning i hela landet. Men som Pelles pappershögen får illustrera kan man verkligen fundera över om det inte går att underlätta i byråkratin och samordna vissa processer. Exempelvis skulle tillsynen kunna ske under koncentrerade dagar, så att det inte upptar en hel arbetsvecka. Det finns helt enkelt många sätt att göra byråkratin lite smidigare.

Herr talman! Vi har all anledning att vara oroliga över det minskade valdeltagandet i landet. Det minskade med 3 procentenheter från valet 2018 till valet förra året. Vi har fortfarande ett relativt högt valdeltagande, på 84,2 procent. Men det är inte bra att det minskar så kraftigt. Det behöver givetvis göras djupa analyser av orsakerna till detta, och vi behöver göra insatser under den här mandatperioden för att höja valdeltagandet till nästa val.

Herr talman! En av anledningarna till att människor kanske väljer att avstå från att rösta är känslan av att det offentliga inte finns där när jag behöver det, att det har dragit sig undan. Ur denna aspekt finns det en reform som är särskilt viktig. Det är etableringen av servicekontor. De etablerades som ett led i att öka servicesamverkan mellan några myndigheter men har fått ett annat viktigt syfte.

De senaste decennierna har det skett en omfattande nedläggning av myndigheternas lokalkontor. Det har skett en stark centralisering, och människor runt om i Sverige har sett att myndighetsskyltarna skruvats ned och att arbetstillfällena försvunnit. Det har bidragit till känslan av att det offentliga dragit sig undan och att jag som skattebetalare inte får den service som jag förväntar mig.

Nu skruvas skyltarna upp igen. I dag finns det 131 servicekontor runt om i landet. Det är en mycket uppskattad reform. Jag skulle vilja passa på att rikta ett stort tack till alla oerhört duktiga medarbetare på servicekontoren. De gör en uppgift som är mycket större än att bidra med ökad service; de bidrar också till känslan av att det offentliga finns där för mig.

Vi kommer att ha anledning att återkomma till debatten om servicekontoren i och med Riksrevisionens granskning av och rapport om servicekontoren.

Herr talman! En annan sak jag skulle vilja beröra är länsstyrelserna. Sveriges 21 länsstyrelser är centrala för att vi ska ha en effektiv förvaltning och stat. De har många uppdrag inom ett stort antal politikområden och ska verka för att ett sjuttiofem nationella mål får genomslag i länen. Men de ska inte bara verka för genomslag för den statliga politiken i länen utan också bära med sig de specifika regionala förutsättningarna för varje län tillbaka till staten, så att vi kan fatta effektiva och kloka beslut som fungerar i hela landet.

Länsstyrelserna ska dessutom bidra till samverkan mellan de statliga aktörer som är närvarande i länet och främja samverkan mellan kommunerna, regionerna och staten. De är centrala aktörer.

De är framför allt centrala i frågor som vi nu diskuterar intensivt inom politiken: tillståndprocesser, att snabbt kunna fatta beslut om ett utökat energisystem och fler etableringar kopplat till den gröna industrins omställning. Det är stora investeringar som hopar sig. Det är en fantastisk utveckling. Men för att de ska kunna etablera sig och för att Sverige ska kunna ha kvar ledartröjan krävs tillstånd för att etablera sig och bedriva verksamhet.

Det är processer som är svåra och komplexa. Och till stor del landar de hos länsstyrelserna. Länsstyrelserna handlägger ärendena, vilket innefattar omfattande samråd med berörda aktörer och samhället i övrigt, samt granskar ansökningarna.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen gav bland annat länsstyrelserna i uppdrag att utveckla metoder och samverkansformer för att främja en effektiv samrådsprocess enligt miljöbalken. Vi gav länsstyrelserna även i uppdrag att redovisa förslag på hur man kan effektivisera myndigheternas prövningsverksamhet.

I min tidigare roll som civilminister besökte jag många länsstyrelser. Jag kan vittna om att runt om i vårt land, i våra 21 län, arbetar mycket duktiga tjänstemän med tillståndprocesserna. De har många kloka idéer om hur tillståndprocesserna kan bli mer effektiva utan att man tummar på rättssäkerhet och viktiga miljövärden.

Det finns alltså förslag som den förra regeringen tog fram och som den nuvarande regeringen jobbar vidare på. Det finns förslag att förverkliga, och som kan förverkligas snabbt. Det finns även många förslag hos länsstyrelserna och deras medarbetare som kan bidra till detta. Det är förhoppningen att så också görs.

Herr talman! Våra kollegor i finansutskottet behandlade nyligen ett betänkande om statlig förvaltning, som har väldigt många relationer med detta betänkande. Hur det offentliga är organiserat är en av sakerna som behandlas. Det handlar till exempel om myndighetsstrukturer, digitaliseringsfrågor och var myndigheter ska etablera sig. I det betänkandet beskrivs också hur Utbetalningsmyndigheten, som var tänkt att etableras i Söder-

tälje, nu ska etableras i Stockholm i stället, enligt beslut av regeringen den 6 december 2022.

Herr talman! Anledningen till att jag tar upp den här frågan är att staten måste engagera sig i lokaliseringsfrågorna, annars riskerar etableringarna att ske inom ett mycket snävt geografiskt område i Stockholm. ”Men är inte det effektivt?” kanske någon tycker. Det kan man ju tro – men utgifterna för lokalkostnader är stora i Stockholmsområdet, och personalomsättningen är stor. Det handlar också om att för att man ska kunna ha tillit till staten måste staten, liksom de statliga arbetstillfällena, finnas i hela landet.

Herr talman! Det finns olika politiska uppfattningar om hur stort och starkt det offentliga, det gemensamma, ska vara. Det är alltid några som vill gå till val på att driva frågor om minskat antal myndigheter, minskad administration och minskad byråkrati. Det kan låta populärt, men det är lättare sagt än gjort, för när det kommer till kritan finns det ingen myndighet som sitter och rullar tummarna i dag. Alla gör en uppgift och fyller en funktion.

I budgetpropositionen för 2023 har regeringen angett att man kommer att effektivisera statsförvaltningen genom ytterligare omprövning av det offentliga åtagandet och analysera myndigheternas organisering. Jag vill bara lyfta ett varningens finger i diskussionen kring både lokaliseringsfrågorna och frågan om hur man kan styra upp processer, för det är inte alltid helt enkelt.

Herr talman! Det vi däremot är överens om är, tror jag, att sträva efter att förbättra och stärka den offentliga förvaltningen eftersom det också är ett sätt att främja demokratin.

Anf. 51 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! ”Sverige kan inte längre styras som ett företag.” Så löd rubriken på en debattartikel som publicerades förra veckan. Undertecknade var fackförbundet ST:s ordförande tillsammans med flera forskare, och de efterlyste en ny förvaltningspolitik – en politik som inte är influerad av näringslivets sämsta delar och som satsar på kärnverksamhet i stället för att bygga upp enorma kontrollsystem och lägga ökade effektiviseringskrav på redan slimmade verksamheter. Det är inte svårt att hålla med.

Resultatet av de senaste 30 årens härjningar med new public management syns överallt i den kommunala, regionala och statliga sektorn. Det funkar helt enkelt inte, utan har lett till ökad stress och arbetsbelastning på anställda samtidigt som många myndigheter i dag kämpar med långa handläggningstider och har svårt att uppfylla de förväntningar invånarna har och har rätt att få uppfyllda.

Vi ska kunna lita på att om vi drabbas av brott – då kommer polisen. Om vi drabbas av arbetslöshet – då ska vi få hjälp av Arbetsförmedlingen att hitta ett nytt arbete. Om vi blir sjuka – då ska vi enkelt kunna anmäla detta till Försäkringskassan och få ersättning inom kort så att vi slipper skuldsätta oss. Och inför att vi går i pension – då ska vi få korrekt och bra information av Pensionsmyndigheten, oavsett om vi är födda 1957 eller något annat år.

Herr talman! Sverige kan inte längre styras som ett företag. De senaste årtiondena har det offentliga ofta varit först med att lämna landsbygd och förorter åt deras öde. Vårt land har stora och växande regionala skillnader. Ojämligheten är tydlig för alla. Pengarna finns i centrum, i de stora städer-

na och i stadskärnorna samtidigt som landsbygden, bruksorterna och förorterna lämnas efter.

Av de tio rikaste kommunerna i Sverige finns åtta i Stockholms län. Alla de tio fattigaste ligger på landsbygden. Trots att alla partier, i alla fall i valrörelserna, säger sig vilja bryta klyftan mellan stad och land verkar det inte gå åt rätt håll. Vänsterpartiet anser att statlig närvaro är en förutsättning för att alla ska ha både rätten och möjligheten att bo var de vill i landet.

Det behövs en övergripande strategi som bygger på långsiktighet, utvecklad samverkan och större regionalt inflytande för att se till att grundläggande samhällsservice finns i hela landet eftersom tillgången till offentlig service är avgörande för att människor ska kunna leva sina liv. Detta förpliktar, herr talman, och ställer högre krav på statliga verksamheter än på privata verksamheter.

Jag får erkänna att jag personligen har haft – och fortfarande har – stora förhoppningar på de statliga servicekontoren. Jag tror fortfarande på idén om att öka den statliga närvaron genom att myndigheter går ihop för att kunna ge bra personlig service på fysiska kontor och även erbjuda ökad tillgänglighet, särskilt för dem med svårigheter att sköta sina ärenden digitalt.

Samtidigt får man konstatera att Riksrevisionens granskning och utvärdering av de statliga servicekontoren, som kom i slutet av förra året, tyvärr var ganska nedslående läsning. Riksrevisionen konstaterade nämligen att servicekontoren inte ger likvärdig service utan verkar med helt olika förutsättningar. Riksrevisionen konstaterade också att det inte går att säkerställa att alla besökare får likvärdig service och gav exempel på att besökare ofta söker hjälp med ärenden som servicekontoren inte har befogenhet att hjälpa till med. I längden riskerar det att leda till minskat förtroende för de myndigheter som är anslutna.

Herr talman! Som statligt anställd arbetar man i medborgarnas tjänst och med ett särskilt förtroende och uppdrag. Inte sällan utövar man även myndighetsutövning. Dessutom ställs höga krav på att man efterlever den statliga värdegrund som vilar på våra grundlagar och de mål som finns för den svenska förvaltningen – alltså att alla myndigheter genomför sitt uppdrag på ett demokratiskt, effektivt och rättssäkert sätt och är fria från korruption.

En del i detta har också Justitieombudsmannen, JO. Det är en myndighet under riksdagen som jag vet att ledamöterna i just konstitutionsutskottet är extra förtjusta i eftersom JO granskar att myndigheterna arbetar enligt de lagar och regler som styr deras arbete – särskilt sådana lagar som berör enskildas rättigheter och skyldigheter i förhållande till det allmänna.

Herr talman! Slutligen vill jag säga något kort om tjänstemannaansvar. Med tanke på att ett statligt jobb kan ge stor makt över den enskilde finns det så kallade tjänstemannaansvaret, vilket bland annat innebär att anställda kan dömas för tjänstefel. Ibland framstår det i debatten som att det inte finns några konsekvenser för den som uppsåtligen eller genom oaktsamhet brustit i sin myndighetsutövning. Det är fel.

Under förra mandatperioden utreddes om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel borde utvidgas, efter ett tillkännagivande från konstitutionsutskottet. Men enligt utredningen som kom 2020 fanns det inte några starka skäl att avgränsa tjänstefelsansvaret på annat sätt än till myndighetsut-

övning. Det är ett noga utmejslat begrepp som över tid har lett till en bättre tillämpning. Utredningen kom också fram till att ett utvidgat tjänstemannaansvar troligtvis skulle leda till en efterfrågan hos de anställda på tydligare styrning av verksamheterna, vilket i sin tur kan leda till ökad detaljering som nog ger ännu mer problem med handläggningstider och annat.

Man anförde också i utredningen att ett alltför strängt och onyanserat straffansvar riskerar att skapa en osäkerhetskultur bland tjänstemännen som kan leda till att de blir rädda att fatta beslut. Fackförbundet ST vittnar om att en sådan kultur redan finns.

Trots allt detta och trots att riksdagen senast för ett år sedan röstade om att göra ett nytt tillkännagivande om utvidgat tjänstemannaansvar och att det föll här i riksdagen noterar jag att regeringen och dess samarbetspartier ändå lovar att införa ett sådant. Det gör man trots att man inte tar ansvar för de andra saker som enligt fackförbund och andra som jobbar inom staten skulle kunna leda till en bättre hantering av det offentliga. Exempelvis ST betonar att det som i stället behövs är mer resurser och ökad personalitet för att man ska kunna höja kvaliteten i den offentliga verksamheten.

Anf. 52 ULRİK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Jessica Wetterling, för ditt inlägg! Jag uppfattade av inledningen att det var viktigt att slå fast att staten inte kan styras som ett företag. Därefter kom en lång utläggning om betydelsen av att serva sina medborgare, eller kunder, som ett företag hade sagt. Är det inte precis vad ett företag brukar sträva efter – att möta kundernas behov? Är det inte just det som ett företag innebär?

Jag är lite osäker på vad ditt inlägg egentligen syftade till. Vad vill du ha för förändring? Vad är det som inte är bra med den offentliga förvaltningen i Sverige i dag, eftersom du gör detta tydliga uttalande och därmed ger en antydning om att det styrs som ett företag. Jag skulle önska ett förtydligande av vad som efterlyses.

Anf. 53 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Herr talman! Jag ska försöka förtydliga vad jag sa i mitt tidigare inlägg. Det handlar om ett motionsbetänkande, vilket gör att Vänsterpartiet inte har lagt fram några egna förslag den här gången och därför inte har några reservationer.

Jag tror inte att det är en överraskning för ledamoten eller för Moderaterna att Vänsterpartiet är starkt kritiska till att man använder sig av new public management som en kultur i den statliga verksamheten på samma sätt som man gör inom företag.

Jag försökte vara tydlig, men jag ska försöka vara ännu tydligare. Jag anser att det finns en skillnad mellan det uppdrag som staten har och det uppdrag som ett företag har. Jag tycker att det är fel att prata om våra invånare och medborgare i Sverige som kunder. Man är inte kund, utan man är medborgare i Sverige och har rätt att förvänta sig en god service oavsett var i landet man bor.

I det system som är styrande nu kan vi se att staten varit en av de första som drar sig bort från stora delar av Sverige. Man lämnar det som inte är lönsamt och fokuserar på storstäderna. Samtidigt pratar alla partier, mig veterligen även Moderaterna, om att det är viktigt att ha goda förutsätt-

ningar och att man har rätt att förvänta sig en viss service oavsett var i landet man bor.

Prot. 2022/23:98

26 april

Offentlig förvaltning

Anf. 54 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag blir lite förvånad över sättet att argumentera. Det jag uppfattar utifrån ledamoten Wetterlings svar är att det närmast är de lokala servicekontoren det är fråga om. Det är ingenting annat, alltså?

Du talar om att vi inte ska styra enligt new public management. Var någonstans står det att vi styr enligt new public management? Det var en nationalekonomisk term som man resonerade om. Det finns naturligtvis poänger med den, men precis som du säger finns det också poänger med att se medborgare som just medborgare. Det var därför jag var tvungen, när jag frågade om detta, att göra den kopplingen – att vi nog egentligen är medborgare och inte kunder.

Samtidigt handlar new public management och företagstänket om att försöka göra det så bra som möjligt därför att det är vad som genererar resultat. Det blir därför lite för översiktligt, lite för grunt och lite för mycket slagord när man säger att staten inte kan styras som ett företag. Då kommer man också att behöva tala om vilka fel som görs i dag.

Jag kan konstatera att det som ledamoten Wetterling tar som exempel är att det kan vara svårt för vissa delar av landet att få service. I övrigt var det uppenbarligen inte så mycket som det klatschiga uttalandet byggde på.

Anf. 55 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Jag får beklaga ifall jag använder mig av för många klatschiga slagord, men jag citerade rubriken på en artikel i DN som var undertecknad av nio olika forskare, som fokuserar just på den statliga förvaltningen och statlig verksamhet, tillsammans med fackförbundet ST:s ordförande. Det var de som satte rubriken att staten inte kan styras som ett företag. Men jag håller med om det, och man pratade inte enbart om de statliga servicekontoren.

Ledamoten lyfte upp den rapport från Riksrevisionen som säger att man kanske behöver bromsa lite med de statliga servicekontoren. Jag tror på idén med statliga servicekontor, men då är det viktigt att de statliga servicekontoren kan fylla den funktion som de är tänkta att fylla. Annars leder det bara till att medborgare ännu en gång blir besvikna över den service de kan få, eller kanske snarare inte kan få.

Det som jag också lyfte fram men som ledamoten kanske inte hörde handlade om de effektiviseringskrav, nedskärningar och andra saker som har präglat den offentliga verksamheten under minst 30 år. Detta tycker jag och Vänsterpartiet är dåligt, och vi har lagt fram förslag för att förändra det.

Anf. 56 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag påminner ledamöterna om att i en debatt talar man om en talare, och då bör man använda talarens för- och efternamn eller ”ledamoten”. Det innebär att direkta tilltal mellan talarna, till exempel att säga ”du” eller ”ni” till varandra, inte ska förekomma.

Anf. 57 FREDRIK LINDAHL (SD):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 4 i betänkande KU24 *Offentlig förvaltning* i den del som berör digitalisering.

Användningen av digitala posttjänster har ökat kraftigt under de senaste tio åren. I dag har mer än 5 miljoner svenskar en digital brevlåda, och antalet användare växer mycket snabbt. Skillnaden jämfört med den vanliga postgången är att mottagaren nås i princip direkt samt att avsändaren vet att rätt person har fått försändelsen.

I takt med att servicenivån för posten förändras ökar intresset för att gå över till digitala tjänster. Varannandagsutdelning, koncentration av brevlådor, stationer och höjda portokostnader är sådana förändringar. Utmaningarna för glesbygden är dessutom större.

Det finns en tydlig efterfrågan och ett behov av att möta invånarnas förväntningar om att erbjuda digitala brev och utskick. Medan företagen har varit snabba med att erbjuda fakturor och lönebesked digitalt har dock de offentliga aktörerna varit sämre på att hänga med i utvecklingen. Enligt uppgift är det bara en tredjedel av landets kommuner som i dag skickar myndighetspost genom den statliga infrastrukturen Mina meddelanden.

Idén om att göra digital post till en rättighet är inget nytt. Redan 2017 lyftes frågan fram i ett delbetänkande till utredningen om effektiv styrning av digitala tjänster. Nu, fem år senare, har 51 procent av svenskarna tillgång till en digital brevlåda. Därför anser Sverigedemokraterna att en uttalad rättighet för medborgare och företag att kunna ta emot myndighetspost elektroniskt ska införas och att ett obligatorium för statliga myndigheter, regioner och kommuner att erbjuda myndighetspost digitalt ska utgöra ett viktigt komplement till den samhällsomfattande posttjänsten.

Sedan vill jag nämna något om ett av de särskilda yttrandena från oss till detta betänkande avseende att införa ett tjänstemannaansvar. Som bekant har det här varit en viktig principfråga från oss sverigedemokrater, och därför kan jag med glädje konstatera att vi har nått en överenskommelse med regeringen under Tidöavtalet om just den här frågan.

Det ska tillsättas en utredning med uppdraget att lägga fram förslag för hur ett utvidgat tjänstemannaansvar skulle kunna se ut, med syftet att stärka åtgärderna mot tjänstefel och vidga ansvaret för annan myndighetsverksamhet än myndighetsutövning. Vi ser väldigt positivt på avsiktsförklaringen och ser fram emot det fortskridande arbetet i denna del.

Anf. 58 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! I dag för 75 år sedan hände det omöjliga; ett land återuppstod efter det att dess invånare under närmare 2 000 år hade levt i förskingring, utspridda över hela världen. Detta skedde som världssamfundets svar på Förintelsen under andra världskriget. I dag firar Israel sin självständighetsdag, och den 14 maj firas 75-årsdagen för när den judiska staten Israel 1948 utropades av landets första premiärminister David Ben-Gurion.

Det finns i dagens betänkande, som vi nu behandlar, en lång rad kristdemokratiska motioner och motioner från andra partier om att flytta Sveriges ambassad till Jerusalem. Nu är det inte riksdagens sak att avgöra var regeringen väljer att placera sina beskickningar. Därför kommer vi att avslå motionerna, men låt mig ändå klargöra att Kristdemokraterna ser Israel

som Mellanösterns enda demokrati. Det judiska folket har under alla år i diaspora betraktat Jerusalem som sin självklara huvudstad. I årtusenden har man vid påsken hälsat varandra med orden "Nästa år i Jerusalem". Där finns också landets parlament, knesset, som jag besökte tillsammans med en grupp parlamentariker så sent som i januari i år.

Kristdemokraterna anser att Sverige snarast ska erkänna Jerusalem som Israels huvudstad och efter erkännandet påbörja processen med att flytta den svenska ambassaden från Tel Aviv till Jerusalem. Detta kommer vi att fortsätta att agera för.

Herr talman! I övrigt belyser detta betänkande många viktiga perspektiv kring offentlig förvaltning. Några av dem har lyfts upp här i dag. Betänkandet är långt, och därför finns tyvärr delar som vi inte har möjlighet att lyfta fram under dagens debatt.

Jag vill här lyfta upp frågan om den demokratiska delaktigheten. Vi är ju alla måna om valhemligheten. Ingen ska behöva avslöja sina politiska åsikter – eller andra åsikter heller, för den delen – om man inte själv väljer att göra det. Men tänk på hur det såg ut i valsedelsställen i höstas! Det var många med alla sinnen i behåll som hade svårt att hitta rätt valsedel. Om du då har en synsättning kan det vara näst intill omöjligt att hitta rätt valsedel utan att behöva begära hjälp för att hitta och ta rätt valsedel och kryssa i din personröst för just din kandidat. Då är ju valhemligheten röjd. Detta är en utmaning som ännu inte har fått sin lösning.

Även de lokala servicekontoren avhandlas i betänkandet, som ju en tidigare talare har varit inne på. Det är en viktig likvärdighetsfråga för att offentlig service ska komma våra invånare till del, både i segregerade och i socialt utsatta förorter men även på landsbygden där avstånden är långa.

När min familj flyttade till Vimmerby, en medelstor småländsk stad, fanns där kontor för Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Skatteverket. Trettio år senare hade de alla lagts ned. Invånarna fick åka till grannstäderna i stället. Det råkar ju dessvärre finnas ett samband. De personer som är i störst behov av tjänsterna från dessa offentliga myndigheter är de som har störst svårigheter att ta sig dit. Det kan vara på grund av själva orsaken till att de söker tjänsten – sjuklighet eller arbetslöshet – och den ekonomiska utsatthet som följer av tillstånden. Därför är servicekontoren viktiga för att tillhandahålla dessa tjänster på ett likvärdigt och högkvalitativt sätt. Dessutom är de ett sätt att öka den statliga närvaron i landets kommuner. Dessvärre visar Riksrevisionens rapport att den nya organisationen med servicekontor inte fullt ut kan säkerställa likvärdig service, men den diskussionen kommer vi att ta i samband med ett annat betänkande senare i vår.

Med dessa reflektioner, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 59 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Betänkandet *Offentlig förvaltning* spänner över en lång rad områden, från främjande av demokrati via förenklade regler till utrikesförvaltningens organisation. Jag kommer att fokusera på de båda områden där vi lämnat reservationer, det vill säga dels främjande av demokrati, dels lokal service.

Miljöpartiet har, som bekant, en decentralistisk grundsyn, som bland annat tar sig uttryck i att vi vill att regioner och kommuner ges ett ökat ansvar och inflytande över de politiska beslut som berör regionen och kommunen. Och beslut bör fattas så nära medborgarna som möjligt.

Därmed blir det också relevant för vår del att stå bakom det förslag som kommittén Demokratatin 100 år lade fram häromåret, nämligen att ge länsstyrelserna ett demokratifrämjande uppdrag. Kommittén hade i uppdrag att planera, samordna och genomföra en samling av insatser och aktiviteter för en stark demokrati under åren 2018–2021. Bland annat bedömde kommittén att det finns behov av en nationell samordning av myndigheter och andra aktörer som genomför demokratifrämjande insatser. För detta föreslog kommittén att en nationell demokratifunktion ska inrättas för att utgöra kunskapsstöd kring metoder för att öka deltagande och delaktighet i demokratin samt analysera och ta fram lägesuppdateringar om tillståndet i den svenska demokratin. Det saknas i dag en sådan nationell aktör som samlar och samordnar demokratiarbetet. Vi tycker att det är ett angeläget initiativ och stöder tanken på att detta arbete med fördel kan läggas hos länsstyrelserna.

Herr talman! Jag nämnde nyss vår grundsyn om ett decentraliserat Sverige där det är möjligt att hitta sin egen önskade kombination av platser att bo, vistas och verka på. Det är ett sätt att se på samhället som innefattar många områden och insatser. Möjligheter att resa på ett hållbart sätt, gärna med järnväg, öppnar för nya arbetsregioner. Digitaliseringen kommer med uppenbara möjligheter att bedriva verksamhet närmast oberoende av plats.

Men sedan är det frågan om tillgänglighet till samhällelig service. Funktioner som vård, omsorg, polis, arbetsförmedling och försäkringskassa ska vara till för Sveriges alla invånare och finnas tillgängliga över hela landet. Statliga regelverk ska fungera lika bra för små kommuner som för stora tillväxtkommuner. Ett väl fungerande skattesystem ska ge likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva kommunal verksamhet och service i hela landet.

Vid snabba industrietableringar är fokus på ett hållbart samhällsbyggande särskilt viktigt. Med flera stora etableringar och expansioner som planeras i exempelvis Norrbottens och Västerbottens län behöver stora insatser för ett hållbart samhällsbyggande göras på kort tid för att möjliggöra denna utveckling. Här har exempelvis Rådet för hållbara städer en viktig roll att bidra till att skapa hållbara och goda livsmiljöer där människor vill leva, bo och arbeta.

Samhället behöver också planera för platser för idrott, rekreation och kultur. Bra förskola, skola, fritid och natur är värden som gör att människor inte bara tillfälligt jobbar på utan även kan tänka sig att flytta till en ort.

Med detta sagt, herr talman, tycker vi att de lokala servicekontoren bör byggas ut för att samordna offentlig och kommersiell service och bidra med stöd och rådgivning. Sådana center kan utöver vad de redan gör bidra med ombudssystem för apotek, post och systembolag och erbjuda så kallade egenvårdscentraler eller familjecentraler där invånare och patienter träffar vårdpersonal via videolänk eller på riktigt. Här kan människor komma i kontakt med myndigheter såsom Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller Skatteverket.

Riksrevisionen har relativt nyligen presenterat en rapport om en första utbyggnad av systemet, och även om det finns, som det brukar heta, förbättringspotential tycker vi att det finns goda skäl att fortsätta utvecklingen av utbyggnaden.

Herr talman! Jag tackar för ordet, och jag yrkar bifall till våra reservationer nummer 2 under punkt 1 och nummer 3 under punkt 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 8 Författningsfrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU30
Författningsfrågor
föredrogs.

Anf. 60 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Detta betänkande, *Författningsfrågor*, kan väl med ett pretentiöst uttryck sägas behandla fundamentet för vår demokrati.

Betänkandet är till sin karaktär väldigt brett. Det rör allt från införande av republik till lobbyister och hur riksrevisorer ska arbeta. Naturligtvis är det bra om ett fundament är brett, men det gör det också helt omöjligt att i ett sammanhang behandla alla de förslag som finns här.

Herr talman! Jag har valt att titta på fyra av de frågor som är uppe, inte för att de är de tyngsta eller viktigaste men för att de kan illustrera den hållning man bör ha i sådana ärenden som är just fundamentala och grundläggande.

Låt mig börja med frågan om republik, herr talman! Visst vore det ett historiskt beslut om vi skulle fatta det i dag. Vi skulle med all sannolikhet skriva in oss i historieböckerna. Jag tycker dock inte att vi ska fatta det beslutet, och det är av två skäl.

Det ena är att jag inte tycker det. Vilka uppfattningar vi har i frågan om republik är vi förmodligen rätt klara över, var och en, och jag tror inte att det är jättelätt att hitta en debattlösning på det.

Det andra är att det är få frågor där det vore så olämpligt att vi skulle vara splittrade i två mer eller mindre jämnstora grupper, för det är lite svårt att tänka sig en situation där en stat byter statsskick med fyraårsintervall. Det är ett beslut som fattas en gång, och då ska det vara väldigt väl förankrat. Därför är det lätt att säga nej, det kan vi inte ställa oss bakom i dag – även om jag vet att det finns de som är övertygade för det och de som liksom jag är rätt övertygade om att det inte är ett bra beslut.

Herr talman! En annan fråga som kommer upp här är den om register över lobbyister. Det blev visst ett rim, men det var inte meningen.

Låt mig börja med att säga att det är en självklarhet att vi alla bör sträva efter att lyssna på åsikter. Det är liksom själva uppdraget som förtroendevald att höra vad folk säger, värdera det och få det att omsättas till politiska ställningstaganden.

Jag tycker att man ska lyssna på alla. Det innebär att jag lyssnar på kompisar och på dem jag möter en kort stund. Jag lyssnar på föreningar, intresseorganisationer och företag. Frågan är var jag drar gränsen för när

Prot. 2022/23:98
26 april

Offentlig förvaltning

Författningsfrågor

det blir en lobbyist. Är det när man tycker något? Då skulle jag ju inte lyssna på någon. Är det när man är anställd för att tycka något? Var drar man gränsen?

Det här är problemet. Det är lätt att säga att vi skulle vilja ha ett register över lobbyister. Det är mycket svårare att definiera det – kanske framför allt när man i statsvetenskaplig litteratur i dag allt oftare ser att föreningslivet har gått från att vara ett kitt för att bygga samhällen, som det var när det kom till för ett femtiotal år sedan eller kanske hundra år sedan, till att mer och mer bli intressebevakning eller vad vi skulle kunna kalla lobbyism. Just därför är detta en fråga som det är farligt att fatta beslut om. Definitionerna gör det svårt att veta var vi hamnar.

Herr talman! Den tredje frågan gäller det jag sett någonstans här – att man skulle grundlagsfästa att ha kronan i Sverige.

Jag kan förstå att det finns de som tycker att det är bra med euron och de som tycker att det är dåligt med euron och vill ha kvar kronan. Även det är en fråga där positionerna är ganska tydliga.

Den fråga vi ska ställa oss är: Ska vi grundlagsfästa någon uppfattning eller synpunkt i en pågående diskussion? Är det inte så att vi då nästan börjar skriva grundlagar mot dåligt omdöme hos de förtroendevalda? Ska inte de förtroendevalda tvärtom ha möjligheten att äga ett antal frågor?

Vi kan också se att det kommer att förändras över tid. Jag kan lätt erkänna att jag i början, när jag var ungdomspolitiker, var emot att vi skulle gå med i Europeiska unionen. Hade det varit grundlagsfäst hade det varit en svårare process. Om den hade blivit annorlunda kan jag inte bedöma. På samma sätt är det inte så länge sedan vi hade en större spridning i åsikterna om Natomedlemskap än vi har i dag.

Därför känns det som att allt som är föremål för debatt också ska kunna ägas i den allmänna debatten och därmed är en dålig kandidat för grundlagsfästning.

Den sista frågan jag vill lyfta upp är det som står i betänkandet om hot mot förtroendevalda.

Först av allt: Det är naturligtvis fullständigt orimligt att man ska utsättas för hot för att man tar ett uppdrag. Vi ska allihop kunna stå här stolta och säga: Jag låter mig inte hotas till ett ställningstagande. Jag står trygg i min övertygelse. Å andra sidan tror jag att vi alla är så mänskliga att vi kan erkänna att om hotet börjar komma nära kommer vi nog att se till vår egen bekvämlighet först.

Vad jag egentligen vill lyfta fram med det här är naturligtvis en farhåga för hoten men också det faktum att det redan i dag är olagligt att hota. Därför är det svårt att se hur vi ska kunna stärka skyddet mot hot ytterligare. Skulle det hjälpa att vi skriver in i regeringsformen att man inte får hota förtroendevalda? Skulle det bli fler poliser som kan skydda förtroendevalda då? Eller skulle vi låsa in oss i bunkrar och därmed sannolikt minska öppenheten? Det är också en fråga som måste leva. Sedan förstår jag oron, och jag är den förste att skriva under på den.

Herr talman! Jag har beskrivit fyra frågor i detta betänkande: den om det historiska beslutet, den där det är tolkningsproblem, den där vi har en aktuell debatt och den som är het just nu. Min slutsats i alla de fyra fallen är att man kan ha uppfattningar och förstå uppfattningar. Vi kan debattera sakfrågorna, men när det gäller konstitutionen ska det ganska mycket till

innan det är läge att skriva in något i grundlagen. Då är det ett långsamt utvecklande som måste till och små steg som måste tas.

Herr talman! Låt oss se detta som en idébank och en möjlighet att utreda! Låt oss föra en levande debatt i många av dessa frågor, allt från de dagsaktuella till de långsiktiga, men låt oss skynda långsamt! Låt oss ta det steg för steg!

Det är naturligtvis drömuttalandet för en konservativ politiker: Ta det nu lite lugnt här! Avvakta lite grann till! Tänk över det här; gör inget förhastat! Men, herr talman, det är den slutsats jag kommer till när jag nu yrkar bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande nummer 30 om författningsfrågor.

Anf. 61 IDA KARKIAINEN (S):

Herr talman! Författningspolitik är kanske inte något folk går runt och tänker på om dagarna, men för mig som ledamot och ordförande i riksdagens konstitutionsutskott är det ett ständigt närvarande ämne. Däremot kanske många funderar på hur det står till med vår demokrati, rätten att göra sin röst hörd och möjligheterna att påverka det politiska beslutsfattandet.

Begreppet författning har en bred betydelse och innefattar våra lagar, förordningar och föreskrifter samt hur allt detta tillämpas i verkligheten. Det är våra regler för hur och på vilka grunder Sverige ska styras.

Det är vår djupt rotade övertygelse att landet ska styras utifrån demokrati som styrelseskick. Och demokratin ska vara folkligt förankrad. Detta tar sig uttryck inte minst i vår grundlag regeringsformens portalparagraf, som säger att all offentlig makt ska utgå från folket.

Vilka är då folket, som all offentlig makt ska utgå från? En historisk återblick visar att alla inte har inkluderats. Den djupa orättvisa som präglade 1800-talets maktförhållanden var en av anledningarna till att arbetarrörelsen mobiliserade i slutet av 1800-talet. Rösträtten förbehölls på den tiden män med höga inkomster, och således uteslöts både manliga arbetare och kvinnor från den politiska makten.

Vår kamp för allmän och lika rösträtt resulterade i ett beslut i riksdagen 1919, och Sverige fick därmed en omfördelning av politisk makt från eliten till den breda allmänheten. Sedan dess har vi breddat det demokratiska deltagandet ytterligare och avskaffat olika så kallade rösträttsstreck. Detta skedde senast för inte så länge sedan, 1989, då omyndighetsstrecket avskaffades.

Det ingår i åtminstone socialdemokratins övertygelse att inte bara en del av samhället ska vara delaktig i demokratin, utan alla. Att då definiera vilka som utgör folket är problematiskt. Man riskerar att exkludera grupper. Sverige har gjort det förr – låt oss inte göra det igen.

Herr talman! I regeringsformens 2 § slås fast att det allmänna ska verka för att människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt ska tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

Detta är en mycket viktig paragraf, och jag vill i detta sammanhang säga att inget barn ska behöva utsättas för det som tolvårige Murhaf Hamid i Glimåkra blev utsatt för. I en intervju för några veckor sedan uttryckte

Sverigedemokraterna att vi egentligen inte har jättestora problem med diskriminering och rasism i Sverige. Motsatsen har bevisats – igen. Murhaf har nu sålt majblommor för över 3,2 miljoner kronor, vilket också visar att det finns ett starkt folkligt motstånd mot rasism i Sverige.

Herr talman! Politiken ska ha makt att förändra samhället, och därmed ska också ansvar kunna utkrävas. Det är inte tjänstemän eller domstolar som ska stå i skottgluggen i politiska frågor; det är politiker. Vi skiljer oss från en del andra partier som vill krympa utrymmet för politikens makt att förändra genom att bland annat privatisera och sälja ut offentlig verksamhet. Vi vill ta tillbaka demokratisk kontroll.

Ett sätt att göra detta borde vara att på ett mer transparent sätt visa vilka intressen som har påverkat beslutsfattandet. Möjligheten att påverka politiska beslut genom dialog med politiker är, som föregående talare var inne på, en självklar del i vår demokrati. Samtidigt får ekonomisk styrka inte bli det som avgör möjligheten till inflytande över politiska beslut.

Därför anser vi socialdemokrater att det bör göras en bred översyn och kartläggning av villkoren för lobbyverksamhet. En sådan översyn bör innefatta bland annat ett lobbyregister och redovisningsplikt. Jag vill därför yrka bifall till reservation 22 under punkt 18 i betänkandet.

Herr talman! Omvärldens utveckling ger vid handen att vi aldrig får ta demokratin för given. Demokratimätningar från Freedom House visar att demokratin är på dekus i världen. I USA stormades Kapitolium av antidemokratiska krafter, och i Tyskland planerades en statskupp för inte alls länge sedan. Trots att Sverige har en djupt rotad demokrati har utvecklingen globalt lett till att även vi behöver se över vår författningspolitik.

Det är i dag lätt att kasta vårt högt aktade demokratiska statskick överbord. Sveriges demokrati kan avskaffas väldigt snabbt om det vill sig illa. Detta är en av anledningarna till att en grundlagsutredning tillsattes av den förra regeringen. En annan sak utredningen tittade på var hur vi kan förstärka domstolarnas oberoende i tider då domstolar politiseras runt om i världen. En enig kommitté presenterade nu i mars sitt betänkande, där det bland annat föreslås att grundlagar bör ändras med kvalificerad och inte enkel majoritet, som är fallet i dag.

Herr talman! Vi socialdemokrater använder ibland en argumentation om starkare grundlagsskydd utifrån ett slags värsta tänkbara scenario. Vi måste göra det så svårt som möjligt för antidemokratiska krafter, om de skulle komma till makten, att rasera vår demokrati, och vi måste därmed lägga in så många saker som möjligt i vår grundlag.

Herr talman! Vi kommer till syvende och sist inte att kunna skydda allt som är bra och begränsa eller förbjuda allt vi tycker är dåligt. En regering som styr riket på grundval av mandatet från svenska folket kommer att vilja få genomslag för sin politik. För de partier som anser att politiken är dålig är fortfarande det främsta verktyget trots allt kanske inte att grundlagsskydda utan att opinionsbilda för att i nästa val få väljarna att utkräva ansvar och ge nya majoritetsförutsättningar.

Jag tror att det är rätt att vi stärker grundlagsskyddet för demokratins olika beståndsdelar men ser också farhågor. Det är lätt att ge vika för det politiska läget här och nu och falla för tron att ju mer vi skyddar i grundlag, desto säkrare är vår demokrati. Det är en falsk trygghet. Det starkaste skyddet för vår demokrati är att det finns en bred politisk majoritet som vill värna demokratins principer.

Herr talman! När det gäller författningspolitik finns det många frågor man inte hinner belysa i ett anförande på åtta minuter. Vi står självklart bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar vi som sagt bifall endast till reservation nummer 22.

Prot. 2022/23:98

26 april

Författningsfrågor

Anf. 62 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Även detta betänkande hanterar en lång rad motioner, ungefär 80 stycken, med olika inriktningar, som kommer att avslås. Därmed inte sagt att motionerna inte skulle innehålla ett antal väl grundade och motiverade förslag, som exempelvis mitt parti Kristdemokraterna mycket väl hade kunnat stå som undertecknare av – och rent av gör i vissa fall. Men i den parlamentariska världen förhandlar partierna i regeringsunderlaget fram en gemensam politik, där alla partier får gehör för stora delar av sina förslag men man finner kompromisslösningar i andra delar. I en del fall bakar man ihop ett antal förslag från partierna i regeringsunderlaget till ett gemensamt ställningstagande och avslår de enskilda förslagen. Detta sagt för att våra åhörare bättre ska förstå den lite märkliga ordningen att avslå förslag som man i själva verket står bakom.

Enligt regeringsformen, en av Sveriges grundlagar, utgår all offentlig makt från folket, som tidigare nämnts. Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick och genom kommunal självstyrelse.

Betänkandet inleds med en genomgång av grunderna för parlamentet, regeringen och statschefen – det vill säga kungen, kungafamiljen, Hovstaten och Slottsstaten. Det är mycket lärorikt, så jag kan rekommendera den som är intresserad att läsa det. Exempelvis finns där beskrivet vad som skulle hända om kungahuset skulle utslockna. Då väljer riksdagen en riksföreståndare som ska fullgöra statschefens uppgifter tills vidare. Även en vice riksföreståndare väljs av riksdagen. Tanken är att riksdagen på så sätt ska få rådrum att ta ställning till hur man ska göra för framtiden med statsformen.

Vi hoppas naturligtvis att något sådan aldrig ska inträffa, men det är ändå tryggt att scenariot är väl genomtänkt och att lagstiftaren har en plan som finns stadfäst och beskriven i regeringsformen, en grundlag. Av betänkandet framgår att den dåvarande departementschefen kommenterade Grundlagsberedningen, SOU 1972:15, med att ”kungadömetts bevarande var en given utgångspunkt vid utformningen av en ny författning om författningen skulle få önskvärt stöd i riksdagen och regeringen.”

Herr talman! Ett annat avsnitt av betänkandet berör EU-samarbetet. Som kristdemokrat är jag stolt över att det var tre kristdemokrater som tog de första stegen till grundandet av det som senare blev Europeiska unionen. Och man gjorde det på välkända grundläggande principer om respekten för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekten för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. Dessa värden ska vara gemensamma för medlemsstaterna i ett samhälle som kännetecknas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och principen om jämlikhet mellan kvinnor och män.

Det är bra att det finns en artikel i EU-fördraget som säger att rådet under vissa omständigheter kan slå fast att det finns en klar risk för att en medlemsstat åsidosätter de värden som jag nyss räknade upp. Där framgår också vilka mått och steg man då kan vidta.

Där finns också de fri- och rättigheter beskrivna som EU erkänner att varje människa har. Det gäller tanke-, religions-, yttrande- och mötesfrihet, rätt till ett skyddat privatliv och barns rätt till skydd och omvårdnad. Detta är mycket viktiga värden att förvalta och försvara – inte bara när det gäller oss som bor här i Sverige, utan de måste också tillämpas i våra kontakter med andra länder. Genom ett antal sanktionsförfaranden kan man verka för att säkra efterlevnaden av rättsstatsprincipen i andra länder.

Detta är som sagt ett mycket omfattande betänkande, och det går inte att täcka in allt i ett anförande som detta. Men jag vill med dessa axplock ur betänkandet yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 63 LARS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 11.

Sverigedemokraterna är anhängare av den parlamentariska demokratin och förordar att demokratin ska komma än närmare medborgarna.

Ett ypperligt sätt att uppnå detta är att införa en möjlighet för röstberättigade medborgare att kunna lämna medborgarförslag genom e-petition. En e-petition innebär att en medborgare kan skicka in ett förslag till riksdagen, ungefär som en enskild motion, som sedan offentliggörs på en för ändamålet avsedd hemsida. Om förslaget vinner allmänhetens gillande genom att få ett på förhand bestämt antal signaturer ska den underställas behandling i berört riksdagsutskott. Den som är förslagetts upphovsperson har själv till uppgift att marknadsföra och vinna allmänhetens gehör för sitt förslag.

Staten skulle med fördel kunna ha huvudansvaret för att en lämplig portal för detta ska finnas tillgänglig online. Ett naturligt andra steg i en sådan process är att bygga ut den så att den även kan användas för folkinitiativ på kommunal nivå. Vi föreslår att det ska utredas om staten har möjlighet att bära en del av kostnaden för folkinitiativ på kommunal nivå.

Vidare vill jag uppehålla mig i några minuter vid Sveriges suveränitet.

Herr talman! Med suveränitet avses svenska statens oavhängighet gentemot andra stater samt gentemot över- och mellanstatliga organisationer. Sverige har genom sitt medlemskap i överstatliga organisationer och globala samarbeten förskjutit delar av sin självbestämmanderätt utomlands, varför det finns goda skäl att tydligt markera att fundamentet i den svenska suveräniteten inte bör delegeras utanför vårt lands gränser.

Regeringsformen medger att Sverige kan överlåta beslutanderätt som inte rör principerna för statsskicket till Europeiska unionen. Nuvarande formulering garanterar dock inte att konstitutionella frågor kommer att förbli en svensk angelägenhet. Från EU-domstolens sida anser man att EU-rätten i alla avseenden har tolkningsföreträde över svensk grundlag.

Ett av Sverigedemokraternas främsta mål inom EU-politiken är att så mycket självbestämmande som möjligt ska stanna i och i vissa fall återföras till Sverige. Sverige ska kunna gå med i och, om svenska folket så önskar, lämna mellanstatliga och överstatliga samarbeten.

Det är därför uppenbart att bestämmelser om vilka organisationer Sverige är medlem i eller samarbetar med inte bör finnas omnämnda i grundlagen om inte synnerligen starka skäl talar för något annat. Förutom att inkludera det självklara FN-medlemskapet torde det som huvudregel räcka med ett förtydligande i regeringsformen om att Sverige deltar i internationellt samarbete i olika sammanhang.

Herr talman! Slutligen vill jag säga några ord om så kallade politiska vildar.

Under förra mandatperioden förlitade sig regeringen på en enda politisk vilde för att kunna överleva både budget- och misstroendeomröstning. Följden av detta maktgiriga och hänsynslösa missbruk av svenska folkets förtroende blev att denna enda vilde – som nästan uteslutande lät sig styras av utländska intressen – fick ett orimligt stort inflytande på både inrikes- och utrikespolitiken, till men för folkviljan och Sveriges och demokratins anseende såväl internationellt som nationellt.

En parlamentariskt sammansatt kommitté bör därför få i uppgift att se över olika möjligheter att knyta mandaten närmare partigrupperna, så att liknande situationer inte upprepas i framtiden.

Anf. 64 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Sverige är en av världens mest stabila demokratier, men vi är inte immuna mot förändringar i vår omvärld. Det yttersta skyddet ligger i en stark folklig uppslutning bakom de demokratiska värderingarna. För att nå en uppslutning behövs kunskap och förståelse för de principer som en demokrati bygger på, och här finns oroväckande tendenser.

En undersökning från Stiftelsen Rättsfonden och Ungdomsbarometern, där man tillfrågat 1 130 elever i årskurs 3 på gymnasiet, visade nyligen att nästan varannan elev i undersökningen inte kände till att självständiga domstolar är ett krav för att få räknas som liberal demokrati.

Demokratin måste i varje generation återerövas, och de demokratiska principerna måste ständigt förklaras och försvaras. För att stärka vår demokrati ytterligare presenterade 2020 års grundlagskommitté nyligen ett antal viktiga förslag:

- kvalificerad majoritet vid andra beslutet i riksdagen för att ändra en grundlag
- kvorumregler vid grundlagsändringar
- kravet på inhämtande av yttrande från Lagrådet ska utökas till att även omfatta grundlagsförslag om grundläggande fri- och rättigheter
- domstolarnas oberoende stärks ytterligare.

Även om vi liberaler hade velat gå längre när det gäller att stärka domstolarnas självständighet och gärna hade sett ett domstolsråd är kommitténs förslag mycket välkomna. Vi ser fram emot att ta del av remissvaren och den fortsatta hanteringen.

Herr talman! Vi som sitter i riksdagen har förmånen att få vara i denna kammare och bidra till att vår demokrati utvecklas. Bara 200 mil härifrån behöver modiga ukrainare bokstavligen kriga för att själva kunna få bygga upp sin demokrati. Ukrainas mål är inte bara att säkra sitt självbestämmande. De ukrainska parlamentarikerna stiftar lagar och genomför refor-

mer för att ta Ukraina närmare ett medlemskap i EU samtidigt som de försvarar sig mot Rysslands aggression. Det vet att ensam inte är stark – ensam är bara ensam.

Kraven för ett medlemskap i EU är och ska vara högt ställda. De värderingar som EU-samarbetet bygger på – om människors frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstatens principer och respekten för de mänskliga rättigheterna – är grundläggande principer som behöver respekteras i hela EU. Det är centralt att invånarnas rättigheter garanteras.

Herr talman! Samtidigt som Ukraina och flera andra länder som gärna vill bli medlemmar arbetar väldigt aktivt för att leva upp till EU:s högt ställda krav finns det paradoxalt nog länder som är medlemmar som gång på gång visar att de inte respekterar de grundläggande värderingar som medlemskapet bygger på. Därför har Liberalerna varit pådrivande för att EU ska kunna dra in bidrag till länder som kränker grundläggande demokratiska värden.

Rättsstatsmekanismen, som inrättades 2019, är ett viktigt verktyg. Men det krävs även sanktioner. Därför var det rätt av EU att bötfälla Polen när de instiftade en olaglig disciplinnämnd, och det var ett mycket viktigt besked när medlemsländerna i december satte ned foten och frös utbetalningar av EU-stöd till Ungern i enlighet med villkorlighetsförordningen, som trädde i kraft 2021.

Sverige har också nyligen ställt sig bakom EU-kommissionens uppmaning att pröva de ungerska hbtqi-lagarna i EU-domstolen. Ska vi ha högt ställda krav på nya medlemmar måste också befintliga medlemmar respektera de värderingar som samarbetet bygger på.

Herr talman! I Sverige har vi levt i såväl demokrati som fred under en lång tid. Men många i Sverige har andra erfarenheter. När vi riksdagsledamöter under demokratiåret besökte gymnasieklasser och pratade om vår demokrati frågade vi eleverna om de visste vad en diktatur är. Då fick jag ibland svaret: Ja, det vet vi; vi flydde från en för att få leva i en demokrati.

Vi som saknar erfarenhet av att inte ha levt utanför en demokrati måste hjälpas åt att påminna varandra och andra om vikten av och fördelarna med demokratin. Den dag vi börjar ta demokratin för given blir demokratin sårbar på allvar. Vår demokrati behöver vårdas, förklaras och försvaras i dag, i morgon och i framtiden.

Ukraina leder nu försvaret av demokratin i Europa när de motar Ryssland vid fronten. Vi gör det här i kammaren, i Europaparlamentet, i klassrummen och i debatten genom att konstant påminna oss själva och andra om de viktiga värderingar som är grunden för en liberal demokrati. Båda uppgifterna är viktiga, och målet är detsamma.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 65 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 38, men jag tänker försöka nämna något om fler av de reservationer som Vänsterpartiet har i detta betänkande.

För ungefär ett år sedan debatterade utskottet författningsfrågor senast. Det var en väldigt speciell debatt, kan jag minnas även om jag själv inte deltog. Det var bara någon vecka efter Rysslands invasion av och attack mot Ukraina. Väldigt många var starkt berörda då.

Detta betänkande innefattar, precis som påpekats av tidigare talare, stora delar av det som är vår demokratiska grund, det som vi bygger vårt statskick på. Vi har också olika förslag på att förändra och i vissa delar förbättra den konstitution som vi har. Vi alla vet att de friheter och rättigheter som vi har aldrig får eller kan tas för givna. Just för ett år sedan var vi starkt medvetna om detta. Man får väl tyvärr konstatera att så fortfarande är fallet. Vi vet också allihop att demokratin tyvärr är på tillbakagång i världen.

Denna och tidigare mandatperiod har vi på olika sätt firat och uppmärksammat demokratin i Sverige. Och ledamoten Ida Karkiainen föredrog tidigare den historiska utvecklingen av demokratin.

Men det finns faktiskt en del i vår demokrati som jag anser rimmar särskilt illa med allt annat som vi har firat, nämligen att det finns ett uppdrag i Sverige som man inte kan väljas till utan som man föds till. Det är tyvärr inte särskilt modernt och inte heller rimligt, även ifall personen i fråga firar 50 år på tronen.

Herr talman! Sedan 2010 finns det ett grundlagsskydd i regeringsformen där det framgår att det samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Vänsterpartiet hade länge drivit frågan om just ett grundlagsskydd för de nationella minoriteterna, och vi stod bakom den dåvarande regeringens förslag. Däremot var det några av de remissinstanser som yttrade sig om förslaget som ansåg att det inte bara var samerna som skulle nämnas i regeringsformen utan även de övriga nationella minoriteterna. Vidare föreslog ett par remissinstanser att språk borde läggas till bland det som minoriteterna ska ha möjlighet att behålla och utveckla. Några remissinstanser framförde också att det inte var tillfredsställande att samer har en svagare ställning i Sveriges grundlag än i våra grannländers.

Vänsterpartiet delar den uppfattningen. Vi anser att frågan om ett starkare grundlagsskydd för de nationella minoriteterna och urfolket samer samt för våra minoritetsspråk behöver utredas, särskilt i tider som dessa, när det uppenbarligen ifrågasätts av andra partier i riksdagen.

Herr talman! De senaste åren har politiker sålt ut stora delar av vår gemensamma egendom. Det rör sig om skolor, vårdcentraler, apotek, lägenheter och mycket mer. I flera av dessa fall har utförsäljningarna gjorts till underpriser. Man har helt enkelt reat ut det som tidigare var vårt och som vi gemensamt ägde.

Många gånger har dessa privatiseringar skett långt under marknadspriser, och ofta har det inneburit att samhällsnyttiga funktioner slagits sönder. Utförsäljningen av våra skolor, vårdcentraler och statliga bolag innebär att demokratin minskar eftersom medborgarna tappar inflytande över verksamheten. Det som har tagit flera decennier för medborgarna och för det offentliga att bygga upp kan säljas ut på bara några år. Utförsäljningarna blir tyvärr mer eller mindre oåterkalleliga. Det är mycket svårt att köpa tillbaka det som har sålts ut.

En trend de senaste åren har varit att kommuner använt sig av ett uppbygg som bygger på att de säljer ut fastigheter eller delar av dem till privata aktörer för en klumpsumma samtidigt som de förbinder sig att hyra in sig i de lokaler som de just sålt – till höga priser och med långa kontrakt. Marknaden för så kallade samhällsfastigheter har expanderat kraftigt, och

under 2020 privatiserades samhällsfastigheter för drygt 5 miljarder i Sverige.

Ett av de mest uppmärksammade exemplen är kulturhuset i Skellefteå, som kommunen sålde för en dryg miljard. Varje år betalar Skellefteå kommun nästan 45 miljoner i hyra till företaget som man sålde till för att få tillgång till sitt eget kulturhus. När hyreskontraktet löper ut om 50 år har Skellefteå kommun betalat omkring 2,2 miljarder i hyra, vilket är mer än dubbelt så mycket som kommunen sålde kulturhuset för.

Även i Härnösands kommun har man sålt ut merparten av verksamhetslokalerna. Där konstaterar man i efterhand att nackdelarna tydligt överväger fördelarna med utförsäljningarna samt att det inte enbart var en dålig ekonomisk affär utan att man också har blivit hemskt beroende av hyresvärden och att man får ett väldigt begränsat utrymme att anpassa fastigheterna utifrån sina behov.

Kommuninvest, kommunernas eget företag kan man säga, har gjort en egen rapport där man delar dessa slutsatser och konstaterar att kommuner bör äga sina fastigheter eftersom det blir både billigare och bättre för medborgarna om staten, regionerna och kommunerna äger sina fastigheter.

Det är också ganska tydligt att utförsäljningar av vår gemensamma egendom är väldigt illa omtyckta. När Helsingborgs kommun för några år sedan anordnade en folkomröstning om huruvida man skulle sälja ut företaget Öresundskraft blev resultatet väldigt tydligt. Nej-sidan fick 96,37 procent av rösterna, och valdeltagandet på 50,06 procent var ovanligt högt. Det är tyvärr inte alltid lika högt valdeltagande i kommunala folkomröstningar som i våra allmänna val.

När andra partier vill minska det gemensamma ägandet vill Vänsterpartiet öka det för att kunna styra samhällsutvecklingen och det som vi gemensamt har byggt upp i form av tillgångar i statliga bolag och för att kunna styra delar av samhället genom dem men också för att kunna inbringa mer pengar till vår gemensamma välfärd.

I dag skyddar grundlagen det privata ägandet, men det saknas ett skydd för det som vi äger tillsammans. Vi anser därför att man behöver förstärka den gemensamma äganderätten och införa ett grundlagsskydd för gemensam egendom. Vi vill därför att en utredning ska se över hur ett grundlagsskydd för gemensamt ägd egendom ska kunna uppstås.

Anf. 66 MALIN BJÖRK (C):

Herr talman! Jag står bakom Centerpartiets samtliga reservationer i detta betänkande men väljer för tids vinnande att yrka bifall endast till reservation 17 under punkt 14.

Den liberala demokratin, rättsstatens principer, respekten för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter är själva kärnan i det som dagens debatt här i kammaren handlar om – hur dessa värden värnas och hur de kan stärkas här hemma i Sverige men även inom ramen för vårt samarbete i Europeiska unionen. Dessa värden kan nämligen aldrig tas för givna, som flera av dagens talare har varit inne på. Detta är nog många av oss mer medvetna om i dag än på länge efter att under mer än ett års tid på avstånd ha sett ett land i vår närhet bli utsatt för ett annat lands maktfullkomliga anspråk och angrepp. Jag syftar förstås på Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina – som många talare var inne på och var starkt berörda av när denna debatt hölls för något år sedan – och på Putins blodbesudlade händer

som fram till för inte alltför länge sedan skakades av många av västvärldens ledare i tron på att ett handslag var ett handslag och att det som man tog i hand på innebar ömsesidig respekt.

Men nej, det senaste året har visat hur en auktoritär stat, Ryssland, där makt, tillgångar och inflytande samlats i en mycket snäv krets, utgör ett hot inte bara för landets egen befolkning utan även för andra människor och stater. Och tyvärr är Rysslands krig mot Ukraina och Putins maktfullkomliga agerande gentemot landets egna invånare inte den enda plats här i världen där vi det senaste året sett en tillbakagång av demokratin och dess institutioner. Som den senaste årsrapporten från V-Dem Institute visar utvecklas allt fler länder i världen i ”fel” riktning, i mer auktoritär riktning i stället för i mer demokratisk riktning. Och en allt större andel av världens befolkning lever i dag i icke-demokratier.

Herr talman! Att jag kan stå här i denna talarstol i dag och fritt kritisera såväl andra stater som den egna makten är verkligen inte alla förunnat. Men bara för att jag och ni andra här har denna möjlighet vill jag verkligen betona vikten av att vi alla är uppmärksamma på och agerar när vi ser förskjutningar även här hemma – förskjutningar i värderingar gällande allas lika rätt och värde. Det kan till exempel röra en tolvårig pojke i Skåne som säljer majblommor, och det med framgång. Det är en riktig framgångssaga att se hur hans engagemang hjälper både honom och andra utsatta barn. Men på grund av hur denna pojke ser ut och hans ursprung utsätts han för hat och hot. Detta är förstås oacceptabelt. Och det visar på förskjutningar i grundläggande värderingar och på hur vi ser på andra människor, och dessa förskjutningar är vi alla skyldiga att reagera mot för att värna individens fri- och rättigheter och för att värna alla människors lika värde.

Herr talman! Tyvärr har vi under senare år sett en tillbakagång av demokratin även inom EU hos flera av EU:s medlemsstater. Vi har sett hur auktoritära partier har flyttat fram sina positioner. Vi har sett hur den politiska makten i allt större utsträckning velat kontrollera det fria ordet genom kontroll över medier och över akademien. I Ungern och Polen har vi sett hur politiken tagit ett allt större grepp om den dömande makten, dess sammansättning, befogenheter och funktion. Och utan oberoende domstolar, utan fria medier och utan fri forskning har vi inte längre en demokrati i dess rätta mening.

Under senare har EU-samarbetet satts på prov av pandemi, av energikris och av krig i närområdet. Men samarbetet har visat sig stå pall även när det blåser hårt. En stor anledning till det är att EU-samarbetet bygger på gemensamma, grundläggande värden. I dem ingår att värna rättsstatens principer. Men dessa värden är inte för evigt givna utan måste fortlöpande försvaras. Därför måste det få konsekvenser för dem som gör avsteg från dessa grundläggande värden, medlemsländer som träder tillbaka och som överger värden som vi grundar vårt samarbete på.

Det är naturligtvis ett steg i rätt riktning när EU har hållit inne betalningar, nu senast till Ungern när landet har uppvisat sådana tydliga brister i förhållande till rättsstatens principer. Men det görs inte tillräckligt på detta område. EU måste agera ännu tydligare. Så fort ett medlemsland bryter mot dessa principer ska det få kännbara konsekvenser.

Centerpartiet vill ha ett så kallat demokratilås på EU:s budget, så att EU stryker medel till medlemsstater som inte respekterar sina demokratiska och rättsstatliga åtaganden och som inte sätter stopp för offentlig korruption. Och om en medlemsstat trots ekonomiska sanktioner fortsätter att bryta mot dessa grundläggande principer ska andra åtgärder övervägas, till exempel att en medlemsstats beslutanderätt i EU begränsas.

Herr talman! Vi lever i en osäker tid och i en osäker omvärld, där vi bevisligen blir utsatta för aktioner från andra stater, illasinnade aktioner från stater som inte vill oss väl. Det kan exempelvis ske genom cyberattacker men även genom infiltration eller annan påverkan. Senast i går fick vi veta att ytterligare några ryska medborgare, ambassadpersonal, utvisas ur Sverige. Och det finns helt säkert goda skäl därtill, även om vi inte får veta exakt vilka. Men vi vet att Ryssland är ett av de länder som visar särskilt intresse för Sverige. Då är det viktigt att vi här och våra politiker i de olika partierna, demokratiskt valda av våra svenska väljare, ser till att bygga upp försvar mot infiltration och påverkan av främmande makt. För att säkerställa detta vill Centerpartiet att regeringen tillsätter en utredning som rekommenderar lagstiftning och andra reformer för att göra de politiska partierna mer motståndskraftiga mot yttre hot.

Anf. 67 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Miljöpartiet är ett feministiskt parti som arbetar för allas lika rätt och möjligheter att delta fullt ut i samhällsbygget. Vi är övertygade om att olikheter berikar och att mångfald, jämlikhet och jämställdhet är grunden för ett rättvist samhälle. Tillsammans kan vi skapa framtidstro och livskvalitet. Och våra lagar måste spegla detta och ge förutsättningar för en rättvis, grön och inkluderande utveckling.

Vi har i vår partimotion om demokrati lyft fram en del av dessa förutsättningar. Många av dem delar vi med andra, och några har lett till reservationer.

En handlar om medborgarinitiativ, som är ett direktdemokratiskt verktyg som gör det möjligt för enskilda att lämna förslag till samhällsförändringar, till exempel som lagförslag eller folkomröstningar. I Sverige finns verktyget på kommun- och regionnivå men inte på nationell nivå. Olika system med medborgarinitiativ finns i flera andra länder, och det finns också ett system inom EU där enskilda medborgare får samma möjlighet att uppmana Europeiska kommissionen att lägga fram lagförslag.

Herr talman! Den senaste maktutredningen lämnade sin slutrapport för över 30 år sedan. Kommittén hade till uppgift att fördjupa kunskaperna om demokratins villkor, medborgarnas möjligheter att påverka och vilka faktorer som skapar makt att forma Sverige.

I dag påverkas demokratin av ökade klyftor och polarisering i den politiska debatten. Många vågar inte uttrycka sina åsikter i politiska frågor. Många är också beredda att dra in grundläggande demokratiska fri- och rättigheter för grupper de inte gillar. Framför allt är demokratins största utmaning att många inte känner sig delaktiga i den.

Hat och hot mot förtroendevalda och andra som uttrycker politiska åsikter hämmar också viljan och möjligheten att engagera sig för att påverka samhället. I det sammanhanget vill jag understryka det nödvändiga i att förbättra och stödja en större jämställdhet och mångfald i politiken. Det är förstås oacceptabelt att människor avstår från att delta i samhälls-

livet av rädsla för hot och hat. Därför vill vi tillsätta en ny maktutredning, som ska lämna förslag på hur vi bygger en demokrati som representerar allas intressen på bästa sätt.

Jag vill också nämna att vi står bakom det förslag som lämnades av kommittén Demokratin 100 år för knappt ett år sen, nämligen att en nationell demokratifunktion behövs och bör inrättas, med uppdrag att öka kunskaperna om demokratin. Vi delar dessutom kommitténs bedömning av risken för att de resurser som läggs på demokratistärkande arbete inte får genomslag utan en nationell samordning.

Herr talman! EU spelar en central roll i att försvara demokratin och mänskliga rättigheter, både i och utanför Europa. Sverige bör fortsätta att driva på för att EU ska stärka sitt arbete med mänskliga rättigheter, såväl i medlemsländer som i relationer med andra länder, genom att utveckla bättre verktyg för att bekämpa kränkningar av dessa rättigheter.

Vi tycker att Sverige även i fortsättningen ska driva hållningen att EU ska dra in stödet till länder som inte lever upp till rättsstatens principer, så att EU och medlemsländerna lever upp till de värderingar som är grunden för det europeiska samarbetet: demokrati, mänskliga fri- och rättigheter och rättsstatens principer.

Herr talman! Som minnesgoda ledamöter och övrig publik vet var vi inte så förtjusta i att den korruptionsutredning som tillsattes av den förra regeringen helt sonika lades ned av den nuvarande. Samtidigt välkomnar vi att diskussionerna om en ny, parlamentariskt sammansatt och bredare utredning nu tar form i samverkan mellan KU och justitieministern och departementet. Bland annat vill vi gärna bidra med frågor kring hur våra politiska partier finansieras och en större öppenhet när det gäller lobbyverksamhet och vilka kontakter som tas.

Herr talman! Att det ska vara svårt att ändra grundlagar är de flesta överens om. Jag blir bekymrad av en motion där Sverigedemokraterna föreslår att regeringsformens skydd för minoriteter fasas ut och ersätts av ”en berättelse om Sverige som land och svenskarna som folk. Det ska inte kunna ifrågasättas vilket folk det är som åsyftas i regeringsformens portalparagraf.”

I min värld – den jag vill vara med och bygga – ska det samiska folkets och våra egna och andra etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv främjas, inte hotas. Vårt mål är integration, inte assimilering.

I det sammanhanget behöver domstolarnas oberoende stärkas, och vi ser gärna att det grundlagsskyddas bättre än i dag. På samma sätt är det angeläget att skydda public service på ett sådant sätt att det försvårar för en eventuell framtida maktförskjutning åt ett auktoritärt håll. Vi måste bygga in ett försvar mot de förändringar vi inte vill se.

Med det sagt, herr talman, vill jag avsluta med att säga att jag givetvis står bakom alla våra reservationer men för tids vinning yrkar bifall enbart till reservationerna 20 och 24.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Riksbankens årsredovisning och förvaltning 2022

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU23
Riksbankens årsredovisning och förvaltning 2022 (framst. 2022/23:RB1,
framst. 2022/23:RB2 och redog. 2022/23:RR2)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 10 Ett likviditetsverktyg för fonder

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU37
Ett likviditetsverktyg för fonder (prop. 2022/23:65)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

*Frågor om public
service och film*

§ 11 Frågor om public service och film

Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU9
Frågor om public service och film
föredrogs.

Anf. 68 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Herr talman! Ibland – ganska ofta – påstås vi i Sverige vara världens, eller i alla fall ett av världens, mest ensamma folk. Det stämmer kanske när det gäller hur vi bor, för i Sverige bor var femte person ensam. Det handlar om över 2 miljoner vuxna människor utan barn. Det är förmodligen den högsta siffran i världen; möjligen har Island fler enmanshushåll. På det sättet är vi alltså väldigt ensamma.

Tittar man sedan på hur många människor som upplever sig ensamma i Sverige ser man dock att det ser ganska bra ut. I Sverige är det bara var tionde person som säger sig vara ensam och leva i ofrivillig ensamhet. Det är i och för sig också en alldeles för hög siffra, men den är långtifrån den värsta i världen. I Polen upplever sig var femte människa vara ofrivilligt ensam, och i Italien – som vi ser som ett familjeorienterat land – säger sig var fjärde människa vara alldeles för ensam.

Jag är övertygad om att en av anledningarna till att vi ändå upplever oss ha sällskap och inte leva i ofrivillig ensamhet är vårt fantastiska utbud av tv-program och vår fantastiska public service. Vi har underbar underhållning 24 timmar om dygnet. Vi får utbildning, nyhetsförmedling, underhållning och glädjande budskap, och det är säkerligen ett stort sällskap för alla ensamma människor.

Vi svenskar tittar mycket på tv, herr talman – 114 minuter per dag, enligt de senaste siffrorna. Det är dock något lägre än året dessförinnan, då vi tittade lite mer; förra året hade en minskning med 8 procent skett

jämfört med tidigare år. I vissa grupper har det minskat ännu mer, framför allt bland de yngre, som inte längre tittar på linjär tv.

Förra året var faktiskt TV4 för första gången den kanal som människor tittade mest på. Flest timmar tittades på TV4. Men det program som är oslagbart när det gäller att nå höga tittarsiffror är *På spåret*, som ses av mer än 2 miljoner svenskar. Det är helt fantastiska siffror.

Herr talman! Vi har ett högt förtroende för public service i Sverige – 75 procent har förtroende för SVT1 och SVT2, och 72 procent har förtroende för radion. Det är också höga siffror, men det har börjat polariseras. Vissa grupper har lägre förtroende medan vissa grupper och åldrar har mycket högre förtroende.

Det syns i motionsfloran från både partier och enskilda att vi har ett stort engagemang i public service-frågor. Därför är det glädjande att regeringen nu har tillsatt en parlamentarisk kommitté, där jag har fått nöjet att ingå. Den ska titta just på public service: Hur kan vi se till att public service får möjlighet att verka och ha det fantastiska utbud av program den har? Hur kan public service jobba för att få ännu större förtroende hos alla grupper av invånare i Sverige?

Det är krig i Ukraina, vilket naturligtvis också har gett helt nya förutsättningar för tv och radio då vi vet att förtroendet för public service är väldigt stort under kris eller krig. Vi måste tyvärr förbereda oss på att värre saker kan hända i Sverige, så hur kan vi förbereda public service för att verka även under de förhållandena och ge förutsättningar för det?

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut när det kommer till våra motioner om public service och film.
(Applåder)

Anf. 69 AMANDA LIND (MP):

Herr talman! Precis som Kristina Axén Olin påpekade lever vi i en orolig tid, och vikten av oberoende journalistik har kanske aldrig varit större. Rysslands invasion av Ukraina sätter press på journalistiken och på det fria ordet, naturligtvis i berörda länder men också här i Sverige, där behovet av saklig information och oberoende journalistik är oerhört stort. Vi ser dessvärre hot och hat mot journalister bre ut sig. Desinformation och propaganda från olika länder ökar kraven på oberoende nyhetsförmedling.

Herr talman! Public service, alltså Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion, spelar en omistlig roll för vår demokrati och för en vital mediemarknad. Det gäller nyhetsförmedling i hela landet, speglings- och folkbildningsuppdragen, sändningar på de nationella minoritetsspråken och naturligtvis public services bidrag till ett rikt kulturliv, bland annat genom dess bidrag för att stärka det svenska språket och för en levande film- och tv-produktionsmarknad.

I tider av höjd beredskap vet vi att public service spelar en viktig roll. Under pandemin sökte sig många till SVT:s sändningar, Sveriges Radios rapportering eller Utbildningsradions förklarande program för unga. Det är likadant nu under Rysslands brutala invasion av Ukraina.

Herr talman! Precis som tidigare har påpekats har arbetet i den parlamentariska public service-kommittén nu påbörjats inför sändningsperioden 2026–2033. Miljöpartiet kommer att delta konstruktivt i kommitténs arbete, där frågor som berörs i detta betänkande kommer att diskuteras.

Därför har vi valt att inte lämna en reservation gällande den generella public service-politiken. Vi har i stället lämnat ett särskilt yttrande med hänvisning till det kommande arbetet i kommittén.

Våra ingångar är dock kända. Vi värnar en bred public service som främjar allmänhetens kännedom om public service-bolagen och deras relevans, bland annat som en del av speglingsuppdraget. Alla ska känna att public service är någonting för dem.

Vi är kritiska till de signaler som initialt skickades från regeringen om ett avsmalnat uppdrag. Samtidigt har jag noterat att kulturministern betonat att public service-kommitténs uppdrag är öppet och att public services breda uppdrag naturligtvis har betydelse.

Jag hoppas, inte minst med hänvisning till den viktiga roll som public service spelar, att vi kan hitta vägar framåt så att vi stärker förtroendet för public service ytterligare i samtliga grupper i samhället utan att nagga på den bredd som har en avgörande betydelse för det breda förtroendet.

Herr talman! Synliggörandet av de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i samhället genom public service är av stor betydelse för att åstadkomma en ökad medvetenhet och kunskap om de nationella minoritetsspråken. Nyheter och information liksom kulturupplevelser i både radio och tv synliggör minoritetsspråken och därigenom också minoriteterna som talar dem.

Med public service ges minoritetsspråken en självklar plats i samhället. Detta främjar många människors möjligheter att ta del av sitt minoritetsspråk och sin kultur oavsett var i Sverige de bor. Inte minst gör ett brett tv- och radioutbud på de nationella minoritetsspråken att de yngre generationerna får bättre möjligheter att hålla sitt språk och sin kultur levande.

I det förra sändningstillståndet ökades förstasändningarna på vart och ett av de nationella minoritetsspråken, alltså finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Vi menar att riksdagen redan nu bör ge till känna att public services programutbud på de nationella minoritetsspråken ska öka i kommande sändningstillstånd. Det behövs både mer nyhetsinslag och mer kulturinslag för att hålla minoritetskulturer och minoritetsspråk levande. Exakt hur detta ska göras blir en fråga för kommittén, naturligtvis efter dialog med de nationella minoritetsorganisationerna.

Herr talman! Andra viktiga och stora frågor för public service-kommitténs arbete kommer att vara hantering av beredskapsfrågorna, en teknikneutral reglering, en public service-lag, det viktiga folkbildnings- och kulturuppdraget samt, inte minst, arbetet med lokal journalistik i hela landet.

Häromdagen besökte kulturutskottet SVT i Norrbotten. Det var glädjande att höra att den förstärkning av lokal journalistik som vi enades om i förra sändningstillståndet bland annat har inneburit att man öppnat en ny redaktion i Arvidsjaur. I ett län av Norrbottens storlek är det naturligtvis omöjligt att all bevakning sker från residensorten. Närheten till det som händer är viktig i journalistiken – det gäller både i glesbygd, på landsbygd, i småstad, i förort och i storstad.

Herr talman! Att SVT och SR under innevarande sändningsperiod har stärkt sin lokala nyhetsförmedling är viktigt, och detta är ett arbete som bör fortsätta. Det ska inte finnas några vita journalistiska fläckar i vårt land.

Jag går över till den andra delen av betänkandet, herr talman, nämligen filmpolitiken.

Sverige är ju ett fantastiskt filmland som är fullt av producenter, manusförfattare, regissörer, skådespelare och filmarbetare i alla yrkeskategorier av högsta klass. Under de senaste rödgröna regeringarna har flera steg tagits för att stärka svensk films förutsättningar. Jag tänker bland annat på övergången till en ny statlig filmpolitik, de omfattande kris- och återstartsstöden under pandemin och det efterlängtade införandet av produktionsincitament för film.

Men mer behöver göras för att svensk film ska stå stark i en tid av snabb förändring och nya förutsättningar för såväl produktion och distribution som konsumtion av film. Miljöpartiet menar att regeringen snarast bör tillsätta en ny filmpolitisk utredning. Sedan den nya filmpolitiken sjösattes 2017 har förutsättningarna för svensk film drastiskt förändrats. Pandemin, strömningstjänsternas explosionsartade utveckling, införandet av produktionsincitament och nya beteendemönster för hur vi tar del av film är exempel på att det nu är tid att både utvärdera den förda filmpolitiken och staka ut en ny riktning framåt.

Jag noterar att utskottsmajoriteten i sitt svar hänvisar till att det pågår en diskussion inom regeringen och att nya överväganden ska ske på detta område. Jag väljer att se positivt på det och ser fram emot att regeringen återkommer i denna fråga.

Vi menar att det finns olika frågor som bör analyseras och övervägas i en ny filmpolitisk utredning. Jag hoppas till exempel att regeringen väljer att titta på hur kompetensförsörjningen och breddad rekrytering kan stärkas inom svensk film, på filmarbetares villkor, på hur biograferna kan värnas framöver i hela landet och på möjligheten att införa en avgift för medfinansiering av inhemsk produktion av film och tv-drama. Detta är någonting som tack vare EU-lagstiftning kan tas ut från plattformarna. Det är någonting som har införts eller är på gång i flera av Sveriges grannländer. Jag menar att det är väl värt att titta vidare på detta och analysera om det kan vara ett tillskott till den svenska filmmarknaden och till filmpolitiken i hela landet.

Herr talman! Att produktionsincitamenten nu finns på plats är väldigt viktigt för att filmsektorn ska återhämta sig efter pandemin och för att jämna ut konkurrensförutsättningarna gentemot andra länder i Europa. Redan nu finns det dock skäl att reflektera över införandet och tillämpningen av dem. Vi vet att Tillväxtverket fick stänga ned ansökningssystemet för produktionsincitamenten redan efter en dag på grund av den stora tillströmningen. Regeringen bör skyndsamt utvärdera lärdomarna och se över hur mer resurser kan tillföras systemet.

Herr talman! Hela Sverige har att tjäna på att produktionsincitamenten för film utvecklas och att Sverige blir en gynnsam plats att spela in film på. Det ger ökade intäkter för turistbranschen och gynnar ekonomin och den kulturella näringen i regionerna samtidigt som filmsektorn stärks i hela landet.

Herr talman! Jag står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 2.

Anf. 70 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Hur är det i vårt land – får man diskutera vad som helst, eller finns det en rädsla för att vara annorlunda som har gjort att vi har skapat en enhetskultur och ett slags politisk korrekthet som är tråkig och inte särskilt utvecklande?

I dag diskuterar vi public service och film. Public service, alltså Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion, är ett område där det ställs – och får ställas – många frågor. Är det för mycket med nästan 9 miljarder av skattepengar till public service varje år? Är det okej att skriva upp kostnaden med 2 procent varje år? Jag har kanske inte rätt på decimalen, men det lär handla om 175–180 miljoner kronor per år.

Borde inte de ideella krafterna i Öppna kanalen och närradion få del av denna stora kaka? De får ju ingenting. Den som känner till deras ideella, viktiga demokratiska arbete kan tycka att de borde kunna få en liten del. Det skulle göra stor skillnad för Öppna kanalen och närradion runt om i Sverige.

En annan fråga är om granskningen av public service fungerar.

Är public service vänstervridet? Det är en intressant fråga som man måste få lov att ställa. Först fanns bara en enda tv-kanal, men 1969 startades TV2. Man rekryterade personer från journalisthögskolorna, och de var så starkt präglade av 60-talets revoltrörelse att till och med socialdemokrater i mitten av 70-talet reagerade på att det blev lite väl mycket vänster i tv-utbudet.

Det har hänt mycket sedan dess, men frågorna måste ställas även om svaret inte är enkelt.

I Tidöavtalet mellan Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna står det: ”Public service-mediernas oberoende ska bestå och dess långsiktiga finansiering vidmakthållas. I ett delvis nytt medielandskap behöver public service-verksamheten utvecklas som en del av den demokratiska infrastrukturen.”

Herr talman! Vi vet att en ny public service-utredning ska se över framtidens public service, och det är väl det som är det riktigt intressanta. Om ganska exakt ett år ska man redovisa vad man kommit fram till. Syftet med utredningen är att hitta lösningar som långsiktigt värnar ett oberoende public service. Dessutom ska man utreda hur förtroendet för public service kan stärkas ytterligare.

Det handlar framför allt om att se vad som behöver förändras inför det nya sändningstillståndet 2026–2033. Under dessa åtta år kan man inte lägga sig i så mycket, utan då rullar det på i public service. Eftersom det handlar om hela åtta år är det otroligt viktigt vad utredningen kommer fram till, framför allt när det gäller de tillägg som behöver göras till public services uppdrag.

Så lite historik igen. Inför nuvarande sändningstillstånd, 2020–2025, gavs ett antal nya uppdrag till public service. Det handlade bland annat om att minoritetsgrupper skulle få mer plats och att personer med funktionsnedsättning skulle få mer rättvisa möjligheter att tillgodogöra sig public service. Det handlade också om de så kallade vita fläckarna, alltså områden med liten lokal nyhetstäckning.

Frågorna är många, och jag hoppas att den nystartade utredningen ger oss svaren om ett år.

Herr talman! I veckan besökte kulturutskottet Filmpool Nord, som tillsammans med Film i Väst är de två största regionala filmpoolerna i Sverige. Filmpool Nord är ett regionalt resurscentrum för film, och cirka 75 långfilmer och 400 kort- och dokumentärfilmer har gjorts i länet. Bland långfilmerna finns de två kända och uppskattade filmerna *Jägarna* och *Så som i himlen*.

Som vi tidigare hörde är det goda tider för svensk film, och filmpolitiken är väl förankrad.

För den tidigare regeringen gick det dock trögt att åtgärda kritik från riksdagen. Dåvarande kulturminister Alice Bah Kuhnke kom 2015 med förslag på ny filmpolitik, Mer film till fler, men fick underkänt på bland annat finansiering, organisation, produktionsförutsättningar och samverkan. Dessutom chockhöjde hon biografmomsen från 6 till 25 procent.

Men svensk film är en överlevare, och vi ska inte bara kritisera den tidigare regeringen. Man satsade 100 miljoner på produktionsincitament för film för att locka utländska bolag att filma i Sverige och för att också stärka svensk produktion. Det är för tidigt att dra några slutsatser om effekterna av stödet som infördes förra våren. Men det blev en huggsexa om pengarna när de skulle delas ut, vilket tyvärr skapade en del orättvisor och irritation i branschen. Denna gång var det dock inte politikens fel.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Leonid Yurkovskiy (SD).

Anf. 71 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Morgonen den 24 februari 2022 var Sveriges Televisions och Sveriges Radios utrikeskorrespondenter de första på plats för att rapportera till den svenska befolkningen om Rysslands invasionskrig i Ukraina. Beredningsuppdraget, med ständigt rapportering om krigets utveckling, har med tiden kommit att kräva fler krigskorrespondenter, säkerhetspolitisk expertis, resurser för att säkra korrekt bevakning och en utvecklade digitala förmåga för att genomskåda falska videor, ljudupptagningar och desinformation. SVT har sedan krigets utbrott varit den mest använda informationskällan i Sverige och även den med högst förtroende.

Att Sveriges Television och Sveriges Radio är de mediebolag som uppstår högst förtroende och som svenskarna vänder sig till i händelse av kris är inget man får ta för givet. Den tidigare parlamentariska public servicekommitténs slutsatser om att erkänna den omvälvande förändringen i det svenska medielandskapet har varit helt avgörande. Det hade mycket väl kunnat vara så att befolkningen som främsta informationskälla vänt sig till partiska nyheter eller, än värre, desinformativa kanaler.

Vi vet i dag, inte minst med anledning av Sveriges process för att bli ett Natoland, hur antidemokratiska stater agerar för att missleda och polarisera. Därför är det av största vikt att svenska folket i dag och i framtiden har tillgång till oberoende, säker och saklig nyhetsbevakning som verkar i allmänhetens tjänst.

Herr talman! Medielandskapet är tack vare teknikutvecklingen och digitaliseringen numera globaliserad. Vi konsumerar i dag nyheter, serier, filmer, musik, dokumentärer, granskningar och poddar från hela världen. Dessutom vill bestämma när och var vi trycker på play-knappen.

Att förra public service-kommittén beslutade att tillåta SVT, SR och UR få utveckla plattformar och programtjänster digitalt får vi i dag vara tacksamma för. Det har varit avgörande för bolagens snabba transformering från linjär radio och tv till tjänster på internet.

I dag kan allt detta tyckas vara en självklarhet, men när besluten skulle tas befann vi oss inte i det medielandskap vi nu ser växa fram. Kommittén oroade sig även för att bolagen skulle ta för stora marknadsandelar om de fick finnas på andra plattformar på internet.

Men det vi ser är tydligt. Sedan 2018 har veckoräckvidden för det linjära tv-tittandet hos befolkningen minskat från 75 procent till 61 procent. Lyssnandet på marksänd linjär radio minskar också, nästan i samma takt som lyssnandet ökar på de digitala plattformarna. Vi kan alltså konstatera att den viktigaste nyhetsförmedlingen sker online och att svenska folket aktivt väljer public service-bolagens digitala programinnehåll.

Herr talman! Globaliseringen, digitaliseringen och teknikutvecklingen medför nya utmaningar, och det är upp till 2023 års public service-kommitté att adressera dessa.

Allt fler internationella medieaktörer etablerar sig just nu i Sverige. De senaste åren har det stöpt om förutsättningarna för både medieekonomin och innehållsmarknaden. Numera är det globala storbolag som har störst medieverksamhet i Sverige. Exempel är Apple, Disney, Amazon, Byte Dance och Netflix. De konkurrerar med inhemska svenska aktörer om såväl intäkter som svenska folkets tid och uppmärksamhet.

SVT, med en budget om 5 miljarder kronor, jämförs nu av mediekonsumenterna med globala storbolags innehållsproduktioner vad gäller både utbud och kvalitet. Konkurrensen om kompetens, teknik och digital infrastruktur medför budgetökningar för alla audiovisuella aktörer på upp till 30 procent, enligt internationella undersökningar. Motsvarande situation råder på ljudmarknaden. Spotify med sina 489 miljoner användare i månaden eller poddplattformen Acast med sina 5,1 miljarder lyssningar konkurrerar med Sveriges Radio om den moderna publiken som är nyfiken på nya tjänster och nytt innehåll.

Fru talman! Att i en sådan omvärld och situation på mediemarknaden vilja göra SVT, SR och UR smalare skulle vara rent ut sagt förödande. Inget tyder just nu på att svensk public services marknadsandelar, i händelse av ett smalare uppdrag, skulle främja andra svenska kommersiella mediebolag. 90-tals debatten om public services storlek på marknaden hör verkligen hemma på 90-talet. Det är en fundamentalt annan medietid nu. Resultatet av ett smalt svenskt public service innebär i dag, 2023, att globala kommersiella aktörer förstärker sin position på den svenska mediemarknaden och hos den svenska publiken. Sedan 2008 har reklamintäkterna för medier med journalistiskt innehåll i Sverige minskat med över 60 procent, vilket gått direkt till stora internationella bolag – globala bolag som Google och Facebook.

För ett litet språkland som Sverige innebär globaliseringen och digitaliseringen att innehållsproduktioner på det svenska språket utmanas av innehåll på världsspråk, som engelska, kinesiska och arabiska. När flera av strömningstjänsterna dessutom aviserat att de helt slutar med svenskspråkig originalproduktion behövs en ny insikt om värdet och vikten av SVT:s, SR:s och UR:s betydelse för det svenska språkets status. Jag menar att det måste råda en total kulturpolitisk uppfattning om att globala storföretags

vilja att investera i lokala produktionsmarknader och små språkländer faktiskt är begränsad.

Fru talman! Att slå vakt om public services breda uppdrag måste ses i ljuset av både den nya säkerhetspolitiska situationen och den nya mediemarknaden där innehållet är brett. Det handlar om folkbildning, kultur och allt det som vi alla konsumerar när vi tittar på våra telefoner, paddor, datorer och skärmar. Men var befolkningen tar del av saklig, oberoende och säker information i händelse av kris har blivit en samhälls angelägenhet och en fråga för det svenska totalförsvaret. Vi ser siffror i dag på att andelen i befolkningen som aktivt undviker nyheter har ökat från 22 procent till 32 procent 2022 på bara några få år – 2019 till 2022. Det är alarmerande siffror. Ökningstakten är anmärkningsvärd och har att göra med att allt fler väljer bort nyheter till förmån för underhållande program.

För många är public services breda uppdrag med kultur-, sport- och folkbildningsprogram en avgörande ingång till samhälls- och nyhetsprogrammen. Därför är det av samhälls vikt att SVT, SR och UR även i framtiden konsumeras av den största andelen av befolkningen. Nu är vi också alla med och kollektivt finansierar public service. Det måste finnas ett utbud för alla.

Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna har under en tid opinionsbildat och föreslagit ett smalt public service. Det är förslag som jag menar riskerar att få långsiktiga negativa verkningar för svensk-språkig innehållsproduktion och den oberoende, sakliga och säkra nyhetsförmedlingen. Sett till den nya säkerhetssituationen och det ökade behovet av oberoende information hoppas jag att den nya parlamentariska kommittén kan ta avstamp i ett nytt läge där vi inkommer med nya förslag.

2023 års parlamentariska public service-kommitté, som beslutar om de framtida villkoren för bolagen, kommer nu att ha som kanske viktigaste uppgift att för tio år framåt analysera hur mediemarknaden av globalisering, teknikutveckling och digitalisering tar fart och vart den tar vägen. Det är väldigt svårt att veta i dag vad som kommer att hända om två år och hur vi konsumerar medier om tre, fyra eller fem år. Men uppgiften är tio års sändningstillstånd. Därför är det av yttersta vikt att det breda uppdraget kvarstår och att vi arbetar för att hitta framgångsrika förslag tillsammans.

I betänkandet har vi socialdemokrater därför ett särskilt yttrande under punkt 1, men jag vill ställa mig bakom betänkandet och hänvisa den film-politiska debatten till min kollega Lars Mejern Larsson i denna debatt. I övrigt ställer jag mig bakom betänkandet.

Anf. 72 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Sedan förra året pågår en internationell desinformationskampanj mot den svenska socialtjänsten. Islamister och stora nyhetsorganisationer sprider konspirationsteorier där det hävdas att svenska myndigheter stjälar muslimska barn från deras familjer för att de ska uppfostras i icke-muslimska hem.

Socialsekreterare i landets kommuner vittnar om hot, rädsla och otillräckligt stöd uppträffat. Sajten Doku uppmärksammar att deltagare i demonstrationer utanför socialkontor, bland annat i min hemstad Göteborg, har filmat socialsekreterare och sedan publicerat filmerna i grupper på sociala medier. Rädslan för repressalier från upprörda anhöriga gör att socialtjänstens medarbetare drar sig för att fatta avgörande beslut. Tystnadskulturen

Prot. 2022/23:98

26 april

*Frågor om public
service och film*

breder ut sig bland tjänstemännen, som inte vågar anmäla hot och brott. Detta visade bland annat alarmerande rapporter från biblioteket i Hammar-kullen i Göteborg i veckan.

Bristande svenskkunskaper och okunskap om svenska lagar utnyttjas av islamister som försöker slå in en kil mellan svenska muslimer och myndigheter. Riskerna med desinformationen är flera. Dels kan familjer undvika att söka hjälp av obefogad rädsla över att deras barn ska separeras från dem, dels kan uppskrämda föräldrar föra barnen utomlands. Det hela riskerar också att stärka parallellsamhället som har tillåtits växa fram i Sverige, spä på polariseringen och i längden utgöra ett hot mot vår demokrati.

Det finns också flera andra skäl att vara orolig, bland annat Rysslands vidriga invasion av Ukraina med ett fullskaligt krig i vårt närområde som gör det viktigare än på länge att oberoende medier finns i hela landet, såväl i storstäderna som på landsbygden, för att bevaka, granska, upplysa och folkbilda.

Fru talman! Det är viktigt att trollfabriker och andra krafter som sprider desinformation för att skrämman människor och skapa falska motsättningar möts av en motkraft. Den motkraften menar vi liberaler är public service och våra fria oberoende granskande medier. Liberalerna menar att public service bör få ett ännu tydligare uppdrag kring desinformation och att nyheter på de stora minoritetsspråken behöver finnas kvar som ett alternativ till desinformation som exempelvis sprids på somaliska eller arabiska i sociala medier. Men då måste de självklart också vara korrekta, vilket har varit ett problem. Jag anser också att de ska fokuseras mer på integrationsfrågor och andra mer grundläggande frågor för samhället.

Det är Liberalernas åsikt att public service fortsatt ska ha ett brett uppdrag och sträva efter både kvalitet och relevans. Liberalernas åsikt delas också av det svenska folket: Förtroendet för medier i Sverige ligger fortsatt på höga nivåer. Sett över tid rör det sig om exceptionellt stabila resultat. Högst förtroende har SVT med 75 procent och SR med 72 procent. Därefter kommer TV4 med 57 procent och lokala tidningar med 51 procent. Men man bör också notera att det finns en skiljelinje i förtroendet hos människor som anser sig vara mer högerlutande och som anser det är mer vänstervridet i public service. Det är en oro som public service måste ta på allvar.

Fria och oberoende medier som granskar den politiska makten är avgörande i varje demokrati. Vi ser hur situationen ser ut i Ryssland. Liberal mediepolitik innebär att staten garanterar full frihet för medieföretagen i konkurrens samtidigt som den stöttar public service och kvalitetsproduktioner. Även Tidöavtalet är tydligt gällande detta: Mediernas frihet och mångfald ska främjas. Public service-mediernas oberoende ska bestå och dess långsiktiga finansiering vidmakthållas. I ett delvis nytt medielandskap behöver public service-verksamheten utvecklas, som en del av den demokratiska infrastrukturen. Liberalerna ser fram emot den parlamentariska public service-utredning som Göran Hägglund, före detta partiledaren för Kristdemokraterna, just nu leder och där Liberalerna företräds av Lars Leijonborg.

Public service-verksamheten behöver faktiskt utvecklas, och jag blir beklämd när vissa politiker och även debattörer påstår att vi på något sätt skulle vilja granska och straffa journalister. Det stämmer inte över huvud

taget, utan verksamheten behöver de facto utvecklas för att möta verkligheten, till exempel för att nå ut till unga generationer på de plattformar där ungdomar finns i dag. Ett sådant exempel är UR:s digitala redaktion som heter Tänk till, som jag kan rekommendera till alla.

Fru talman! Vi liberaler gillar fakta, och vi gillar kunskap. Vi gillar inte alternativa fakta, fake news eller desinformation. De är alla fiender till liberalismen. Mot bakgrund av att det just pågår en public service-utredning yrkar vi avslag på alla motioner och ja till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 73 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Som har sagts flera gånger har det tillsatts en ny parlamentarisk kommitté som ska utreda och föreslå hur public service-bolagen ska regleras. Utredningen ska givetvis hantera många olika detaljfrågor, men jag vill fokusera på det som är viktigast för oss och det som av en slump har blivit allra mest uppmärksammat i den allmänna debatten.

Låt oss börja med det vassa uppdraget. Vi är flera partier som under en längre tid har tittat med längtande blick efter en sådan inriktning och formulering, och i utredningsdirektiven står nu att kommittén ska ”föreslå hur innehållsuppdraget för public service ska utformas under nästa tillståndsperiod, med fokus på folkbildning och journalistik för hela landet”.

Fokus på folkbildning och journalistik är precis vad som behövs. Kantar Sifos undersökningar visar att andelen som upplever att SVT ger trovärdiga nyheter minskar över tid. Det gäller också kunskapsförmedlingen. Detta är ju kärnuppdraget.

Vi har även en rykande färsk Demoskopundersökning som visar att väljare från i princip alla partier utom Vänsterpartiet och Miljöpartiet ställer sig negativa till att public service ägnar sig åt exempelvis nischade underhållningsprogram. Men alla partier vill såklart se att public service-avgiften går till nyhetsförmedling med mera.

Därutöver har vi, som också nämnts i ett tidigare anförande, en oroväckande trend vad gäller en nyhetsundvikande befolkning. Det är forskning från Reuters Institute som har lyft fram det här som en allvarlig trend. I Sverige bedöms andelen vara runt 32 procent.

Jag hoppas att alla förstår att det inte finns någon välvillig, god kraft som vill ha en befolkning som inte vill, orkar eller vågar bry sig om vad som händer i samhället. Det är ännu en uppenbar anledning till att verkligen fokusera på nyhetsjournalistiken.

Utöver allt detta finns även ett ideologiskt argument i grunden, nämligen att en aktör med en påtvingad och garanterad finansiering inte ska ägna sig åt allt möjligt som faller utanför kärnuppdraget eller som för den delen fullt ut tillgodoses av andra mediala aktörer som man kan betala för frivilligt.

Demoskopundersökningen som jag nyss nämnde visar även att det är en stor andel högersympatisörer som egentligen inte vill se något public service alls. Det här bör tolkas som ännu ett tecken på bristande förtroende som tyvärr återigen endast slår mot dem som inte röstar vänster.

Låt mig här påminna om de tidigare undersökningar som har gjorts gällande förtroende för public service sett till partisympati. Det är samma sak där – lägst förtroende på högersidan.

Visst kan en del av detta förklaras med att vissa partier kanske har en ideologisk skepsis till offentligt ägande. Men det gäller inte den grupp väljare som har allra lägst förtroende för public service, nämligen sverigedemokratiska sympatisörer.

Public service har alltså ett stort förtroende överlag. Det finns dock en diskrepans mellan höger- och vänsterväljare, och det är symtom på ett annat sorts problem, nämligen partiskhet.

Med anledning av detta har jag en väldigt stor förhoppning om att kommittén kommer att utforska transparensfrågan närmare. Förutom fokus på kärnuppdraget, som jag nämnde, är det vår uppfattning att transparens är en enkel väg till ökat förtroende. Behovet av ökad transparens gäller främst nyheter och samhällsprogram. Vilka ämnen man aktualiserar, vilka personer som man väljer ska medverka, vilka expertyttranden som inslaget förhåller sig till – allt detta har enorm påverkan på mottagarens upplevelse men också för opinionsbildningen. Därför är min förhoppning att de nya direktiven, direkt eller indirekt, kommer att leda till att public service-bolagens beslutsprocesser framgår tydligare.

Något ytterligare konkret som faktiskt skulle öka förtroendet i SD-gruppen är att återgå till ett sunt och mer värderingsneutralt speglingsuppdrag.

Fram till tillståndsperioden 2014–2019 framgick det att programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet, vilket naturligtvis är rimligt sett till att nyheter och samhällsinformation ska vara relevanta för allmänheten oavsett var i Sverige man råkar bo.

Den dåvarande regeringen valde dock att utöka speglingsuppdragets omfattning genom att inkludera människors identitetsmarkörer som något slags relevant parameter. Som exempel i handlingarna lyfter man etnisk och kulturell bakgrund, religion, sexuell läggning, kön, könsidentitet och könsuttryck. Samtidigt med den förändringen införde man också ett krav på att programverksamheten i dess helhet ska bedrivas utifrån ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv.

Nu står det i utredningsdirektiven att kommittén ska ”analysera om speglingsuppdraget är ändamålsenligt utformat och vid behov föreslå förändringar”. Det här tycker vi är bra. Sverigedemokraterna har jobbat för detta, och vi är glada att det finns med.

Nu ser vi fram emot att följa kommitténs arbete, där Sverigedemokraterna kommer att verka för dessa goda värden med transparens, ökat förtroende med mera. Närmare i tid kan vi se fram emot att min partikollega kommer att redogöra för den filmpolitiska delen av detta betänkande.

Anf. 74 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Leonid Yurkovskiy, för ett intressant anförande!

Man redogör utifrån några underlag för att tilliten till public service skulle ha minskat över tid, att befolkningen i stort inte gillar nischade innehållsprogram och att vi har en nyhetsundvikande befolkning. Detta, tolkar man, beror på public service-bolagens politiska uppfattning och så vidare.

Jag tror att man ändå måste bryta ned dessa siffror och se vad de de facto säger. Vad vi ser nu är att stödet och förtroendet för public service i händelse av kris har ökat dramatiskt. Det finns knappt några public service-bolag i hela Europa som har de siffror som SVT och Sveriges Radio

just nu uppvisar. Det gällde både under coronapandemin och nu med de senaste uppdaterade siffrorna från den 24 februari 2022 till i dag.

Gällande frågan om tillit tittar SOM-institutet på om befolkningen har tillit till samhällsinstitutioner, där public service-bolagen ingår. Den del av befolkningen som inte upplever någon stark tillit till public service-bolagen har inte heller tillit till myndigheter, dessvärre inte till Sveriges riksdag och inte heller till den svenska regeringen i den omfattning vi alla hade önskat.

Uppgiften kan åläggas public service-bolagen själva, enligt den retorik som här framförs, men jag menar att det är en ytterst bristfällig analys. Man måste också titta på vad alla samhällets representanter ska göra för att utöka tilliten hos de grupper som lyftes fram. Uppgiften kan därmed inte enbart åläggas bolagen.

Nu betalar vi alla, hela svenska folket, till public service-bolagen, som har ett brett kulturellt uppdrag och ska agera för samhällsnyttig information för oss alla. Min fråga är om Sverigedemokraterna i den nya mediepolitiska situationen och mediemarknaden kommer att verka för ett fortsatt brett uppdrag för bolagen.

Anf. 75 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för den stora äran att få ta det första replikskiftet i detta block!

Jag vill börja med att kommentera den första frågan angående förtroendet för public service och public services uppdrag. Vi håller med om att public service gör ett bra jobb när det gäller rapporteringen. till exempel i kris. Vi vill gärna att fokus ska hamna där, och det var det jag försökte lyfta fram i mitt anförande. Det är det som public service gör bäst. Det är där förtroendet byggs upp, och det är där relationen med tittarna byggs upp – inte med diverse underhållningsprogram som görs mycket bättre på annat håll.

Konkret när det gäller den sista frågan eftersträvar vi en public service, som jag sa i anförandet, med ett smalare och vassare uppdrag. Det är svaret på frågan, och motiveringen är att det enligt oss är det bästa sättet att bygga upp förtroende och en god relation till allmänheten.

Anf. 76 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! I anförandet lyftes också frågan om nyhetsundvikande befolkning, som enligt statistiken kraftfullt ökar. Jag lyfte också fram i mitt anförande att det här är siffror som man verkligen måste titta på.

Den undersökning som hänvisas till är en global undersökning av hur det faktiskt ser ut med nyhetsundvikandet, i alla fall med betoning på de västerländska länderna. Det är en global trend vi ser att allt fler människor hellre tittar på underhållningsprogram än på nyhetsprogram. Det är en stor utmaning att försöka bryta den trenden och faktiskt få människor att följa nyheterna och samhällsrelevanta program. Men är svaret på den uppgiften ett smalnande public service, när vi vet att folk inte tittar på nyheter och samhällsprogram utan vänder sig till underhållningsprogram? Är det då inte klokt att i stället satsa på ett brett public service som just har kultur- och folkbildningsprogram dit flera av den svenska publiken kan vända sig?

Den risk vi ser med ett smalare public service är att mediekonsumenterna i Sverige i stället kommer att vända sig till amerikanska storbolags innehållsprogram eller arabiska innehållsprogram, som tidigare nämndes här i debatten. Vi vill gärna se svenskspråkig innehållsproduktion, för om man väl har kommit in på SVT:s eller Sveriges Radios app kommer man att hitta nyhetsprogrammen i händelse av kris och i värsta fall krig.

Därför är min fråga: Tror inte ledamoten att det är klokare att satsa på ett brett uppdrag för att just nå den nyhetsundvikande grupp som tittar på underhållningsprogram för att också den ska nå nyhetsprogrammen? På vilket sätt skulle ett smalare uppdrag relatera till att nå just den gruppen av befolkningen?

Anf. 77 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Jag förstår logiken i resonemanget. Men jag tycker inte att det håller fullt ut.

Om det är ett problem att det är fler som undviker nyheter och väljer att titta på underhållning bör inte det primära fokuset vara på att erbjuda mer underhållning. Jag förstår resonemanget om att det blir något slags proxy för att sedan få en relation till public service. Där menar vi att det är nyhetsprogrammen, men inte bara *Rapport* och *Aktuellt* utan även de mer kreativa formaten, som vi ser faktiskt attraherar tittare och bygger relation. Det är där man har lyckats, och det är därför vi vill satsa mer på det. Vi ser inte samma sak med till exempel *Drag Race* eller programmen om hundar, som vi alltid gillar att lyfta fram som exempel på något som skulle kunna skötas privat. Det är det som är vårt resonemang.

Anf. 78 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Den här debatten rör sig över både villkoren för public service, det vill säga SVT, Sveriges Radio och Utbildningsradion, och filmpolitiken. Det finns många beröringspunkter däremellan. Men jag kommer i dag att fokusera på filmfrågorna, då vi inom kort kommer att debattera en proposition från regeringen på public service-området. Det finns ju så mycket att säga om båda dessa områden.

Företag inom svensk film och tv befinner sig i skärningspunkten mellan kulturpolitik och näringslivspolitik. Många är beroende av offentligt stöd från nationell och även regional nivå på hemmaplan. Samtidigt befinner sig många på en internationell arena och en global marknad.

Vi ser fram emot den kommande behandlingen av utredningen *Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher*, som haft i uppdrag att sätta fokus just på de verksamheter som ligger i skärningspunkten, i gränslandet mellan kulturpolitik och näringsliv.

Svensk film har nått stora framgångar de senaste åren med många internationella utmärkelser. Parallellt är det ett tydligt mönster att biopubliken minskar markant och att besökarna i mindre utsträckning ser svensk film när man väl går på bio.

Lönsamheten är låg i de flesta led inom svensk filmbransch. Under coronapandemin var många biosalonger stängda eller halvtomma, och det har varit svårt att locka tillbaka publiken. Bedömare menar dock att det egentligen är de förändrade och förbättrade möjligheterna att se film på

annat sätt som spelar in i minskningen, för redan mellan 2018 och 2019 minskade antalet biobesök med närmare 1 miljon.

För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att även fortsättningsvis stötta biografer runt om i landet genom Svenska Filminstitutet. Biografernas digitalisering och framväxten av de nya digitala visningsformerna för live-sändningar av scenföreställningar som dans och opera från andra länder har gett möjligheter till ett ökat och mer flexibelt kulturutbud i hela landet. Det finns också föreningsdrivna och kommunala biografer som en förutsättning för verksamheter som skolbio och filmklubbar. Att uppleva och samtala om film med andra är en annan sorts kulturupplevelse än att streama film hemma.

Streamningstjänsterna tillgängliggör ett enormt utbud av både film och serier. Den finansieringsmodell av den statliga filmpolitiken som slogs fast så sent som 2017 har stora utmaningar, då den bygger på biografintäkter. Även andra delar av den affärsmodell som vi beslutade om då utmanas när de så kallade visningsfönstren inte är desamma som tidigare och streamningstjänsterna i allt större utsträckning gör sina egna filmer som inte ens har premiär på bio. Film i Väst, en stor regional filmfond, har tagit fram rapporter för att analysera både de publikförändringar och produktionsförändringar som detta har lett till. De påtalar hur lockande det kan vara för den som vill göra film i Sverige att bara ha *en* finansiär och en garanterad visningsplattform i till exempel ett streamningsbolag som Netflix eller HBO. I den "vanliga" modellen tvingas du söka pengar hos en mängd olika finansiärer. Denna utveckling är inte bara av godo, utan nya frågetecken har uppstått kring vilken lagstiftning som ska tillämpas om amerikanska bolag köper upp rättigheterna till de svenska filmerna och tv-serierna. Vi hoppas att den kommande implementeringen av upphovsrättsdirektivet ska stärka kulturskapares och upphovspersoners intäkter i praktiken framöver.

Sammantaget menar vi att de senaste årens förändringar inom produktion, distribution och publikmönster och de utmaningar som det medför aktualiserar frågan om en ny filmpolitik. Vi skulle vilja bredda det och kalla det för en audiovisuell politik, så att man kan greppa ett lite större område än den tidigare filmpolitiken.

Därför har vi lagt fram ett förslag om en sådan utredning. Jag är glad att även Socialdemokraterna och Miljöpartiet i dag ställer sig bakom vårt förslag.

Samtidigt som vi ser utmaningarna, fru talman, är det viktigt att påpeka att streamningstjänsternas expansion har inneburit att det har kommit in mycket mer pengar i systemet, stora intäktsflöden till produktion av både serier och film. Och prognoserna har fortsatt att peka uppåt under lång tid. Men vid en sådan expansion i den här sektorn uppstår andra, nya problem, och det är att man får svårt att få tag i medarbetare. Det krävs faktiskt ökad kompetens inom dessa yrkeskategorier i Sverige. Det kan leda till att inspelningar hamnar i andra länder, om vi saknar rätt kompetens här, eller att man tvingas rekrytera från annat håll och får ökade kostnader för sin inspelning när man ska flyga hit medarbetare.

Tidigare har vägarna in i branschen varit för informella. Det har varit svårt att veta hur man ska kunna få ett filmjobb. De olika yrkesrollerna har inte varit så definierade. Man vet inte vilken utbildning som krävs egentligen. Men under de senaste åren har branschen bildat ett yrkesråd som ska

titta på den här frågan. Det finns nu också ett antal utbildningar som bedrivs inom yrkeshögskolan.

Förra våren tog Myndigheten för yrkeshögskolan fram en områdesanalys inom film och tv. Där konstaterar man att branschen har ytterligare behov av utbildningsplatser, till exempel inom postproduktion, alltså det som sker efter en inspelning. Men utrymmet för att utöka antalet platser kommer inte att finnas om inte myndigheten får mer medel kommande år, skrev man då. Men det som hände i höstas, när vi fick en ny regering, var ju att man skar ned på utbildningsplatserna inom yrkeshögskolan, vilket är väldigt beklagligt. Man skar även ned på folkhögskolorna, som kan ha både konstnärlig och allmän kurs.

När utbildningen hos de arbetslösa inte matchar det som efterfrågas inom tillväxtbranscher som film och tv behöver politiken hjälpa till och skapa förutsättningar för karriärväxling och vidareutbildning. I de senaste veckornas debatt har vi tyvärr sett att regeringens linje verkar vara att göra arbetslösa fattigare i stället för att matcha dem. Man dammar av gamla begrepp från alliansregeringen utan att fundera på hur verkligheten ser ut i dag. Det är inte fett att vara arbetslös. Det är inte heller fett att leva på studiemedel från CSN.

För att det ska vara enkelt att utbilda sig i vuxen ålder behövs kvalitativa utbildningar i hela landet liksom goda ekonomiska villkor och tillgång till praktikplatser. Det är sådana områden regeringen behöver fokusera på.

Fru talman! Ett annat av de filmpolitiska målen är att vi ska ha ett filmarv som bevaras, används och utvecklas. I dag görs och visas nästan all film uteslutande digitalt. Den analoga filmtekniken är helt på väg ut. Samtidigt har vi stora arkiv, bland annat hos Svenska Filminstitutet. Även ute hos föreningar, företag, kommuner och regionala museer finns arkiv med analoga filmer.

Hos Svenska Filminstitutet finns för övrigt ett av världens äldsta filmarkiv med tusentals filmer. Dessa måste vi snabbt digitalisera för att kommande generationer ska kunna ta del av vårt filmiska kulturarv. Det är filmer från sent 1800-tal fram till dags dato som behöver digitaliseras.

Fru talman! Vi är lite oroliga över att filmerna kommer att förfalla och inte blir tillgängliga för allmänheten. Enligt oss finns en historisk möjlighet i att tillgängliggöra de äldre filmerna i stor skala. Men som jag talat om tidigare handlar det om kompetens. Praktiska saker såsom reservdelar till maskiner för att läsa upp filmerna är sådant som riskerar att försvinna om vi inte snabbar på. Därför behöver vi se till att det finns goda möjligheter till det här.

Vi skulle vilja att Svenska Filminstitutet också får ett ansvar att titta på de lokala filmarkiven, eftersom de har den kompetens som krävs. Det behövs vidare satsningar på nya lokaler för att man ska kunna hantera kommande klimatförändringar.

Sammantaget vill vi uppmana regeringen att vidta lämpliga åtgärder för att digitaliseringen av det filmiska kulturarvet ska påskyndas. Därför yrkar jag bifall till vår reservation 10 som handlar om just detta.

Anf. 79 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! Jag vill inte föregripa den parlamentariskt tillsatta kommitté som ska utreda villkoren och uppdraget för public service under åren 2026–2033 men vill ändå lyfta upp några saker.

Centerpartiet värderar public services viktiga uppdrag att granska makten högt. Vi vet att när auktoritära och illiberala ledare tar makten är public service i många fall bland de första offren. Därför måste oberoendet skyddas. Det är grundläggande viktigt för vår demokrati.

Grundtanken med public service är att alla ska kunna få tillgång till saklig och opartisk bevakning av det som händer och sker runt om i samhället, både i det nära sammanhanget och runt om i världen. För civil beredskap är Sveriges Radio, som är en del av public service, troligen helt avgörande. Om elen ligger nere är det bara radion som fungerar. När Ryssland anföll Ukraina och hela det säkerhetspolitiska läget i Sverige och omvärlden förändrades i grunden stärkte SVT nyhetsbevakningen. Där gjorde public service verkligen skillnad. Från barn och unga runt om i landet fick *Lilla Aktuellt* in tiotusentals frågor.

Dessutom spelar public service en stor roll för speglingen av hela landet. Den behövs sida vid sida med de privata aktörerna för att ge en mångfald av perspektiv. Ett fortsatt brett uppdrag är centralt för att utbudet ska vara relevant för många i Sverige. Att public service finns tillgänglig i hela Sverige med närvarande lokala redaktioner är väldigt viktigt för oss i Centerpartiet.

Fru talman! Film hör till de mest tillgängliga kulturformerna i Sverige. Så vill vi att det ska förbli. Momsen på biobesök höjdes i januari 2017. Den gör det dyrare för besökare att gå på bio och ökar risken att biografer på mindre orter slås ut.

Den tidigare regeringen lade under våren 2016 fram en filmproposition. När den behandlades av riksdagen beslutades om sju tillkännagivanden, däribland att regeringen skyndsamt skulle utreda en alternativ finansiering av filmpolitiken med utgångspunkt i att behålla den nuvarande mervärdesskattesatsen.

Biografer på mindre orter betyder mycket mer för kulturlivet än bara en plats att se film på. De utgör en viktig del i en kulturell infrastruktur som sammantaget ger tillgång till ett brett kulturliv i hela landet. Det är också viktigt att det finns goda förutsättningar att göra svensk film. En del i detta är en väl fungerande parts- och branschsamverkan inom filmområdet. Hur den kan förbättras behöver utredas.

Jag vill yrka bifall till reservation 8.

Anf. 80 LARS MEJERN LARSSON (S):

Fru talman! På den 73:e upplagan av Berlins filmfestival, som kanske är den mest politiska av de tre stora festivalerna i Europa, inledde Ukrainas president Zelenskyj sitt tal med orden: Film kan inte förändra världen, men den kan påverka och inspirera människor som kan förändra världen.

När vi nu ska diskutera framtidens filmpolitik vill jag berätta om när jag fick en förfrågan om jag var villig att ta bort skägget och klippa mig.

En prästs hemliga dagbok ligger till grund för den första spelfilmen om den norske nazisten och landsförrädaren Vidkun Quisling. ”Det som skildras är ett möte mellan en humanist och en fascist. Föreställ dig att du skulle hamna i en hiss med Putin i en och en halv timme. Var skulle man ens börja?” säger regissören Erik Poppe i en intervju i DN.

Mitt direkta svar var ”Självklart!” till frågan om att medverka som statist under inspelningen av Poppes första spelfilm om Quisling. Tyvärr, fru

talman, är den än mer aktuell i och med allt det fruktansvärda som händer just nu i Europa.

Jag är med i en scen som spelades in i Trollhättan. Scenen utspelar sig i en domstol där Quisling får sin dödsdom. Stämningen i rättsalen gick att ta på. Poppe filmar gärna långa sekvenser. Det kräver noggranna förberedelser och krav på alla inblandade. De tog bort mitt skägg, klippte mig i en tidstypisk frisyr och satte en tänd cigarett i min mungipa. Varje detalj är lika viktig. Kläder, skor, inredning, ljus, fotovinklar och repliker bygger på väldigt noggrann research.

Att på plats få känna den energi som Poppe lockar fram hos alla för att uppnå bästa resultat var häftigt. Premiären är hösten 2024.

När vi ska blicka framåt måste jag ändå se bakåt och hamnar då självklart hemma i Värmland. Som med så mycket annat när det gäller kulturen bidrar Sveriges kulturlän Värmland med mycket.

Betydelsen av Selma Lagerlöfs berättelser för det som kommit att kallas den svenska filmens första guldålder går knappt att sätta ord på. Filmatiseringen av Lagerlöfs *Körkarlen* 1921 räknas som ett av filmhistoriens största verk och har påverkat Charlie Chaplin, Ingmar Bergman och Stanley Kubrick.

Fru talman! Tillbaka till dagens filmdukar! Att få gå på bio är en speciell upplevelse. Jag kommer ihåg när jag tog barnbarnet Lova i handen och hon satte sig framför den vita duken för första gången. Hon var totalt fångslad när duken blev större. Ögonen lyste.

Barn på mindre orter vill också gå på bio. Vi har en skyldighet att möjliggöra detta, inte minst då det fyller en viktig funktion för att öka tillgången till kultur. Det är sorgligt, som jag beskrev, om det är ekonomin som ska begränsa bredden i vilka filmer vi erbjuds att se.

Men utmaningarna för filmindustrin stoppar inte där. Som många har bekräftat är tiden inne för en ny filmpolitisk utredning som tar hänsyn till de senaste årens förändringar inom produktion, distribution och publikmönster och som reflekterar vilka grundläggande värderingar som ska prägla filmpolitik och audiovisuell politik. Därför yrkar jag bifall till reservation 3, fru talman. Självklart står jag även bakom våra särskilda yttranden.

Det är viktigt att vi tar de rätta besluten som stärker den svenska filmindustrin ytterligare. Vi måste belysa detta och stå samlade med en röst för att stärka varumärket svensk film, särskilt om vi nu är på väg in i en ny guldålder. Årets fem Oscarsnomineringar talar för sig själva. Film i Väst har stora framgångar, och Ruben Östlund har stärkt sin ställning som en av Sveriges mest framgångsrika filmskapare. Svensk film röner med rätta stora internationella framgångar, och filmindustrin börjar på riktigt bli en viktig näring på många håll runt om i landet.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill att vi gör om, gör rätt och ändrar förordningen när det gäller produktionsincitamenten för film. Vi anser att Sverige har goda förutsättningar att vara ett land som förutom svenska filmbolag även lockar utländska bolag att lägga sina produktioner i vårt vackra och mångfaldiga land.

Film- och tv-industrin är viktig för framtiden. Det är en viktig kulturform med massor av möjligheter och en enorm tillväxtpotential. Sektorns snabba omvandling kräver dock snabba politiska åtgärder för att gynna

den nya industri som är på framfart och som skapar så många jobb och arbetstillfällen.

Fru talman! Den amerikanske regissören David Fincher sa: I don't want to tell you how to do your job. But someone has to.

Anf. 81 TREDJE VICE TALMANNEN:

Korta citat på engelska utan översättning kan godtas. Annars är språket i kammaren svenska, som ni vet. Man ska egentligen översätta, även om man tillhör kulturutskottet.

Anf. 82 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi kulturutskottets betänkande *Frågor om public service och film*. Vi sverigedemokrater står naturligtvis bakom samtliga reservationer från oss i det här betänkandet, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 4 från Sverigedemokraterna.

Min partikollega Leonid Yurkovskiy har tidigare under debatten riktat in sig på public service-frågorna, så jag tänkte tala lite mer specifikt om vad Sverigedemokraterna vill med filmpolitiken. Sverigedemokraterna har en bred filmpolitik, som framkommer i betänkandet, med förslag om allt från ett nytt och moderniserat filmavtal till småortsbiograferna och förändringar av de filmpolitiska nationella målen.

I slutet av januari deltog jag vid det filmpolitiska toppmötet i Göteborg i anslutning till invigningen av Göteborg Film Festival. Under filmtoppmötet var vi flera ledamöter från kulturutskottet som var på plats för att debattera och prata filmpolitik. De nationella filmpolitiska målen och frågan om principen om armlängds avstånd fick mycket uppmärksamhet. Frågan om armlängds avstånd har ju fått mycket fokus i debatten i allmänhet på sistone.

Fru talman! Filmpolitiken är kanske det hårdast drabbade området i den nationella kulturpolitiken när det gäller vänsterinriktad identitetspolitik och inskränkt konstnärlig frihet. Exempelen är många.

Vid filmfestivalen i Cannes 2018 hotade Svenska Filminstitutets dåvarande vd Anna Serner med att avsätta hela 2020 års marknadsstöd enbart till kvinnliga sökande om inte branschen hjälpte till med att uppnå målet om hälften kvinnor bakom kameran till 2020.

Svenska Filminstitutet krävde för ett antal år sedan utbildning i normkreativitet för att få stöd till filmprojekt, något man sedan fick massiv kritik för och fick dra tillbaka, eftersom de här kraven av många sågs som politiserade och uppfostrande.

People of Film är ett slags tjänst och plattform som syftar till att ge fler icke-vita filmarbetare anställning inom den svenska filmbranschen, vilket följaktligen innebär att man verkar för att färre filmarbetare som uppfattas som vita ska anställas inom svensk film. Den här tjänsten lanserades för ett par år sedan. Den fick stöd av Svenska Filminstitutet och är således finansierad med våra skattepengar.

Fru talman! Hur konstnärlig frihet inskränkts vid bidragsansökningar på filmområdet under tidigare rödgröna regeringar framgår med tydlighet i rapporten *Så fri är konsten*, som för ett par år sedan kom från Myndigheten för kulturanalys. I rapporten granskade man flera svenska kulturmyndigheter. Statens kulturråd, Konstnärsnämnden och Svenska Film-

institutet såg man över. Just Filminstitutet stack ut genom att ha störst problem gällande den konstnärliga friheten.

I enkätsvar i rapporten framgår en rad uppseendeväckande uppgifter. 60 procent av dem som sökt bidrag hos Svenska Filminstitutet svarade att de i någon ansökan anpassat innehållet i ett planerat konstnärligt verk eller i en kulturverksamhet med förhoppning om att öka möjligheterna att få bidrag. 43 procent svarade att de någon gång avstått från att söka bidrag från Filminstitutet på grund av bedömningskriterier de upplevt stå i konflikt med konstnärlig frihet. Detta är de högsta och värsta siffrorna, ser man om man jämför de granskade kulturmyndigheter som togs upp i rapporten.

I rapporten *Så fri är konsten* har man också i en enkät frågat respondenterna följande: ”I vilken utsträckning tog du/ni hänsyn till Filminstitutets formulering att filmområdet ska präglas av jämställdhet och mångfald och att stöden ska gå till berättelser med olika perspektiv, uttryck och en mångfald av röster, både framför och bakom kameran?” Som svar på det får vi återigen allvarliga siffror. Av dem som tog del av skrivningen svarade 41 procent att de i stor eller mycket stor utsträckning tog hänsyn till skrivningen i det konstnärliga innehållet. Nästan hälften svarade att de tog stor eller mycket stor hänsyn till formuleringen i sammansättningen av produktionsteamet, och 39 procent svarade att de tog stor eller mycket stor hänsyn till skrivningen i sammansättningen av skådespelare.

Fru talman! Följden av rapporten från Myndigheten för kulturanalys blev att den dåvarande socialdemokratiska regeringen kände sig tvingad att stryka sina egna formuleringar i riktlinjerna till Svenska Filminstitutet vad gäller att verksamheten ska genomsyras av jämställdhet och mångfald. Det är mycket tydligt att jämställdhets- och mångfaldsskrivningarna i såväl riktlinjerna till Filminstitutet som de nationella målen för filmpolitiken när de omsätts blir till vänsterinriktad identitetspolitik som inskränker och stryper den konstnärliga friheten.

Som svar på detta, och för att återerövra den konstnärliga friheten från denna identitetspolitik, har Sverigedemokraterna i detta betänkande därför ett yrkande om att avskaffa det filmpolitiska målet om att jämställdhet och mångfald ska prägla filmområdet. Vi har också ett yrkande i betänkandet om att minska den politiserade detaljstyrningen vid stödgivning i svensk filmpolitik.

Fru talman! Svensk filmpolitik och svenska skattepengar ska inte leda till att man genom kvotering eller skattefinansierade lobbygrupper rensar bort personer som medverkar i filmproduktioner för att de har fel kön eller på annat sätt fel bakgrund. Inte heller ska den som ansöker om bidrag för sina filmprojekt tvingas underkasta sig vänsterns identitetspolitik. Det är inte vackert att se hur många partier skriker sig hessa och hetsar upp sig om armlängds avstånd och konstnärlig frihet men plötsligt blir väldigt tysta när de själva bär ansvar för problemen, vilket är fallet i filmpolitiken.

I detta anförande instämde Leonid Yurkovskiy (SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Anf. 83 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Fru talman! Jag vill i dag börja med att tala om idrottens drivkrafter. De är många. Det är glädje, gemenskap, stolthet, känslan av att bli starkare, att vinna eller att se andra växa.

Idrottsrörelsen vill och kan även fortsatt vara en central pusselbit i ett aktivt och friskare liv för oss som individer. Men den är också en hörnsten i ett hållbart samhälle som gynnar oss alla. Därför behöver idrotten finnas överallt i vårt land,

Jag är stolt i dag när jag ställer mig bakom den satsning som regeringen har gjort på det så kallade fritidskortet. Det innebär att just de som bor i socioekonomiskt utsatta områden har möjlighet att ta del av de förmånerna.

Det möjliggör fler glädjehistorier som denna. Han växte upp under enkla förhållanden och har bland annat berättat om avsaknaden av lagad mat hemma hos familjen och att det ofta var bråk. Men på grusplanen vid Cronmans väg började Zlatan Ibrahimović att spela fotboll. Han fick sina första fotbollsskor när han var fem år och började spela i den lokala fotbollsföreningen 1988. Ni vet att resten är historia.

Idrottsrörelsen gör oss och Sverige starkare. En tredjedel av oss är engagerade på något sätt i idrottsrörelsen. Det är oerhört positivt. Det har bidragit till förbättrad hälsa, stärkt självförtroende, ökad besöksnäring och bättre integration. Men fler behöver givetvis bjudas in, och fler behöver stanna kvar längre tid.

Fru talman! Det finns någonting alldeles speciellt med den svenska idrottstraditionen. När vi träffas under idrottens fana för att träna eller tävla berättar många att de upplever en känsla av meningsfullhet och gemenskap. Det är en vi-känsla som vi inte bara delar med dem som vi träffas fysiskt där på plan. Det är en känsla av att kroka arm med dem som har gått före.

Fru talman! När jag är ute i Sverige och besöker olika idrottsföreningar ser jag nästan alltid tidningsurklipp på förebilder som har gått före hängande på väggarna. Även om papperet på urklippen ofta är solblekt och slitet är bilderna och minnena där för att inspirera och peppa dagens unga.

Ett sådant exempel är Nils ”Mora-Nisse” Karlsson, född 1917 och en av de största Vasaloppsprofilerna genom tiderna. År 1943 var han bara 25 år gammal, ställde upp i sitt första Vasalopp och vann. Sedan vann han ytterligare åtta gånger. I dag kallas han för Hjärten i den röda mössan. Han har sannolikt varit tungt bidragande till att 1,7 miljoner deltagare har slitit men också glatt sig genom de nio milen mellan Sälen och Mora. Förebilder spelar en stor roll, fru talman.

Tillåt mig att stanna kvar vid Vasaloppet ett kort ögonblick till. I år uppmärksammar vi att det var 100 år sedan Margit Nordin som första kvinna åkte just Vasaloppet. Men efter det tilläts kvinnor inte att delta förrän 1979. Dock åkte flera kvinnor Vasaloppet i alla fall. Några åkte ut-

klädda till män, några anonyma, andra startade utan nummerlapp och klev av innan målgång.

Jag är tacksam över att vi i dag har kommit mycket längre när det gäller jämställdhet inom idrotten. Jag är tacksam för alla de kvinnor som gått före och bokstavligen spårat för kommande generationer i såväl den här sporten som i alla andra. Men vi måste ändå erkänna att vi fortfarande har en liten bit kvar innan vi är helt jämställda också inom idrotten.

Med detta sagt har Sverige både i dag och historiskt fantastiska idrottskvinnor som har fått möjligheten att gå hela vägen från bredden där de upptäckts till den absoluta eliten.

Det finns många exempel unga talanger. Jag vill lyfta fram en. Det var en 14-årig tjej som med hårt arbete och gott humör uppnådde en enorm karriär sedan det första loppet. Då var hon 14, i dag är hon betydligt äldre. Det är nog tungt för henne att bära upp alla de 89 medaljer som hon har kammat hem på internationella mästerskap. Jag talar givetvis om Sarah Sjöström, en av de mest medaljhängda europeiska simmarna genom tiderna. Hon bär den svenska flaggan.

Hon och många andra av våra framgångsrika idrottare sätter Sverige på kartan och lär oss alla om hälsa, mental träning, rörelseglädje, teknik, om att sätta mål, om uthållighet och mycket mer.

Alla som har fångats in av breddidrotten inspireras av våra elitidrottsmän. Det är inte säkert att var och en av oss kommer att bli just elit. Men det är inte det viktigaste. Det viktigaste är att vi är med och att vi tränar för att må bra. Vi bidrar till den egna hälsan, men också till ett friskare och starkare Sverige.

Alla ni som ställer upp ideellt för att träna våra barn, för att skjutsa eller för att arbeta ideellt i en föreningskiosk eller liknande är också en del av rörelsen och spelar en viktig roll. Stort tack för ert engagemang!

Bredd och spets behöver lyftas fram i idrottssammanhang. För bredden är givetvis basen och otroligt viktig, men även eliten spelar en viktig roll. Båda behövs och är beroende av varandra. Bredden tar emot oss oavsett nivå och hjälper oss att utveckla spetsen. Den inspirerar och driver utveckling och forskning framåt.

Fru talman! Jag vill också kort nämna friluftsliv. Människors möjlighet att vistas ute och röra sig fritt i skog och mark måste främjas. Det är bevisat att utevistelse i naturen främjar välbefinnande och hälsa. Regeringen ser potentialen på detta område och är redan igång med konkreta åtgärder för att ta till vara den.

I mars i år meddelade regeringen att man nu gör en extra satsning på att öka användningen av just fysisk aktivitet på recept. Det är något som mycket väl kan utföras inom friluftslivet i vår svenska skog och mark. Jag ser fram emot att få läsa om effekterna av den satsningen.

Fru talman! Det är uppenbart att de olika politiska partierna delar synen på idrottens kraft, och vi delar synen på idrottens glädje. Vi ser en outnyttjad kraft och potential. Det är otroligt positivt att regeringen inte bara ser utan också går till handling när det gäller formulerad politik på område efter område. Vi gör tydliga satsningar på barn, unga, elit och bredd. Men det är bara början, fru talman. Med de orden vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 84 AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Varje rörelse räknas. Det är ett budskap från både forskning och profession som jobbar med folkhälsa och fysisk rörelse. Det är inte givet att det enbart är de pulshöjande intensiva träningstimmar som ger den starkaste folkhälsan för bredden av vår befolkning, utan det är den dagliga lågintensiva rörelsen som vi behöver alltmer.

Situationen i Sverige i dag är dessvärre alarmerande. Vi rör oss allt mindre. Många barn och ungdomar tillbringar i dag stora delar av sin vakna tid stillasittande. I PEP-rapporten från 2022, där över 7 000 barn i åldern 4–17 år har fått svara på frågor om sina levnadsvanor, framkommer att endast två av tio barn når rekommendationen för fysisk aktivitet.

I snitt sitter vi i dag stilla nio till tio timmar per dag. Det är i snitt. Då förstår ni att det finns de som sitter stilla i långt fler timmar än så. Det framkommer även ett tydligt samband mellan upplevd psykisk ohälsa och bristande fysisk aktivitet. Pojkar rör sig generellt mer än flickor, även om inte heller de rör sig tillräckligt, och de med lägre inkomst rör sig mindre än de med högre. Läget är alltså alarmerande.

Fru talman! Idrottsrörelsen i Sverige är stark, och den är viktig för så många. Den bidrar till gemenskap, till rörelseglädje och till utveckling och växtkraft både för den enskilde individen och för vårt samhälle. Tidigare S-MP-regeringar har kraftigt utökat det statliga stödet till idrottsrörelsen. Nuvarande regering har tagit ytterligare steg, vilket jag bejakar.

Under Miljöpartiets tid i regering sjösatte vi även en rörelsesatsning i skolan, där Riksidrottsförbundet ska kraftsamla för mer idrott och rörelse och utveckling av rörelseförståelse under skoldagen tillsammans med en stor mängd skolor runt om i vårt land. S-MP-regeringen har också utökat antalet idrottstimmar i grundskolan med 100 timmar, främst i de högre årskurserna, där vi vet att man riskerar att röra sig mindre.

Allt detta har varit väldigt viktigt, men jag och Miljöpartiet ser att mer behöver göras. Vi behöver jobba vidare för att främja fysisk aktivitet, och då även för alla de barn och unga i vårt land som inte känner att idrottsrörelsen är någonting just för dem.

Fru talman! S-MP-regeringen beslutade i april 2020 att utse en kommitté som ska lämna förslag på åtgärder som främjar fysisk aktivitet. Men den ska också genom utåtriktat arbete bidra till att öka den allmän kunskapen om de positiva effekter som fysisk aktivitet bidrar till. Kommittén har lämnat två delrapporter och kommer att komma med en slutrapport senare i år med förslag på åtgärder för hur vi kan stärka den fysiska aktiviteten i Sverige.

Kommittén väntas lägga fram förslag inom flera områden: samhällsplanering, socialpolitik, idrotts- och friluftslivspolitik och, inte minst, utbildningspolitik. Kommittén för fysisk hälsa pekar i sin rapport från 2022 på att förskolan och skolan har en alldeles särskilt viktig roll för barns rörelse. Det är ju där vi når alla barn och unga, och där finns möjlighet att kompensera för flera av de skillnader som finns i barns uppväxtvillkor.

Fru talman! Detta är en fråga som berör alla politikområden. Jag hoppas att alla partier är taggade för att ta emot slutsatserna från kommittén och sedan bidra till att göra dem till verklighet.

Fru talman! Miljöpartiet menar att ett viktigt steg vore att ta fram ett förslag på en nationell strategi för barns och ungas rörelse. Vi vet att det finns ett behov av att samla berörda aktörer, att jobba brett och att undvika stuprör och att lägga fram konkreta mål och åtgärder för att uppnå dessa. Det är en möjlighet att stärka samordningen och få till den kraftsamling som vi vet att vi så väl behöver för att öka den fysiska aktiviteten och främja folkhälsan, inte minst hos våra barn och unga.

Fru talman! Frågan om idrottsanläggningar tillgängliga för alla är en central utmaning för Sveriges idrottsrörelse och, i förlängningen, för folkhälsan. Regeringen beslutade i januari 2021 att ge Centrum för idrottsforskning i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av behovet av ändamålsenliga anläggningar och utemiljöer både för idrott och för andra former av hälsofrämjande fysiska aktiviteter. Man skulle titta på hur anläggningssituationen ser ut för olika idrotter och aktiviteter men också för olika samhällsgrupper i delar av samhället.

Uppdraget redovisades till den dåvarande regeringen i april 2022, och med detta uppdrag som grund gav den dåvarande regeringen Cif i uppdrag att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid. Tanken var att samla, utveckla och förmedla kunskap för att samhället ska nå både breda och nya grupper av idrotts-, motions- och friluftslivsutövare.

Uppdraget har alldeles nyligen redovisats i en rapport. Jag noterar att utskottsmajoriteten och regeringen inte vill gå vidare med de ganska många yrkandena på området för att man vill avvakta regeringens beredning av uppdraget. Jag tycker att det är bra att man skickar en på det viset positiv signal.

Vi vet att man i Danmark har inrättat en anläggningsfond som ger möjlighet både att ge stöd till särskilt innovativa anläggningar och att sprida kunskapen. Det är alltså i linje med det uppdrag som Centrum för idrottsforskning fick. Miljöpartiet förordar att vi inrättar en anläggningsfond med denna inriktning, och vi hoppas att regeringen avser att återkomma med konkreta förslag på hur Centrum för idrottsforsknings arbete kan tas vidare så att det stärker arbetet med anläggningar i hela landet.

Fru talman! Mellan 10 och 15 procent av befolkningen har en funktionsnedsättning som innebär extra behov av stöd vid idrottande. Vi vet att svensk parasport har stora behov. Det stöd som tilldelas idrotten motsvarar inte de behov som finns. Vi vet att det här är en grupp som har svårt att utöva idrott kopplat till både ekonomi, tid, tillgängliga anläggningar och andra typer av behov. Det kan till exempel krävas kostsam utrustning eller finnas särskilda behov av assistans.

Fru talman! Miljöpartiet menar att vi bör ta ett helhetsgrepp om frågorna kring svensk parasport. En del av detta berör idrottspolitiken, men det finns också frågor som ligger på andra utskott. En utredning kan vara ett steg, men det finns behov av ett samlat grepp. Vi vet att parasportutövare är den grupp som efter pandemin har haft svårast att hitta tillbaka till idrotten, och detta pekar på att politiken bör göra insatser.

Det är positivt att Riksidrottsförbundet har gjort ett eget arbete, men en hel del saker landar återigen hos oss. Här vill vi trycka på att politiken tar ett större ansvar.

Fru talman! Jag ska avslutningsvis säga några ord om friluftslivspolitik. Precis som redan har sagts från talarstolen här fyller friluftslivet en viktig funktion för många människor, inte minst för den grupp som kanske inte känner sig hemma inom just den organiserade idrotten.

Miljöpartiet har väckt en motion där vi menar att arbetet med de friluftspolitiska målen bör utvecklas. Detta var ett arbete som gjordes av kulturutskottet under förra mandatperioden. Man utvärderade friluftslivspolitik, och man pekade på ett antal förbättringar som behövde göras och att de skulle behöva kvantifieras och tidssättas. Man menade också att regeringen bör initiera ett utvecklingsarbete för att förbättra statistik och underlag.

I svaret från utskottsmajoriteten på motionen pekar man på att man står bakom utvärderings- och uppföljningsgruppens rapport från kulturutskottet. Man hänvisar också till att Naturvårdsverket har ett pågående arbete och att de i december i år ska lämna förslag på hur de friluftslivspolitiska målen ska nås. En ny uppföljning kommer också. Utskottet vill inte föregripa den beredning som pågår.

Här hade jag naturligtvis velat se ett tydligare besked än så. Vad innebär det uppdrag och det arbete som Naturvårdsverket har? Kommer de att återkomma med förslag på faktisk utveckling av målen och inte bara på åtgärder för att nå dit?

Men jag vill även där se positivt på den ton som finns i svaren, för friluftslivspolitik är någonting som vi alla tycker är viktigt. Det visar den bredd som fanns i kulturutskottets utvärdering.

Jag står givetvis bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 2.

Anf. 85 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Detta motionsbetänkande innehåller många intressanta aspekter, och det är intressant att lyssna på kollegorna i kulturutskottet för att höra vad man från olika partier prioriterar. För mig finns det tre områden som jag vill ta upp inom området idrotts- och friluftslivsfrågor.

För det första gäller det parasporten och den utveckling som har skett och sker på området. Vi hade nyligen parasportens representanter på besök i kulturutskottet – ordförande Åsa Llinares Norlin och generalsekreterare Bo Sköld. Vi fick en genomgång av den positiva utveckling som har skett men också av utmaningar som funnits och som kommer.

En utmaning är rättvisa, det vill säga att ungefär samma insatser som krävs för att killar och tjejer skulle ha samma förutsättningar också ska gälla för personer med funktionsnedsättning – och att det är helt naturligt.

Ett viktigt inslag i parasporten är de förebilder som finns och som tävlar på hög nivå. De är många, och Ebba Årsjö får som framgångsrik alpinsskidåkare personifiera de många sportsliga förebilderna. Men det finns många, många fler. Vi kristdemokrater fortsätter att stödja parasporten.

Fru talman! En annan viktig utmaning är lokalfrågan. Nu kommer de idrottande tjejerna på bred front som också aspirerar på utrymmen, planer och hallar. Det är en utmaning. Vi vet hur viktig idrotten är för fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Därför kommer nu den så kallade LOA-fonden, en lokal- och anläggningsfond, efter dansk modell att förverkligas. Regeringen jobbar på att utforma detta, och tanken är att kommunerna ska

stimuleras att söka pengar ur fonden och bygga fler nya idrottsutrymmen framöver eller renovera befintliga.

Fru talman. Den tredje området som jag vill belysa är inte helt överraskande fritidskortet. Den 5 april i år beslutade regeringen om ett i mina öron historiskt uppdrag till fem myndigheter – jag ska återkomma till vilka de är. De ska göra de förberedelser som är nödvändiga för att fritidskortet ska kunna införas.

Någon har sagt att fritidskortet och dess första idé fritidspengen tillhör de mest debatterade av alla frågor vi haft i kulturutskottet. Från början handlade det om fritidspengen, en idé för barns och ungas ökade fysiska aktivitet som vi debatterat här i kammaren. Den var riktad till barn i familjer med socioekonomiska bekymmer som var i kontakt med socialtjänsten.

Min framgång med att i debatterna få med alla på fritidspengen var minst sagt begränsad. Det största motargumentet handlade om att dessa barn skulle bli stigmatiserade och att man i stället önskade vad man kallade en generell välfärd som inkluderade alla barn. Det kanske låg någonting i det, även om jag vid tillfället inte höll med. Framtiden för fritidspengen såg då ganska mörk ut.

Det som sedan händer är att vi kristdemokrater ser över fritidspengen och omformar den till fritidskortet. Det skrivs in i Tidöavtalet, vilket betyder att det verkligen kommer att genomföras. Enligt plan ska det ske under 2024. Det känns ju trevligt för mig som har stått här och propagerat för detta under så lång tid.

Vad är då fritidskortet för någonting, fru talman? Fritidskortet ska ge alla barn och unga i åldrarna 8–16 år ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv. Det ska innehålla ett värde som kan användas som betalning för fritidsaktiviteter inom till exempel idrottsrörelsen, friluftorganisationer och andra organisationer inom civilsamhället och kulturområdet.

Beloppets storlek kommer att ha en differentierad utformning för att särskilt stötta barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll att ta del av fritidsaktiviteter. Barn och unga med funktionsnedsättning eller andra behov av särskilt stöd ska uppmärksammas så att fritidskortet kommer dem till godo i lika stor utsträckning som för andra barn och unga.

Under 2023 finns 50 miljoner kronor avsatta för att ta fram nödvändig infrastruktur för införandet av ett fritidskort till barn och unga. Under 2024 beräknas hela 731 miljoner kronor avsättas för att införa reformen med fritidskort, och från och med 2025 beräknas årligen 792 miljoner kronor avsättas för samma ändamål. Det är en stor, historisk reform som lägger grunden för en mer jämlik hälsa i framtiden.

Vilka myndigheter är då inblandade? E-hälsomyndigheten får huvudansvaret för att förbereda, införa och förvalta fritidskortet. De har visat sig snabba och effektiva. Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Statens kulturråd är också involverade så att rätt förutsättningar ska finnas för att införa fritidskortet under 2024. Sedan har vi Svenskt Friluftsliv och Riksidrottsförbundet, och även Sveriges Kommuner och Regioner, som viktiga aktörer.

Sammanfattningsvis, fru talman: Fritidskortet handlar om att erbjuda alla – observera: *alla* – barn och unga i utvalda årskurser möjligheter till gemenskap och aktivitet. Barn från socioekonomiskt utsatta hushåll ska

dessutom kunna få ett högre stöd. Vi behöver göra allt vi kan för att motverka fysisk och psykisk ohälsa och främja gemenskap.

Efter alla dessa intressanta och, ska vi säga, kreativa debatter som vi haft omkring detta hoppas jag att vi ska kunna enas om införandet av fritidskortet. Det finns inte med som en beslutspunkt i dag, så det här får ses som en hint om beslut som kommer. Ingen ska då kunna säga att fritidskortet har forcerats fram.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, fru talman.

Anf. 86 EWA PIHL KRABBE (S):

Fru talman! Det finns väldigt många vetenskapliga dokument och utredningar om idrottsrörelsens mervärden för individ och samhälle. Svensk idrott är en viktig och positiv kraft i samhället. Med 3,2 miljoner medlemmar i 20 000 ideella föreningar och 650 000 ledare skapar idrottsrörelsen en rad positiva bieffekter som vi verkligen kan kalla samhällsnytta.

Att en tredjedel av svenskarna är med i idrottsrörelsen ger en stark effekt på samhället på allt från hälsoekonomi och självkänsla till besöksnäring och integration. Idrottsrörelsen gör Sverige starkare, precis som flera ledamöter anført i dag.

Men låt mig särskilt nämna barnen. Varenda unge innanför är en vinst för samhället utanför. Hittar barn och unga sin plats i föreningslivets gemenskap i stället för i gängkriminalitetens gemensamma utanförskap, fru talman, kommer samhällsvinsten i den investeringen att generera en avkastning som hela samhällsstrukturen tjänar på.

En av utmaningarna för idrotten i dag är att få föreningslivet att utbilda och skapa förutsättningar för att barn med bland annat psykiska funktionsnedsättningar ska kunna delta på lika villkor. Utmaningen är att ge kunskaper om bemötande men också utbildning för tränare som ger dem verktyg att möta och bemöta barn med exempelvis neuropsykiatrisk problematik.

Fru talman! Jag pratade för ett tag sedan med en hockeymamma vars son har en adhd-diagnos. Hon beskrev hur pojken under årens lopp hade testat en massa fritidsaktiviteter utan att liksom få till det och komma med i gemenskapen. Inte heller i skolan fungerade det. Han hade svårt att få godkänt i sina ämnen. Han började med fotboll redan som åttaåring, men bristen på kunskap och förståelse i föreningen gjorde att det alltför ofta blev konflikter och handgemäng. Han började må psykiskt dåligt och fick problem med kamrater. Han testade ridning, tennis, innebandy och handboll, men inget funkade.

Men så testar han hockey, och där blir det plötsligt väldigt bra med ledare som bemöter honom på rätt sätt. Plötsligt packar han sin skolväska själv. Skolresultaten förbättras, måendet blir mycket bättre och han får nu också kompisar. Pojken är nu 13 år, har godkänt i alla ämnen och har en inriktning att så småningom söka in på hockeygymnasium.

Detta är en alldeles sann solskenshistoria, som dock kanske inte hade behövt vara så långdragen. Med rätt bemötande och kunskaper kan många fler barn må bättre och hitta sin plats i samhällsgemenskapen i stället för att vara utanför. Detsamma gäller naturligtvis för alla barn med någon form av funktionsvariation.

Fru talman! Låt mig även säga några ord om parasport. Idrotten ska vara till för alla. Alla som vill ska kunna delta i och utöva idrott. Svenska Parasportförbundet organiserar och möjliggör för idrott inom tolv olika idrotter för personer med rörelsenedsättning, synnedsättning och intellektuell funktionsnedsättning. Deras arbete är otroligt viktigt och betyder mycket för dem som deltar, inte minst ur social synvinkel.

Även Sveriges Paralympiska kommitté, som har ansvar för den paralympiska idrotten och Sveriges deltagande i Paralympics, har stor betydelse. Man skapar förebilder och visar att barriärer kan rivas ned.

Fru talman! Vad krävs då för att barn, unga och vuxna med eller utan funktionsnedsättning ska kunna delta i idrottsverksamhet? Det krävs inte bara kompetenta och engagerade ledare utan också tillgång till idrottsanläggningar, som helst ska vara multifunktionella. Det är sedan länge ett känt problem att det råder akut brist på anläggningar. Närhet och tillgång till idrottsanläggningar och idrottsutrustning är avgörande för en inkluderande idrott för alla, även i arbetet med att återstarta efter pandemin.

Idrottsvärlden står också inför andra utmaningar, till exempel skenande driftskostnader. I valrörelsen lovade de högerkonservativa partierna att stärka den svenska idrottsrörelsen efter pandemin. Men i Tidöavtalet framgår ingenting om det akuta behovet av nya idrottsanläggningar, återstartsstöd eller riktade insatser för att stärka barns och ungdomars fysiska hälsa.

Fru talman! Riksidrottsförbundet har gjort en enkätundersökning bland 5 500 idrottsföreningar i alla idrotter och över hela landet angående idrottsplatser, ytor och anläggningar. Ungefär 40 procent av föreningarna uppger att de har stort behov av fler tider i anläggningarna och fler ytor att idrotta på. Störst är problemet i föreningar med många barn och ungdomar. Hälften av alla föreningarna uppger att det också finns ett stort behov av renovering av anläggningarna.

När det gäller 51-procentsregeln vill vi socialdemokrater inte frångå modellen för beslutsfattande inom idrotten. Medlemskapet ska ligga till grund för föreningsmodellen. Därför är det enbart idrottsrörelsens medlemmar som kan ändra i stadgarna. Det är något som politiken ska hålla sig ifrån. Vi beklagar att det finns politiska partier som inte delar den uppfattningen och därmed ger uttryck för att frångå modellen för beslutsfattande inom idrotten. Vi kommer att fortsätta stödja idrottsrörelsen och vill verka för att 51-procentsregeln ska vara kvar.

Jag vill också säga några ord om friluftspolitik. Oavsett förutsättningar ska alla människor, däribland barn och unga, ha möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Nationalparker, natur- och kulturresevat är viktiga och lockar miljoner besökare varje år. De har också stor betydelse för landsbygdsutveckling och för lokal och regional utveckling.

En stor del av friluftslivet utövas nära bostaden eller i tätorten. Därför är det av stor vikt att bevara grön infrastruktur i och omkring städer och tätorter, inte minst i städer med stark bebyggelseutveckling. Ansvaret för detta fördelas mellan stat och kommun och många myndigheter. Fortsatt god samordning är därför mycket viktig.

Fru talman! Avslutningsvis ställer vi oss bakom samtliga av våra yrkanden, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4.

Anf. 87 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Idrott kan vara skillnaden mellan liv och död, framför allt i våra utsatta områden. Nyligen besökte jag och några av mina liberala riksdagskollegor Huddinge Basket. Vi fick där träffa deras tränare Jonas Morin. Han har lyckats få massor med tjejer och killar att spela basket och sedan också bli ledare i basketföreningen. Han har fått in unga grabbar och tjejer från gatorna i Huddinges mest utsatta områden till basketen och har fått dem att känna stark tillhörighet till sin hemkommun och till basketen.

Genom att ungdomarna rekryterats till ledare har de också fått sina absolut första arbetslivserfarenheter, som de har kunnat skriva på sina cv:n. Morin berättade att han haft förmånen att vara referensperson till över 100 ungdomar från utsatta områden när de har sökt sina första arbeten. Genom att de deltog i idrotten och sedan blev ledare fick de den första vägen in i svenska samhället och till sitt första jobb. Det är därför idrotten är så viktig.

Fru talman! Morin är en av de tusentals vardagshjältar i Sverige som ger barn och unga en meningsfull vardag och framtidstro. Samtidigt är föreningen öppen med att det finns ungdomar som hoppat av basketen och i stället hamnat i de kriminella gängens klor. Det är bland annat unga grabbar som inte ens lever längre på grund av gängvåld och på grund av att samhället inte kunde hålla dem kvar i basketen, i skolan eller på något annat sätt.

Det finns olika skäl till att man inte idrottar. Dessa klumpas i dag ihop av Riksidrottsförbundet med ett begrepp: idrottssvaga områden. Jag och Liberalerna är övertygade om att det behövs en särskild strategi och ett särskilt arbete för att öka idrottsdeltagandet i våra utsatta områden.

Riksidrottsförbundet har nyligen tagit fram statistik. Där framkommer stora skillnader. I dag är i genomsnitt 40 procent av ungdomarna i Sverige aktiva i en idrottsförening, 42 procent av pojkarna och 37 procent av flickorna. Men i våra utsatta områden är det markant färre, framför allt bland flickor. Det beror, enligt min mening, på att vi i stället för att finansiera idrottsföreningar har finansierat spelkortsklubbar för vuxna män.

I min hemstad Göteborg är det bara 8 procent av flickorna i Bergsjön som idrottar, trots att 24 procent av pojkarna deltar i idrotten. Det måste ändå sägas att den skillnaden är relativt stor. Man kan inte bortse från att hedersnormer och andra normer kring flickors möjlighet att idrotta har stark inverkan här.

Fru talman! Så här kan vi inte ha det. Det är därför glädjande att regeringen och Sverigedemokraterna gör en enorm satsning inom området. Regeringen satsar 100 miljoner på idrott i utsatta områden och angränsande områden, som ofta riskerar att bli utsatta i framtiden. Nu har det rullats ut pengar till 13 olika idrottsförbund som alla har verksamheter i våra utsatta områden. De har tilldelats medel.

Jag ser fram emot att se vad förbunden lyckas göra i de utsatta områdena. Jag vet att exempelvis Svenska Basketbollförbundet gör ett fantastiskt arbete med att nå ut till ungdomar i dessa områden, och med de nya medlen kommer de att kunna göra otroligt mycket mer, säger de själva. Vi får se vad de satsar på. En stor chansning är att Huddinge Basket kommer att satsa på att göra ungdomarna till ledare och utbilda dem, så att de i framtiden kan rekrytera fler.

Fru talman! Det är inte nog där. Nu går också startskottet för regeringens omfattande satsning på ett fritidskort som ska ge en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga mellan 8 och 16 år. Det är Kristdemokraternas förslag från början. Det är ett väldigt bra förslag, som regeringen nu genomför. Liberalerna välkomnar att kortet inte bara gäller idrott utan även andra fritidsaktiviteter.

Förhoppningen är att kortet kan börja användas redan nästan år. Beloppets storlek kommer att vara högre för barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll. Därmed kommer det också att gynna barn och unga i våra utsatta områden.

Fru talman! Idrott, lek och rörelse är viktigt för alla, inte bara för dem som vill och kan elitsatsa. Idrottsrörelsen behöver erbjuda verksamhet också för dem som inte kan eller vill tävla.

Det är även viktigt att idrottsarenorna i Sverige anpassas för personer med funktionsnedsättningar så att de kan vara en del av idrotten, både som aktiva och faktiskt som en del av publiken.

Vi jobbar också med att se till att få igenom en LOA-fond, en anläggningsfond. Det är enorm brist på idrottsanläggningar i Sverige. Moderaterna och Sverigedemokraterna har varit pådrivande för en sådan anläggningsfond. Min förhoppning är att vi de kommande åren kan lansera en sådan fond och se till att breda ut en matta med nya idrottsanläggningar i Sverige för att få ungdomarna som nu kommer att rekryteras genom fritidskortet och satsningen i våra utsatta områden till idrotten.

Det finns mycket att göra, och regeringen gör ett bra arbete här. Det kommer att behövas ännu mer i framtiden.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på alla reservationer.

(Applåder)

Anf. 88 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi kulturutskottets betänkande om idrott och friluftsliv. Sverigedemokraterna står bakom samtliga sina reservationer i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 28 här i dag.

Idrott och friluftsliv är två centrala delar för den svenska folkhälsan. I en tid där stillasittandet blir allt vanligare är det viktigt att stärka de aktörer i samhället som möjliggör motion för människor, för unga och gamla, i hela vårt land. I mitt anförande vill jag lägga extra fokus på folkhälsoaspekterna kopplade till idrott och friluftsliv.

Varje år kommer det rapporter som påvisar att barn och ungdomar sitter stilla alltför mycket. Det medför en rad hälsoproblem, inte minst senare i livet. När stillasittandet blir alltför utbrett är det att betrakta som ett samhällsproblem, eftersom dålig fysisk hälsa medför ökade kostnader för vården och har en negativ inverkan på samhället i stort. En nedsatt fysisk förmåga innebär för individen begränsningar i livet och i värsta fall till och med ett förkortat liv. För att hantera dessa problem är idrotten och friluftslivet väldigt viktiga aktörer.

Sett till det stöd som idrotten och friluftslivet får från staten bidrar de med mycket positivt till samhället. De ger barn och unga tillgång till motion men också nya vänner och en föreningsvana som blir till nytta längre fram i livet.

Fru talman! Jag vill även lyfta fram idrottsrörelsens utmaningar kopplade till coronapandemin. Coronapandemin har haft betydande inverkan på idrottsrörelsen, och återstarten för idrotten är nu igång. Framför allt handlar det om att få tillbaka personer som slutade som utövare och ledare under pandemin. Det är glädjande att många sporter i dag har återfått sina medlemmar och utövare i stor utsträckning och att det går åt rätt håll.

Jag är också glad över att vi – precis som andra talare har lyft fram tidigare – ser över möjligheterna att instifta ett nationellt fritidskort för barn och unga. Kortet syftar till att minska kostnaderna och att involvera fler barn och unga i de viktiga verksamheter som vi i dag debatterar under det här betänkandet. Det är en viktig insats för att stimulera återväxten till idrotten.

En annan viktig och central del för att förbättra folkhälsan är att fokusera på den äldre befolkningen. Tyvärr är det ju så att det finns problem med att många äldre är ofrivilligt ensamma och inte har samma möjligheter som andra grupper att engagera sig i fysisk aktivitet. Därför föreslår vi sverigedemokrater tillsammans med regeringspartierna att idrottsrörelsens arbete med idrott för äldre förstärks.

För att stärka folkhälsan behöver idrotten och friluftslivet betraktas som en helhet snarare än separata områden, skilda från varandra. Även om det finns skillnader dem emellan har de väldigt mycket gemensamt. De är båda folkrörelser som engagerar miljoner svenskar i civilsamhället och bidrar till en bättre folkhälsa. Som politiker bör vi inte hamna i en situation där vi prioriterar den ena före den andra. Vi måste se och identifiera insatser som stärker båda delarna, eftersom båda är väldigt viktiga.

Sverigedemokraterna har en bred idrotts- och friluftslivspolitik som tar fasta på just det som jag pratade om. Historiskt har vi sett potentialen hos både idrotten och friluftslivet vad gäller att bidra till folkhälsan, men det är klart att tiderna förändras – pandemin och andra saker har påverkat möjligheterna, och efter det behöver vi såklart anpassa politiken. Men vi tror fortfarande att dessa två starka folkrörelser är avgörande för att stärka den svenska folkhälsan.

Fru talman! Sammanfattningsvis är idrotten och friluftslivet två viktiga delar i att stärka den svenska folkhälsan. Genom att se dem som en helhet och jobba för att stärka båda kan vi skapa ett mer hälsosamt Sverige tillsammans. Sverigedemokraterna är fast beslutna att fortsätta arbeta för en bred idrotts- och friluftslivspolitik som stärker både individen och samhället som helhet.

Anf. 89 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Bland de förslag som ska diskuteras här i dag kommer tre från Vänsterpartiet. De förslag vi har på friluftslivsområdet kommer att debatteras av utbildningsutskottet, eftersom vi anser att skolan behöver jobba mer för att ge alla barn inblick i friluftslivet och ökad kunskap om allemansrätten.

Det oroar mig mycket – precis som andra ledamöter har uttryckt tidigare – att många lever ett alltför stillasittande liv. Det påverkar människors hälsa och blir i slutändan ett stort samhällsproblem. Med stillasittande ökar risker för en rad fysiska sjukdomar men även demens och depression.

Det är oerhört viktigt att tidigt etablera hälsosamma vanor. Därför behövs ett extra fokus på alla politiska nivåer för att uppmärksamma barns

och ungdomars situation. Samhällena och barnens dagar på förskola och skola behöver planeras utifrån tanken att stimulera till rörelse.

För oss i Vänsterpartiet är det självklart att uppmärksamma att inte alla barn har samma möjligheter till en aktiv fritid i dag. De vars föräldrar har en god ekonomi och hög utbildning deltar i mycket högre utsträckning i idrottsföreningar. Spontanidrott i ens bostadsområde är också värdefullt för hälsan, men det är inte rimligt att de miljarder skattekröror som satsas på föreningsidrotten i så stor utsträckning nyttjas av dem som redan har det bäst ställt.

Från Vänsterpartiets sida ser vi att det behövs en rad olika insatser för att bryta den här utvecklingen. Här behöver alla föreningar och kommuner samarbeta. Var lägger man idrottsplaner och hallar? Vad kostar det att ta sig dit? Hur informeras barn och deras föräldrar om vilka aktiviteter det finns att välja på? Vilka insatser kräver man från föräldrarna? Vad kostar det för en familj med flera barn att låta dem vara med i en idrottsförening?

Fritidskortet kan vara en dellösning, och jag är positiv utifrån det som Roland Utbult berättade om vilken inriktning regeringen ser för detta kort. Jag hoppas att vi kommer att kunna vara eniga om den satsningen framöver, men det är bara en dellösning.

Ett annat stort hinder i många delar av landet är bristen på plats för idrottande och därmed träningstider. Det är flera före mig som har pratat om det här. De senaste åren har flera undersökningar bland kommuner och föreningar gjorts om lokalsituationen. Det har visat sig att drygt var fjärde förening svarar att de har ett stort behov av fler tider och att bristen leder till att föreningar tvingas tacka nej till nya medlemmar. I storstäderna är det så många som 43 procent av föreningarna.

De föreningar som i störst utsträckning bedriver barn- och ungdomsverksamhet är hårdast drabbade. Varannan förening anger att det finns ett stort behov av renovering av den plats man idrottar på. Samtidigt har få kommuner analyserat sina behov av idrottsytor och gjort upp långsiktiga planer för nybyggnation och renovering.

För att komma till rätta med den här situationen och få fler att motionera behövs en tydlig plan från kommunerna, och Vänsterpartiet tycker också att det behövs ett tydligt stöd från nationell nivå. Kommunerna har i dagsläget stora renoveringsbehov och investeringsbehov i nya förskolor, skolor och äldreboenden. Ett mycket stort antal kommuner kommer i år att behöva skära ned på personal och stänga verksamheter, eftersom regeringen prioriterade en skattesänkning till höginkomsttagare i stället för ökade bidrag till kommunerna. Till exempel i min egen hemkommun Arboga kommer en förskola att stängas under det här året.

När verksamheter som är lagstyrda har stora behov är det stor risk att kultur-, idrotts- och fritidslokaler får stå tillbaka. Vänsterpartiet har under många år föreslagit ett statligt investeringsstöd för nybyggnation och ombyggnation av idrottshallar. Vi ser också behov av nytänkande för att få ökad tillgänglighet för flera grupper och möjlighet att använda samma hall för många olika typer av aktiviteter. Den förra regeringen jobbade på med den här frågan och beställde ett flertal utredningar. Nu måste det bli verkstad! Det finns ju faktiskt en bred enighet.

Jag tyckte att Roland Utbult signalerade att regeringen är på gång med den här frågan och att hans partikamrat ministern också kommer att ta tag

i de underlag som den förra regeringen tagit fram. Jag håller tummarna för att även detta är på rull snart.

Fru talman! En grupp som särskilt hamnar i kläm när man dras med gamla idrottsanläggningar och bristande kunskap i kommunerna är personer med funktionsnedsättning. Myndigheten för delaktighet har gjort en kartläggning av möjligheterna till att ha en aktiv fritid, och den visar att många personer med funktionsnedsättning vill utöva fler aktiviteter på sin fritid än vad de har möjlighet till.

Anledningen till att de avstår är till exempel bristande tillgänglighet i samhället. Det kan även vara avsaknad av information om tillgänglighet i aktiviteterna – att det helt enkelt inte går att veta om de passar dem. Det kan också handla om svag privatekonomi, otillgängliga transporter och bristande socialt stöd inför och i samband med aktiviteter.

Myndigheten pekar på att ganska små förändringar skulle kunna göra stor skillnad. En större medvetenhet om dessa hinder skulle kunna göra att fler kan ta del av generella aktiviteter inom dagens befintliga fritidsutbud. Men självklart kan det också behövas riktade aktiviteter för de personer som har en funktionsnedsättning.

Parasport Sverige har gjort en studie för att identifiera dessa hinder och begränsningar. I rapporten tar man ett helhetsgrepp och tittar på alltifrån habilitering, som är regionernas ansvar, till rehabilitering, syncentral, färdtjänst, bemötande och kompetens, ekonomi, sysselsättning, familjens förutsättningar och så vidare. När resultatet redovisades sa man att det liknade en hinderbana – det är svårt att ta sig fram till en aktivitet.

Fru talman! Vänsterpartiet menar att vi inte kan ha det så här. Vi behöver jobba mycket mer målinriktat för att leva upp till vårt åtagande. Vi har skrivit under FN:s deklaration om delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning, och där ingår idrott och rekreation. Vi tycker att det är dags att riva de hinder som Parasport Sverige lyfter fram och möjliggöra för fler människor i vårt land att leva ett aktivt och hälsosamt liv.

Vi har både i år och tidigare haft ett helt batteri med förslag för att riva hindren. Vi har förslag som rör rätten att ta med sig idrottsutrustning i färdtjänsten, vilket faktiskt inte har varit möjligt, liksom rätten att åka på tävlingar med färdtjänst. Man tycker att det skulle vara en självklarhet att den som är beviljad färdtjänst ska kunna tävla i hela landet, men så är det inte i dag. Det behövs också en utredning för att se över själva finansieringen av parasporten. Där lyfte Amanda Lind fram positiva exempel från andra håll där man har gjort en öronmärkt satsning. Vi tror att detta kan ge ett uppsving.

Man kan titta på vad det kostar för en privatperson med funktionsnedsättning – alltså inte bara på föreningssidan – att skaffa den utrustning som kan krävas. Om man exempelvis vill hålla på med rullstolsrugby kan en specialrullstol kosta upp till 75 000 kronor. För den som är blind och behöver en guide eller ledsagare för till exempel skidåkning eller löpning blir det väldigt kostsamt.

Ofta är grundregeln att kommun och landsting, eller region som vi säger nu, inte ansvarar för sport- och fritidshjälpmedel. Det krävs oftast medicinska argument för att få sådana hjälpmedel. En speciell benprotes för att kunna springa eller en cykel för tävlande omfattas till exempel inte av regelverket, och det är problematiskt. Det blir en klassfråga. Den som har

en stark privatekonomi kan ta del av hjälpmedlen, medan många utestängs från sporter som de annars kunde utöva.

Samtidigt vet vi att personer med funktionsnedsättning har en svagare ställning på arbetsmarknaden och låga ersättningar och att familjer med barn med funktionsnedsättning har en svagare ekonomi. Vänsterpartiet menar att det är viktigt att samhället erbjuder den hjälp som behövs för att alla ska ha inte bara rätt till idrott och motion utan också verklig möjlighet. Därför yrkar jag bifall till vår reservation 8, som tar upp dessa frågor.

Anf. 90 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! En tredjedel av svenskarna är med i idrottsrörelsen. Det ger en stark effekt på samhället, och det ger positiva effekter på allt från hälsoekonomi och självkänsla till besöksnäring och integration.

Med en så stor andel av medborgarna som medlemmar i idrottsrörelsen och med påverkan på ännu fler är idrottsrörelsen en viktig motor i det svenska samhället. Ju fler som blir en del av föreningens gemenskap och kan hålla på med idrott och fysisk aktivitet, desto bättre är det för Sverige. Idrottsrörelsen gör helt enkelt Sverige bättre och starkare.

Även om idrotten inte lockar alla så lockar utomhusaktiviteter. Att tillbringa tid utomhus och utforska naturen kan vara en fantastisk upplevelse. Det kan hjälpa oss att koppla av och minska stress. Det är viktigt att se till att friluftslivet är tillgängligt för alla.

Det finns utmaningar som kan hindra personer från att delta i fysisk aktivitet, såsom funktionsnedsättningar, ekonomiska hinder och brist på tillgänglig utrustning och tillgängliga anläggningar. Vi måste sträva efter att göra idrott och rörelse tillgängligt, oavsett människors bakgrund eller förmåga.

Fru talman! Vi har under flera år kunnat läsa i olika rapporter att alltför många barn och unga rör sig för lite. En av de senaste kom från Generation PEP i förra veckan och visar att endast två av tio ungdomar når rekommenderad fysisk aktivitet. Rekommendationerna är minst 60 minuters pulshöjande aktivitet per dag, såsom att cykla till skolan, leka på skolgården, delta i skolans idrottstimmar eller träna på fritiden.

Ett idrottsintresse har man ofta kvar genom hela livet. Denna möjlighet måste vi ge till fler. Därför tycker vi i Centerpartiet att idrottsklubbar ska få möjlighet att komma till fritidshem och skolor för att barn ska få testa många olika idrotter. De kanske hittar en favorit och börjar med en idrott eller annan föreningsaktivitet som de tycker är rolig. Detta öppnar möjligheter för barn som annars kanske inte hade fått chansen att testa nya aktiviteter att gå med i föreningslivet.

Samtidigt får idrotten samhället att hänga ihop. Idrotten är en av landets största folkrörelser. Idrottsföreningarna finns över hela landet, och varje dag går nästan 150 000 barn och ungdomar till träningen. Riksidrottsförbundet har uppskattat att om man skulle ersätta de ideella, fantastiska ledare vi har i vårt land med en fritidsledarlön skulle kostnaden uppgå till 20 miljarder. Varje investerad krona i idrottsrörelsen ger mångfalt tillbaka till samhället.

Att vara en del av idrottsrörelsen ger mycket mer än bara den fysiska aktiviteten. Som jag inledde med: En tredjedel av svenskarna är med i idrottsrörelsen, och den påverkar ännu fler.

Fru talman! För personer med funktionsnedsättning kan det ibland vara svårt att hitta en lämplig idrottsaktivitet. Där kan parasport kan vara en väg in i fysisk aktivitet. Men det är långt ifrån alla ungdomar som har möjlighet att delta i den idrott som finns på orten eller den idrott som de brinner för. Har man en funktionsnedsättning kan man exempelvis behöva färdtjänst för att komma till träningen. Man kan behöva en ledsagare för att kunna delta. Man kan behöva speciella hjälpmedel. Man kan också behöva en ledare som är kunnig i parasport.

Svenska parasportare har nått många framgångar i internationella tävlingar, inte minst i vintras på para-VM. Jag hade glädjen att få vara på plats en av dagarna i Östersund där det tävlades i längdskidor och skidskytte. Samtidigt kunde vi följa para-VM i alpint. Där finns fantastiska idrottare och viktiga förebilder som kan locka fler att vilja börja idrotta.

Ändå finns mycket kvar att göra för att hålla ungdomar kvar i idrotten, framför allt unga flickor. I dag slutar flickor idrotta alldeles för tidigt, och vi behöver ta reda på varför. Centerpartiet vill se en utredning som tar fram förslag på lösningar på utmaningarna. Där behöver vi bland annat se över fördelningen av bidrag och anläggningsinvesteringar ur ett jämställdhetsperspektiv.

Även den befintliga skattelagstiftningen, som i dag gör det dyrare och svårare att sponsra damidrott än herridrott, bör ses över i utredningen. Flickor och pojkar ska med självklarhet ges lika förutsättningar för sitt idrottande.

Avslutningsvis ger internationella idrottsevenemang Sverige en möjlighet att visa upp oss från vår bästa sida. Jag och Centerpartiet anser att regering och riksdag ska vara positiva till att locka stora internationella idrottsevenemang till Sverige. Förutom att ge spänning och glädje till publiken kan det också ge stora värden till den plats där de genomförs och öka intresset för idrottande. Det är även positivt för besöksnäringen.

Konkurrensen om att få arrangera dessa mästerskap är stor. Därför bör en långsiktig nationell strategi utarbetas för att i ökad utsträckning locka stora internationella idrottsevenemang till Sverige.

Jag står förstas bakom Centerpartiets alla reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 13 Vuxenutbildning

Vuxenutbildning

Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU9

Vuxenutbildning

föredrogs.

Anf. 91 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi har nu att diskutera utbildningsutskottets betänkande 9 för detta riksmöte, och det handlar om vuxenutbildning.

Fru talman! Vuxenutbildningen är viktig för vårt land. Den är viktig för både individen och samhället i stort. Vuxenutbildningen innebär att många människor får en andra chans, kan läsa in en behörighet man inte

hade innan eller kan få ett studiebevis. Vuxenutbildningen i Sverige innebär också att det aldrig är för sent, även om man helt saknar grundskoleutbildning.

Vuxenutbildningen är också viktig för att kunna tillgodose arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft. För mig som liberal är det viktigaste att den som saknar jobb kan få ett jobb. Om man behöver utbildning för detta, och många behöver det, måste det finnas utbildning av hög kvalitet tillgänglig.

Det finns en rad utmaningar i Sverige i dag. Vi har en åldrande befolkning, och det kommer att ställa stora krav på att fler människor arbetar och att vi lyckas bryta bidragsberoendet. Fler kan jobba längre. Annars kommer vi inte att kunna finansiera den gemensamma välfärden som vi är så stolta över, och då tvingas vi i stället till antingen stora skatthöjningar eller att sänka ambitionerna för välfärden, äldreomsorgen och så vidare. Något sådant är verkligen inte något som jag, mitt parti eller något annat parti vill. Det gäller i alla fall att inte sänka ambitionen; några är mer entusiastiska inför att höja skatten.

Fru talman! Var femte invånare i Sverige har en annan bakgrund än svensk. Många har också svårt att ta sig in i på arbetsmarknaden, vilket ofta hänger ihop med att man inte har lärt sig svenska tillräckligt bra eller inte har kunnat utbilda sig i hemlandet. Det finns också fler människor som behöver ställa om, byta jobb eller byta bana i livet. Även här spelar vuxenutbildningen en viktig roll.

Yrkeskraven är högre i dag än vad de har varit tidigare. Samtidigt är det många som vill läsa en yrkesutbildning, eller snarare skulle kunna göra det, men som inte uppfattar den som tillräckligt attraktiv.

Sedan finns en annan grupp av personer som står långt från arbetsmarknaden som gärna skulle vilja läsa en yrkesutbildning men som saknar kapacitet att klara utbildningen. Det finns en rad utmaningar vad gäller matchning, utbildning och ett antal demografiska faktorer som gör att frågor om vuxenutbildning blir allt viktigare.

Ett annat problem vi har sett över en längre tid är bristande kvalitet i vuxenutbildningen. Detta gäller förstås inte alla utbildningar. Det finns massor av utbildningar inom sfi, inom yrkesvux och kommunal vuxenutbildning som håller bra kvalitet, men vi ser också brister.

I min valkrets, Stockholms stad, uppmärksammades förra året en vuxenutbildning där aktören knappt bedrev någon utbildning. Hade det handlat om grundskolan hade det nog varit lättare att upptäcka den typen av problem och kvalitetsbrister, men det har delvis att göra med upphandlingsformen. Utbildning på till exempel grundskolenivå är inte upphandlad på det sättet.

Det är för krångligt, fru talman, och det tar för lång tid att stänga en utbildning som inte upprätthåller en viss kvalitet. Det är helt enkelt för lätt att göra ett dåligt jobb. Men det som många kommuner inte heller vill tala om är att man ofta väljer det som är billigast, inte nödvändigtvis det som är bäst för målgruppen. Här måste man hitta lösningar så att kommuner inte ska behöva satsa pengar på sådant som inte ger resultat. Det är månader och år som går till spillo om kvaliteten är låg.

Fru talman! Det är också viktigt att det finns många olika aktörer: egen regi, privata aktörer, yrkeshögskola, folkhögskola och så vidare. Inte minst är det viktigt för att nå alla målgrupper. Chansen att lyckas på komvux är

mycket större om det finns en mångfald av utförare. Det är inte alla som kan erbjuda att det går att plugga samtidigt som man jobbar. Det kan också handla om att undervisningen inte bedrivs likadant överallt eller att det finns aktörer som har större erfarenhet av att jobba med nyanlända.

Fru talman! Det ekonomiska läget har ändrat förutsättningarna på arbetsmarknaden. Det finns en ökad efterfrågan på yrkesutbildning för vuxna. Regeringspartierna – mitt eget parti Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna – och Sverigedemokraterna i regeringsunderlaget har därför nått en överenskommelse i vårandringsbudgeten som innebär att 400 miljoner kronor tillförs det regionala yrkesvux. Det tillkommer även nästan en kvarts miljard för studiestöd, och ytterligare 70 miljoner kronor tillförs yrkeshögskolan. Det här innebär motsvarande 7 400 fler helårsplatser inom regionalt yrkesvux, och det motsvarar nästan 1 000 platser inom yrkeshögskolan, som vi debatterade i kammaren förra veckan.

Behovet av personer med en yrkesutbildning på gymnasial nivå kommer att fortsätta att vara mycket stort. Det råder brist på utbildade personer inom många yrken, till exempel undersköterska, kock, industritekniker, elektriker och yrkesförare. Samtidigt har antalet sökande till kommunernas yrkesutbildningar ökat markant under senare år. För att utbudet inom regionalt yrkesvux ska vara brett och motsvara det behov som finns i olika delar av landet planeras utbildningarna i samråd med bland annat Arbetsförmedlingen och företrädare för arbetsgivare. Den största yrkesinriktningen sett till antalet deltagare är vård och omsorg. Yrkesinriktning mot barn och fritid samt industriteknisk inriktning har också vuxit sig stora under senare år.

Vi kan notera att intresset för yrkesvux är särskilt stort bland utrikes födda. Inom arbetskraften i Sverige, 20–64 år, är ungefär 25 procent av befolkningen utrikes födda eller har utrikes bakgrund, men inom regionalt yrkesvux är det ungefär varannan person som har utländsk bakgrund. Det gör att verksamheten är viktig även för integrationen i Sverige.

Fru talman! Kunskap är makt. I Liberalerna tror vi på kunskap, och vi tror på utbildning. Vi gör det därför att vi vet att varje människa bär på en inneboende potential. Det är därför vi prioriterar utbildningssystemet hela vägen från förskoleklass till forskarseminariet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 92 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Branschskolorna behandlas inte i det här betänkandet, men de kunde lika gärna ha varit med. Lagen om branschskolor handlar om ungdomsgymnasiet och yrkesvux.

Huvudmän har skickat elever till skolor eftersom de inte själva har kunnat ge kurserna, och de har fått ett bidrag för att göra det. Fredrik Malm vet precis hur det funkar. Bland viktiga yrkeskunskaper finns eldistributionselektriker, golvläggare, plåtslagare samt karosseri och lack. I just de branscherna har utbildning varit framgångsrikt.

Under förra veckans debatt fick Fredrik Malm en fråga fyra gånger. Ledamoten använde många vackra ord, sades det, men han använde inte orden för att svara på frågan. Därför ska han få en chans till.

Varför lägger regeringen ned branschskolorna? Från början var de en liberal idé. Finns det någon annan plan för hur kompetensbristen i små yrkesområden ska lösas?

Anf. 93 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag fick samma fråga fyra gånger. Däremot fick jag betydligt fler än fyra frågor i varje enskild replik. Därför finns alltid en hel del att svara på.

Fru talman! Det vi ser är ett arbetsmarknadsläge i Sverige som ökar trycket på yrkesutbildningar generellt. Fler behöver ställa om. Vi riskerar att fastna i hög arbetslöshet om vi inte får till en större omställning. Under lång tid i Sverige har vi också utbildat för få personer inom praktiska yrkesutbildningar, både på gymnasial nivå och på eftergymnasial nivå.

Väldigt mycket av den kompetensen hämtas in utifrån med utstationeringsdirektiv och annat som Socialdemokraterna alltid varit emot. De har inte brytt sig så mycket om att utbilda människor i praktiska yrkeskunskaper i Sverige, och sedan har de varit jätteirriterade när det kommer folk från Polen och Litauen och gör de jobben i stället.

Totalt sett har vi brist på den här kompetensen i Sverige. Då får vi se sektorn som en helhet. Branschskolorna var en försöksverksamhet. Men totalt sett har vi i dag inom regional yrkesvux över 70 000 platser. Vi fyllde på med över 7 000 platser i vårändringsbudgeten och ytterligare tusentals platser i budgetpropositionen i höstas för innevarande år. Dessutom har vi yrkeshögskolan, och vi har en del andra möjligheter till yrkesutbildning.

Sammantaget skulle jag säga att behovet fortfarande är mycket stort och kommer att växa ytterligare. Det kommer att finnas ett fortsatt tryck att växla upp och skala upp, skulle jag säga. Men jag tror att de åtgärder som regeringen nu vidtar totalt sett bör täcka behovet i ganska stor utsträckning – även om vi kommer att behöva göra lite mer framöver.

Anf. 94 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Branschskolorna är en del av helheten, och branschskolorna är smarta på det viset att de samlar den kompetens som behöver läras ut på ett ställe. Det går inte att ha plåtslagarutbildning i hela Sverige. Det går inte att ha karosseri- och lackeringsutbildning i hela Sverige. Det här är smart.

En gång till: Varför lägger ni ned branschskolorna? De behöver utvecklas. Och på vilket sätt kommer regeringen att se till att de elever som har påbörjat sin utbildning i branschskolan kan fortsätta och gå klart den? Lagen upphör ju att gälla den 1 juni.

Anf. 95 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Vi måste ju se detta som en helhet. Socialdemokraterna är oerhört fokuserade på en ganska liten del, som dessutom var försöksverksamhet. Jag försöker se helheten i frågorna om både den gymnasiala och den eftergymnasiala yrkesutbildningen, yrkeshögskolans roll och regionala yrkesvux roll. Omställningsstudiestödet har jag inte nämnt här. Det debatterade vi tidigare. Det är också en väldigt viktig del i detta.

Jag är rätt övertygad om att om vi klarar av att pressa ned inflationen, får lite mer fart på jobben i Sverige framöver och klarar av att fortsätta investera i utbildning, både i bredd och i spets, kommer vi att ha större

möjligheter att se till att vi har den typ av yrkeskompetens som vårt land behöver. Det är inte bara våra företag utan ofta även privatpersoner som efterfrågar yrkeskompetens på olika sätt när de behöver den.

Vi ska ta det här framåt, så ska det gå så bra som möjligt.

Anf. 96 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Fru talman! Det finns brist på personal i alla samhällsbärande sektorer. Framför allt är det yrkesutbildat folk som fattas: undersköterskor, lokförare, golvläggare, eldistributionselektriker, plåtslagare – jag slutar där, men listan är lång.

De som jobbar i dessa sektorer i dag ska ha respekt, för det handlar om samhällsbärande jobb. Om de inte blir utförda kommer Sverige att stanna i utvecklingen och kanske till och med gå bakåt. Men det kommer inte att räcka med att utlova respekt om fler ska jobba där i framtiden. Det krävs bättre möjligheter att utbilda sig, fler utbildningsplatser och ett system som möjliggör utbildning och omställning.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen såg till att yrkesprogrammen på gymnasiet blev mer attraktiva för ungdomar att söka genom att de också förbereder för vidare studier om inte eleven väljer bort detta. Vi har också sett till att utbildningarna dimensioneras bättre utifrån arbetsmarknadens behov. Det är viktiga förändringar, men det kommer inte att räcka.

Kompetensförsörjningen kommer inte att lösas enbart via ungdomsgymnasiet. För att lösa det här samhällsproblemet behövs vuxenutbildningen. Därför är debatten vi har i dag väldigt viktig.

Fru talman! Sverigedemokraterna och deras regering måste orka ta in hela bilden och se samhällsproblemen i dess helhet, och man måste skaffa sig en plan. Jag vet att det finns ett avtal, men finns det någon plan?

Det kan vara så att vi behöver fler häkten och fängelser, men regeringen verkar inte ha en tanke på vem som ska jobba där. Fängelserna kan säkert lätt fyllas med intagna, men hur ska de fyllas med kriminalvårdare?

Regeringen säger att man vill bygga kärnkraft. Ja, men vem ska hänga upp ledningarna till och från kärnkraftverken?

Regeringen har ingen plan. Det är tydligt och klart.

Fru talman! När det gäller yrkeshögskolan har vi under vår tid i regering fördubblat antalet platser och infört kortare kurser. Det har varit en kraftig expansion som har genomförts med bibehållen kvalitet, vilket är viktigt. Av dem som går ut yrkeshögskolan har 91 procent ett jobb inom ett år.

Yrkeshögskolan behöver fortsätta att både växa och utvecklas. Därför tillsatte vi en utredning som ska se över hur utbildningen kan fortsätta växa och vara effektiv även i framtiden.

I vår budgetmotion behöll vi socialdemokrater satsningarna på YH därför att det behövs, inte minst med tanke på det behov som finns att ställa om arbetsmarknaden.

Det är också lågkonjunktur. Det är smart att utbilda i lågkonjunktur. Den analysen gjorde inte Sverigedemokraterna och regeringen. De drog ned. Men nu har de ändrat sig och skjuter tillbaka 70 miljoner kronor. Det är bra, men kalla det inte en satsning! Jag tror inte att Fredrik Malm gjorde det. Fortsätt att inte göra det, för det är inte ärligt!

Dessutom är de här pengarna inte nya – 50 miljoner kommer från en nedskärning på kompetenslyft för klimatomställningen.

Regeringen anger att pengarna kan gå till att utöka befintliga platser eller att utöka korta kurser. Det tror jag faktiskt att myndigheten kommer att klara av. Det här är ett ganska direkt system. Man kommer att klara av det trots korta förutsättningar. Men expansionen av yrkeshögskolan måste fortsätta, och för att den ska kunna göra det måste pengar tillsättas i den budget som kommer i höst.

Fru talman! Under vår tid tredubblade vi finansieringen till yrkesvux. Yrkesutbildningar för vuxna är avgörande inte bara för klimatomställningen utan också för integrationen i Sverige. Fler vuxna behöver studera på yrkesvux till ett bristyrke inom välfärden eller i näringslivet. Arbetsmarknadens behov ska vägas in tydligare när huvudmän bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas.

De här utbildningarna behöver bli mer långsiktigt finansierade, och huvudmännen behöver mer förutsägbarhet när de ska planera och dimensionera de utbildningar de ska erbjuda. Utbildningarna behöver också bli mer effektiva med högre kvalitet och bättre anpassade för de behov som finns på arbetsmarknaden men också hos individer.

Vi gjorde stora investeringar i vuxenutbildningen. Vi tillsatte också en utredning av hur detta ska kunna bli bättre och mer långsiktigt. Utredningens betänkande kommer nästa år, och jag hoppas att regeringen kommer att ta hand om det varsamt.

När högerregeringen presenterade sin höstbudget var det många som blev väldigt förvånade när man skar ned på vuxenutbildningen så kraftigt, med över 1 miljard, trots lågkonjunktur och kompetensbrist både i välfärden och hos företag.

Nu har Sverigedemokraterna och regeringen ångrat sig och skjuter tillbaka 400 miljoner. Trots att det inte ens är hälften av det man skar ned med i höstas har man mage att kalla detta för satsningar. Gör inte det! Det är väl i och för sig bra att man återför medel. Men det är inte tillräckligt, och framför allt är det för sent. Man kan faktiskt inte behandla kommuner, huvudmän och utbildningsanordnare på det här sättet.

Minst tre kommuner ska gå ihop och ansöka om platserna. De ska ha branschen med sig, och de ska fixa lokaler, lärare och inte minst praktikplatser. Ska skolverket utlysa dessa platser i juni, när budgeten har gått igenom? Vilka kommuner har vågat satsa när de först fått besked om 1 miljard mindre och man sedan säger ”nej förresten, vi ångrade oss” och lägger tillbaka 400 miljoner? Man kan inte ta bort kakan och sedan lägga tillbaka halva när resten av oss redan har fiket.

Tyvärr blir det fler pressklipp än platser av det här, tror jag. Det är bedrövligt.

Fru talman! Jag är lite tjatig vad gäller branschskolorna – jag måste prata om dem en gång till. Frågan finns inte med i det här betänkandet men har med det att göra eftersom det även gäller yrkesvux.

Lagen ger huvudmän rätt att sluta avtal med en branschskola om att skolan ska ge vissa yrkeskurser på entreprenad. Under försöket har huvudmän fått bidrag för att skicka elever på kurser inom små yrkesområden. Regeringen säger nu att försöket inte har varit framgångsrikt och låter både lagen och bidraget gå i graven. Jag menar att detta är håll i huvudet och att branschskolorna behöver finnas kvar och utvecklas. Regeringen ser till att branschskolorna kvävs i sin linda.

Jag har frågat och frågat vad regeringen har för plan för att fixa denna kompetensförsörjning, men jag får inte något svar. Det svamlas och mumlas, och för mig är detta ett av bevisen för att det inte finns någon plan.

Regeringen börjar med att skära ned och får sedan kalla fötter och lägga tillbaka. Men utbildning handlar inte bara om pengar, utan det handlar också om att man ska få reella möjligheter att få till dessa platser där elever kan gå, i verkligheten. Sverige kan bättre!

I betänkandet finns massor av frågor som jag inte har hunnit beröra. Vi står förstås bakom alla våra förslag, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 97 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Under Socialdemokraternas tid i regering nyttjades i genomsnitt ungefär 70 procent av det statsbidrag som anslogs till yrkesvux. Det visade sig alltså, trots den här utbyggnaden som ni nu slår er för bröstet för, att den andel som utnyttjades ändå höll sig på bara drygt två tredjedelar. Ändå vidtogs inga åtgärder, utan det fortsatte så under många år.

Mina frågor blir: Hur kunde detta bli utfallet under den socialdemokratiska regeringen? Och hur kom det sig att ni, trots detta låga utfall, inte införde de förslag om exempelvis utvidgad utbildningsplikt som lagts fram av den dåvarande oppositionen och de nuvarande regeringspartierna?

Anf. 98 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Oliver Rosengren, för frågan! Det gör mig glad att Oliver Rosengren har sett de problem som finns när det gäller att finansiera yrkesvux. Det är för kortsiktigt. Ett års cykler funkar inte – du måste ha längre cykler i en kommun för att kunna planera detta. Man lyser ut exakt så mycket pengar som finns. Kluster av kommuner lämnar in vad de tror att de kommer att göra.

Det finns ett problem, och det var därför vi tillsatte den utredning jag pratade om. Den kommer att vara färdig nästa år, och jag har gott hopp om att Oliver Rosengren och hans regering då kommer att ta väl hand om detta och göra något åt det så att kommuner och utbildningsanordnare får lite mer långsiktiga planeringsförutsättningar.

Anf. 99 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Under åtta års tid ansvarade jag i en kommun för yrkesvux och övrig vuxenutbildning och känner därför till att anordnarnas förmåga och flexibilitet utifrån hur statsbidragssystemet ser ut är mycket god. Det är klart att man på många sätt kan önska sig ökad långsiktighet, men det är inte däri grundproblemet ligger.

Det huvudsakliga problemet är att man erbjuder många platser men att platserna inte söks eftersom många människor som under lång tid har varit arbetslösa på grund av att de saknar utbildning ändå inte söker till utbildningar och utbildar sig till de arbeten som finns. Så min fråga till Socialdemokraterna kvarstår: Hur är det möjligt att man under så lång tid inte höjde kraven på att arbetslösa ska utbilda sig till arbete?

Anf. 100 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Oliver, för frågan! Vi lever i samma verklighet, men vi kanske tolkar den på lite olika sätt.

Man kan absolut ställa krav på arbetslösa. Man ska absolut ha en utbildningsplikt, och den finns ju redan. Jag vet att Oliver Rosengren vill utöka den till att gälla alla arbetslösa – det gör den inte i dag. Detta kan vi absolut fortsätta diskutera, men vi måste också ge möjligheter och stöd när det gäller ekonomiska förhållanden så att de verkligen kan gå den där utbildningen.

Det finns absolut mycket mer man kan göra, och det tänker jag att vi kan fortsätta diskutera när regeringen kommer med förslagen.

Anf. 101 OLIVER ROSENGREN (M):

Fru talman! Mellan Sveriges 460 000 arbetslösa och 220 000 nya lediga jobb står arbetsmarknadsåtgärder, sfi-undervisning, yrkesutbildningar, högre studier, gymnasieexamen och stor egen ansträngning.

Socialdemokraterna har under många år hellre orsakat hög arbetslöshet, svåra matchningsproblem och tillväxthinder för svenska företag än ställt de krav på arbetslösa utan utbildning att utbilda sig till arbete som behövs för att lösa problemet.

Avgörande för att pressa tillbaka utanförskap är att fler rustas med utbildning. För dem som saknar grundläggande kunskaper eller kommer till Sverige med en kortare tid kvar i arbetsför ålder kan arbetsmarknadsutbildningar och liknande snabbspår fungera väl. För människor med arbetslivet framför sig erbjuder reguljär utbildning inom exempelvis vuxenutbildningen den mest stabila etableringen på arbetsmarknaden.

Fru talman! Sverige ska nå full sysselsättning och ställa krav på att alla utan arbete anstränger sig för att skaffa egen försörjning. Då är det också en skyldighet för oss här inne att se till att insatserna som ska stötta och leda till jobb är fungerande, tillgängliga och effektiva.

Jag ansvarade för arbetsmarknad, socialtjänst och vuxenutbildning som nämndordförande och kommunalråd under två mandatperioder i Växjö kommun. Vi dubblerade antalet platser i yrkesvux och tillämpade fri antagning inom områden där arbetsmarknaden efterfrågade arbetskraft. Samtidigt ökade andelen som fick jobb efter avslutad utbildning.

Yrkesvux är en underutnyttjad arbetsmarknadsåtgärd i många kommuner. Ansvaret för detta är tudelat. Kommunerna behöver öppna upp vuxenutbildningen, men det är den här kammarens jobb att ge dem lagliga förutsättningar för en offensiv lokal arbetslinje. Utbildningsplikten behöver därför utvidgas.

I budgeten för i år beslutade vi att addera 5 000 fler yrkesvuxplatser än vad som planerats av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Eftersom vi samtidigt har påbörjat arbetet med att återupprätta arbetslinjen ska platserna också fyllas. Att nästan var tredje plats stått tom under Socialdemokraternas tid är en trend vi ska vända.

Nu när oron över lågkonjunkturen växer föreslår regeringen utöver detta att vi ska satsa 700 miljoner kronor ytterligare på nästan 7 500 nya platser inom yrkesvux, på sfi för ukrainare och på 1 000 platser inom yrkeshögskolan.

Svenska för invandrare saknar i dag krav på progression, ofta för såväl deltagare som utförare. Det ger oss skräckexempel med människor som

harvar runt år efter år utan att kunna lösa vardagsärenden på svenska. Regeringen och Sverigedemokraterna är överens om att ställa krav på att invandrare ska anstränga sig så mycket som det krävs, inte bara för att gå på sfi utan också för att lära sig svenska.

Fru talman! Arbetet för att alla i Sverige ska kunna svenska har många hinder. Tre exempel är segregerade bostadsområden där man kan ta sig fram helt utan att tala svenska, vinstjägare bland sfi-anordnare som inte sköter sitt uppdrag och kriminella gäng, där att bryta är en del av gangsteridealet. Vi kommer inte att ge oss i kampen mot något av dessa hinder.

Oppositionens oenighet blir mycket tydlig i reservationerna. Socialdemokraterna oroar sig för att fristående anordnare upphandlas. En viktig skillnad från ungdomsgymnasiet som det kan finnas skäl att påminna sig om är att även om kommunerna upphandlar är de fortfarande huvudmän. Det ger omfattande och långtgående kontrollmöjligheter avseende krav och kvalitet.

Å andra sidan har vi Centerpartiet, som antagligen gärna skulle upphandla allt och dessutom föreslår att en sfi-peng ska införas i enlighet med den utredning som genomfördes under den förra regeringen. Jag tänkte säga några ord om den utredningen, SOU 2022:17.

Denna utredning är kanske ett av de tydligaste exemplen på att Centerpartiet blev lurade med januariavtalet. I januariavtalet kunde man läsa om införandet av en sfi-peng ”baserad på uppnådda språkresultat”. Utredningens resultat blev dock bara en liten prestationsbonus motsvarande 1 procent av de totala kostnaderna för sfi. Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, har ankelsågat detta. I sitt remissvar konstaterar de att ”ersättningen i förslaget utgör endast en mycket marginell del av den totala kostnaden för sfi”. De skriver vidare: ”Förslaget innebär samtidigt ökade kostnader i form av till exempel administration och lokaler.” Ovanpå detta skriver de att man inte kommer att uppnå de incitament som har efterfrågats.

Fru talman! Om nu Centerpartiet hade varit den liberala vakthund man har menat sig vara borde man ha gått i taket för detta. 1 procents bonus på marginalen är knappast den sfi-peng ”baserad på uppnådda språkresultat” som man efterfrågade i januariavtalet. Hade någon försökt göra så mot mig i en avtalsituation hade jag gått i taket. Det är ett så flagrant kontraktsbrott att man häpnar. Men vad gör Centerpartiet? Jo, Centerpartiet omfamnar förslaget, och i sin reservation – i opposition – ställer man krav på att det trots allt ska genomföras. Helt obegripligt!

Fru talman! Det senaste året har jag besökt ungefär 200 – 204 för att vara exakt – företag och välfärdsverksamheter. De har bidragit med många olika erfarenheter, berättelser och utmaningar. Oanat många problem är dock gemensamma. Oavsett om det är ett lantbruk, en förskola eller en tillverkningsindustri är kompetensförsörjningen en svår utmaning. I många fall riskerar svårigheten med att hitta rätt kompetens att bli ett tillväxthinder. Företagen gör i dag storslagna insatser med egen utbildning och introduktion av personer som anställs snarare för att de har rätt inställning än för att de har rätt utbildning.

Svenskt välstånd beror på hårt arbete, finurliga uppfinningar och trygg välfärd. Klarar vi inte att ha drivkrafter för att arbeta, kompetens till företagen och att bemanna välfärden hotar det inte bara Sveriges identitet utan också vår framtid. Därför behöver regeringsförklaringens prioriteringar

om att stärka arbetslinjen med tydliga krav och träffsäkert stöd, exempelvis den vuxenutbildning vi i dag diskuterar, genomföras.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 102 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Låt mig först yrka bifall till reservation 18.

Så här en bit in i debatten är redan en hel del saker sagda. Jag kan bara understryka mycket av det som har framförts här tidigare, både av Fredrik Malm och av Oliver Rosengren. Det är viktigt att vi har en stark vuxenutbildning och att den håller hög kvalitet och förbereder människor för framtida yrken eller studier.

Sverige är lite speciellt i det här avseendet. Vi har en väldigt väl utvecklad vuxenutbildning, och det ska vi vara väldigt stolta över. Det ska finnas möjligheter att ändra sina beslut, att omskola sig och att läsa upp behörigheter på både grundnivå och gymnasienivå. Vi måste också ha ett system som kan få ut människor i bristyrken, för det är en förutsättning för välfärden. Vi ska vara stolta över den traditionen.

Det vi ska vara mindre stolta över är att vuxenutbildningen ibland har använts som ett negativt arbetsmarknadspolitiskt instrument, det vill säga att man har stoppat in människor utan att ha någon tanke på vad som ska komma ut. Det har varit en form av förvaringsplats snarare än en borg för kunskap och bildning, vilket ju utbildningssystemet annars ska vara. I stället för att värna kvalitet och kunskap har det varit någon form av instrument för att förvara människor för att få bort dem från arbetslöshetsstatistiken. Det har inte varit bra.

Där ligger ett stort ansvar på inte minst Socialdemokraterna, som inte alltid har haft någon riktig idé om vilka effekter vuxenutbildningen ska få och så vidare. Vi har hört exempel på detta här i dag också.

Sverigedemokraterna förespråkar i alla andra sammanhang ett statligt huvudmannaskap. Vi anser att även vuxenutbildningen borde ha ett statligt huvudmannaskap. Vi skulle se en fördel med detta. Redan i dag finansieras en stor del med statliga bidrag. Det innebär också att staten har ett inflytande över vad som sker.

Men systemet är ganska spretigt. Det är kommunerna som upphandlar och driver verksamheten. Det gör också att regelverken ser olika ut. Detta gör det ibland svårt för företag när de ska rekrytera. Det hade varit mycket bättre om man hade haft en enda huvudman för den här typen av utbildningar.

Detta är ingen fråga som vi driver jättehårt eller separat från andra krav på statligt huvudmannaskap. Men vi anser att hela skolsystemet skulle må bra av att staten återfick huvudmannaskapet rakt av. Det skulle underlätta, inte minst för alla dem som ska rekrytera människor till olika branscher.

Vi har också under väldigt lång tid haft kritiska synpunkter på sfi-undervisningen. Det sades här innan att den är kravlös. Ja, den är verkligen kravlös. Det finns alltså inget krav på progression i kunskapsutvecklingen. Man kan gå och harva runt på sfi-utbildningarna hur länge som helst. Det finns ingen borte gräns.

När Skolverket gjorde nedslag för några år sedan konstaterade man att man kunde se väldigt heterogena grupper som hade väldigt homogen undervisning. Man hade olika kunskapsbakgrund och olika kunskaper i

svenska språket, men det var ändå samma typ av undervisning som gavs. Effekten av detta var att vissa elever fick sitta och repetera saker i stället för att gå framåt i undervisningen. Detta har varit tydligt i många år, men ändå görs ingenting åt det, för viljan finns inte riktigt där.

Nu har vi tillsammans med de andra partierna i Tidögänget sagt att detta ska ändras. Vi lägger stor vikt vid att vi ska ha en kunskapsfokuserad vuxenutbildning. Vi ska också göra allt för att se till att man får rätt kompetens till de branscher som behöver det.

Detsamma gäller också när det handlar om att skärpa kraven på sfi-undervisningen: Vi ska fokusera på att elever ska lära sig svenska språket. De som går i sfi-undervisning ska ha krav på sig att lära sig svenska språket. Det ska också finnas krav på just progression.

En annan synpunkt som har kommit fram gäller en bortre tidsgräns. Vi i Sverigedemokraterna vill ha en kort bortre tidsgräns. Vi tycker att man ska klara av sfi-utbildningen på väldigt kort tid. Vi har sagt att det i normalfallet bör vara två år. Sedan kan det i vissa fall finnas skäl att kanske förlänga det med tre år. Men ju längre tid som går desto färre incitament finns det för att lära sig språket. Och detta är inte rimligt. Man ska kunna klara sig ute i samhället och på sin arbetsplats och liknande med svenska språket. Där tycker vi att tidigare regeringar har gjort alldeles för lite.

Fru talman! Vuxenutbildningen ska också stärka kompetensen när det gäller bristyrken på marknaden. Vi har hört några exempel på detta. När det gäller det här betänkandet lägger vi fram några förslag i vår motion på områden där vi behöver stärka kompetensen. Vi föreslår att man ska ha riktade satsningar på vuxenutbildningen. Det gäller till exempel gruvnäringen. Det gäller stålindustrin. Det gäller åkerinäringen. Det gäller även skogsindustrin och järnvägssektorn.

Det är viktiga delar i det svenska samhällsbygget, och om vi inte kan få personal med rätt kompetens till dessa yrkesgrupper kommer det i förlängningen att slå mot svensk välfärd.

(Applåder)

I detta anförande instämde Robert Stenkvist (SD).

Anf. 103 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Fru talman! I Sverige prioriteras det livslånga lärandet. Här är och ska det vara möjligt att återgå till studier för att bygga på sin kompetens vid komvux, folkhögskolor eller lärcenter när så behövs. Vissa av oss har bytt karriär eller kommer säkert att byta karriär flera gånger under livet antingen för att vi själva vill eller för att vi av någon anledning behöver byta yrkesbana.

Oavsett om man är högutbildad eller lågutbildad ska ingen i yrkesverksam ålder hamna i en återvändsgränd när det gäller möjligheten att genom utbildning och hårt arbete förbättra sin situation och förverkliga sina livsdrömmar. I detta avseende utgör vuxenutbildningen en fantastisk möjlighet.

Men vuxenutbildningen har också en mycket viktig uppgift i att utgöra bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen. Det är viktigt att dörrar öppnas för människor på svensk arbetsmarknad och att hinder undanröjs så att de kan omskola sig till ett bristyrke.

Fru talman! Det kan finnas många skäl till att man behöver utbilda sig som vuxen. Det är inte ovanligt att en lästrött elev efter ett antal år blir motiverad att ta tag i sina studier och att komplettera sina betyg för att få högskolebehörighet eller för att gå en yrkesutbildning.

Det kan också gälla en nyanländ som behöver slussas in i det svenska samhället för att bli självförsörjande. Personen kanske har ett yrke med sig men behöver komplettera det med det som är specifikt för Sverige för att kunna utöva yrket i vårt land. Eller man kanske rent av vill skaffa sig ett nytt yrke som ger bättre möjlighet till jobb. Då är det viktigt, fru talman, att sfi fungerar bra, för det svenska språket är nyckeln in i samhället.

Det finns alldeles för många barn i Sverige i dag som aldrig har sett sina föräldrar gå till jobbet och som aldrig har sett sina föräldrar komma hem efter att ha upplevt en dag med arbetsgemenskap med kollegor. De vuxna förebilder som de barnen hade behövt ha i familjen ersätts många gånger av kriminella som rekryterar barn och unga till ungdomsgång och organiserad brottslighet.

Fram växer då inte bara ett skuggsamhälle och parallellsamhällen av utanförskap utan faktiskt också ett etniskt och kulturellt segregerat Sverige. Det säger sig självt att det är farligt och fel om människor som kommer till vårt land redan på förhand upplever sig vara dömda att misslyckas och fastnar i dessa parallellsamhällen.

Från politikens sida måste vi göra allt vi kan för att undvika detta. I ett samhälle där stora grupper av människor inte talar samma språk kommer tilliten, tryggheten och känslan av samhörighet av naturliga skäl att minska. Inte minst gör bristande språkkunskaper det väldigt svårt att ta del av utbildning och att skaffa sig ett jobb när man kommit till vårt land. Språket är en otroligt viktig faktor för gemenskap och integration. Vuxenutbildning i form av sfi är därför en väldigt viktig pusselbit när det gäller att fler ska bli en del av det svenska samhället och att Sverige som land ska klara den stora integrationsutmaning som vi står inför.

Språket är nyckeln för ett samhälle där var och en får möjlighet att utvecklas till sin fulla potential, där ingen hålls tillbaka och där ingen ska lämnas efter.

Fru talman! Att som nyanländ få komma in i arbete är oerhört viktigt. Det är viktigt för familjer att få den inkomst som ett arbete innebär. Det är viktigt för barnen att se sina föräldrar gå till jobbet. Och inte minst är det såklart viktigt för den enskildes självkänsla att så snart som möjligt komma i arbete och bli självförsörjande och slippa vara beroende av bidrag.

Många vittnar om att det är just studier i svenska i kombination med en yrkesutbildning som väsentligt ökar möjligheterna till jobb och etablering för nyanlända. Bästa sättet att lära sig svenska språket är att använda det, och då i en naturlig miljö. Därför är det angeläget att så många som möjligt får chansen att lära sig yrkessvenska på jobbet och kombinera sfi och yrkesvux.

Ett skäl till att man inte alltid kan visa upp så goda resultat när det gäller sfi-utbildningarna kan faktiskt vara att utbildningen i huvudsak organiseras så att personen först lär sig enbart svenska under ett antal år och efter det börjar en reguljär utbildning. Det gör att målet om ett arbete blir lite mer avlägset och att motivationen riskerar att sjunka.

Det skulle kunna skapa ett bättre sammanhang och motivation för eleverna att lära sig svenska om målet med utbildningen blir yrkeskunskap

och om det finns en tydlig väg till egen försörjning. Därför är det viktigt att det finns en stor flexibilitet när det gäller inriktningar. Att kunna kombinera sfi med praktik, annan utbildning eller förvärvsarbete vore ett sätt att utöka flexibiliteten.

Precis som med all annan utbildning är det viktigt att det finns goda chanser till arbete när utbildningen är avslutad. Det är viktigt att utbildningarna möter de behov som finns. I stället för att låta krav på kunskaper i svenska stå i vägen för deltagande i utbildningar kanske det ibland till och med kan finnas skäl att vara mer flexibel när det gäller vissa yrkesutbildningar och att ta emot personer även med bristande språkkunskaper. Då kan kunskaper i svenska få komma parallellt med arbetet. Det är helt enkelt flexibilitet och människor i arbete som vi behöver.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 104 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag måste göra ett försök till. Jag lovar att det blir det sista. Det gäller den lilla delen i den stora kompetensförsörjningsproblematiken – branschskolorna. Jag fastnar där. För mig är detta så jädra obegripligt. Man lägger tillbaka pengar när det gäller de andra utbildningsformerna. Varför kunde man inte ha lagt 10 miljoner till branschskolorna och förlängt försöket? Jag förstår det verkligen inte.

Jag vet att Mathias Bengtsson har besökt sin jättefina branschskola inom karosseri och lack i Lugnet i Falun och vet vilka investeringar som har gjorts där. Lagen faller den 1 juni. I och med det vill jag fråga Mathias Bengtsson: Hur ska de elever som har ett år kvar kunna gå klart sin utbildning i Falun? Det är en kommunal skola. Det duger inte att svara att det är huvudmännens ansvar. Bedömer ledamoten att det ens kommer att vara lagligt för andra kommuner att skicka elever till Falun?

Anf. 105 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Caroline Helmersson Olsson, för frågan! Grundfrågan är egentligen hur vi så effektivt som möjligt får ut elever i gymnasieåldern i arbete. Det är den viktiga frågan, och där pågår ett arbete inom regeringen med att ta fram så effektiva sätt som möjligt.

Branschskolan var en försöksverksamhet som nu inte fortsätter. Det är ganska naturligt att försöksverksamheter får pågå en viss period. Sedan får man utvärdera om de ska fortsätta eller inte. Branschskoleförsöket var framgångsrikt på vissa enskilda platser. Men som helhet är det svårt att se den stora framgången. Det kan finnas olika anledningar till det. Men bara för att försöket inte fortsätter betyder det inte att det var helt meningslöst eller att det var en dålig idé. Tvärtom finns det många bra saker som man kan ta med sig från detta branschskoleförsök när man ska fortsätta utveckla gymnasieutbildningarna.

Bara för att statsbidraget upphör ser jag inte något skäl till att en typ av liknande modell inte kan fortsätta finnas så att skolorna naturligtvis kan finnas kvar. Balansgången handlar snarare om vad som ska finansieras med statsbidrag, vad som kan bära sig själv, vilka delar som branschen kan ta ansvar för och så vidare. Det viktiga är att dessa utbildningar formas i samarbete med branschen.

Det pågår som sagt ett arbete i regeringen med hur motsvarande eller liknande utbildningar, eller utbildningar som på något sätt syftar till att tillgodose samma behov, kan se ut i framtiden. Det tittar vi närmare på, och det är inte på något sätt en bortglömd fråga. Tvärtom är det en prioriterad fråga som denna regering har tänkt återkomma till.

Anf. 106 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Mathias Bengtsson behöver inte övertyga mig. Jag tror att han behöver övertyga branscherna som har gjort enorma investeringar i dessa branschskolor, eftersom de har centrerat sina material och verktyg till ett ställe för att kunna skicka elever dit.

Ni kan gott fortsätta att utreda, fundera och planera, för det behövs. Men denna lag upphör att gälla den 1 juni. Det kommer att bli svårt. Eller bedömer Mathias Bengtsson att man kan fortsätta att skicka elever till andra kommunala gymnasieskolor? Nu pratar vi också om vuxenutbildning eftersom detta gäller även vuxenutbildningen, och där finns det verkligen ett behov av att utveckla branschskolor. De behöver faktiskt utvecklas och vårdas. Men lagen upphör att gälla den 1 juni. Och när har regeringen tänkt klart när det gäller hur detta ska bli? Det undrar jag, och det undrar många branscher. Och det undrar framför allt de elever som har gått årskurs 2 och som nu kanske inte kan fortsätta årskurs 3.

Anf. 107 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Den här regeringen kommer som sagt att återkomma till exakt hur utredningen kommer att se ut framöver. Men jag konstaterar också att om den tidigare regeringen hade varit *all in* för att låta dessa branschskolor fortsätta, eller att låta detta försök fortsätta, hade man tidigare i somras eller under hösten tydligt kunnat avisera att försöket skulle fortsätta. Men några sådana initiativ kom inte. Det är lättare att ha ett högt tonläge i opposition än att ta ansvar när man själv sitter i regeringen.

Det är just eftersom det finns ett stort behov av arbetskraft på arbetsmarknaden och vi har en ganska hög arbetslöshet som denna regering har stora utmaningar att ta tag i som Socialdemokraterna lämnade efter sig efter åtta år. När Stefan Löfven tillträdde pratades det om att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Detta jobblöfte blev så gott som ett praktfiasko. Sverige gick i rakt motsatt riktning i stället och hamnade i fritt fall på denna lista.

Det är denna utmaning som vi har framför oss: Hur kan så många som möjligt i arbetsför ålder som inte har ett jobb matcha den stora efterfrågan på arbetskraft som finns på arbetsmarknaden? Då handlar det om vuxenutbildning, kompletterande utbildning och inte minst, som vi är inne på, gymnasieutbildningar som matchar arbetsmarknaden. Detta är ett område som denna regering ser fram emot att fortsätta arbeta med.

(Applåder)

Anf. 108 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! I sitt anförande nämnde Mathias Bengtsson att vi måste se till att tillgängliggöra vuxenutbildning och sfi för många fler. Vi måste se till att fler lär sig svenska när de ska bo här. Det kan alla hålla med även om man inte behöver hålla med om den väldigt mörka bild som Mathias

Bengtsson nu gav och som också har förändrats utifrån ert samarbete med Sverigedemokraterna.

Men det blir också lite dubbelmoral, och det är det som min fråga gäller. När Kristdemokraterna i *Ekot* i Sveriges Radio fick frågan om de tyckte att ukrainare som kommer till Sverige ska ha rätt att läsa sfi sa de nej. Och när Kristdemokraterna fick frågan om människor i övrigt som söker asyl i Sverige eller är flyktingar ska få läsa sfi från dag ett sa de nej.

Jag undrar därför helt enkelt: Hur går det ihop att Kristdemokraterna är emot att de ukrainare som har kommit hit genom massflyktsdirektivet ska få läsa svenska och att de är emot att människor som har kommit hit på andra asyl- och flyktinggrunder inte ska få lära sig svenska från dag ett men att man sedan banne mig ska ställa krav på att människor ska kunna svenska efter en kort tid? Hur går dessa saker ihop?

Anf. 109 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Denna regering tillskjuter alltså medel till bland annat sfi-undervisning för ukrainare för att de som omfattas av massflyktsdirektivet ska kunna lära sig svenska. Språket är nämligen, som jag var inne på, en nyckel till samhället och en nyckel in i gemenskapen. Då måste man kunna förvänta sig att personer som ska stanna i Sverige, som ska bo i Sverige och som ska bli en del av det svenska samhället också lär sig språket. Då måste vi ha en sfi-undervisning som levererar, som håller hög kvalitet och som faktiskt också lär ut språket så att man inte bara så att säga sitter av timmarna utan att undervisningen också genererar den kunskap som man behöver för att komma in i gemenskapen och in i samhället och inte minst för att komma ut på arbetsmarknaden.

Att förvänta sig att människor vill lära sig språket och att också ge dem möjlighet till det tycker jag är en självklarhet.

Anf. 110 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Mathias Bengtsson för svaret, men jag måste ändå erkänna att jag är förvirrad.

Kristdemokraterna säger nej till att ukrainare ska få läsa sfi eftersom de har kommit hit i enlighet med massflyktsdirektivet. Kristdemokraterna säger nej till att övriga flyktingar eller folk med asylstatus ska få läsa sfi från dag ett. Kristdemokraterna är med i ett samarbete som leds av Sverigedemokraterna där man genomför sänkningar med miljarder av bidrag till kommunerna. Det kommer att leda till enorma och katastrofala konsekvenser för bland annat vuxenutbildningen.

Men sedan står Mathias Bengtsson här och säger att vi ska ställa krav på människor. Det ska vi absolut göra. Se då också till att er politik följer dessa krav och att de pengar som följer med där också följer dessa krav.

Personligen känner jag att det blir väldigt märkligt att säga till dem som har kommit från Ukraina eller från andra länder, som har flytt från krig och olika typer av fruktansvärda situationer: Ni får inte lära er svenska. Sfi ska inte finnas för er som kommer hit i enlighet med massflyktsdirektivet. Kristdemokraterna tycker inte att ni ska få det. Men ni måste kunna svenska, för det är ett krav som vi har för att vi ska se till att Sverigedemokraterna och deras väljare är nöjda med oss i detta samarbete.

Hur går dessa saker ihop, Mathias Bengtsson? Kan du svara på det i stället för att komma med det icke-svar som du gav i det förra replikskiftet?

Anf. 111 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Daniel Riazat behöver inte oroa sig. Det är skillnad mellan Vänsterpartiets och Kristdemokraternas politik. Den politik som har bedrivits i Sverige under åtta år och som Vänsterpartiet har stöttat och på olika sätt samarbetat om, där alltför många människor inte har fått chansen att lära sig det svenska språket, inte har fått chansen att komma in i samhället, inte har fått chansen att bli en del av den gemenskap som finns i Sverige och inte har fått chansen att få ett jobb och få den utbildning som krävs för att komma ut på arbetsmarknaden, lägger vi nu om. Nu har vi en regering som förstår vikten av det svenska språket och som förstår vikten av att ställa krav och ge människor chansen. Det är en politik för samhällsgemenskap och för att bryta utanförskap.

(Applåder)

(forts. § 16)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.49 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 20 april

SoU24 Avskiljningar vid Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem

Punkt 1 (Ny skrivelse till riksdagen)

1. utskottet
2. res. 2 (V)
3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 2

14 för res. 3

263 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

150 för utskottet

21 för res. 2

128 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 57 M, 15 KD, 14 L

För res. 2: 21 V

Avstod: 92 S, 1 M, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Arin Karapet (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Ensamarbete i klientnära kontakter)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

Votering:

206 för utskottet

92 för res. 4

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 21 V, 21 C, 15 KD, 13 MP, 14 L

För res. 4: 92 S

Avstod: 1 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Janine Alm Ericson (MP) meddelade att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Avskiljningar i övrigt)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

3. res. 6 (C)

Förberedande votering:

64 för res. 5

21 för res. 6

214 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

200 för utskottet

63 för res. 5

36 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L

För res. 5: 63 SD

Avstod: 1 SD, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU7 Internationella relationer m.m.

Punkt 1 (Utrikespolitikens inriktning)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (C)
4. res. 3 (MP)

Förberedande votering 1:

21 för res. 2
14 för res. 3
264 avstod
50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

92 för res. 1
21 för res. 2
186 avstod
50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

151 för utskottet
92 för res. 1
56 avstod
50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 15 KD, 14 L

För res. 1: 92 S

Avstod: 21 V, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 8 (Västsahara)

1. utskottet
2. res. 9 (S, V, MP)

Votering:

172 för utskottet
127 för res. 9
50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 21 C, 15 KD, 14 L

För res. 9: 92 S, 21 V, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 9 (Kina och Taiwan)

1. utskottet
2. res. 10 (C)

Votering:

276 för utskottet

22 för res. 10

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 10: 1 S, 21 C

Avstod: 1 S

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Johan Löfstrand (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mattias Vepsä (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 10 (Mellanöstern)

1. utskottet
2. res. 11 (SD)

Votering:

193 för utskottet

64 för res. 11

42 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 11: 64 SD

Avstod: 21 V, 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 11 (Israel och Palestina)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 14 (S, V, C, MP)

Votering:

151 för utskottet

147 för res. 14

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 15 KD, 14 L

För res. 14: 92 S, 21 V, 20 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU6 Grundläggande om utbildning

Punkt 1 (Övergripande värdegrundsfrågor)

1. utskottet

2. res. 3 (MP)

Votering:

200 för utskottet

14 för res. 3

85 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L

För res. 3: 14 MP

Avstod: 64 SD, 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 5 (Genusfrågor i skolan)

1. utskottet

2. res. 7 (MP)

Votering:

221 för utskottet

14 för res. 7

64 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 21 V, 21 C, 15 KD, 14 L

För res. 7: 14 MP

Avstod: 64 SD

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 6 (Ansvar för tryggheten och studieron i skolan)

1. utskottet

2. res. 8 (C)

Votering:

278 för utskottet

21 för res. 8

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 8: 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 9 (Särskilda ämnen och kunskapsområden)

1. utskottet
2. res. 10 (S)

Votering:

151 för utskottet
92 för res. 10
55 avstod
51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 15 KD, 14 L

För res. 10: 92 S

Avstod: 20 V, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 4 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Gudrun Nordborg (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 13 (Läromedelsutredningens förslag)

1. utskottet
2. res. 20 (S, MP)

Votering:

173 för utskottet
106 för res. 20
20 avstod
50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 1 V, 21 C, 15 KD, 14 L

För res. 20: 92 S, 14 MP

Avstod: 20 V

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Gudrun Nordborg (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 15 (Modersmål och minoritetsspråk)

1. utskottet
2. res. 24 (S)
3. res. 25 (SD)
4. res. 26 (V)

Förberedande votering 1:

64 för res. 25
21 för res. 26
214 avstod
50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 25.

Förberedande votering 2:

92 för res. 24
64 för res. 25
143 avstod
50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 24.

Prot. 2022/23:98
26 april

Huvudvotering:
151 för utskottet
92 för res. 24
56 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 64 SD, 58 M, 15 KD, 14 L
För res. 24: 92 S
Avstod: 21 V, 21 C, 14 MP
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU8 Gymnasieskolan

Punkt 1 (Utbildningens dimensionering)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)
Votering:
236 för utskottet
63 för res. 1
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 1 SD, 58 M, 21 V, 21 C, 15 KD, 14 MP, 14 L
För res. 1: 63 SD
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 3 (Ämnen i gymnasieskolan)

1. utskottet
2. res. 3 (S, V, MP)
Votering:
171 för utskottet
127 för res. 3
1 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 64 SD, 58 M, 20 C, 15 KD, 14 L
För res. 3: 92 S, 21 V, 14 MP
Avstod: 1 C
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 7 (Branschskolor)

1. utskottet
2. res. 6 (S, C, MP)
Votering:
151 för utskottet
148 för res. 6
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 15 KD, 14 L

För res. 6: 92 S, 21 V, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Prot. 2022/23:98

26 april

Punkt 12 (Studie- och yrkesvägledning i skolväsendet)

1. utskottet

2. res. 12 (V)

3. res. 14 (MP)

Förberedande votering:

27 för res. 12

14 för res. 14

258 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Huvudvotering:

179 för utskottet

21 för res. 12

99 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 15 KD, 14 L

För res. 12: 21 V

Avstod: 64 SD, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

NU9 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster

Punkt 2 (Definitionen av obalans)

1. utskottet

2. res. 1 (S, C, MP)

Votering:

173 för utskottet

126 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L

För res. 1: 91 S, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Niklas Sigvardsson (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Ekonomiskt ansvar och kompensationsmodell för obalanserna)

1. utskottet
2. res. 2 (S, C)

Votering:

186 för utskottet

113 för res. 2

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 2: 92 S, 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 6 (Elektrifiering och industrins gröna omställning)

1. utskottet
2. res. 5 (S, C)

Votering:

186 för utskottet

112 för res. 5

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 5: 92 S, 20 C

Avstod: 1 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 7 (Elprisfrågor)

1. utskottet
2. res. 6 (SD)
3. res. 7 (V)

Förberedande votering:

65 för res. 6

21 för res. 7

213 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Janine Alm Ericson (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

214 för utskottet

64 för res. 6

21 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 21 C, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 6: 64 SD

Avstod: 21 V

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 10 (Krav på flexibilitet vid anslutning)

1. utskottet
2. res. 10 (C, MP)

Votering:

264 för utskottet

35 för res. 10

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L

För res. 10: 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 21 (Svenska kraftnät och anslutning av havsbaserad vindkraft)

1. utskottet
2. res. 25 (S, C, MP)

Votering:

172 för utskottet

127 för res. 25

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L

För res. 25: 92 S, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU24 Offentlig förvaltning

Punkt 1 (Främjande av demokrati)

1. utskottet
2. res. 2 (MP)

Votering:

264 för utskottet

14 för res. 2

21 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L

För res. 2: 14 MP

Avstod: 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Prot. 2022/23:98
26 april

Punkt 3 (Lokal service)

1. utskottet
2. res. 3 (S, C, MP)

Votering:

172 för utskottet

127 för res. 3

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L

För res. 3: 92 S, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 12 (Digitalisering)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

215 för utskottet

63 för res. 4

21 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 1 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 4: 63 SD

Avstod: 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU30 Författningsfrågor

Punkt 9 (Nationella folkomröstningar och medborgarinitiativ)

1. utskottet
2. res. 11 (SD)

Votering:

220 för utskottet

64 för res. 11

14 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 M, 21 V, 21 C, 15 KD, 14 L

För res. 11: 64 SD

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 14 (Yttre hot mot politiska partier)

1. utskottet

2. res. 17 (C)

Votering:

277 för utskottet

22 för res. 17

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 17: 1 SD, 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Prot. 2022/23:98

26 april

Anf. 112 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att kammarens överläggningar inte får störas av åhörare på läktaren. Jag får be vakterna att snarast avlägsna de personer som stör ordningen.

Punkt 15 (Partifinansiering)

1. utskottet

2. res. 20 (MP)

Votering:

173 för utskottet

13 för res. 20

112 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L

För res. 20: 13 MP

Avstod: 91 S, 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 5 MP, 2 L

Carina Ödebrink (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Daniel Helldén (MP) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 18 (Reglering av lobbyister)

1. utskottet

2. res. 22 (S)

3. res. 24 (MP)

Förberedande votering:

95 för res. 22

14 för res. 24

190 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 22.

Ann-Sofie Alm (M) och Camilla Mårtensson (L) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2022/23:98
26 april

Huvudvotering:
172 för utskottet
92 för res. 22
35 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L
För res. 22: 92 S
Avstod: 21 C, 14 MP
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 32 (Bestämmelser om nationella minoriteter och minoritetsspråken)

1. utskottet
2. res. 38 (V)
Votering:
193 för utskottet
21 för res. 38
85 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 58 M, 15 KD, 14 MP, 14 L
För res. 38: 21 V
Avstod: 64 SD, 21 C
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU23 Riksbankens årsredovisning och förvaltning 2022

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU37 Ett likviditetsverktyg för fonder

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU9 Frågor om public service och film

Punkt 2 (Språkfrågor)

1. utskottet
2. res. 2 (MP)
Votering:
284 för utskottet
14 för res. 2
1 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 64 SD, 58 M, 21 V, 20 C, 15 KD, 14 L
För res. 2: 14 MP
Avstod: 1 C
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 3 (Framtidens filmpolitik)

1. utskottet

2. res. 3 (S, V, MP)

3. res. 4 (SD)

Förberedande votering:

127 för res. 3

64 för res. 4

108 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

151 för utskottet

127 för res. 3

21 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 58 M, 15 KD, 14 L

För res. 3: 92 S, 21 V, 14 MP

Avstod: 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 5 (Biografer på mindre orter)

1. utskottet

2. res. 8 (C)

Votering:

214 för utskottet

21 för res. 8

64 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 8: 21 C

Avstod: 64 SD

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 7 (Digitalisering av filmarvet)

1. utskottet

2. res. 10 (V, MP)

Votering:

263 för utskottet

36 för res. 10

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 58 M, 21 C, 15 KD, 14 L

För res. 10: 1 S, 21 V, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Mirja Räihä (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

KrU11 Idrott- och friluftslivsfrågor

Punkt 1 (Ett brett idrottsliv)

1. utskottet
2. res. 1 (C)
3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

25 för res. 1
15 för res. 2
259 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Dzenan Cisija (S), Helena Storckenfeldt (M) och Helena Gellerman (L) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

264 för utskottet
21 för res. 1
14 avstod
50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 64 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 L

För res. 1: 21 C

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 3 (Idrottsanläggningar)

1. utskottet
2. res. 4 (S)

Votering:

173 för utskottet
91 för res. 4
35 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 64 SD, 58 M, 21 C, 15 KD, 14 L

För res. 4: 91 S

Avstod: 21 V, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Mikael Dahlqvist (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Parasport)

1. utskottet
2. res. 8 (V)

Votering:

180 för utskottet
22 för res. 8
97 avstod
50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 1 C, 15 KD, 14 L

För res. 8: 1 SD, 21 V

Avstod: 63 SD, 20 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 21 (Påverkan på leder i sårbar natur)

1. utskottet
2. res. 28 (SD)

Votering:

235 för utskottet
64 för res. 28
50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 21 V, 21 C, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 28: 64 SD

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 (forts. från § 13) **Vuxenutbildning** (forts. UbU9)

Vuxenutbildning

Anf. 113 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman, ledamöter och åhörare! Vi är här för att debattera vuxenutbildningen. Det är ett ämne som jag tror att vi behöver lägga betydligt mer tid på att diskutera. I en tid där det pågår stora nedskärningar, där vi vet att det finns brist på en politik för en jämlik och rättvis kompetensförsörjning och där vi vet att man kämpar ute i kommunerna och regionerna och bland företagare för att kunna ha anställda med rätt kompetens i den gröna omställningen och i den innovationstakt som vi vill att Sverige ska ha behöver vi prata mycket mer om vuxenutbildning.

För många människor har vuxenutbildningen inneburit en andra chans när tidigare skolformer inte har lyckats lika väl. För vissa andra har det handlat om att man har velat byta yrke.

Efter att ha gått igenom grund- och gymnasieskola ska människor ha tillräckliga kunskaper för samhälls- och arbetsliv. Dessa kunskaper ser vi i Vänsterpartiet som en rättighet. Men alla vuxna har inte dessa kunskaper och har inte fått rätt till dessa kunskaper. De ska då kunna få dessa tillgodosedda inom vuxenutbildningen.

I takt med att arbetsmarknaden förändrats blir det ett växande problem att många unga inte har fullföljt gymnasieskolan. Då spelar vuxenutbildningen en stor roll. Detsamma gäller både komvux och olika typer av yrkeshögskoleutbildningar.

Det finns i dag en stor grupp av unga vuxna som är dåligt rustade för arbetslivet och riskerar att få det svårt att få eller att få behålla ett arbete. Det behövs särskilda insatser inom vuxenutbildningen och arbetsmarknadspolitiken för att förbättra deras möjligheter och underlätta för den framtida kompetensförsörjningen.

Att studera som vuxen är också lite annorlunda än att studera som barn eller som ung vuxen. Studierna behöver många gånger kunna kombineras med föräldraskap och ibland också med arbete. Därför är det viktigt med en flexibel utformning av studierna med möjligheter till exempelvis distansstudier, kvällsstudier eller studier i olika tempo.

Vuxenutbildningen behöver i högre grad än i dag utgå från de studerandes olika behov av stöd och deras olika studiebakgrunder. Det kan handla om studiehandledning på modersmål, studiemotiverande kurser och individuell planering.

Vuxenutbildningen behöver däremot inte en sak, och det är fler privata utförare inom denna sektor. Vi vet att många privata aktörer i dag bedriver vuxenutbildning med väldigt låg kvalitet och på bekostnad av personalen och de som studerar där och med begränsade möjligheter för ansvarig rektor att ha kontroll över kvaliteten. Följden blir att kommunerna tappar den demokratiska kontrollen över ännu en välfärdsdel.

Dagens system riskerar också att ge kommunerna incitament att upphandla utbildningarna till lägsta möjliga kostnad med förhoppningen att många ska få tillgång till utbildning. Risken är att skattepengar i stället slösas bort på kurser som inte håller tillräckligt hög kvalitet av giriga kapitalister som inte är där för att hjälpa kommunerna på något sätt utan för att tjäna pengar. I stället menar vi att kommunerna bör få förutsättningar att erbjuda utbildning både i klassrum och på distans i egen regi, för det vet vi ger det bästa resultatet.

Yrkesutbildning för vuxna måste också utvecklas vad gäller både omfattning och kvalitet. Det finns behov av flexibla utbildningsformer, som jag talade om tidigare, dels för att möta de verkligheter som vuxna står inför när de ska studera, dels för att möta tillfälliga eller lokala behov av utbildningar. Dessutom måste det finnas möjligheter att utbilda sig inom traditionella hantverksyrken, vilket vi i Vänsterpartiet menar är väldigt viktigt.

Ledamöter! Genom att forma yrkesutbildningar tillsammans med berörda branscher skapar vi en högre kvalitet. Och i en tid där vi, som jag nämnde tidigare, behöver ställa om vårt samhälle är det viktigare än någonsin. Därför måste jag hålla med socialdemokraten i ett tidigare anförande gällande frågan om branschutbildningar. Detta gäller inte enbart när det kommer till gymnasieskolan, utan det är i allra högsta grad viktigt när det kommer till vuxenutbildningen. Därför är det sorgligt att se en regering som totalt vill krossa branschutbildningarna, som det ser ut i dag.

Jag vill också yrka bifall till reservation 26, så jag inte glömmer det senare i mitt anförande.

Jag tänker nu gå över till ett annat område som är väldigt viktigt för Vänsterpartiet och som just reservation 26 handlar om.

Skolverket har beslutat om ett reviderat vård- och omsorgsprogram inom gymnasieskolan. Det har utformats nationella yrkespaket med förslag på innehåll i sammanhållna yrkesutbildningar som kan ges inom komvux och på gymnasieskolans introduktionsprogram. Dock kommer innehållet i vård- och omsorgsutbildningarna för vuxna fortfarande att variera mellan kommunerna, eftersom huvudmän kan välja om de ska använda dessa nationella yrkespaket eller inte. Med hänsyn till förväntad ökad förekomst av omfattande vårdbehov bland äldre personer som får kommunal vård och omsorg i kombination med ökade kvalitetskrav är det angeläget att undersköterskors kompetens regleras och säkerställs på nationell nivå. Därför menar vi från Vänsterpartiets sida att regeringen bör ta ett initiativ till att utveckla samtliga specialistutbildningar för undersköterskor på yrkeshögskolenivå och se till att dessa är nationellt sammanhållna i stället för det system som är i dag.

Det sista ämne som jag tänker beröra innan jag avslutar handlar om sfi och rätten till sfi.

En meningsfull sysselsättning i väntan på besked om ens framtid i form av asylbeslut eller huruvida massflyktsdirektivet ska utvecklas är efter de materiella villkoren den viktigaste faktorn för hälsan för den berörda gruppen. Vänsterpartiet anser att de som lever i en oviss väntan till följd av sin flykt bör ges goda förutsättningar till en meningsfull sysselsättning. Det handlar framför allt om att få lära sig språket och delta i andra utbildningsinsatser.

Vi hörde tidigare från talarstolen här ledamöter från högersidan och det höernationalistiska blocket tala om att människor måste ha krav på sig att lära sig svenska. Vi i Vänsterpartiet tycker att det är väldigt märkligt att delar av högern inte anser att människor som har flytt enligt massflyktsdirektivet ska få läsa på sfi till exempel, eller varför man inte anser att människor ska få gå på sfi från dag ett ifall de har asyl- eller flyktingstatus.

Att kunna det svenska språket är väldigt viktigt för att komma in i samhället. Vänsterpartiet vill förbättra förutsättningarna för asylsökande och de som har flytt från krig att lära sig svenska. Vi anser att asylsökande och de som fått uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet bör få rätt att läsa sfi från dag ett.

När högerpartierna och nationalisterna vill införa språkrav vill vi ge resurser till kommunerna för att de ska kunna anordna svenskutbildning för dem som kommer hit. När höernationalisterna och högerpartierna misstänkliggör människor som kommer hit i enlighet med massflyktsdirektivet eller av asylskäl sänder vi ut signalen att problemet inte sitter hos dessa, utan problemet är den politik som högern för.

Vi menar därför att regeringen snarast måste återkomma med förslag om att ge såväl asylsökande som dem som omfattas av massflyktsdirektivet rätt att läsa sfi från dag ett. Hyckleriet från högersidan måste upphöra i dessa frågor.

(Applåder)

Anf. 114 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Vuxenutbildning, men även vuxenbildning, är kanske en av de tydligaste indikatorerna på hur ett land mår. Ett välmående samhälle klarar av att ha ett system där man som vuxen får chansen att ta igen förlorade ungdomsår och skaffa sig behörighet till högre utbildning eller jobb

och där man som vuxen kan lägga om kursen i livet, studera något nytt, byta yrkesbana och följa arbetsmarknadens utveckling. Ett välmående samhälle ger nyanlända goda förutsättningar att lära sig det nya landets språk och att få sina kunskaper validerade, och där ger man dem med funktionsnedsättning lika förutsättningar till utbildning och arbete.

Centerpartiet tar sin socialliberala utgångspunkt i dessa ambitioner för vuxenutbildningen. På en alltmer rörlig arbetsmarknad gynnar inte vuxenutbildningen bara den enskilda individen utan är också en förutsättning för ett växande grönt, hållbart näringsliv och en skicklig offentlig sektor.

Sverige är en liten öppen ekonomi. Med det menar vi att vi är helt beroende av världen runt omkring oss och att vi för vårt välstånd förmår att exportera varor och tjänster med ett allt högre kunskapsinnehåll – dessutom på en marknad som nu snabbt världen över byter skepnad till dels helt och hållet hållbara affärer, dels att bli alltmer dominerad av digitalisering och artificiell intelligens. Utbildningsbehovet är enormt, och likaså är omställningsbehovet enormt.

Centerpartiet drev i förra mandatperioden igenom en av de viktigaste reformerna de senaste årtiondena. Det var en historisk reform av svensk arbetsmarknad, där arbetsmarknadens parter blev överens om ökad flexibilitet för anställda och företag tillsammans med nya möjligheter till omställning under arbetslivet.

En grundläggande del av reformen var ett större fokus på kompetens. Det är viktigt inte minst för att företagen ska kunna hitta anställda med rätt kompetens, behålla nyckelpersoner och kunna ställa om sin verksamhet när det krävs. Samtidigt – och minst lika viktigt – får människor en större chans till kompetensutveckling och möjlighet att byta bana i livet.

Har detta blivit någon succé? Det har väl knappast undgått någon vilket otroligt tryck det är på Centrala studiestödsnämnden, CSN, att hantera det enorma intresset för omställningsstudiestödet. Människor vill ställa om, byta riktning och förkovra sig, och företagen skriker samtidigt efter kompetens i alla branscher. Omställning pågår.

Arbetsmarknadens parter är emellertid inte nöjda med hur den sittande regeringen tar ansvaret vidare. Ett underfinansierat CSN skapar nu betydande problem och ger grus i omställningsmaskineriet. PTK, LO och Svenskt Näringsliv skrev en gemensam debattartikel tisdagen den 25 april och framhöll följande:

”Parterna har vid ett flertal tillfällen uppvakttat regeringen med anledning av problemen hos CSN. Vårbudgeten lugnar oss inte. Det saknas medel för de extra resurser CSN behöver. – – – Det duger inte att individer lämnas i väntan och missar terminsstart.”

Centerpartiet tar höjd för detta i sin vårbudget och anser att regeringen borde ha tillfört 500 miljoner kronor i vårändringsbudgeten till omställningsstudiestödet och de myndigheter som ansvarar för att handlägga det samma. Av samma anledning bör resurserna till omställningsstudiestödet och ansvariga myndigheter öka med 500 miljoner kronor även 2024.

Centerpartiet driver nu på för att stärka och utöka möjligheterna för vuxenutbildning. Vi kan inte slå oss till ro. Som jag sa inledningsvis är behovet av utveckling och reformer stort både för att möta arbetsmarknadens rörlighet och för att möta olika personers förutsättningar.

Yrkeshögskolan är en framgångssaga där matchning mellan företagens behov och de kurser som tas fram är nära nog hundra procentig. Samtidigt verkar man under kortsiktiga omständigheter.

Centerpartiet anser att ett stort yrkeshögskolelyft bör genomföras där yrkeshögskolan stärks och får en högre grad av fasta anslag. Privata och offentliga arbetsgivare bör få möjlighet att delfinansiera utbildningsplatser när de ser stora behov av kompetenser utöver den nivå som staten har bedömt nödvändig. Fler förberedande utbildningar, där kortare påbyggnadsutbildningar kan ingå, bör finansieras. Det bör även tas fram fler utbildningar på en högre kvalifikationsnivå.

Regeringen bör därför utreda möjligheterna till korta yrkeshögskoleutbildningar på en högre nivå i det så kallade EQF-systemet för att stärka det livslånga lärandet för fler. Ytterst handlar det om att se över och stärka yrkeshögskolans roll som matchningsmotor för arbetsmarknadsutbildningar gentemot högskolor och universitet. Jag yrkar därför bifall till reservation 27 under punkt 14.

Vi menar dessutom vad vi säger. I Centerpartiets vårbudget föreslås att medlen till yrkeshögskolan höjs och i så hög grad som möjligt permanentas. I regeringens förslag till vårandringsbudget sänks i stället anslagen jämfört med hur det var 2022.

Centerpartiet anser att tillgång till utbildning bör stärkas genom lärcentrum över hela landet. Lärcentrum har en viktig roll för den nationella, regionala och kommunala kompetensförsörjningen och ökar möjligheterna att bo, studera och arbeta i hela landet.

Centerpartiet vill stärka förutsättningarna för personer med intellektuell funktionsnedsättning att studera på till exempel universitet eller högskola. Det finns i dag inget samlat regelverk för eftergymnasiala studier för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Vi vill att förutsättningarna för en anpassad högskola utreds. En del i en sådan i utredning torde vara att se över om yrkeshögskolans uppdrag kan breddas.

Centerpartiet anser vidare att döva medborgare ska ha samma rättigheter och möjligheter som övriga medborgare att utbilda sig, omskola sig eller byta yrkesbana. Statens ansvar för att tillgodose en jämlik tolktjänst inom eftergymnasial utbildning bör därför utredas.

Slutligen vill Centerpartiet förbättra valideringen av utländska examina. Det finns fortfarande inte något effektivt och systematiskt sätt att inventera vilka kompetenser, inte minst i bristyrken, som finns hos nyanlända. Det är viktigt att denna kunskap hos nyanlända akademiker och experter inte förslösas utan identifieras och att möjligheter skapas att så snabbt som möjligt kunna använda dessa kompetenser i produktivt arbete. Det behövs en förbättrad och effektiviserad inventering av nyanländas kompetenser, en effektiviserad valideringsprocess och ökade möjligheter till komplettering och tillvaratagande av en utländsk examen.

Anf. 115 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Alla behövs på svensk arbetsmarknad. Med hög arbetslöshet och branscher som inte hittar sökande till sina tjänster behövs alla möjligheter att byta yrke eller öka sin kompetens inom det yrke man har. Fler behöver hitta sitt drömjobb i små och stora företag runt om i Sverige, i välfärden och i den gröna omställningen.

Vuxenutbildningen är en bärande komponent för det livslånga lärandet. Komvux erbjuder sfi, grundutbildningar och gymnasieutbildningar till dem som behöver stärka sin position på arbetsmarknaden. Särskilt viktiga är de yrkespaket som leder till olika branschcertifieringar samt såklart branschskolorna, som flera redan har nämnt och som vi har debatterat vid tidigare tillfällen. Branschskolorna får nu lägga ned, eftersom regeringen i fortsättningen inte finansierar dem.

Komvux är också en utbildningsform som öppnar dörren till högre studier för dem som vill gå den vägen lite senare. Möjligheten till validering av befintliga kunskaper är viktig för dem som vill bygga på gedigen yrkeserfarenhet från Sverige eller andra länder med vidare studier eller gå vidare i yrkeslivet.

Miljöpartiet vill se ett utbildningssystem som ger möjlighet till livslångt lärande. Det behöver vara flexibelt för att ge människor möjligheter att bidra med de yrkeskunskaper som behövs nu och dem som kommer att behövas i framtiden. Vad som kommer att krävas i framtiden är det inte riktigt självklart att vi vet just nu. Därför är det så viktigt med flexibiliteten och möjligheten att byta bana.

Vi vill att alla ska ges möjlighet att bidra i omställningen. Bygget av framtidens hållbara Sverige kommer att skapa tusentals arbetstillfällen. För att den mångfald av kompetens och erfarenhet som många redan besitter ska förvaltas på bästa sätt måste människor erbjudas möjlighet att vidareutbilda sig och omutbilda sig under hela yrkeslivet. När fossila verksamheter fasas ut bör staten skapa goda förutsättningar i hela landet för investeringar i grön industri och gröna innovationer, som genom klimatomställningen ger många nya gröna jobb. De här jobben behöver utföras av någon.

Fru talman! För att det verkligen ska vara möjligt att ställa om hela Sverige måste man kunna utbilda sig i hela Sverige. Här har lärcentrum en viktig roll för den nationella, regionala och kommunala kompetensförsörjningen. De ökar möjligheterna att bo, studera och arbeta i hela landet. Genom fortsatt utveckling av lärcentrum i hela landet blir utbildning tillgänglig för fler.

Fru talman! Miljöpartiet anser att regeringen borde lansera ett grönt kunskapslyft för att underlätta det teknik- och kompetensskifte som omställningen till en hållbar arbetsmarknad behöver. Det bör genomföras som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd inom bland annat vuxenutbildningen i syfte att motverka arbetslöshet, underlätta byte av jobb och ge möjlighet till hållbara jobb för unga. Men då går det inte an att göra som regeringen gör: finansiera ett tillägg till yrkeshögskolan genom att ta bort pengar från kompetenslyftet för klimatomställningen. Det är allt annat än grön omställning.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet vill att de ukrainare som omfattas av massflyktsdirektivet och har fått tillfälligt uppehållstillstånd ska omfattas av samma regler som asylsökande som beviljats uppehållstillstånd. De ska ha samma rätt till vård. De ska också ha rätt till boende i en kommun och till etableringsinsatser såsom etableringsersättning, svenskundervisning genom sfi och hjälp med att hitta arbete och utbildning. Vi måste göra det möjligt för människor att lära sig svenska, och det är någonting som många som kommer hit vill sätta igång med så fort de är här. Vi behöver göra det möjligt för alla.

Till skillnad från regeringen vill Miljöpartiet därför att man ska ha rätt till sfi. Det ska inte bara vara någonting som kommunerna kan erbjuda om de vill och i så fall få ersättning för. Många kommuner har redan tagit ansvar för att erbjuda detta, och det är såklart bra att de nu också får ersättning från regeringen. Men det vi vill är alltså att alla som kommer under massflyktsdirektivet ska ha rätt att lära sig svenska. Det hänger dock lite på hur man ser på helheten och systematiken. Den ersättning som nu ges för att erbjuda sfi till ukrainska flyktingar finansieras genom att man drar bort pengar från kommunersättning till de kommuner som har tagit emot många flyktingar. Det är ju lite bakvänt. Då har man inte det systemtänk som behövs.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 3 om utbildning för omställning och livslångt lärande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

§ 17 Arbetsmiljö och arbetstid

*Arbetsmiljö och
arbetstid*

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU8
Arbetsmiljö och arbetstid
föredrogs.

Anf. 116 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Vi debatterar nu AU8 *Arbetsmiljö och arbetstid*. Jag inleder med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Arbetsmiljö och arbetstid är viktiga frågor som påverkar och involverar väldigt många arbetstagare, arbetsgivare och fackliga organisationer. En säker och utvecklande arbetsmiljö är central för en väl fungerande och livskraftig arbetsmarknad och välfärd. En god arbetsmiljö är också viktig för ett tryggare Sverige. Detta gäller för såväl den enskilde som samhället i stort.

Utvecklingen av arbetsmiljön på våra arbetsplatser påverkar såväl tillväxt som sysselsättning, liksom möjligheterna till en god, jämlik och jämställd hälsa. Arbetsmiljön har också stor betydelse för hur länge människor kan, orkar och vill arbeta, vilket är viktigt med tanke på den demografiska utveckling vi nu har i Sverige.

Det finns frågor som vi har följt under många år. Jag ska nu tala om dödsolyckor på våra arbetsplatser. Tyvärr kan vi inte se några förbättringar alls på det här området. Av Arbetsmiljöverkets statistik framgår det att hela 41 dödsolyckor skedde under 2022. Detta är ett stort misslyckande. Till de branscher som är mest olycksdrabbade hör bygg, skogsbruk, jordbruk, transport och tillverkningsindustri.

Ytterligare ett faktum som oroar väsentligt är att arbetsolyckorna ökar. Statistiken visar att antalet anmälda arbetsolyckor, både med och utan frånvaro, ökade under 2021, som är det senaste helåret med fullständig statistik, jämfört med 2020. Det totala antalet ökade från 33 626 år 2020 till 40 328 efterföljande år. Den vanligaste orsaken till arbetsolyckor med frånvaro för män var olyckor orsakade av förlorad kontroll över maskin,

verktyg eller transportutrustning. Bland kvinnor var fallolyckor den vanligaste orsaken till frånvaro.

Det tredje som oroar är att även antalet arbetssjukdomar ökar. Under 2021 ökade antalet anmälda arbetssjukdomar med cirka 50 procent jämfört med 2020 till totalt nästan 30 000 anmälningar. Likt tidigare år avsåg majoriteten av antalet anmälningar 2021 kvinnor. I Arbetsmiljöverkets undersökning om arbetsorsakade besvär 2020 uppgav 32 procent av de sysselsatta att de haft besvär till följd av arbetet under den senaste tolv månadersperioden. Det motsvarar cirka 1,6 miljoner personer och är en ökning jämfört med 2018, då motsvarande andel var 28 procent. Sett till yrke och näringsgren var sysselsatta inom vård och utbildning särskilt utsatta för besvär till följd av arbetet. Bland undersköterskor hade nära varannan, 48 procent, besvär till följd av arbetet.

Den demografiska utvecklingen kräver nu ytterligare 200 000 anställda i vården till 2025. Om rekryteringarna till denna viktiga sektor ska kunna vara möjliga måste arbetsmiljöförhållandena inom sektorn förbättras avsevärt. Moderaterna har via kommittémotioner under många år fört fram att vi vill se ett ökat antal inspektioner, uppföljningar av arbetsmiljöarbetet, möjligheter till sanktioner, förstärkta utbildningsinsatser med mera inom just denna sektor.

Nära tre av tio sysselsatta, 29 procent, hade besvär till följd av andra förhållanden i arbetet än olyckshändelser, vilket var en ökning jämfört med 2018, då motsvarande andel var 25 procent. Den viktigaste orsaken till besvär av andra förhållanden i arbetet än olyckshändelse var för hög arbetsbelastning.

Självklart är de siffrorna alarmerande. Trots utökade satsningar till Arbetsmiljöverket, rättsväsendet, skyddsombuden, företagshälsovård och en ny myndighet, Mynak, stiger andelen arbetssjukdomar, arbetsolyckor och dödsfall. En viktig och central fråga måste vara: Varför sker detta, och hur kan det ske? Vilka åtgärder kan förbättra situationen väsentligt?

Det är centrala och viktiga frågor för politiken, arbetsgivarna och också arbetstagarna och de fackliga organisationerna. Det är också centralt att lyssna till personalen som dagligen befinner sig i dessa sektorer. Detta är också angeläget och behöver förbättras väsentligt. Här finns en stor utvecklingspotential.

I Tidöavtalet finns skrivningar om att arbetsmiljöförbättringar inom vårdsektorn ska genomföras. Inspektioner av Arbetsmiljöverket visar att behovet av inspektionerna är stort. I flertalet fall kan vi se att insatserna resulterat i att 70–80 procent av de besökta verksamheterna fick krav på förbättringsåtgärder.

En inspektionsåtgärd inom äldreomsorgen för några år sedan visade också att 90 procent av de inspekterade enheterna hade arbetsmiljöbrister, och flera var riktigt omfattande.

Företag och andra verksamheter vill göra rätt, men de behöver handledning i detta. Det påpekas vid många av de företagsbesök som jag har utfört. Kunskapsnivån om lagstiftning och relevanta åtgärder för att förbättra arbetsmiljön är ibland för låg. Här finns också en stor förbättringspotential.

Ännu en utmaning är den alltmer snabbväxande arbetslivskriminaliteten. Denna omnämns i arbetsmiljöstrategin för 2021–2025. I strategin

redogörs bland annat för ambitionen att utveckla arbetet mot arbetslivskriminalitet genom fler kontroller och ett förebyggande arbete.

En välfungerande samverkan mellan relevanta myndigheter bedöms vara av stor vikt för att arbetet mot arbetslivskriminalitet ska vara effektivt och ändamålsenligt. Likaså behöver samverkan mellan myndigheter och arbetsmarknadens parter utvecklas.

En viktig del i arbetet är det uppdrag som ett antal myndigheter har fått om myndighetsgemensam kontroll för att motverka fusk. Regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet måste förebyggas.

Fru talman! Arbetsmiljöfrågorna är ständigt aktuella. Det är positivt. Trots ett svårt läge är det bra att vi får ett allt större utrymme för de frågorna i samhällsdebatten.

Jag vill avslutningsvis säga följande. Jag har tagit emot samtal från förvívade föräldrar. I de fallen har de varit boende i Jämtland och Västra Götaland. Samtalen har handlat om föräldrar som har förlorat sina söner, bágge dessa i tjugoårsåldern, genom dödsolyckor på arbetsplatsen.

Det är varje förälders värsta mardröm. Föräldrarna har varit tydliga med sina berättelser om vad de anser inte har fungerat inom arbetsmiljöområdet, och det gäller också processerna efter olyckorna.

Arbetet med att förebygga arbetsplatsolyckor, arbetssjukdomar, våld och trakasserier måste därför accelerera. Utvärderingar och statistik är tydliga, och givna insatser räcker uppenbarligen inte till.

Fru talman! Alla som går till jobbet ska kunna komma hem till sina familjer efter arbetsdagen. Allt annat är oacceptabelt. Med de orden avslutar jag mitt anförande.

(Applåder)

Anf. 117 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Saila Quicklund, för ett väldigt bra anförande!

Saila Quicklund talar om besvär, problem och arbetsbelastning på arbetsplatser. Den allra vanligaste orsaken till att kvinnor blir sjuka på jobbet är hög arbetsbelastning och stress. Därför måste vi se till att de organisatoriska och sociala faktorerna på arbetsplatserna hanteras med samma allvar och samma tyngd som de fysiska. Så är det inte i dag.

Jag vet att Moderaterna tidigare har lyft fram frågan om stärkta möjligheter till sanktioner när det kommer till just föreskrifterna. Nu är utredningen som Socialdemokraterna tillsatte klar om utökad möjlighet till sanktionsavgifter för det systematiska arbetsmiljöarbetet och också det sociala och organisatoriska.

Jag är övertygad om att motivationen hos arbetsgivaren att göra de insatser som krävs ökar med risk för sanktioner. Nu är utredningen klar. Det finns förslag som regeringen kan ta vidare som kommer att göra det möjligt att kräva sanktioner även för andra risker i arbetsmiljön än de fysiska.

Jag vill kort och gott fråga Saila Quicklund: Vad tycker egentligen Moderaterna? Ser man fortfarande att arbetsgivare måste ta ett större ansvar för den psykosociala arbetsmiljön? Menar Moderaterna att vi bör införa sanktioner för brister i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön?

Anf. 118 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Tack, Johanna Haraldsson! Jag uppskattar verkligen att vi får en chans att utbyta erfarenheter och ställningstaganden i en replik.

Jag är klart oroad över arbetsmiljöförhållandena. Det måste ändå anses som ett stort misslyckande när den förra regeringen under åtta år hanterade de här frågorna och vi ser att dödsolyckorna stiger och inte minst att arbetsjukdomarna för kvinnor inom offentlig sektor och även arbetsplatsolyckorna stiger.

Det har funnits medel att tilldela till detta med syfte att förbättra situationen, men det har inte hänt. Det är därför bra att vi kan ha ett utbyte om de här frågorna just nu.

Självklart tycker jag, Moderaterna och regeringen att vi ska gå vidare med möjligheter till sanktioner. Det var alliansregeringen som under sin tid införde sanktionsmöjligheten där man gick ifrån andra straffrättsliga åtgärder. Det ligger helt i Moderaternas linje.

Jag är väl medveten om att utredningen har som ett förslag att Arbetsmiljöverket ska kunna skriva ut sanktionsavgifter. Det är inte en fråga som det finns någon konfliktyta om.

Anf. 119 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag blir oerhört glad att höra att Moderaterna står fast vid sin uppfattning och att regeringen nu kommer att gå fram med förslaget. Frågan blir då: När kan vi förvänta oss att regeringen levererar förslaget?

Jag måste också bemöta en del av de påståenden som Saila Quicklund lyfte fram när det kommer till medel för att komma åt arbetsmiljöproblemen. Det gäller särskilt i välfärden men också medel till Arbetsmiljöverket för utökade kontroller.

Här har den socialdemokratiska regeringen steg för steg byggt upp Arbetsmiljöverkets inspektionskapacitet under sin tid i regeringsställning. Den har också sett till att skjuta till mer resurser till välfärden där vi har de stora utmaningarna med just hög arbetsbelastning.

När Moderaterna och regeringen nu hade chansen att med sin första budget se till att skjuta till mer medel till Arbetsmiljöverket och välfärden för att över huvud taget upprätthålla samma nivå i välfärden som vi hade före 2023 lät man bli och prioriterade i stället skattesänkningar för dem som tjänar allra mest.

Anf. 120 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Regeringen har tillfört 12 miljarder till kommunerna och regionerna, också i syfte att förbättra arbetsmiljöförhållandena. Det står även i Tidöavtalet, som jag nämnde i mitt anförande.

Offensiva insatser kommer att göras. Som jag också nämnde står vi inför stora demografiska utmaningar, och det kräver åtgärder. Man ska rekrytera 200 000 personer till vård- och omsorgssektorn, och då krävs arbetsmiljöförbättringar.

Jag delar mycket av den förra regeringens åsikter om vad som kan förbättra åtgärderna. Däremot måste jag ändå nämna att det finns enorma skillnader i effektivitet när det gäller Arbetsmiljöverkets inspektioner. År 2013 utfördes 31 000 inspektioner med 555 inspektörer anställda. År 2018 var det 639 inspektörer. Det var alltså 84 personer fler, men bara 27 000 inspektioner gjordes.

När det gäller medel till Arbetsmiljöverket har vi exakt samma summa, så där är det ingen skillnad. Däremot tror jag att vi måste titta på effekti-

viteten och skillnaden mellan de här åren. Vad kan vi läsa ut av det? Det är en stor och viktig fråga som vi måste tackla.

Mer medel ger inte alltid resultat. Nu har vi samma summa till Arbetsmiljöverket. Men det har däremot varit Moderaternas ståndpunkt att göra en genomlysning, att se över effektiviseringen och så vidare. Vi har resultat sedan tidigare som visar att vi har jobbat med mindre medel, färre personer och fler inspektioner. Det är viktigt.

Anf. 121 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 11 i betänkandet.

Arbetsmiljöarbetet är livsviktigt. Ingen ska avlida på eller till följd av sitt arbete. Både det regionala och lokala arbetsmiljöarbetet måste fungera, och fler ska ges möjlighet att delta i arbetet. För att säkerställa genomförandet av det lokala arbetsmiljöarbetet måste antalet lokala skyddsombud öka kraftigt. Vi har i dag ett underskott på lokala skyddsombud med många, många tusen.

I dagens modell har politiskt styrda fackförbund företrädesrätt till att utse lokala skyddsombud. Dessvärre innebär det, fru talman, att ett stort antal löntagare utestängs från rollen som skyddsombud, då partiboken är betydligt viktigare än kunskap och engagemang.

Vi har ett exempel från Halmstad för en månad sedan. En ung kille, Daniel Widin, hade varit skyddsombud i flera år med fullt stöd från sin arbetsplats. Men han fick ett ultimatum från sitt fackförbund, IF Metall: Du får lämna dina uppdrag som skyddsombud och facklig förtroendeman. Hans enda brott var att han blev invald i kommunfullmäktige i Halmstad. Det var den enda motivering han fick.

Vi sverigedemokrater vänder oss emot den här politiseringen av arbetsmiljöarbetet. Arbetsmiljöarbetet är avgörande för löntagarnas trygghet och hälsa, och detta arbete måste bedrivas så effektivt som möjligt. Den som är lämplig och har intresse för och kunskap om arbetsmiljöarbetet ska kunna bli skyddsombud, oavsett vilket politiskt parti man representerar. Makten att utse företrädare ska ligga hos arbetsplatsens anställda, utan inskränkningar. Detsamma ska gälla när arbetstagarrepresentanter utses till skyddskommittéer.

Fru talman! Framför allt Socialdemokraterna påstår att man står upp för och värnar den svenska modellen, samtidigt som man medvetet försvagar den ena parten genom att använda fackförbunden som ett verktyg för att diskriminera personer med fel partibok och hindra dem från att engagera sig i arbetsmiljöarbetet.

Det är en kontraproduktiv politik som på sikt bidrar till att försvaga vår svenska arbetsmarknadsmodell, som baseras på att vi har engagerade medlemmar och att vi har jämbördiga parter på arbetsmarknaden. Men den bidrar också till att stänga ute tusentals löntagare från chansen att bli en del av arbetet för en bättre arbetsmiljö.

Fru talman! Detta är ett cyniskt arbetssätt, som på sikt kommer att vara väldigt skadligt för Sverige. Det gör mig orolig för framtiden, för Sveriges arbetsmarknadsmodell hotas dels från Bryssel – det kan vi läsa om varenda vecka – dels inifrån, nationellt, av rent partipolitiska skäl. Det är väldigt oroväckande.

Uppdrag och engagemang kopplade till arbetsmiljön ska inte styras av färgen på partibok, utan alla måste få engagera sig om vi ska kunna leva upp till de krav vi politiker ställer på och de visioner vi har för det framtida arbetsmiljöarbetet.

Fru talman! När vi står här och diskuterar arbetsmiljöproblem måste man även nämna de så kallade ofrivilliga delade turerna inom framför allt äldreomsorgen.

Sverigedemokraterna anser att det är viktigt att värna arbetstagares rätt till balans mellan arbete och privatliv. Personal inom vård och omsorg önskar i allmänhet sammanhängande arbetspass, och det är viktigt att personalen har större inflytande över sina arbetstider.

Delade turer är problematiska på många sätt, och de är inte sällan en bidragande orsak till stress och sämre mående med sjukskrivning som följd. Det är olyckligt att man inte ser de behov av åtgärder som finns för att komma till rätta med problemen på området.

Vanligast är problemet i socialdemokratiskt styrda kommuner, som oftast brottas med stora budgetunderskott av olika anledningar. Då använder man nedskärningar inom skola, vård och omsorg som en ren budgetregulator samtidigt som man stänger dörren för privata alternativ, som ofta fungerar som ett bra komplement till den kommunala verksamheten. Detta är en viktig fråga som behöver lyftas betydligt högre på den politiska dagordningen.

Fru talman! Jag ska avsluta med att lyfta en fråga som jag och Sverigedemokraterna har drivit i denna kammare i flera år. Tyvärr har vi aldrig fått gehör för den, vilket kan tyckas märkligt då det är en fråga som socialdemokraterna har drivit i flera valrörelser. Det är ett löfte man gav till LO som tack för en del av det ekonomiska biståndet men även en fråga som är väldigt aktuell i dag när det gäller de problem vi har med arbetsmiljöskador. Vi diskuterade ju sanktionsavgifter med mera tidigare.

Socialdemokraterna väljer helt enkelt att rösta nej till sitt eget förslag om utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott, och den enda anledningen är att SD driver frågan. Man struntar helt i väljarna. Och detta, fru talman, är en fråga som ligger utanför Tidöavtalet. Här hade Socialdemokraterna alltså kunnat få en majoritet, men den chansen tar man tyvärr inte.

Alla vet att vid utredningar av arbetsmiljöbrott involveras flera myndigheter – Arbetsmiljöverket, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Utredningstiden är ofta lång, och det saknas ofta resurser. Ofta är flera företag inblandade, och många av dem är utstationerade och har redan hunnit lämna landet när utredningen startar.

Sverigedemokraterna menar att det utifrån den samlade bilden av problematiken i dessa utredningar finns goda skäl för att utöka preskriptionstiden. Vi beklagar att varken regeringen eller Socialdemokraterna i dagsläget vill förlänga preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott av normalgraden från två till fyra år och för grova arbetsmiljöbrott från fem till tio år.

Det är en ganska enkel åtgärd, som hade gett myndigheterna mer tid och gett fler en chans till upprättelse. Allting handlar inte om högre sanktionsavgifter; det handlar också om att ge myndigheterna tid för att kunna utreda brotten. Det är något som man verkligen behöver.

Anf. 122 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte tala om arbetslivskriminalitet. Det är ett växande problem på svensk arbetsmarknad, och då menar jag den kriminella verksamhet där oseriösa företag skaffar sig konkurrensfördelar genom svartjobb, illegal arbetskraft, skenanställningar, människohandel och inte sällan helt undermålig arbetsmiljö.

Något som göder arbetslivskriminaliteten är det alltför generösa regelverk kring arbetskraftsinvandring som Sverige har haft de senaste 15 åren och som i huvudsak är en rest av alliansregeringens visioner om en helt avreglerad arbetsmarknad.

Vi socialdemokrater har sedan länge påpekat vikten av att skärpa regelverket och skydda svensk arbetsmarknad och löntagare mot lönedumpning och villkorsdumpning genom införande av arbetsmarknadsprövning.

Tidigare har Sverigedemokraterna haft en liknande uppfattning, men nu tycks något ha hänt. Trots att Sverigedemokraterna i dag är regeringsunderlagets största parti händer ingenting. Från att tidigare ha utmålat arbetsmarknadsprövning som en av de viktigaste åtgärderna för att få ordning och reda på arbetskraftsinvandringen har Sverigedemokraterna sedan valet varit väldigt tysta i frågan.

Kan det vara så att det där med att företräda löntagarnas intressen och stoppa löne- och villkorsdumpning faktiskt inte var så viktigt längre när makten hägrade? Eller varför har man annars övergett idén om arbetsmarknadsprövning?

Anf. 123 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Johanna Haraldsson, för att du lyfter ett väldigt viktigt ämne!

Jag ska börja med att rätta Johanna Haraldsson. Socialdemokraterna har inte drivit denna fråga alls. Den började man driva när man hade hängt av Miljöpartiet i regeringsunderlaget. Tidigare var det Miljöpartiet som dikterade villkoren för Socialdemokraterna.

Jag vet det, för precis som Johanna Haraldsson har jag varit med i ganska många valrörelser. Socialdemokraterna har gått till val – 2014, 2018 och 2022 – på att vi ska ha en hård arbetskraftsinvandringspolitik och en arbetsmarknadsprövning, men i förhandlingarna med Miljöpartiet har man kommit ut med svansen mellan benen. Det har inte blivit någonting.

Jag håller med i mycket av din kritik. Hade jag själv fått bestämma hade jag gärna velat ha en statlig arbetsmarknadsprövning. Det är inget konstigt med det. Det gäller Sverigedemokraterna också. Men vi förhandlade med regeringspartierna, och vi kom fram till en lösning. Vi fick inte igenom allt, men vi fick igenom betydligt mer än vad Socialdemokraterna fått igenom på de åtta år då man låtit Miljöpartiet diktera villkoren i denna fråga.

Det ska bli väldigt intressant att se hur man ska få ihop det framöver med sitt regeringsalternativ, som består av Centerpartiet, Vänstern och Miljöpartiet. Centerpartiet och Miljöpartiet vill bedriva den mest liberala arbetskraftsinvandringspolitikerna av samtliga partier i denna kammare, så det blir intressant att se hur ni ska få ihop den ekvationen om ni skulle komma till makten.

Anf. 124 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Nu är det ju Sverigedemokraterna som har makten i sin hand och faktiskt kan göra förändringar. Sverigedemokraterna är det största partiet i regeringssamarbetet, och det verkar som att detta inte var så viktigt när man väl förhandlade med de andra partierna.

Jag kan också konstatera att arbetskraftsinvandringen till Sverige fortsätter att öka, trots Sverigedemokraternas och regeringspartiernas snack om olika paradigmskiften. Det gäller även till lågkvalificerade yrken. Det var ju här arbetsmarknadsprövningen skulle göra stor skillnad.

Man kan absolut stå här i riksdagens talarstol och anklaga andra partier, men att stå för sin egen politik verkar vara svårare än vad Sverigedemokraterna kanske trodde. Att man i frågan även är på kollisionskurs med näringslivet kanske inte gör det hela så mycket enklare.

Jag vill ändå fråga: Om Sverigedemokraterna står på svenska löntagares sida, vilket ni ofta säger er göra, varför har ni då inte drivit igenom den arbetsmarknadsprövning som ni tidigare talat så varmt för?

Man kan inte heller låta bli att undra om SD ändrade sig, precis som de ändrade sig om vinster i välfärden, när näringslivet hade köpt Sverigedemokraternas principer.

Anf. 125 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna vara väldigt elak här. Jag vet inte om Johanna Haraldsson minns det, men Sverigedemokraterna lade ett skarpt förslag om en statlig arbetsmarknadsprövning på bordet här i Sveriges riksdag. Vi kunde ha fått majoritet för det i kammaren, men ni röstade nej. Detta var året innan valet, innan vi gick in i regeringsförhandlingar. Vi kunde ha fått igenom detta i kammaren. Förslaget låg på bordet. Ni röstade aktivt nej till förslaget.

Sedan står ni här och utmålar Sverigedemokraterna som några som sviker svenska löntagare. Vi har fått igenom betydligt mer på sex månader än vad ni mäktade med på åtta år. Att ni driver frågan nu beror enbart på att ni försöker få tillbaka väljare från Sverigedemokraterna. Men att originalet är mer trovärdigt i de här frågorna ser vi.

Anf. 126 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! I detta betänkande hanterar vi cirka 80 yrkanden från allmänna motionstiden som berör arbetsmiljö och arbetstid, vilket visar att det finns ett stort engagemang för dessa viktiga frågor i riksdagen. Samtidigt visar betänkandet att regeringen redan arbetar med dessa frågor samt att det pågår ett stort antal utredningar som kommer att komma till riksdagen vartefter de blir klara. Jag yrkar därför avslag på alla dessa yrkanden och bifall till utskottets förslag.

Fru talman! Med detta hade jag i princip kunnat avsluta mitt inlägg, men jag vill ändå passa på att redogöra för hur vi som kristdemokrater ser på dessa frågor.

För oss är det viktigt att vi håller fast vid den svenska modellen, då det är parterna som har huvudansvaret för alla de frågor som berör arbetsmiljö och arbetstider. Flera motionärer lyfter fram den psykiska ohälsan samt att det bör vara möjligt att införa sanktionsavgift när enskilda arbetsgivare misslyckas med att förebygga psykisk ohälsa.

Den tidigare regeringen tillsatte en utredning som bland annat tittade på dessa frågor. Utredningen *Steg framåt, med arbetsmiljön i fokus* överlämnades till regeringen i augusti 2022. Betänkandet har därefter remitterats, och förslagen bereds nu i Regeringskansliet. Vi kommer således att få möjlighet att återkomma till dessa frågor när ärendet återkommer till riksdagen. Det är dock viktigt att slå fast att det redan i dag är arbetsgivaren som är skyldig att se till att ha en god fysisk och psykisk arbetsmiljö för sina anställda.

Målet om god arbetsmiljö kommer alltid att handla om att vi tillsammans med arbetsgivarnas och arbetstagarnas parter, företagen och den offentliga sektorn ständigt arbetar för att förbättra arbetsmiljön. Detta är ett arbete som aldrig någonsin kommer att bli färdigt utan som är ett ständigt pågående arbete där nya förbättringar sker över tid.

Vi har uppmärksammat detta i Tidöavtalet, och för att staten ska kunna ta sitt ansvar har vi avsatt ytterligare 50 miljoner kronor till Arbetsmiljöverket samt 10 miljoner kronor till Myndigheten för arbetsmiljökunskap.

Fru talman! Ett par motioner handlar om arbetsmiljöbrott. Som kristdemokrat anser jag att det är viktigt att man ständigt arbetar för att minska kriminaliteten i samhället, oavsett vilken typ av brott vi pratar om. Att motverka överträdelser av arbetsmiljölagstiftningen bör ske genom både förebyggande åtgärder och straffrättsliga ingripanden.

Det är därför glädjande att Arbetsmiljöverket, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har förbättrat sitt samarbete, vilket resulterat i att fler brott har upptäckts och lett till lagföring. År 2017 beslutades om 52 lagföringar för personligt ansvar och företagsbot. År 2021 var motsvarande siffra 114. Detta är en positiv utveckling som är resultatet av lagändringar på området, och det är en utveckling som jag hoppas kommer att fortsätta. Regeringens historiskt stora satsningar på rättsväsendet med ytterligare 5 miljarder kronor under den kommande treårsperioden kommer att ge effekt även på det här området. Det är satsningar som Kristdemokraterna har varit pådrivande för.

Fru talman! Föregående regering genomförde en del utredningar samt förändringar som syftade till att myndigheterna skulle utöka sin samverkan för att komma åt arbetslivskriminalitet. Man upprättade även regionala centrum i syfte att förbättra detta arbete, vilket var bra.

I Tidöavtalet konstaterar vi att myndigheterna måste kunna dela information med brottsbekämpande myndigheter när det behövs för att bekämpa brott, bidragsfusk, felaktig bokföring och arbetslivskriminalitet. Det är glädjande att det finns en så stor samsyn om att arbetslivskriminalitet ska bekämpas. Dessa brott hotar inte bara de anställda utan snedvrider även konkurrensen. Seriösa företag får svårare att bedriva verksamhet när de konkurrerar med kriminella företag. Vi riskerar också att förlora skatteintäkter som kan användas till andra viktiga områden i samhället.

Fru talman! Betänkandet behandlar även våld och hot i arbetslivet. Tyvärr ser vi att det finns flera yrkesgrupper som på olika sätt utsätts för våld eller hot om våld. Som kristdemokrat tycker jag därför att det är bra att Tidöavtalet lyfter fram och pekar på det våld som blåljuspersonal drabbas av.

Vid sidan av detta vill jag även passa på att nämna socialsekreterare, lärare, handelsanställda, restaurangpersonal och dem som jobbar inom transportsektorn. Utöver dessa finns det givetvis fler grupper som jag

antagligen har missat. Det är dock viktigt att vi fortsätter att se över hur vi kan öka säkerheten i arbetslivet, samtidigt som vi är tydliga med att detta i första hand är ett ansvar som åligger arbetsgivarna.

Fru talman! I betänkandet behandlas även motioner som rör arbetskläder och företagshälsovård. Även det är viktiga frågor som motionärerna lyfter upp. Men då vi i Sverige har valt att ha en arbetsmarknadsmodell där stora delar av ansvaret ligger på parterna konstaterar jag att även det i första hand är frågor där arbetsgivarna tillsammans med de fackliga parterna måste hitta lokala lösningar.

Fru talman! Svensk arbetsmarknad befinner sig ständigt i förändring. En gång i tiden gick vi från ett jordbrukssamhälle till ett industrisamhälle. Senare har det handlat om att gå in i ett kunskaps- och tjänstesamhälle, och i dag ser vi att vi får helt nya arbetsmarknader med gigarbeten och distansarbeten.

Vår arbetsmarknadsmodell har vuxit fram under dessa förändringar. Den har tjänat oss väl, vilket vi bland annat kan se genom en ständigt förbättrad arbetsmarknad avseende arbetsplatsernas utformning, löneutveckling, arbetstider, personlig utveckling och förhållandevis få konflikter på arbetsmarknaden.

Samtidigt tvingar varje förändring oss att fundera över vem som ansvarar för vad. Är det arbetsmarknadens parter som ska hantera en ny situation, eller behövs det stöd i form av nya lagar? Ofta har vi löst det genom samverkan där vi över tid löser de utmaningar som finns när nya arbeten och anställnings- samt företagsformer växer fram. Det kommer att ske även denna gång. Men det är viktigt att vi i politiken följer utvecklingen, så att vi tillsammans med arbetsmarknadens parter kan se om allvarliga problem uppstår.

Fru talman! Vi debatterar viktiga frågor som rör arbetsmiljö och arbetstid. Men jag vill vidga perspektivet. Ofta talar vi på den borgerliga sidan om arbetslinjen, vilket givetvis är bra. Men livet är större än bara jobb. Jag noterar att vi i detta betänkande försöker lösa väldigt många problem via arbetsgivarna. Det kan vara klokt när det handlar om frågor som arbetsgivarna kan påverka, men det finns ibland frågor som är större och mer komplexa.

Låt mig hämta ett exempel från skolans värld. Oavsett vad det är för problem i samhället tenderar vi politiker att peka på skolan. Den ska vara lösningen på problemen. Det gör att många lärare i dag säger att uppdraget som lärare är omöjligt att genomföra, då man har fått så många andra uppdrag via både staten och kommunerna.

På samma sätt tenderar vi att peka på arbetsgivarna oavsett vad problemet är. Ett exempel är att om någon skadar sig på fritiden när man spelar tennis är det arbetsgivaren som får bära sjuklönekostnaden. Om någon går igenom en livskris, vilket kan leda till tillfällig psykisk ohälsa, är det arbetsgivaren som får bära ansvaret. Arbetsgivarna har ansvar för att ta fram en åtgärdsplan för den anställde, även om problemet inte är arbetsplatsrelaterat.

Detta gör att många småföretagare tvekar att anställa fler medarbetare och att det blir svårare att vara företagare samt arbetsgivare. Det är också ett mycket ineffektivt sätt att möta människors behov i olika livssituationer.

Fru talman! Som kristdemokrat hoppas jag att vi alla lite till mans kan stanna upp och fundera över hur vi skapar ett samhälle och en vardag, inte bara ett arbetsliv, som gör att livspusslet går ihop.

Slutligen konstaterar jag att jag blev lite förvånad över ledamoten Johanna Haraldssons inlägg. Socialdemokratin har trots allt varit den största parten i diverse olika block under åtta år. Ändå har man inte genomfört det man för ett litet ögonblick sedan hävdade i talarstolen att man önskar genomföra. Det förvånar mig, fru talman.

Anf. 127 JIM SVENSK LARM (S) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten!

Kristdemokraterna vill gärna ge sken av att man står upp för välfärden. När ledamoten i sitt anförande talar om arbetsmiljön tror jag inte att många inom välfärden känner att man står upp för deras arbetsmiljö. Det är inte konstigt. Känslan är att man säger en sak men gör något annat. Skattesänkningar för höginkomsttagare väger tyngre än mer resurser till välfärden.

Det känns förmodligen tungt för Kristdemokraterna att komma ut och träffa välfärdshjältarna och att behöva stå där och förklara hur arbetsmiljön ska bli bättre för hälso- och sjukvårdens personal när välfärden står inför ett stålbad.

Inför det stålbadet är det extra viktigt att se till att de resurser som avsätts till välfärden också får gå dit och inte till fusk. Vi ser med oro på att den organiserade brottsligheten inom välfärden riskerar att urholka tilliten till och legitimiteten hos den allmänna välfärden.

Min fråga till ledamoten är hur han ser att vi ska förbättra arbetsmiljön för medarbetare inom hälso- och sjukvården.

Anf. 128 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Låt mig börja med det sista. Jag delar ledamotens oro avseende den organiserade kriminaliteten. Jag ägnade en stor del av mitt anförande åt just det, av det enkla skälet att den organiserade kriminaliteten som framför allt arbetar gentemot välfärdssektorn plockar pengar som vi skulle behöva just för att skapa en trygg välfärd. I den delen tror jag att vi är helt överens.

Avseende skattesänkningar befinner vi oss i dag i en situation med hög inflation. Svenska kronan försvagas också gentemot andra valutor. Det gröper ur arbetstagarnas plånböcker på ett mycket hårdare sätt än alla tänker på. Om någon av oss här i kammaren skulle gå till val på att säga att man tänker sänka någons lön med 10–15 procent hade vi antagligen inte blivit valda. Men det är vad som sker just nu.

Trots att de fackliga parterna fick ett bra avtal är det fortfarande ett avtal som innebär att plånboken gröps ur för de flesta arbetstagare. Det parerar regeringen bland annat med de skattesänkningar vi gör för arbetstagare. Om man tittar på hur skattesänkningarna görs ser man att de framför allt når dem med lägst inkomster. Det är jag som kristdemokrat tacksam för. Vi måste värna dem som är anställda och deras köpkraft om vi ska ha en god ekonomi över tid.

Fru talman! Den sista frågeställningen gällde resurser till välfärden. Det är ett faktum att vi kristdemokrater återkommande har tillfört mer resurser till välfärden än socialdemokratin har gjort. Förra mandatperioden gjorde vi till och med en uppgörelse med Vänsterpartiet – alla var kanske

inte medvetna om att det kunde ske – just för att tillföra mer pengar till välfärden.

Fru talman! Jag skäms alltså inte alls när jag är ute – tvärtom. Jag är stolt över att vi försöker värna välfärden i alla lägen, även under lågkonjunktur med hög inflation.

Anf. 129 JIM SVENSK LARM (S) replik:

Fru talman! Tack för svaret, ledamoten, även om jag känner mig ganska säker på att det inte kommer att göra särskilt många inom hälso- och sjukvården trygga när det gäller att deras arbetsmiljö ska bli bättre.

Ledamoten säger att man har tillfört mer medel till det offentliga. Ändå såg vi i budgeten i höstas att vi hade velat skjuta till ännu mer. Det fanns ett behov av 20 miljarder enligt SKR. Det regeringen lyckades skjuta till var inte i närheten.

I en av våra reservationer pekar vi på vikten av att trycka tillbaka arbetslivskriminaliteten inom välfärden. Arbetslivskriminalitet har letat sig in även i välfärden. I till exempel boken *Hemtjänstmaffian* har vi kunnat läsa hur kommuner luras på miljonbelopp. De som får betala det yttersta priset är såväl brukare som arbetstagare.

Skattepengar ska helt enkelt inte gå till kriminella. Det borde alla kunna hålla med om. Den organiserade brottsligheten utvecklar ständigt nya sätt att komma runt lagar och avtal. Då behöver det mötas med nya metoder och arbetssätt. Det pekar vi på i vår reservation. Men vi får tyvärr inte stöd av Kristdemokraterna för det.

Hur ser ledamoten att vi ska komma åt arbetslivskriminaliteten inom speciellt välfärden?

Anf. 130 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att det absolut viktigaste är det jag redogjorde för i talarstolen: samverkan mellan olika myndigheter.

Mycket av den kriminalitet som sker uppfattas vid en första anblick som laglig. Men när man börjar gräva i det upptäcker man att det finns en systematik som leder till det som egentligen är stöld ur det gemensamma kassa.

Jag har själv lyssnat på en person som var aktiv som jurist i en av de största bedrägeriskandalerna i Södertälje. Det handlade om hur man jobbade med anhöriga till barn med funktionsnedsättningar och hur man jobbade systematiskt med såväl hyresåterbetalningar som falska löner och i det fallet även arbetskraftsinvandring på felaktiga premisser.

Det enda sättet att komma åt den typen av kriminalitet är att agera samfällt. Därför är jag väldigt glad för att även socialdemokratin åtminstone i riksdagen – det verkar inte vara så i alla kommuner – är beredd att stå upp mot den här typen av välfärds-kriminalitet. Jag är också väldigt glad, som jag sa i mitt anförande, för att vi avsätter ytterligare pengar till just de rättsvårdande myndigheterna, för det är genom samverkan och mer resurser vi kan komma åt den typ av kriminalitet som tyvärr finns i en del av Välfärdssverige.

Sedan vill jag ännu en gång säga att det är extremt viktigt att regeringen sänker skatterna för dem som sliter ute i välfärden. Det är inte rimligt att människor får sin lön försvagad. Jag är djupt bekymrad över vänstersidans nonchalans över arbetstagarnas löneutveckling.

Fru talman! Vi spenderar stor del av vår vakna tid på jobbet. Över 5 miljoner människor i Sverige ställer varje dag klockan för att inte missa sitt arbetspass på lagret, äldreboendet, kontoret eller bygget. Alla jobbar de för att försörja sig själva och sin familj samtidigt som de bidrar till att samhället faktiskt fungerar. Alla som arbetar, oavsett yrke, förtjänar en trygg och hälsosam miljö på jobbet. Ingen ska behöva gå till jobbet med risken att skada sig, bli sjuk eller dödas.

Målet för arbetsmiljöpolitiken, som alla här i kammaren har ställt sig bakom, är en arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall, motverkar att människor utestängs från arbetet, tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet. Då krävs ett tydligt regelverk som sätter upp ramarna för hur arbetsplatserna ska kunna åstadkomma detta, men det krävs också att man hela tiden följer förändringarna på arbetsmarknaden och anpassar reglerna. Det var en tydlig ambition från den socialdemokratiska regeringen när den senaste arbetsmiljöstrategin, *En god arbetsmiljö för framtiden*, togs fram.

Den utökade användningen av digitala verktyg, robotar och AI kan många gånger skapa en bättre fysisk arbetsmiljö samtidigt som de kan medföra nya risker. Ett exempel är plattformsarbete, där nya sätt att organisera arbetet har inneburit att företag inte tar ansvar för dem som arbetar för deras räkning. Det har resulterat i att en stor grupp människor arbetar hårt varje dag men inte alls har samma rättigheter som andra löntagare – inte ens när det kommer till något så grundläggande som en god arbetsmiljö.

Även i dessa branscher skulle man kunna förebygga risker och olyckor, men det kräver ju att någon tar det ansvaret. Det var bland annat därför den socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning om utvidgat rådgivningsansvar. Att genomföra den utredningens förslag är ett steg på vägen mot att förbättra arbetssituationen för alla dem som dagligen sliter som exempelvis cykelbud.

När arbetsmiljölagen trädde i kraft, fru talman, var de fysiska riskerna i fokus. Med tanke på hur arbetsmarknaden såg ut var det viktigt för att förebygga sjukdom och olyckor, men arbetslivet har förändrats sedan dess. De fysiska riskerna finns kvar, men andra risker har fått större betydelse.

I branscher där många kvinnor arbetar är det brister i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön som skapar ohälsa och sjukdom. Vårdförsektorn sticker ut när det kommer till sjukskrivningar på grund av stress. När Arbetsmiljöverket gjorde en riktad inspektionsinsats i äldreomsorgen, som Saila Quicklund sa tidigare här i debatten, visade den att 90 procent av de besökta arbetsplatserna hade brister och då främst i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Vi vill ju att kvinnor och män ska ha samma rätt till god arbetsmiljö och att arbetsmiljöreglerna ska ge samma skydd oavsett var du jobbar någonsans, och så är det – på papperet. När det kommer till uppföljning och möjligheter till sanktioner är det inte så.

Arbetsmiljöverket kan utdöma sanktionsavgift för fysiska brister i arbetsmiljön, men inte för psykosociala eller andra brister. Nu har vi hört att regeringen kommer att gå fram med förslag om sanktioner för brister i det sociala och organisatoriska arbetsmiljöarbetet, men utredningen föreslog fler områden som det skulle ges möjlighet att utdöma sanktionsavgifter

för. Vi får helt enkelt vänta och se vad det är regeringen faktiskt kommer med. Jag är övertygad om att det här är ett väldigt bra sätt att förbättra arbetsmiljön för alla på svensk arbetsmarknad, men kanske främst för kvinnor.

Fru talman! Hot och våld är vanligt förekommande på väldigt många arbetsplatser runt om i Sverige. Det är inte på något sätt acceptabelt. Precis som när det gäller andra risker i arbetsmiljön har arbetsgivaren ansvar för att organisera arbetet och förebygga risker för hot och våld så långt det är möjligt.

Regeringen behöver snarast ta initiativ för att ratificera ILO:s konvention 190 om våld och trakasserier i arbetslivet. Det finns inga hinder för Sverige att gå vidare med det, och det skulle sända en tydlig signal att regeringen och riksdagen inte accepterar att hot och våld är vardag på alltför många arbetsplatser. Tillsammans med utökad möjlighet för Arbetsmiljöverket att utdöma sanktionsavgifter i fler sammanhang skulle en ratificering kunna stärka det förebyggande arbetet mot hot, våld och trakasserier.

Fru talman! Det finns stora hälsoskillnader i Sverige. Ojämligheten är stor. Det kanske mest talande i statistiken är att medellivslängden bland lågutbildade kvinnor sjunker. Ett hållbart arbetsliv kan motverka den utvecklingen, men trots det har tillgången till företagshälsovård sjunkit över tid, särskilt för arbetare och kvinnor, samtidigt som verkligheten visar att behoven är stora. På detta område finns också förslag för att stärka tillgången till företagshälsovård i det förebyggande arbetet. Även här väntar vi på att regeringen ska ta de initiativ som krävs för att stärka tillgången till företagshälsovård.

Inför den här debatten, fru talman, pratade jag med ett mångårigt skyddsombud om vad hon tyckte var viktigt. Hon pratade om faran med ensamarbete och var någonstans i prioriteringen hon upplevde att arbetsmiljön fanns hos arbetsgivarna. Hon pratade också om en sak som fastnade lite mer hos mig. Hon sa ungefär så här: ”Det finns en attityd att om man jobbar inom arbetaryrken får man räkna med lite skrubbsår. Det är lite som att man får skylla sig själv och att man borde acceptera att det inte är helt säkert att jobba som industriarbetare, lagerarbetare eller undersköterska. Det är som att det inte går att förebygga risker eller att vi kommit så långt det är möjligt i skyddet av folk som jobbar.”

Det där är en farlig attityd. Ingen ska behöva räkna med vare sig stora eller små skrubbsår på jobbet. Arbetet med att skydda folk på arbetet tar aldrig slut – eller för att säga det på ett annat sätt: Arbetsmiljöarbetet ska bedrivas förebyggande, i samverkan och vara systematiskt på arbetsplatserna. Det ska vara en naturlig del av arbetslivet.

För att säkra att anställda har något att säga till om i arbetsmiljöfrågor har man rätt att utse skyddsombud som ska jobba pådrivande och som språkrör för alla på arbetsplatsen. Skyddsombuden spelar en avgörande roll för ett fungerande skyddsarbete. Att skyddsombuden är utsedda av facket gör dem starkare. De är mer skyddade både genom lag och genom det stöd som en facklig organisation kan ge i en rättsprocess eller om skyddsombudet pressas på annat sätt.

De regionala skyddsombuden, fru talman, jobbar för förbättrat skydd för arbetstagare på arbetsplatser där man ännu inte utsett ett eget skyddsombud. De spelar stor roll för arbetsmiljöarbetet, inte minst på mindre

arbetsplatser. De över 1 500 regionala skyddsombuden har gemensamt en bred kompetens och erfarenhet som skulle vara omöjlig att ersätta.

Vi socialdemokrater vill ge de regionala skyddsombuden tillträdesrätt till fler arbetsplatser än i dag för att stärka skyddsarbetet i en tid när fler arbetsplatser är små och anställningarna i större utsträckning är osäkra. De regionala skyddsombuden kan även spela en viktig roll i arbetet mot arbetslivskriminalitet, något som min partikamrat Jim Svensk Larm kommer att prata mer om i sitt anförande.

Avslutningsvis, fru talman, är det många arbetsgivare som tar sitt ansvar på allra största allvar och som tillsammans med de anställda och deras skyddsombud gör allt de kan för att skapa en god arbetsmiljö och förebygga skador och ohälsa. Men jag menar att det är uppenbart att vi också har alltför många arbetsgivare som inte gör tillräckligt. Detta visar all den statistik som Saila Quicklund nämnde i sitt anförande.

Vi socialdemokrater menar att man behöver bli ännu bättre på att förebygga skada och ohälsa och att det ska vara kännbart för den som inte följer reglerna.

Det statsråd som har ansvar för arbetsmiljöpolitiken har vid ett flertal tillfällen sagt att man fortsätter att arbeta i linje med den socialdemokratiska regeringens arbetsmiljöstrategi. Det är bra.

Den socialdemokratiska regeringen lämnade efter sig ett antal färdigremitterade förslag som alla är i linje med arbetsmiljöstrategin, bland annat den utökade möjligheten till sanktionsavgifter, en förstärkning av lagen om företagshälsovård, ett förslag om utökat rådighetsansvar, utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud och en ratificering av ILO:s konvention om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet.

Nu väntar vi och människor på våra arbetsplatser på att regeringen ska ta de initiativ som behövs för att stärka arbetsmiljöarbetet på svenska arbetsplatser.

Fru talman! Jag skulle vilja avsluta med att säga att vi socialdemokrater givetvis står bakom alla våra reservationer men att vi yrkar bifall endast till reservation nummer 13.

(Applåder)

Anf. 132 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! I mitt anförande tog jag upp statistiken över bland annat dödsfall och arbetsplatsolyckor. Under 2020 inträffade 41 stycken. Arbets sjukdomarna ökar med 50 procent, arbetsolyckorna ökar väsentligt och arbetslivskriminaliteten ökar också.

Den S-ledda regeringen hade ansvaret för arbetsmiljöpolitiken i hela åtta år. Jag undrar om Johanna Haraldsson kan beskriva vad som är Socialdemokraternas analys utifrån den statistik som jag nyss föredrog. Finns det lärdomar som den förra S-regeringen har dragit utifrån detta? Jag pratar alltså om dödsfall, arbetssjukdomar och arbetsolyckor. Hur resonerade Socialdemokraterna?

Anf. 133 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Saila Quicklund, för frågorna!

Vi kom till makten efter alliansregeringen 2014. Det första alliansregeringen gjorde på arbetsmiljöområdet efter att man hade tillträtt var att

kapa resurserna till Arbetsmiljöverket, som fick säga upp inspektörer, vilket minskade inspektionerna på svensk arbetsmarknad.

Man lade också ned Arbetslivsinstitutet, en världsledande institution som jobbade med forskning och bevakning av arbetsmiljöarbete och utveckling av det men också med samordning av utbildning för till exempel företagshälsovårdens personal.

Utifrån detta har vi under den socialdemokratiska regeringsperioden fattat beslut om två arbetsmiljöstrategier för att samla och samordna arbetet med att förbättra arbetsmiljön på svensk arbetsmarknad. Vi har inrättat ett kansli för hållbart arbetsliv. Vi har räknat upp resurserna till Arbetsmiljöverket. Vi har sett till att en ny myndighet har inrättats – Myndigheten för arbetsmiljökunskap – som ska följa arbetsmiljöforskningen och sprida den.

Jag skulle vilja säga att vi steg för steg har försökt att åter förstärka de insatser som en regering kan göra kopplat till arbetsmiljöarbetet. Jag menar inte att vi har kommit ända fram, men vi har steg för steg byggt upp ett bättre arbetsmiljöarbete från statens sida.

Anf. 134 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Det är nästan provocerande att man efter åtta år i regeringsställning fortfarande skyller på alliansregeringen. Det går inte att komma ifrån att vi fortfarande har 41 dödsfall, att arbetssjukdomarna ökar med 50 procent och att arbetsolyckorna ökar. Detta kan inte skyllas på en alliansregering efter åtta år.

Johanna Haraldsson nämnde nollvisionen och arbetsmiljöstrategin. Min fråga är: Är ledamoten nöjd med dessa insatser? Jag måste också komma tillbaka till frågan: Vilka analyser har regeringen gjort och vilka lärdomar har regeringen dragit efter det som vi ändå måste kalla för ett misslyckande inom arbetsmiljöpolitiken?

Johanna Haraldsson uttryckte också att man väntar på att kunna införa sanktionsavgifter och att man också vill se förbättringar inom företagshälsovården. Varför införde inte den S-styrda regeringen dessa insatser under sina åtta år? Vi har nu suttit i regeringsställning några månader, och man förväntar sig redan resultat från vår regering i så pass viktiga frågor. Jag förstår att de är viktiga; vi håller med om det. Det finns ingen skillnad i åsikten att det är viktiga saker.

Jag måste fortfarande få svar på vad som är analysen efter det som vi ändå måste kalla den misslyckade arbetsmiljöpolitiken från den förra S-regeringen.

Anf. 135 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Saila Quicklund, för ditt engagemang i arbetsmiljöfrågorna! Det har jag också.

Jag menar inte att vi kan vara nöjda med att människor fortfarande blir sjuka på jobbet och att sjuktalen ökar, inte minst inom välfärden, på grund av ett pressat sätt att arbeta på minutscheman och det ena med det andra som gör att människor inte håller sig friska på jobbet utan faktiskt blir sjuka av det. Detta kan vi absolut inte vara nöjda med.

Jag undrar vad det är för effektiva åtgärder som den socialdemokratiska regeringen inte har infört men som den moderatledda regeringen nu kommer att införa. Att vi inte införde de saker varav jag räknade upp ett

antal beror ju på att de precis var utredda och färdiga och lagom för den nya regeringen att ta initiativ till att införa. Vi brukar faktiskt utreda och förbereda de lagförslag som vi sedan fattar beslut om och debatterar här i kammaren.

Jag är övertygad om, också när jag lyssnar på Moderaternas företrädare här, att det finns hopp om att vi kan fortsätta att samarbeta i arbetsmiljöfrågorna, inte minst eftersom regeringen och regeringsföreträdare säger att man ska fortsätta att följa den arbetsmiljöstrategi som den socialdemokratiska regeringen införde.

Som sagt är det bara för oss att vänta och se och försöka trycka på så att vi får fler åtgärder och inte minst mer resurser till välfärden så att välfärdsarbetarna kan få en ännu bättre arbetsmiljö.

(Applåder)

Anf. 136 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag blir faktiskt lite provocerad när man efter åtta års regeringsinnehav kritiserar alliansregeringen. Det känns som att man då tappar det egna ansvaret. Jag blir också lite provocerad av att man efter att inte ha gjort särdeles mycket under de åtta åren förväntar sig att en ny regering ska göra desto mer på sex sju månader.

Låt mig konstatera hur det ser ut just nu. Vi har ett läge där personal lämnar skolan, äldreomsorgen och vården. Vi har en situation där personal, ofta kvinnor, får förslitningsskador, vilket gör att de lämnar arbetslivet i ett tidigare skede än andra. Detta påverkar deras pensioner och möjlighet till välfärd över tid. Vi har en situation här och nu där arbetstagarnas ekonomi försämras på grund av inflation, valutaförändringar och höga räntor.

Då kommer jag till mina frågor. Vad gör S för att förbättra den enskildes ekonomi? Vad gör S för att i den offentliga sektorn ta ett större ansvar för personalen så att personalen får en arbetsgivare som man vill jobba hos, där man stannar kvar och kan stanna kvar? Och med tanke på de demografiska förändringarna undrar jag vad S gör för att underlätta för kommuner, regioner och företag att anställa personal.

Vi står inför en gigantisk personalkris, och den kommer att påverka arbetsmiljön. Finns inte personal på plats kommer någon att tvingas göra mer jobb än vad man orkar med, och då blir det förslitningsskador.

Visa lite mer ödmjukhet över vad som har skett under de egna åtta åren! Jag är nyfiken på svaren på mina frågor.

Anf. 137 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för alla frågor.

För att vi ska få en tillräckligt bra arbetsmiljö inom välfärden behöver vi fler anställda inom välfärden. Jag kommer nu att säga en mängd självklarheter: Vi behöver resurser till välfärden, och vi behöver utbilda fler som kan ta jobben i välfärden.

Därför måste jag ta upp en fråga som kanske inte i första hand hör till det här betänkandet eller till den här debatten. Regeringen har avslutat något som är viktigt för kompetensförsörjningen inom vården, nämligen Äldreomsorgslyftet. Det beklagar jag.

Jag har lyft upp vad alliansregeringen gjorde och vad vi sedan har gjort. Jag har beskrivit vad utgångspunkten var när vi tillträdde, och vi har från en låg nivå byggt på arbetsmiljöarbetet med regler, tagit initiativ till en

mängd utredningar och tillfört resurser till välfärden och Arbetsmiljöverket för att öka mängden inspektioner. Arbetsmiljön blir inte bättre av inspektioner, men jag är övertygad om att arbetsgivare är mer benägna att uppfylla kraven i arbetsmiljölagen och de olika föreskrifterna om de vet att det finns en risk för sanktioner och kritik från en inspektör.

Anf. 138 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag delar till fullo uppfattningen att resurser är avgörande för hur en verksamhet fungerar, och därför tillför regeringen resurser.

Det är samma sak att det behövs fler utbildningsplatser. I det grundläggande systemet har mer resurser tillförts, även om de tillfälliga covidpengarna inte har förlängts. Jag kan personligen ha synpunkter på detta utifrån det uppdrag jag har i kammaren, men vi försöker göra båda sakerna.

Vid studiebesök träffar man många. Låt oss titta på psykiatrin: Regionerna avsätter pengar, men det finns ingen att anställa. I kommunerna är det fråga om barnskötare och vårdbiträden. Det är inte dåliga jobb, men ändå jobb där de anställda inte har behövt läsa på universitetet. Men kommunerna hittar ingen att anställa.

Det var därför jag ställde den viktiga frågan som rör arbetskraftsinvandring. Frågan väcktes i debatten. Vad gör då Tidöpartierna? Vi gör ett antal saker. Bland annat vill vi parera de fruktansvärda övergrepp som har skett genom att ställa krav på att höja lönenivån. Men vi vill också göra undantag inom jordbruk och inom de sektorer där det finns en tydlig brist på arbetskraft. Och vi vill underlätta för dem som studerar.

Allt detta har vi på olika sätt presenterat, givetvis via utredningar. Det ska bli spännande att se vilket resultat de landar i. Vi försöker möta ett problem som finns här och nu med resurser, utbildning och att rätt människor ska ha möjlighet att komma hit och bidra till vår välfärd. I dag finns en arbetskraftsbrist.

Jag har varit i Kiruna. Där finns 1 400 jobb som inte kan tillsättas, och det är ett problem.

Anf. 139 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan inte annat än att hålla med om att kompetensbristen är ett stort problem. Då är det ytterst problematiskt att regeringen inte satsar tillräckligt. Den socialdemokratiska oppositionen lade fram förslag om högre anslag till välfärden, utbildningssektorn och arbetsmarknadssektorn.

Det är lätt att ta i, men man måste också leverera det man säger sig vilja leverera.

(Applåder)

Anf. 140 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Haraldsson för ett engagerat anförande. Det råder inte någon som helst brist på engagemang för frågorna hos ledamoten.

Jag inser att min replik kommer att påminna om Jacobssons replik, och de kommer säkert att tangera varandra.

Under förra mandatperioden var jag ordförande i styrelsen vid Skånes universitetssjukhus. Det allra tuffaste var kompetensbristen. Vi verkar vara överens om att samverka för att få en bra arbetsmiljö är den viktigas-

te funktionen, men jag hör också ledamoten och andra i salen lyfta fram att sanktioner och viten är viktiga. Jag ställer därför en ärlig fråga: På vilket sätt gynnar sanktioner och viten de arbetsgivare som söker med ljus och lykta efter medarbetare för att få en vettig arbetsmiljö?

Prot. 2022/23:98

26 april

Arbetsmiljö och
arbetstid

Anf. 141 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag inte riktigt förstår frågan. Men jag kan ändå säga varför jag tycker att det är viktigt att vi har fler sanktioner.

Jag blir lite orolig när jag hör att Liberalernas och Moderaternas företrädare inte verkar vara helt överens i frågan om utökade möjligheter till sanktionsavgifter. Jag har tidigare i dag i kammaren sagt att jag är övertygad om att motivationen att faktiskt följa föreskrifterna ökar hos en arbetsgivare som står under hotet att få sanktionsavgifter utdömda.

Jag tror att både offentliga och privata arbetsgivare kommer att titta på de föreskrifter som kan beläggas med sanktionsavgifter, och föreskrifterna kommer att få större vikt. Den organisatoriska och sociala arbetsmiljön kommer att få större tyngd och prioritet bland våra arbetsgivare. Om den organisatoriska och psykosociala arbetsmiljön prioriteras och man har ett bättre förebyggande arbete är jag övertygad om att arbetsmiljön på de arbetsplatserna kommer att bli bättre och gynna rekryteringen av nya anställda.

Anf. 142 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag kan lugna ledamoten med att jag inte har något emot att förändra och förstärka möjligheterna till sanktioner och vitesförelägganden. Jag är ändå nyfiken på retoriken om att pengar kan åtgärda problemen.

Det är dina och mina kollegor som sitter i regionala nämnder och jobbar stenhårt för att få in personal så att antalet vårdplatser kan utökas, Johanna Haraldsson. Det är bara genom samverkan med skyddsombud och fackliga företrädare som vi kan nå fram. Att utdöma viten på några miljoner i en regionbudget på flera miljarder ger fel fokus. Det tar bort fokus från samverkan. Jag har svårt att se att inte mina kollegor i regioner och kommuner, precis som dina kollegor, gör allt de kan för att komma till rätta med frågan.

Jag är nyfiken på om det finns andra möjligheter. Kan man tillsammans se andra möjligheter än att öka en sanktionsavgift med några miljoner på en budgetomslutning på flera miljarder? Det påverkar i princip inte behovet. Färre i personalen måste fortfarande vårda de sjuka, som inte slutar anlända till akuten.

Anf. 143 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja inleda med att säga att den som följer reglerna inte riskerar sanktioner. Det är väl det enklaste svaret.

Det är också så att de sanktioner vi diskuterat i dag, kopplade till föreskrifterna om systematiskt arbetsmiljöarbete och socialorganisatorisk arbetsmiljö, är de föreskrifter som i störst utsträckning påverkar arbetsbelastning, kränkande särbehandling och sådant som är vanligare bland kvinnor och i välfärdsyrken. De sanktionerna finns inte i dag, så det är inte utökade sanktioner utan nya sanktioner som man skulle kunna utdöma om man tycker att bristerna är så pass stora när Arbetsmiljöverket granskar.

Jag är övertygad om att samverkan är nyckeln i arbetsmiljöarbetet, precis som ledamoten säger här. Men jag är också övertygad om att välfärden behöver fler anställda för att kunna åstadkomma en bättre arbetsmiljö, precis som jag sa i mitt förra replikskifte, och då behöver den här kammaren se till att fatta beslut om högre anslag till välfärden i nästa budget.

Anf. 144 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! ”Vet du vem jag är? Jag kan få folk att försvinna.” Orden är en ung mans, och han säger dem till en fritidsledare som gått till sitt jobb för att göra det viktiga arbetet med ungdomar i Hammarkullen i Göteborg.

Jag och många med mig har lyssnat på dokumentären *Den tystade staden* från *Kaliber*, och det är lätt att tänka sig in i hur man som medarbetare känner sig i den situationen. Dokumentären ger många perspektiv på utanförskap, brottslighet och narkotika. Men jag vill uppehålla mig vid arbetsmiljön för offentligt anställda på bibliotek, fritidsgårdar och akutmottagningar.

När ungdomsgång står utanför, triggade av en prideflagga, och hotar att skära halsen av alla homosexuella är det lätt att förstå att det är tungt att gå till jobbet. Var femte offentliganställd har upplevt hot mot sin arbetsplats de senaste två åren. Ett hårdare klimat där rasism, sexism och hbtqi-hat har blivit vardag gör det ännu svårare att rekrytera medarbetare.

Kaliber visade med all tydlighet att det krävs att olika instanser samarbetar med varandra för att skapa trygga arbetsmiljöer för arbetstagare. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är arbetsgivarens ansvar, men för goda resultat krävs samverkan med arbetstagarna.

Låt mig vara glasklar: Liberalerna kommer inte att vika en tum när ligister eller våldsvarkare skapar otrygghet och rädsla på bibliotek, fritidsgårdar och akutmottagningar. Det ska vara trygga miljöer för alla som besöker dem och alla som arbetar där.

Regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att överväga olika lagändringar för att minska offentliganställdas utsatthet för våld och hot. Uppdraget ska redovisas senast den 1 augusti 2023, och jag ser med tillförsikt fram emot de skarpa lagförslag jag hoppas att vi får ta del av därefter.

Hot om våld i arbetslivet är inte sällan förknippat med arbetslivskriminalitet. Arbetslivskriminaliteten utnyttjar människor, slår undan förutsättningar för seriösa företag och fuskar till sig skattepengar som behövs till vår gemensamma välfärd.

Det är bra att det har bildats ett a-krimcenter, ett regionalt center där myndigheter arbetar tillsammans mot arbetslivskriminalitet. Vi måste bekämpa kriminaliteten i samverkan mellan myndigheter, polis, Skatteverket och Arbetsmiljöverket men också mellan kommunala och regionala företrädare.

Det är glädjande att regeringen har tydliga mål för att få bukt med arbetslivskriminaliteten, och jag ser fram emot de förändringar som nu bereds i Regeringskansliet. I det arbetet belyses även fusk med konkurser och lönegaranti. Det är bra, för fusk med offentligt stöd måste bekämpas för att bevara legitimiteten i systemen.

Fru talman! Under pandemin var jag aktiv som ordförande på Skånes universitetssjukhus. Vi klarade pandemin som de flesta andra stora sjukhus, varken bättre eller sämre, men en sak är säker: Det var tack vare samarbetet med de lokala skyddsombuden på plats som vi lyckades rädda liv. Medarbetarna fick hitta nya arbetssätt och skapa egna säkerhetsrutiner i stunden, och dagliga avstämningar mellan arbetsgivare och skyddsombuden var en förutsättning.

Att det är arbetstagare som deltar i det dagliga arbetet på en arbetsplats som ska företräda sina kollegor känns självklart, och den modellen behöver utvecklas. De regionala skyddsombuden har en viktig roll i att uppmärksamma arbetsmiljörisker på arbetsplatser som saknar ett organiserat lokalt skyddsarbete. Men de regionala skyddsombudens betydelse för arbetsmiljön måste utvärderas, och jag tycker att de borde vara oberoende från fackförbunden och i stället verka på uppdrag av Arbetsmiljöverket.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 145 JIM SVENSK LARM (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Jag satt och lyssnade noga efter hur ledamoten skulle beskriva arbetet med arbetslivskriminaliteten.

Arbetslivskriminaliteten är ett fenomen som är utbrett i stora delar av samhället. Att motverka den med befintliga strategier är viktigt, men minst lika viktigt är det att utveckla strategierna för att möta nya problem. Är det något vi vet är det ju att de kriminella, även inom denna del, ständigt utvecklar och hittar nya sätt att komma runt regler och lagar. I den här frågan blir konsekvenserna stora för såväl arbetstagaren som samhället i stort.

Ledamoten nämnde – lite väl hastigt, tyckte jag – problemen som orsakar arbetslivskriminaliteten. Jag skulle vilja att ledamoten utvecklar sitt partis tankar om hur man arbetat med den frågan fram till i dag men även hur de avser att utveckla arbetet framåt.

Anf. 146 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Jag tänker att vi i Liberalerna har varit väldigt tydliga med hur vi vill gå vidare i arbetet. Det handlar om att stoppa oseriösa företag. Det handlar om att vara på tårna och hitta problematik i nystartade företag men även i befintliga som har funnits länge. Vi måste ha en samverkan mellan olika myndigheter – det kan handla om polis, brandtillsyn och Skatteverket – och bli mycket effektivare när vi hittar problem. Vi måste också ha en rättsapparat som tar vid och dömer.

Anf. 147 JIM SVENSK LARM (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

I ledamotens anförande hörde jag för första gången en liberal riksdagsledamot prata i Sveriges riksdag om hur vi ska komma till rätta med arbetslivskriminaliteten. Det är ett ämne som liberaler inte är vana att vare sig debattera eller motionera om.

Faktum är att när jag söker i riksdagens databas får jag inte en enda träff på en liberal ledamot i Sveriges riksdag som ens nämnt arbetslivskriminalitet i ett inlägg här i riksdagen. När jag kollar på Liberalernas egen hemsida för att se vad de skriver om arbetslivskriminalitet där får jag heller

ingen träff. Faktum är att Liberalerna hittills inte i en enda motion har nämnt arbetslivskriminalitet. Det oroar mig.

Det är först nu, efter valet, när vi socialdemokrater börjar ställa frågor och sätta press på de liberala statsråden som man börjar få träffar i riksdagens databas på vad liberala företrädare tänker och tycker i det här ämnet.

Med tanke på deras bristande intresse och engagemang i dessa viktiga frågor måste jag fråga ledamoten hur Liberalerna vill att vi ska arbeta för att komma åt arbetslivskriminaliteten. Eller är det så att vi har ett parti som innehar ansvariga statsrådsportföljer men inte har en egen tanke om hur vi ska komma åt det här samhällsproblemet?

Även om det är ett sent uppvaknande från Liberalernas sida kan vi glädjas över att den strategi som vi socialdemokrater antagit inte kommer att kastas i papperskorgen av de liberala statsråden.

Anf. 148 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Hur mina företrädare har diskuterat arbetslivskriminalitet har jag faktiskt ingen som helst aning om. Men det gläder mig att du är så intresserad av vår politik att du har sökt igenom databaser med motioner, Jim Svensk Larm.

Vad jag däremot vet är att vi har ett statsråd som är väldigt tydlig med att man inte bara ska fortsätta med de framlagda arbetsplaner som ni, naturligtvis förtjänstfullt, har varit med om att arbeta fram utan också ska fortsätta utveckla och förbättra de åtgärder som inlets. Detta kräver också större kunskap och ett bättre rättssystem när man sedan visar att oegentligheter har förekommit.

Jag känner mig fullt trygg med att Liberalerna kommer att driva dessa frågor vidare på ett konkret och bra sätt.

Anf. 149 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att det perspektiv som ledamoten lyfte vad gäller arbetsmiljö är otroligt intressant. Hennes ingång var Hammarkullen. Jag är från Hammarkullen och bor där. Jag håller med om att det är problematiskt att unga människor följer destruktiva machonormer som har sin grund i patriarkatet och att de utsätter personal. Jag delar uppfattningen att detta är ett problem. Jag är från Hammarkullen och förminskar inte dessa människors upplevelse, men jag tror inte heller att detta är representativt för Hammarkullen. Jag tycker dock att det är otroligt intressant att se så mycket hopp hos unga människor och att det går att påverka dem åt rätt håll.

Jag förstår dock faktiskt inte ledamoten över huvud taget. Liberalerna samarbetar med SD, som i flera kommuner vill avskaffa pride och förbjuda regnbågsflaggan.

Fru talman! Ytterligare ett stort problem när det gäller arbetsmiljön är diskriminering och sexuella trakasserier. Liberalerna delar säng med ett parti som vill avskaffa diskrimineringslagen, som faktiskt utgör ett skydd för människor på arbetsplatser.

Hur ser du på dessa frågor, ledamoten? Tycker du inte själv att det är hyckleri att du står här och pekar ut ungdomar trots att du samarbetar med SD, som har mycket råare åsikter och faktiskt också har politisk makt att göra livet surt för många människor i vårt samhälle?

Anf. 150 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Då var vi där igen: Vi diskuterar vilka samarbetspartner vi har i stället för vilken politik vi driver. Jag nämnde Hammarkullen framför allt för att det var aktuellt i den dokumentär som har sänts i *Kaliber* i P1 och fått väldigt stor uppmärksamhet. Det kunde ha handlat om en annan stadsdel och en annan stad.

Jag och mitt parti kommer inte att förändra vår syn på vikten av pride. Det finns absolut mängder av kommunala politiker som jag tycker hamnar i helt fel slutsatser. När det gäller prideflaggan är en del av dem sverigedemokrater, och när det gäller andra saker har en del av dem andra parti-beteckningar.

Vi i Liberalerna har valt att sätta oss i en regering som stöds av ett fjärde parti för att vi ska få ett regeringsunderlag och kunna göra de nödvändiga förändringar som krävs för att både stödja och få till en förändring på många ställen, bland annat gällande machokultur.

Anf. 151 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Jag delar som sagt ledamotens bild att machokulturen är ett problem. Detta behöver vi jobba med.

Men jag har väldigt svårt att ta dig seriöst över huvud taget. Ni samarbetar med Sverigedemokraterna, som vill förbjuda pride och prideflaggor, tycker att dragqueens som läser böcker för barn är problematiska och vill avskaffa diskrimineringslagen, som skyddar många människor med utländsk bakgrund men även kvinnor som blir utsatta på sina arbetsplatser. Att ni inte kritiserar detta men kritiserar unga killar i Hammarkullen talar för sig självt.

Anf. 152 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag kritiserar att man inte står upp för mångfald. Jag kritiserar att man har synpunkter på vem som läser böcker på våra bibliotek. Jag kan inte se att mitt parti, för att vi har ett regeringsstöd från ett parti vars uppfattning i dessa frågor vi inte delar, på något sätt skulle medverka till att förbjuda mångfald eller prideflaggor eller, för den delen, till att vi tappar fokus på de förändringar vi framgent måste göra när det gäller ungdomars attityder.

Anf. 153 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna samtliga ledamöter om att vi har en svensk parlamentarisk sed som går ut på att alla talare riktar sig direkt till talmannen. Det innebär att man inte talar direkt till sin meddebattör med ord som du, ni eller dig, utan det är talmannen man adresserar. Jag har inte sagt detta tidigare men tyckte att det i detta läge fanns skäl att påtala det, för allas framtida debatter.

Anf. 154 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Nu ska vi debattera arbetsmiljö och arbetstid, och det finns väldigt mycket att säga om detta.

Jag ska börja med att säga att för att arbetsgivaren ska kunna leva upp till arbetsmiljölagens krav på bland annat ett förebyggande och systematiskt arbetsmiljöarbete på en arbetsplats behöver arbetsgivaren ha väldigt

goda kunskaper om arbetsmiljön. Som det är nu har väldigt många arbetsgivare bra kunskaper, men tyvärr saknar alldeles för många grundläggande kunskaper. För att möta problemet med bristande arbetsmiljökunskap vill jag lyfta ett förslag från Arbetsmiljöverket, nämligen att arbetsmiljöarbete ska integreras i yrkesutbildningar och praktik på gymnasiet.

Jag noterar i likhet med utskottet att regeringens nollvision när det gäller dödsolyckor har utvidgats till att ingen ska behöva dö till följd av sitt arbete. Detta är verkligen välkommet, men till skillnad från utskottet ser jag ett stort behov av en ytterligare åtgärd för att ta reda på varför människor dör på sitt jobb, nämligen att tillsätta en statlig kriskommission som tar ett helhetsgrepp kring dödsolyckor i arbetslivet och sedan kan föreslå konkreta åtgärder för att vända utvecklingen. I en sådan kommission bör företrädare för fack, arbetsgivare och berörda myndigheter ingå.

Jag tycker också att det är hög tid att överväga att införa ett striktare arbetsmiljöansvar för den som ytterst tjänar pengar på det arbete som utförs. Det är i dag väldigt lätt för en byggherre, en generalentreprenör eller ett storföretag att slippa ta ansvar för underentreprenörer och andra företag på en arbetsplats. Regeringen bör återkomma med ett förslag om att tydliga arbetsmiljöansvaret så att det tydligt framgår att den arbetsgivare som har huvudansvar för en arbetsplats också har ansvar för arbetsmiljön för samtliga arbetstagare som jobbar där, oavsett vilken arbetsgivare de har.

Fru talman! På den svenska arbetsmarknaden förekommer en utbredd arbetslivskriminalitet. Oseriösa företag dumpar löner och bryter systematiskt mot lagar och regler i syfte att skaffa sig konkurrensfördelar.

Arbetslivskriminaliteten påverkar arbetstagare, företag och i förlängningen hela samhället. Arbetstagare utnyttjas och tvingas arbeta för låga löner och till usla villkor, vilket även pressar löner och villkor för övriga löntagare i dessa utsatta branscher. Företag som följer lagar, avtal och regler konkurreras ut av oseriösa aktörer. Vidare går samhället miste om miljardbelopp i form av uteblivna skatter och avgifter. Jag anser att den pågående utvecklingen är systemhotande. Den måste verkligen stoppas.

Fru talman! Det är viktigt att komma ihåg att arbetslivskriminaliteten inte har vuxit fram ur ett vakuum. Den har odlats fram genom politiska beslut som har banat väg för den utbredda arbetslivskriminalitet som präglar stora delar av arbetsmarknaden i dag. Socialdemokraternas oförmåga och högerens ovilja att skärpa lagar, regler och rutiner har över tid förvärrat situationen. Jag beklagar att utskottet trots påståenden om att frågan tas på allvar inte ser det behov som finns av att skyndsamt vidta åtgärder för att sätta stopp för arbetslivskriminaliteten på den svenska arbetsmarknaden.

Fru talman! I betänkandet har Vänsterpartiet 13 fantastiska reservationer. Det är lockande att prata om dem alla, men jag ska försöka att begränsa mig till att bara ta upp en reservation till.

Arbetarrörelsens kamp för en kortare arbetsdag började redan i slutet av 1800-talet. Kravet då var åtta timmars arbete, åtta timmars frihet och åtta timmars vila. Under 1900-talet förkortades den lagstadgade veckoarbetstiden stegvis till 40 timmar. Sedan 1973, mina damer och herrar, har ingenting hänt. Vi har haft 40 timmars arbetsvecka sedan 1973.

I dag står frågan inte högt upp på dagordningen på samma sätt som tidigare, fast den breda allmänheten pratar ganska mycket om arbetstidsförkortning. Förklaringarna är alltid många. Globaliseringen har ökat kon-

kurrenstrycket på den svenska ekonomin i allmänhet och på tillverkningsindustrin i synnerhet. För att klara den internationella konkurrensen går det inte att sänka arbetstiden, är ett av budskapen. Samtidigt är internationell konkurrens i sig inget nytt, och såväl arbetstid som produktivitet är i ständig förändring under påverkan från olika tendenser på nationell och global nivå. Mycket talar för att vi nu står inför en helt ny våg av automatisering och robotisering som höjer produktiviteten inom många områden och innebär att vissa arbeten försvinner.

Därutöver är kapitalägarnas och kapitalförvaltarnas maktposition i dag starkare än på mycket länge. Fackföreningsrörelsen har försvagats, och krav på ökad flexibilitet från arbetsköparnas perspektiv, som fler arbetade timmar och stärkt konkurrenskraft genom pressade löner och arbetsvillkor, har dominerat. Debatten har främst handlat om hur vi ska få fler att arbeta mer och längre, men man saknar ofta ett klass- och könsperspektiv. Det är stora skillnader mellan olika gruppers reella möjligheter att jobba långt upp i åren eller att arbeta så många timmar som man egentligen skulle önska på den reguljära arbetsmarknaden.

Borgerlighetens recept för att komma till rätta med den ökade stressen i arbetslivet har inriktats på livsstilslösningar för dem med mer resurser genom införandet av skattereduktioner för hushållsnära tjänster. De fackliga organisationerna, som tidigare har varit drivande i arbetstidsförkortningsfrågan, har länge pressats till försvarskamp och i den grad det har varit möjligt med offensiva krav i stället prioriterat löneökningar, extra semesterdagar, rätt till heltid och fasta anställningar i avtalsrörelserna.

Vänsterpartiet vill ha ett mänskligt och rättvist samhälle där människor har reella möjligheter att utvecklas och leva berikande liv. Vi vill ha en hållbar arbetsmarknad där människor orkar jobba till pensionsåldern utan att slitas ut i förtid. Vi vill ha bättre förutsättningar för par att leva jämställt. Kortare arbetstid – det vill säga en generell arbetstidsförkortning – vore ett avgörande steg i en sådan progressiv och frihetsvidgande utveckling.

Vänsterpartiet har, som enda riksdagsparti, drivit frågan om en generell arbetstidsförkortning under lång tid. Äntligen är vi nu inte ensamma i vår kamp. I juni 2022 beslutade nämligen Kommunals kongress att förbundet ska verka för 30 timmars arbetsvecka, i lag eller kollektivavtal, utan att detta ska påverka löneutvecklingen. Vänsterpartiet välkomnar detta och förutsätter att Kommunal kommer att vara en pådrivande kraft för en generell arbetstidsförkortning.

Fru talman! Jag lovar att jag snart ska runda av.

Förutsättningarna för en generell arbetstidsförkortning är i flera avseenden goda. Produktiviteten har fördubblats i Sverige sedan 1970-talet. Samtidigt har löneandelen av det samlade produktionsresultatet sjunkit. Det ekonomiska utrymmet för en arbetstidsförkortning med bibehållen lönenivå är alltså betydande i ekonomin som helhet. Hur detta kan tas till vara och komma till stånd i praktiken skiljer sig dock åt mellan olika branscher. Det kan bero både på tillgången på relevant arbetskraft och på förhandlingssituationen gentemot arbetsköparsidan. På sikt är det dock nödvändigt att arbetstidsförkortning får genomslag i den lagstadgade normalarbetstiden för att det inte ska uppstå för stora klyftor mellan olika grupper på arbetsmarknaden i detta avseende.

Arbetslivet präglas i dag av ökad intensitet, stress och högt tempo. Detta leder i sin tur till ohälsa, stressrelaterade sjukdomar och sjukskriv-

ningar. Den ojämslällda fördelningen av det obetalda hemarbetet mellan kvinnor och män kvarstår, liksom det faktum att fler kvinnor än män jobbar deltid.

Utöver detta kräver också jordens ekologiska bärkraft ett något annorlunda konsumtionsmönster med lägre förbrukning av icke-förnybara resurser. En generell arbetstidsförkortning skulle bidra till att minska ohälsan, öka jämställdheten, minska klyftorna på arbetsmarknaden och bidra till en mer hållbar utveckling.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 23.

Anf. 155 JONNY CATO (C):

Fru talman! Det är en underdrift att säga att samhället konstant förändras. Det går många gånger fort. Utvecklingen går framåt. Med detta förändras våra sätt att leva och också våra sätt att arbeta. Utveckling är många gånger något positivt men inte utan utmaningar.

Arbetsmiljön på svenska arbetsplatser kan och behöver bli bättre. Vi tycker att det viktigt att man mår bra, både på jobbet och av jobbet. Därför behövs en bra arbetsmiljö.

Det är inte formen för arbetet eller arbetsplatsens storlek som ska avgöra nivån på arbetsmiljöarbetet, utan alla som arbetar har rätt till en god arbetsmiljö. Samtidigt är det viktigt att inse att olika arbetsgivare har olika förutsättningar. Mindre företag har ofta större utmaningar när det gäller att få till stånd alla delar av ett förebyggande arbetsmiljöarbete.

Till skillnad från riksdagens andra partier menar Centerpartiet att det behövs specifika satsningar på bättre förutsättningar för alla arbetsgivare att bedriva ett bättre förebyggande arbetsmiljöarbete. I satsningarna behöver ett speciellt fokus läggas på små och mindre företag, eftersom de många gånger har begränsade resurser. Satsningarna kan innebära kunskapspridning, rådgivning eller bättre verktyg för att underlätta systematiskt arbetsmiljöarbete.

Dessutom är det av största vikt att förenkla regelverket, vilket kan innebära att vissa krav på arbetsmiljöområdet inte ska gälla lika för stora som små företag utan anpassas för att på bästa sätt säkra bra arbetsmiljöresultat.

Fru talman! Det är bara att konstatera att det ur många aspekter finns ett före och ett efter pandemin.

Pandemin har fört med sig att fler har provat att arbeta hemifrån i större omfattning. Ökningen av distansarbetet har visat på vissa utmaningar, bland annat att en del personer riskerar att bli socialt isolerade. Distansarbetet har dock också fört med sig många fördelar, såsom minskade behov av transporter och mindre tid som går åt till att arbetspendla. Oavsett vad man tycker kan vi nog konstatera att distansarbete är här för att stanna.

Distansarbetet har också lett till att livspusslet har underlättats för många och att barnen fått större tillgång till sina föräldrar. När stad och land på ett bättre sätt har bundits samman har vi också sett minskade kostnader för kontor och en breddad rekryteringsbas för arbetsgivare, inte minst på landsbygden, inom såväl offentlig som privat verksamhet.

Utvecklingen av förutsättningarna för distansarbete ligger i tiden, som en del i utvecklingen av digitaliseringen. Genom bättre förutsättningar för distansarbete är det möjligt att ta ytterligare steg mot en mer flexibel arbetssituation för fler arbetstagare och fler arbetsgivare. Det går på så vis att skapa bättre förutsättningar för boende på annan ort och att få hela

Sverige att växa. Det är därför viktigt att regelverket på arbetsmiljöområdet och Arbetsmiljöverkets råd och stöd följer med i tiden och anpassas till de nya förutsättningarna.

Fru talman! Jag blir givetvis väldigt sugen på att debattera mycket annat som har varit uppe i denna debatt, alltifrån skattesänkningar till hbtqi-frågor och inte minst arbetskraftsinvandring. Men just arbetskraftsinvandring kan jag faktiskt ta nästa vecka när riksdagen ska debattera just arbetskraftsinvandring.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till reservation 21.

(Applåder)

Anf. 156 LEILA ALI ELMİ (MP):

Fru talman! En bra arbetsmiljö är själva förutsättningen för ett fungerande arbetsliv, både ur den enskildes perspektiv och ur samhällets perspektiv. För den enskilde är den grundläggande för hälsa och välmående. För samhället är det helt avgörande att människor orkar arbeta ett helt arbetsliv.

Trots den arbetsmiljölagstiftning vi har finns det stora problem i realiteten. Det gäller inte minst inom välfärden. I de kvinnodominerade yrkesgrupperna är stressen hög. Vad gäller psykisk ohälsa och stressrelaterade sjukdomstillstånd är det fortfarande den vanligaste sjukdomsorsaken i Sverige. Och den är vanligare bland kvinnor än bland män.

När stressen är inbyggd i en arbetssituation riskerar det att leda till psykisk ohälsa och sjukdom. Det gäller både korttidsfrånvaro och längre sjukskrivningar. Detta har också lett till att tusentals människor har lämnat yrken där de verkligen behövs. Många hade velat stanna om de hade haft en god arbetsmiljö.

Fru talman! Arbetsmiljölagen konkretiserades på ett viktigt sätt 2016. Då kom föreskrifter som tydliggjorde krav kopplat till den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. I analysen som gjordes inför förändringen såg man att många var sjuka just på grund av besvär som i stor utsträckning var stressrelaterade. En rapport från OECD angav att den psykiska ohälsan och sjukfrånvaron kostar det svenska samhället miljardbelopp.

Förtydligandet av lagen innebar förhoppningar, men trots förtydligandet finns det stora brister i hur arbetsmiljölagen efterlevs. Miljöpartiet vill därför införa en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa. I Sverige har vi till exempel en nollvision för allvarliga skador i trafiken. Den är viktig och har gjort att man metodiskt har jobbat med utökad säkerhet, vilket har räddat många liv. En nollvision kan ge tydlighet och få saker att hända.

Ett första fokusområde för en sådan nollvision bör vara hälso- och sjukvården och vården och omsorgen. År efter år har medarbetare tvingats skjuta upp sina semestrar för att vården ska fungera. Sjuksköterskor säger upp sig i oro över att beordras in på semestern eller erbjudas tusenlappar för att avstå från helt nödvändig återhämtning. Över 13 000 sjuksköterskor i arbetsför ålder har lämnat yrket för andra branscher. Nästan var femte barnmorska under 65 år har valt bort yrket.

Bristen på personal har skapat en ond cirkel som måste brytas. Fler kollegor krävs för att personal inom hälso- och sjukvården och vården och omsorgen ska få förutsättningar att utföra sitt jobb. Möjlighet till återhämtning och utveckling krävs för att fler ska orka jobba kvar och för att fler

ska vilja välja yrket. Att hinna äta lunch i lugn och ro måste vara självklart, och man ska inte behöva vara orolig för att inte kunna ta ut sin semester.

Jag vill i sammanhanget nämna en stor och viktig satsning som Miljöpartiet driver. Vi anser att staten bör ta ett ökat ansvar genom ett permanent statligt stöd för förbättrade villkor för personal i hälso- och sjukvård och vård och omsorg. Vi vill satsa 10 nya miljarder om året tills det har förstärkts med 40 miljarder permanent 2026. Satsningen ska vikas för nyanställningar och höjda löner. Detta skulle, om det blir verklighet, göra stor skillnad för kvinnors arbetsvillkor och minska risken för stressrelaterad ohälsa.

Vi i Miljöpartiet vill också utöka den återhämtningsbonus som vi drev igenom när vi satt i den rödgröna regeringen. Jag vill påminna mina socialdemokratiska kollegor i kammaren om detta. Och, fru talman, jag ser det som en hedersbetygelse att Sverigedemokraterna har noterat vår regeringsmedverkan.

Detta är medel som kan sökas för att pröva utvecklingsidéer som personalen har för att förbättra arbetsmiljön. Det kan handla om nya sätt för återhämtning eller att pröva olika arbetstidsmodeller eller andra innovativa arbetssätt som personalgrupper vill pröva.

Kärnan i bonusen är att förslagen ska komma från personalen. Även denna reform har potential att förbättra många kvinnors arbetssituation och bidra till att deras idéer kan lyftas fram och realiseras. Hittills har återhämtningsbonusen utnyttjats väl. Den har också kompletterats med ett bidrag för att minska eller avskaffa delade turer, vilket vi välkomnar. Återhämtningsbonusen har stor potential, och vi anser att den behöver fördubblas.

Fru talman! Jag vill ta upp en orimlig skevhet när det gäller hur man ser på brister i arbetsmiljön. Det gäller sanktionsavgifter. Arbetsmiljöverket kan i dagsläget utdöma sanktionsavgift om det finns fysiska brister i arbetsmiljön. Men den möjligheten saknas för brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet eller brister i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön – detta trots att de flesta människor alltså blir sjuka av det senare.

I utredningen *Steg framåt, med arbetsmiljön i fokus* lämnades nyligen ett förslag om att detta ska förändras. Det är väldigt viktigt, och jag hoppas att regeringen återkommer med ett lagförslag snart. Det skulle göra en enorm skillnad för många människor.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om arbetstid. Miljöpartiet vill att människor ska ha mer makt över sin tid. Arbetstiden är ofta dåligt fördelad över arbetslivet. Många som är nya på arbetsmarknaden arbetar mindre än de vill göra. Andra sliter ut sig och tvingas kanske lämna arbetslivet i förtid.

Arbetstiden behöver vara mer flexibel för människors olika behov och livsfaser. Miljöpartiet vill sänka normalarbetstiden för alla och göra det lättare att påverka både sin arbetstid och sina arbetsvillkor. Den som vill ska kunna välja kortare arbetstid i stället för högre lön.

Några steg på vägen mot sänkt normalarbetstid kan vara att låta äldre gå ned i arbetstid med bibehållen lön, att erbjuda människor att ta ut sin löneförhöjning i mer ledig tid i stället eller att det blir sänkt arbetstid med bibehållen lön i tunga kvinnodominerade yrken i vård och omsorg.

För att det ska vara en god arbetsmiljö för alla är det också oerhört viktigt att arbeta mot diskriminering och trakasserier på arbetsplatser. Det kräver en stark diskrimineringslagstiftning och tillräckliga resurser till både Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket.

Medan Miljöpartiet satt i regering stärktes detta arbete. Mycket har också gjorts på myndighetsnivå. Dessvärre finns det skäl att vara orolig nu. Jag ser inte någon sådan ambition hos denna regering. Snarare finns det risk att vi tar stora steg bakåt. Det skulle drabba många människor i hela landet.

Jag står, fru talman, bakom de reservationer jag har i betänkandet, men för tids vinning vill jag yrka bifall endast till reservation 4 och reservation 24.

Anf. 157 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Leila Ali Elmi för anförandet. Hon nämnde en del om det förslag om sänkt arbetstid som finns i betänkandet. Jag är väldigt intresserad av hur ledamoten och Miljöpartiet ska finansiera detta. Förslaget kommer att kräva ett väldigt stort antal nyanställningar, framför allt inom kommunerna, i en tid då det redan saknas tusentals händer inom bland annat vård och omsorg.

Jag undrar därför hur Miljöpartiet tänker finansiera förslaget samt lösa den enorma arbetskraftsbrist som kommer att uppstå om arbetstiden sänks i dagsläget.

Anf. 158 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Att sänka arbetstiden för alla är absolut ingen enkel sak att genomföra. Det är heller inte möjligt att göra det på en gång. Men vi i Miljöpartiet tror att det går att göra för äldre kvinnor inom kvinnodominerade yrken, och vi tror att det går att göra genom investeringar. Som jag nämnde i mitt anförande vill vi till 2026 investera 10 miljarder per år i hälso- och sjukvården, dels för att förbättra arbetsvillkoren för kvinnor, dels för att de anställda inom hälso- och sjukvården och inom vård och omsorg ska få fler kollegor.

Detta kan vi göra genom att låna 100 miljarder till klimatinvesteringar. Det öppnar upp för en användning av resterande reformutrymme till att införa detta. Vi tror att det är viktigt.

Anf. 159 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag förstår andemeningen och köper vissa delar av detta. Tanken är god, men i förslaget handlar det om att man väljer ut vissa yrkesgrupper. Vi ser ju ett problem nu. Det pågår en debatt när det gäller till exempel brandmännen och förhandlingarna mellan Kommunal och SKR, där vissa yrkesgrupper inte undantas. Här väljer Miljöpartiet ut vissa yrkesgrupper, framför allt äldre kvinnor inom vården.

Det här kommer i slutändan att bli en kommunal fråga, och den kommer att landa på de kommunala fackförbunden. Det hela kommer att skapa väldigt stora problem.

Är tanken hos Miljöpartiet att ni vill se en generell sänkning av arbetstiden för alla inom välfärden, eller väljer ni ut vissa specifika grupper? Om man väljer ut vissa specifika grupper skapar man problem, framför allt när

det gäller partsförhandlingarna. Det kan man se nu om man följer läget för brandmän, ambulansförare med flera.

Jag ville bara få lite mer kött på benen.

Anf. 160 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Som jag tidigare nämnde vill vi givetvis att möjligheten till kortare arbetstid ska gälla alla människor, men det är en reform som är helt omöjlig att genomföra. Realiteten säger emot att alla skulle kunna få det samtidigt, men möjligheten ska givetvis ges till alla.

Vi ser på situationen för kvinnor i kvinnodominerade välfärdsyrken, särskilt inom hälso- och sjukvård och vård och omsorg. Kvinnorna är tungt belastade. Många lämnar yrket, och personalförsörjningen till dessa yrken är svår. Därför anser vi att de vore en bra grupp att börja med.

Anf. 161 JIM SVENSK LARM (S):

Herr talman! Den svenska modellen är stark, med två parter som står upp för att ordning och reda ska gälla för arbetare i Sverige. Genom den svenska modellen har Sverige utvecklats bra genom tiden, och det har gynnat såväl företag som arbetare. Det är en modell vi ska vara stolta över.

Tyvärr ser vi hur lagar och avtal rundas och arbetare utnyttjas på arbetsmarknaden. Det handlar om kriminella företag som bygger sin verksamhet och skaffar sig konkurrensfördelar genom bland annat svartjobb, illegal arbetskraft och usel arbetsmiljö.

Arbetet mot arbetslivskriminalitet ska öka. Myndigheterna ska kunna arbeta effektivt, och företag ska kunna konkurrera på lika villkor. Arbetslivskriminalitet hör inte hemma på svensk arbetsmarknad, och offentliga arbetsgivare och upphandlare ska vara föredömen när det gäller att verka för en sund konkurrens. Det ska aldrig löna sig att begå brott eller skaffa sig konkurrensfördelar genom att försumma de anställdas rätt till en trygg arbetsmiljö. Här har de regionala skyddsombuden en viktig roll eftersom de besöker många arbetsplatser och kan fånga upp signaler om att något inte står rätt till.

Vår övergripande uppfattning om detta är att det ska vara svårt att fuskas, enkelt att åka fast och kännbart att bli straffad. Det är också inriktningen på det arbete som vi socialdemokrater påbörjade förra mandatperioden. Den nationella strategin mot arbetslivskriminalitet som den socialdemokratiska regeringen tog fram ger en tydlig inriktning för hur vi ska arbeta steg för steg för att mota bort fenomenet. Men lika viktigt är det att utveckla strategin allteftersom kunskaper inom området ökar.

För många är nog arbetslivskriminalitet ett relativt nytt begrepp, men det är ett tämligen utbrett fenomen i Sverige. Vissa branscher är mer utsatta än andra. Myndigheter som samverkar mot arbetslivskriminalitet pekar särskilt ut bygg-, städ-, restaurang- och transportbranscherna samt vård och omsorg som branscher som är utsatta för arbetslivskriminaliteten.

Inom byggbranschen är det så utbrett att var femte anställd inom branschen svarar att de stött på människor som de vet utnyttjas. Det handlar bland annat om sämre arbetsmiljö, om att man tvingas betala tillbaka delar av lönen och om människohandel. Det här är det yttersta sättet som arbetslivskriminaliteten visar sig på.

Problemet medför även en osund konkurrens för företag som vill göra rätt för sig men som får konkurrera på orimliga villkor. Hela 40 procent av

de anställda inom byggbranschen är oroliga för att den osunda konkurrensen inom deras bransch kommer att påverka deras arbete.

Arbetslivskriminaliteten letar sig även in i den skattefinansierade välfärden. I en av våra reservationer pekar vi extra på vikten av att samordna myndigheternas kontroll mot fusk och arbetslivskriminalitet inom skattefinansierad välfärd.

Välfärden står inför stora utmaningar framöver. SKR har pekat på ett behov av 20 miljarder mer till välfärden för att behålla den nivå vi har i dag. När resurser inte kommer i den utsträckning som behövs är det extra viktigt att vi tar till vara de resurser vi har. Därför blir vi socialdemokrater oroliga när vi får rapporter om välfärdsbrottslighet inom olika områden. Vi menar därför att det är viktigt att stärka den samordning för myndigheterna som är speciellt riktad mot den skattefinansierade välfärden. De gemensamma pengar som vi avsätter till välfärden ska gå dit och inte till fusk.

Att underlätta för informationsutbyte mellan myndigheter är viktigt i kampen mot den organiserade brottsligheten, som göds av arbetslivskriminaliteten. Därför tillsatte vi en utredning om hur man ska kunna undanröja hinder i sekretessen. Utredningen har lämnat konkreta förslag på hur sekretesslagstiftningen ska förändras för att undanröja hinder.

Att undanröja dessa hinder är viktigt för att komma åt arbetslivskriminaliteten. Därför måste regeringen skyndsamt bereda dessa förslag för att inte tappa fart i det viktiga arbetet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

§ 18 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU9
Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen
föredrogs.

Anf. 162 MERIT FROST LINDBERG (M):

Herr talman! I en familj tar man hand om varandra. När barnen växer upp finns föräldrarna där. När någon blir sjuk hjälper man varandra. I takt med att barnen blir större tar de mer och mer ansvar samtidigt som våra äldre ska kunna räkna med att vi finns till hands för dem. Grunden i en familj är att alla hjälper till efter förmåga. Den normen måste vi också ha i vårt samhälle.

Den svenska välfärdsmodellen, med ett starkt skyddsnät och hög kvalitet på den offentliga servicen, bygger på att alla som så kan arbetar. En kan inte försörja många, men många kan försörja en. Om alla hjälps åt har vi medel att låta sjuka vara sjuka och gamla vara gamla och samtidigt ge alla unga den trygga uppväxt som de förtjänar.

Men vi har i Sverige i dag en alldeles för stor del människor i arbetsför ålder som inte försörjer sig själva och inte heller har gjort det på många år. Utrikes födda har en betydligt lägre grad av självförsörjning än inrikes födda, och utrikes födda kvinnor har en särskilt svag ställning i arbetslivet.

Prot. 2022/23:98
26 april

*Arbetsmiljö och
arbetstid*

*Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

År 1971 infördes särbeskattning. Det innebar att gifta kvinnor blev ekonomiskt självständiga individer. Kvinnors självklara rätt att försörja sig själva tog ett stort steg framåt. Effekter av inkomstbeskattning och bidragsnivåer har historiskt haft en avgörande betydelse för kvinnors egenmakt och ställning på arbetsmarknaden.

För länge sedan var kvinnans plats i Sverige i hemmet. Hon födde många barn och hade hand om hushållet. Så är det inte längre, och vi ska inte tillbaka dit. Den utveckling bakåt i tiden som har påbörjats, där utrikes födda kvinnor blir den gamla tidens hemmafruar, måste vändas. Arbetslinjen är högst väsentlig ur ett jämställdhetsperspektiv, och det är nu dags för nästa stora reform.

De jobbskatteavdrag som genomfördes av de borgerliga regeringarna 2006–2014 sänkte trösklarna för att komma in på arbetsmarknaden. Låg- och medelinkomsttagare fick också behålla mer av sin lön. Sedan dess har arbetslinjen urholkats. Nu måste den återupprättas.

Den moderatledda regeringen och samarbetspartierna kommer därför att lägga fram förslag som gör det mer lönsamt att arbeta. Vi kommer att genomföra en stor bidragsreform som skapar en betydligt större skillnad i att gå från bidrag till egen försörjning. Målsättningen är också att sänka skatten för framför allt låg- och medelinkomsttagare.

Tillgången till personal med rätt kompetens är avgörande för det svenska näringslivet. Den är en förutsättning inte bara för att företagen ska kunna utvecklas utan också för att de ska kunna överleva. Fyra av fem jobb skapas i små och medelstora företag. Ingen annanstans jobbar så många människor. Men frågar man företagarna i dag svarar de att kompetensbrist är ett av de absolut största tillväxthindren. Trots att vi har en rekordstor arbetslöshet finns det för få som kan och vill utföra jobben.

Arbetsmarknadspolitiken behöver bli mer effektiv, med åtgärder som gör skillnad. Därför satsar vi på fler praktikplatser och mer arbetsmarknadsutbildning. Det gör det möjligt att få arbetslivserfarenhet och bidrar till att lösa kompetensbristen.

Arbete är också nyckeln till ökad integration. Vi kan inte utbilda bort integrationsproblemen i Sverige, för trots att vi lägger mer pengar på utbildning lyckas vi inte. Men vi kan jobba bort problemen.

Ett språk lär man sig genom att praktisera det. Integration sker inte innanför hemmets fyra väggar utan på arbetsplatsen. Därför satsar vi på sfi kombinerat med yrkesutbildning. Vi tillför nu också extra medel till sfi för ukrainska medborgare för att ta till vara deras kompetens.

Det finns flera pågående initiativ och utredningar för att öka utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Bland annat satsar regeringen tillsammans med SKR på att försöka nå ut genom den öppna förskolan. Förslag för att göra föräldraförsäkringen mer flexibel har vi också presenterat.

Arbetsförmedlingen har i uppdrag att förstärka stödet till långtidsarbetslösa, särskilt i områden med socioekonomiska utmaningar. Arbetsförmedlingen har också i uppdrag att ha en ändamålsenlig lokal närvaro och ge stöd till arbetssökande och arbetsgivare i samverkan med lokala aktörer och kommuner.

Vi står inför stora utmaningar i dag. Inflationen är fortsatt hög, och räntorna stiger. Arbetslösheten, som enligt den socialdemokratiska regeringen skulle vara EU:s lägsta år 2020, steg i stället allra mest i hela unionen, och det trots högkonjunktur. I dag har bara tre EU-länder högre arbetslöshet än Sverige, och vi befinner oss numera i bottenskiktet. I valrörelsen 2014 sa Löfven: Utvärdera oss på jobben!

Jag uppmanar nu Sverigedemokraterna och övriga oppositionspartier att ta sitt förnuft till fånga. Tänk tanken att alla som kan jobbar och att ingen lever på bidrag som inte måste! Det skulle ge oss möjlighet att skapa ett samhälle där alla får plats, samtidigt som det finns utrymme att andas, växa och röra sig framåt. Detta sker nu, med den moderatledda regeringen och samarbetspartierna, och jag vill uppmana till att stötta vårt arbete.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 163 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Ett par saker behöver kommenteras. Jag kanske ska börja med det ledamoten sa på slutet om oppositionspartierna. Hon uppmanade även Sverigedemokraterna att agera. Jag uppfattar det som att Sverigedemokraterna har varit en del av regeringsunderlaget och inte en del av oppositionen. Men det kanske ledamoten kan säga någonting om.

Jag konstaterar också att ledamoten nämnde att arbetslinjen ska återupprättas. Det ska vara mer lönsamt att arbeta, och skatten ska sänkas. Man känner igen den borgerliga högerpolitiken från åren 2006–2014. Vi vet också hur det gick. Konsekvenserna blev förödande för en halv miljon löntagare i det här landet. Men nog sagt om det!

Ledamoten nämnde Arbetsförmedlingens lokala närvaro och kompetensbristen. Jag tänker ställa en fråga om långtidsarbetslösheten, som även ledamoten var inne på. Jag delar uppfattningen att det finns ganska stora utmaningar på svensk arbetsmarknad i dag med både kompetensbristen och långtidsarbetslösheten.

Nyligen lämnade Arbetsförmedlingen över en årsrapport till regeringen. Myndigheten konstaterade att det krävs mer resurser för att man ska lyckas möjliggöra för fler långtidsarbetslösa att delta i olika insatser och få anställning. Man hänvisar också till att man under det här budgetåret kommer att behöva mer resurser för att förhindra till exempel långtidsarbetslöshet.

Med anledning av att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna, som jag anser är en del av regeringen, drog ned på arbetsmarknadspolitiska insatser med 7 miljarder kronor, i jämförelse med 13 under högkonjunkturåret, vill jag fråga om ledamoten anser att Arbetsförmedlingen har tillräckliga förvaltnings- och programresurser för att klara av sitt uppdrag att minska bland annat långtidsarbetslösheten, inte minst med tanke på det som ledamoten var inne på om lågkonjunktur och ökad arbetslöshet.

Anf. 164 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Jag får börja med att notera att jag under den här eftermiddagen flera gånger har hört ledamöter säga ”vi hoppas” och ”vi väntar”. Men grunden där vi nu står är att ni i Socialdemokraterna var i regeringsställning i åtta år och att vi har haft ett par månader på oss. Ni hade

ett mål om den lägsta arbetslösheten i EU, men det blev nästan den högsta. Ni har uttryckligen bett om att bli utvärderade på jobben. Där har jag en motfråga. Det skulle vara intressant att se hur ni utvärderar er egen politik. Om man på en arbetsplats fick ett antal mål att uppnå skulle det aldrig förekomma att man efter åtta år valde att skylla på en tidigare anställd. Det är häpnadsväckande att höra att Socialdemokraterna skyller på vad Moderaterna gjorde innan ni kom i regeringsställning, vilket är snart nio år sedan, och på vad vi gör nu, trots att vi bara har hunnit börja.

För att svara på Serkan Köses konkreta fråga: Jag ser absolut att det finns stor sannolikhet att Arbetsförmedlingen har tillräckliga resurser för att utföra det arbete som de har att göra. Det återstår dock att se. Det som går att säga redan nu är att de verkligen har behov av att effektivisera sin verksamhet. Tidigare har inte heller de medel som tillförts gått åt. Det är en oacceptabel situation att vi i dag har en kompetensbrist hos företagen samtidigt som vi har en rekordstor arbetslöshet. Det är inte en situation som kan få fortsätta. Vi har haft tomma utbildningsplatser på flera av de utbildningar som efterfrågas av företagarna. Till att börja med bör Arbetsförmedlingen se hur de kan jobba effektivt med det de har i dag.

Anf. 165 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Återigen: Under åtta år med socialdemokratisk regering hade vi ett mål. Vi skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet, vilket också ledamoten nämnde i sitt anförande. För mig är det ganska naturligt. En regering ska ha ett mål, ett politiskt parti ska ha ett mål, och ska därefter jobba för det. Det var det enda den socialdemokratiska regeringen gjorde.

Sedan kan man konstatera, och det står också i budgetunderlaget från regeringen, att vi har den högsta sysselsättningsgraden och det högsta arbetskraftsdeltagandet. Det är klart att om man har ett högt arbetskraftsdeltagande påverkar det också arbetslösheten.

I jämförelse med många andra EU-länder kan man konstatera att väldigt många människor i Europa inte deltar. Det betyder att siffrorna ser olika ut. Den diskussionen kan man fortsätta att ha.

Det vore kul att höra: Vad har regeringen för sysselsättningsmål? Vad har regeringen för mål att sikta på? Vi hade ett mål. Vad har regeringen för mål?

Sedan kan man konstatera att av Arbetsförmedlingens budgetunderlag framkommer det väldigt tydligt vad myndigheten eftersträvar.

Frågan är: Tror inte Moderaterna på sin egen expertmyndighet? Den säger att man behöver mer resurser och fler åtgärder för att komma åt långtidsarbetslösheten och kunna hantera kompetensförsörjningen i Sverige.

Sedan gäller det de medel som inte har gått åt. Låt oss konstatera att 2006–2014 har Arbetsförmedlingen alltid skickat tillbaka pengar, och även under alliansåren. År 2006–2014 har det varit ett stort anslagssparande där pengar har skickats tillbaka. Det är ett problem. Låt oss konstatera det.

Jag har en fråga om obalansen som jag nämnde. Ledamoten var inne på kompetensförsörjningen. Det finns i dag en obalans mellan lediga jobb och antal arbetslösa. Hur tänker Moderaterna agera nu? Företagen, näringslivet och kommunerna kräver en nationell kraftsamling. Är Moderaterna redo att ta steget för att se till att hantera kompetensförsörjningen?

Anf. 166 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för vidare frågor!

Jag noterar att Socialdemokraterna, eller åtminstone ledamoten, inte verkar bekymra sig över att mål inte uppnås. Det är ett ganska viktigt besked till väljarna att få veta det. De målsättningar som man lovar i valrörelsen behöver inte nödvändigtvis alls hållas. Det gör till och med ingenting, som det låter.

När det gäller sysselsättningsgraden konstaterar jag att det inte stämmer att den är högre. Där har vi också tappat rejält. Det är en väldigt oroväckande utveckling.

Vi gör nu vårt yttersta för att ta tag i det besvärliga arv som vi har fått ta vid med. Arbetsförmedlingen har verkligen en resa att göra. Nu har man gjort en reformering. Den organisationen behöver sätta sig och hitta arbetsätten.

Vi träffade Arbetsförmedlingen senast förra veckan och lyssnade till hur de jobbar. Det är väldigt tydligt att man behöver lägga tiden på ett annat vis än vad man gör. Det är en kombination av tydliga krav på de människor som i dag inte jobbar och åtgärder som ska erbjudas som stöd.

Det som är viktigt att reflektera över är att de människor som inte är i jobb försörjs av alla människor med låga inkomster. Det är kanske de som sliter allra mest. Det är inte så att det finns en liten skara rika människor som försörjer den stora skaran av människor som inte jobbar. Det kan låta så ibland, men det stämmer inte.

Det är våra låginkomsttagare, städare, sjuksköterskor, lärare och poliser. Det är alla människor som sliter på sina arbeten som är de som får bekosta de människor som inte går till jobbet. Målsättningen är att alla som kan ska jobba.

Anf. 167 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Sverige befinner sig i en allvarlig situation där lågkonjunkturen hotar att öka arbetslösheten, samtidigt som inflationen och räntorna urholkar hushållens köpkraft. Därför är det en djupt ansvarslös handling av regeringen att skära ned på jobbpolitiken i en tid då den behövs som mest.

Vad som i stället behövs är en aktiv arbetsmarknadspolitik som både rustar och matchar dem som saknar arbete och underlättar arbetsgivarnas behov av kompetensförsörjning. På tal om mål: Vi socialdemokrater har som mål att uppnå full sysselsättning. Vi vill att arbetsmarknadspolitikerna ska utformas utifrån målsättningen att alla som kan jobba ska jobba.

För individen är arbete en förutsättning för försörjning, och det ger frihet att leva sitt liv på det sätt man väljer. Arbete ger också ofta en yrkesstolthet och en känsla av att vara behövd, och samvaron med arbetskollerna fyller en viktig social funktion.

Vi anser att allt som gör Sverige till Sverige, speciellt vår välfärd, är beroende av att så många som möjligt varje morgon ställer klockan för att ta sig till jobbet.

För att nå full sysselsättning krävs en aktiv arbetsmarknadspolitik som använder en bred uppsättning av verktyg för att anpassa sig till individers behov. Detta inkluderar subventionerade anställningar, matchningsstöd, arbetsmarknadsutbildning, praktik och arbetslivsinriktad rehabilitering.

Herr talman! En kombination av insatser kan behövas för att få människor som står långt ifrån arbetsmarknaden närmare arbetsmarknaden. Därför är det oroväckande att Sverigedemokraterna och högerregeringen i dessa tuffa ekonomiska tider, när arbetslösheten spås öka, sänker ambitionerna för arbetsmarknadspolitiken och skär ned på anslagen till vuxenutbildningen.

Detta är en direkt attack på vår välfärd och på arbetstagare som kämpar för att få jobb eller behålla sina jobb. Detta tillsammans med nedskärningarna från tidigare år är en dubbelstöt mot alla som är i behov av att stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Herr talman! Därför måste vi satsa på en aktiv arbetsmarknadspolitik som ger människor möjlighet att komma tillbaka till arbete och bidra till samhället.

Vi socialdemokrater vill se en statlig aktiv arbetsmarknadspolitik i hela landet, med ökad närvaro och insatser i utsatta områden, där Arbetsförmedlingen har möjlighet att välja arbetsmarknadspolitiska insatser utifrån den enskilda arbetssökandes behov.

Vi socialdemokrater står för en annan inriktning än högerpartierna. Vi strävar efter en stark arbetsmarknad med fler jobb och ökad trygghet för alla arbetstagare på svensk arbetsmarknad.

Herr talman! Under vår tid i regeringen förbättrade vi a-kassan, stärkte Arbetsförmedlingen, skapade nya extratjänster och lade grunden för världens bästa omställningssystem.

Vi lämnade också efter oss en stark arbetsmarknad med 450 000 fler personer i arbete jämfört med 2014. Det är 100 000 fler som nu jobbar inom välfärden. Därtill kan vi lägga den högsta sysselsättningsgraden på 30 år samt en lägre arbetslöshet än innan vi gick in i pandemin.

Herr talman! Vi menar allvar med att bryta segregationen genom att få människor i arbete. Därför anser vi socialdemokrater att det är en fullständigt felaktig prioritering och en avsaknad av ansvar gentemot hela samhället att högerregeringen sänker skatten för höginkomsttagare i stället för att satsa på en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det handlar inte bara om att skapa fler jobb utan också om att ge människor möjlighet att utveckla sina kunskaper och förmågor genom utbildning och andra stödinsatser.

Herr talman! Det krävs med andra ord mer utbildning i arbetsmarknadspolitiken och vice versa för att klara dagens och morgondagens kompetensförsörjning.

Herr talman! Under coronapandemin genomförde den socialdemokratiska ledda regeringen förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen för att fler löntagare skulle kunna få ut 80 procent av sin lön. Vi anser att dessa förbättringar är avgörande för att fler som har jobbat ska omfattas av den trygghet som arbetslöshetsförsäkringen ger. Därför stöder vi förslaget om att behålla de höjda taknivåerna inom inkomstbortfallsförsäkringen och den höjda grundersättningen i försäkringen.

Herr talman! Vi noterar att regeringen föreslår att medel avsätts permanent för att behålla samma högre nivå som under pandemin i budgetpropositionen för 2023. Dessutom har regeringen nu återkommit till riksdagen med förslag om att de tillfälliga lättnaderna i arbetsvillkoret, karensvillkoret och reglerna för företagare som infördes under pandemin ska gälla tills vidare.

Vi utgår från att regeringen kommer att genomföra dessa reformer, och vi kommer att återkomma i andra sammanhang om så inte blir fallet.

Herr talman! Vi ser fram emot en fortsatt utveckling av arbetslöshetsförsäkringen för att kunna ge en tryggare arbetsmarknad för alla löntagare.

Avslutningsvis, herr talman: Vi socialdemokrater kommer att fortsätta att arbeta för en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till full sysselsättning och ger alla individer möjlighet att utveckla sina förmågor och bidra till vår gemensamma framtid. Det är vad Sverige behöver för att klara av de utmaningar vi står inför i dag och för att säkra vår gemensamma välfärd.

Herr talman! Vi socialdemokrater står självklart bakom vår politik och naturligtvis bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 4.

(Applåder)

Anf. 168 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! I detta betänkande hanterar vi cirka 80 yrkanden från allmänna motionstiden som berör arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen, vilket visar att det finns ett stort engagemang för dessa viktiga frågor i riksdagen. Samtidigt visar betänkandet att regeringen redan arbetar med dessa frågor samt att det pågår ett stort antal utredningar som kommer att komma till riksdagen vartefter att de blir klara.

Jag yrkar därför avslag på alla dessa motionsyrkanden samt bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Herr talman! Vi befinner oss i dag i det läget att vi har många som står utanför arbetsmarknaden samtidigt som vi har kommuner och företag som har svårt att hitta arbetskraft.

I mars 2023 uppgick antalet arbetslösa till 434 000. Detta motsvarar en arbetslöshet på 7,7 procent. Långtidsarbetslösheten minskar men från höga nivåer. Sverige har 123 800 personer som varit arbetslösa i mer än ett halvår.

Detta måste vi klara av att hantera. En av de viktigaste vägarna för att lösa detta är att vi skapar nya vägar till jobb. Etableringsjobb, enklare skatteregler för att underlätta egenföretagande, lärlingsutbildning, vuxenutbildning, folkhögskolor och fungerande regler avseende gigjobb – allt som jag nu räknar upp är olika metoder som gör det möjligt för fler att komma i försörjning.

En egen försörjning gör att man blir mer självständig och fri och att man kan utveckla det egna livet. Man får också en arbetsgemenskap som gör att man hittar nya vänner. Med den ekonomiska integrationen öppnas dörren in till den samhällsgemenskap som vi kristdemokrater har som vår vision. Arbetsmarknadspolitik är därför ett viktigt område där vi tillsammans med arbetsmarknadens parter gör det möjligt för alla, såväl ungdomar som nya svenskar, att bli en del av vår samhällsgemenskap.

Herr talman! I betänkandet finns enskilda motioner från två kristdemokratiska ledamöter som lyfter fram behovet av att komplettera sysselsättningsmålet med ett självförsörjningsmål.

Jag har förståelse för att det är regeringen som beslutar om vilka ämnes- och statistikområden det ska finnas officiell statistik för samt vilka myndigheter som ska vara statistikansvariga. Därefter är det myndigheterna själva som ansvarar för metod och kvalitet samt för vilka statistiska mått som ska användas. Jag anser ändå att detta är ett intressant förslag,

och jag kommer därför att ta med mig det i fortsatta samtal med övriga partier inom regeringsunderlaget.

Herr talman! Det är väldigt bra att parterna har förhandlat fram ett nytt omställningsstudiestöd. Samtidigt är det viktigt att staten fortsätter att utveckla arbetsmarknadsutbildningarna via folkhögskolor och vuxenutbildning samt olika former av arbetsmarknadsåtgärder. Målet måste vara att få fler av dem som befinner sig utanför arbetsmarknaden anställbara.

Samtidigt räcker det inte med att man blir anställbar. Vi måste underlätta för människor att flytta dit där jobben finns. Jag personligen tror därför att man bör titta på hur vi arbetade under 80-talet, när södra Sverige behövde arbetskraft. Vi löste det med att folk från Norrland flyttade söderut samt genom en arbetskraftsinvandring som fokuserade på att anställa personal inom våra bristyrken, och då framför allt inom industrin.

I dag har vi behov av att få människor att flytta norrut, samtidigt som jag är övertygad om att vi behöver reformera migrationspolitiken så att vi underlättar för studenter och strategiskt viktig arbetskraft att komma hit och jobba – både i den offentliga och i den privata sektorn. Detta kommer att vara en av våra riktigt stora utmaningar under kommande år.

Herr talman! Arbetsförmedlingen har befunnit sig i förändring under de senaste åren. I grunden är det bra förändringar, som öppnar upp för att fler kan vara med och förmedla arbeten. Samtidigt har förändringarna resulterat i en osäkerhet avseende Arbetsförmedlingens samverkan med kommuner.

Det är därför viktigt att påpeka att Arbetsförmedlingen har ett tydligt uppdrag att samverka med kommunerna samt att Arbetsförmedlingen ska underlätta och bistå samverkan mellan kommuner och de fristående aktörerna. Samverkan ska också ske så att övergång från arbetslöshet till studier i kommunal vuxenutbildning underlättas.

Det är viktigt att Arbetsförmedlingen har ett tydligt uppdrag, då vi behöver få till en bra samverkan om vi ska få fler personer att komma ut i jobb. Det är också viktigt att Arbetsförmedlingen finns väl representerad i hela landet.

I vår uppgörelse med Tidöpartierna betonar vi att den arbetsmarknadspolitiska insatsfloran bör förenklas med färre och mer kostnadseffektiva insatser som leder till jobb. Detta är en bra inriktning.

Herr talman! I betänkandet finns flera motioner som berör insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och Samhall. I dessa frågor står vi kristdemokrater bakom utskottets bedömning, men jag vill ändå passa på att påpeka att vi behöver se över hela detta område i syfte att underlätta för dem som på olika sätt har nedsatt arbetsförmåga.

För egen del har jag vid flera tillfällen lyft fram behovet av en mer individualiserad ersättningsmodell, där den enskilde får en arbetsförmågebedömning och därefter kan ta med sig samhällsstödet till vilken arbetsgivare som helst. En sådan mer personlig stödmodell hade gett den enskilde ett större utbud av arbetsplatser samt bättre möjligheter att komma in i en arbetsgemenskap.

(Applåder)

Anf. 169 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Magnus Jacobsson för ett bra anförande. Ett par frågor dök upp när jag lyssnade på Magnus Jacobsson när han pratade om nya vägar till jobb.

När man läser regeringens budgetproposition kan man konstatera att där står att subventionerade anställningar är en viktig insats för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. Vidare skriver regeringen med hänvisning till ett flertal studier att det kan vara svårt för utrikes födda, särskilt flyktingar, att etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringen anser därför att det behövs särskilda insatser som bidrar till att påskynda arbetsmarknadsetableringen.

Jag delar regeringens uppfattning att subventionerade jobb är viktiga, och jag menar att de är ett viktigt komplement till utbildningsinsatser och förmedlingsstöd från Arbetsförmedlingen för de grupper som har svag anknytning till arbetsmarknaden.

Även i Arbetsförmedlingens budgetunderlag för perioden 2022–2024 kan man läsa att subventionerade anställningar är en av de insatser som kan vara effektiva för att hjälpa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden till jobb. Det gäller inte minst utrikes födda kvinnor, där extratjänster har varit framgångsrika för att dessa ska komma ut på arbetsmarknaden.

Med anledning av detta vill jag ställa en fråga till ledamoten eftersom regeringen nu har valt att avveckla en så pass viktig arbetsmarknadspolitisk insats, inte minst för de här grupperna – kvinnor som behöver detta.

Hur ser ledamoten på de specifika åtgärder som regeringen planerar att vidta för att hjälpa personer med svag arbetsmarknadsanknytning, särskilt med fokus på utrikes födda kvinnor, så att de ska få möjlighet att komma in på arbetsmarknaden?

Anf. 170 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Först en lite mer folkbildande upplysning: När man bildar en ny regering efter val har man ett valresultat. Man har ett antal partier som sätter sig och förhandlar. De här förhandlingarna tar den tid de tar, men budgetlagen i riksdagen tar inte hänsyn till det. På samma sätt är det i kommuner och regioner: Man har en bestämd tid för när ett förslag ska ligga på bordet.

Det här innebär i praktiken – vilket jag tycker att vi i politiken borde vara tydligare med – att den första budget man lägger fram i en kommun, i en region eller i riksdagen i mycket är en budget som hänger ihop med föregående regering. Det gör att man får en del sådana här överlappningseffekter. En som jag själv har lyft fram gäller de stöd som har funnits till Bilda, som har jobbat med att få enskilda att komma ut på arbetsmarknaden med soltakstekniker. Det är ett typiskt exempel som antagligen inte ens var med i budgetförhandlingen. Det var en tillfällig åtgärd som föregående regering tog beslut om, men man tog också beslut om en sluttid.

Rent principiellt, sett till tidigare budgetar och avsatta resurser, är det korrekt att det – vilket ledamoten tidigare påpekade, herr talman – har skett en viss besparing. Men som ledamoten Serkan Köse – jag hoppas att jag uttalar namnet något så när rätt – också mycket riktigt har påpekat skedde en del av dessa besparingar därför att man helt enkelt inte använde resurserna.

Det är ett jätteproblem om vi är överens om att vidta åtgärder och för resurser till en myndighet men pengarna blir kvar och återbetalas. Då är det faktiskt bättre att använda dem på annan plats, exempelvis i den övriga offentliga sektorn.

Jag tror ändå att vi på den principiella nivån, herr talman, är väldigt överens.

Anf. 171 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att konstatera att ledamoten uttalade efternamnet rätt. Jag får tacka för det.

Jag vet sedan tidigare att Kristdemokraterna har varit ganska på när det gäller inte minst arbetsintegrerade sociala företag, som är en viktig insats inte minst för kvinnor med utländsk bakgrund. Där har vi också haft en gemensam syn. Detta saknas lite grann, både i Tidöavtalet och i budgeten.

Det är klart att man inte kan få in allting i en budget. Det förstår jag också. Men jag tror att den politiska viljeinriktningen är otroligt viktig. Hur ska vi komma åt att vi har väldigt många, inte minst kvinnor med utländsk bakgrund, som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden?

Där tycker vi socialdemokrater att extratjänsterna har varit viktiga. Det har också SKR skrivit i sina rapporter. Jag vet att även väldigt många kristdemokratiska kommunalråd ute i landet har tyckt att det är viktigt med extratjänster så att inte minst kvinnor kan etablera sig på arbetsmarknaden. Men det är också viktigt för kontinuiteten när det gäller det vi pratade om tidigare, nämligen kompetensförsörjningen.

Det finns alltså vinn-vinn i jämförelse med regeringens stora satsning på nystartsjobben, som är en rättighetsbaserad åtgärd. Många bedömer att dessa personer som befinner sig väldigt nära arbetsmarknaden ändå skulle kunna få jobb, så där behöver man kanske inte sätta in dubbelt så mycket anslag. Men det är en diskussion vi kan ha.

Sedan vill jag bara kort kommentera resurserna. Sveriges riksdag fattade 2019 beslut om M-KD-SD-budgeten, och där skar ni ned anslaget till Arbetsförmedlingen, vilket innebar att Arbetsförmedlingen tvingades varsla över 4 000 medarbetare. Av dessa har 3 000 fått gå.

Med de ekonomiska förutsättningarna och det minskade antalet anställda på myndigheten, och så en pandemi på det, är det klart att det har varit svårt att göra av med alla pengar. Det förstår alla. Det framkommer också i Arbetsförmedlingens årsredovisning att det har varit väldigt tufft för myndigheten att man inte gjort av med alla sina medel.

Men låt oss gå tillbaka till diskussionen. Vilken konkret plan ser regeringen för de personer som har svag anknytning till arbetsmarknaden? Vad tänker ni göra för dem?

Anf. 172 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Serkan Köse, för en väldigt bra fråga!

Kristdemokraterna och Socialdemokraterna har, vilket inte alla alltid är medvetna om, ett antal likheter. En av dem är att vi är folkrörelsepartier med stark anknytning ute i Folkrörelsesverige. Det gör att vi ofta lyfter frågor som handlar just om perspektivet att ha samverkan mellan kommuner, det offentliga och civilsamhället.

När det gäller människor som är långt ifrån arbetsmarknaden är det vår uppfattning, som vi också förfäktar på olika sätt, att man behöver jobba

med utbildning. Man behöver jobba med de nya åtgärder som följer med den nya arbetsmarknadsmodellen. Vi är positiva till det som de fackliga parterna ihop med arbetsgivarna har kommit överens om när det gäller utbildning. Självklart måste vi i förlängningen också titta på hur man använder resurser.

Det är korrekt att det i den budget vi lade fram nu har skett en del neddragningar på vårt område. Men dessa är också kopplade till Arbetsförmedlingens situation över tid. Det handlar inte bara om covidåren. När jag själv var kommunalråd fick vi en signal från Arbetsförmedlingen där hemma där de sa: Vi kommer att få föra tillbaka 1 miljard i vårt område. Då kunde vi som kommun sätta in en del egna resurser, och så fick vi till ett projekt där vi fick närmare hundra ungdomar i jobb.

Men det där har varit ett problem länge. Oavsett regering har vi tillfört resurser som vi allokerat i budgeten men som sedan inte använts. Där hoppas jag att den regering som jag stöder, uppmuntrar och tillstyrker ska bli duktigare på att träffa rätt. Fel använda pengar, eller rättare sagt fel placerade pengar, är också ett svek, för det är pengar som inte landar där de behöver vara.

Anf. 173 ERIK HELLSBORN (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 1.

Sverigedemokraterna vill att en ny form av lärlingsanställningar ska skapas. Förebilden är Norge, Danmark och Tyskland, där detta har fungerat som ett mycket effektivt sätt att skapa nya arbetstillfällen för inte minst ungdomar. Det finns egentligen inget skäl att tro att det skulle fungera sämre här i Sverige.

I Sverige har vi två parallella problem. Å ena sidan har vi en hög arbetslöshet inom vissa kategorier av befolkningen. Samtidigt saknas det å andra sidan arbetskraft inom en rad sektorer. De arbets sökande har helt enkelt inte den utbildning som krävs för de arbeten som utannonseras.

Det är Sverigedemokraternas uppfattning att lärlingsanställningar är en viktig pusselbit för att lösa de här problemen. Alla människor har inte så kallat läshuvud. Många människor lär sig bättre genom att göra än genom att läsa. Att gå som lärling skulle underlätta för dessa människor att komma ut och ta ett arbete inom en bristsektor.

Vi vet också att den grupp av människor där arbetslösheten är som högst är personer med invandrarbakgrund och icke-västlig bakgrund. Inom den kategorin är det många som kanske inte behärskar språket så bra, vilket givetvis gör det svårare att studera på högre nivå. Det är en barriär. Även för denna grupp skulle det underlätta att komma ut på arbetsmarknaden med lärlingsanställningar. På så vis är detta inte bara en arbetsmarknadspolitisk åtgärd utan även en integrationspolitisk dito.

Anf. 174 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Låt mig när det gäller lärlingsanställningar konstatera att det redan i dag i skollagen finns gymnasielärlingsutbildning som man kan börja första, andra eller tredje läsåret. Det är väl bra att det finns gymnasielärlingsutbildning, och det är bra för elever att få praktisk erfarenhet. Utbildningsformen finns också redan i dag för väldigt många olika utbild-

Prot. 2022/23:98

26 april

Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen

ningar – frisör, kock, elektriker och liknande – på den svenska arbetsmarknaden. Därför delar jag utskottets mening när utskottet skriver att det är viktigt att sådana här arbetsrättsliga förändringar är förankrade hos parterna, inte minst när det gäller nyanställningar.

Jag tänker dock inte uppehålla mig vid det, utan jag tänker uppehålla mig vid Sverigedemokraternas senaste kommittémotion, som ledamoten inte sa någonting om. Där skriver Sverigedemokraterna att man vill ta bort ”särlosningar baserade på födelseland”, på tal om icke-västlig bakgrund. Man tycker också att ”lönesubventioner som utgår ifrån födelseland” på sikt ska avvecklas.

Då vill jag fråga ledamoten vilka konkreta åtgärder Sverigedemokraterna planerar att vidta för att avskaffa de så kallade särlosningar som baseras på den arbetslöses födelseland. Dessutom är jag väldigt intresserad av om Sverigedemokraterna kan ge exempel på de lönesubventioner man vill avveckla som i dag utgår från födelseland.

Anf. 175 ERIK HELLSBORN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för relevanta synpunkter och relevanta frågor!

Inom politiken pekar vi ut riktlinjer. Innan vi går ned på detaljnivå ska det givetvis utredas ordentligt. Jag tänker inte stå här och säga att vi ska göra ditt eller datt på detaljnivå. Det handlar om en bredare politisk vilja för vad vi ska åstadkomma.

Vi kan konstatera ett par saker om arbetsmarknadspolitiken i Sverige. Det ena är att den inte regleras i Tidöavtalet. Dessutom har våra två partier faktiskt majoritet i den här kammaren. Jag har alltså en förhoppning att vi ska kunna finna samförstånd mellan våra två partier, även om ledamoten inte verkar hålla med om just de här synpunkterna. Men i många andra frågor finns det ändå bred samsyn mellan våra två partier. Det finns definitivt större samsyn mellan våra partier än det gör med vissa partier som ingår i ledamotens regeringsunderlag.

Min motfråga blir alltså: Ska vi inte sätta oss ned tillsammans och försöka hitta gemensamma lösningar på detta?

Anf. 176 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Jag känner inte riktigt att jag fick svar på min fråga. Ledamoten var inne på samförstånd och Tidöpartierna. Förstår jag rätt? Menar ledamoten att det i dag finns någon sorts samförstånd i majoritetskonstellationen om att ta bort särlosningen baserad på födelseland och att man vill att lönesubvention som utgår från födelseland ska avvecklas på sikt? Jag undrar om det finns någon typ av samförstånd – bara så att jag förstår.

Jag vill ändå komma tillbaka till min fråga. Vilka konkreta åtgärder planerar Sverigedemokraterna att man ska vidta för att avskaffa de så kallade särlosningarna? Om ledamoten kan säga någonting om det blir jag tacksam.

Anf. 177 ERIK HELLSBORN (SD) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt om jag uttryckte mig otydligt. När jag talade om samförstånd menade jag inte samförstånd inom Tidösamarbetet. Arbetsmarknadspolitik berörs som sagt inte där. Det jag menar är att det i

många delar av arbetsmarknadspolitiken borde kunna finnas utrymme för samförstånd mellan Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna.

Givetvis tycker vi inte likadant i alla frågor, men jag vill argumentera för att våra två partier står närmare varandra än vi kanske står några av våra respektive samarbetspartier.

Återigen – vi politiker ska peka ut riktningen. Detaljerna måste utredas. Jag tänker inte stå här och säga att vi ska göra exakt det ena eller det andra. Men vi pekar ut åt vilket håll politiken ska gå.

Anf. 178 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Herr talman! Liberal arbetsmarknadspolitik är avgörande för att säkerställa en växande ekonomi. För att göra det möjligt för företag att expandera och anställa fler arbetstagare måste vi ha en flexibel arbetsmarknad.

Den inledningen i ett anförande kan vara den första i denna kammare som inte är skriven av en politiker eller politisk sekreterare utan av en chatrobot. Säker kan jag inte vara, då politiker precis som alla andra inte vill visa att någon eller något annat kan göra vårt jobb minst lika bra. Min inledning visar, trots att tekniken är ny, att vi står inför en stor omställning på arbetsmarknaden, precis som i resten av världen.

Vidare säger chatroboten: AI kommer att påverka arbetsmarknaden genom att ta över vissa arbetsuppgifter men samtidigt skapa nya möjligheter som kräver nya färdigheter från arbetstagare.

Även det låter rimligt. Men resten av detta anförande har jag både tänkt ut och författat själv. Ovan exemplifierar att utvecklingen och förändringen går i en hisnande hastighet, oavsett om vi tycker att det är bra eller dåligt. Vi behöver därför ha en framåtsyftande och flexibel arbetsmarknadspolitik. Nya arbetssätt och nya marknader har startats, och vi kommer att få se fler framöver. Det ställer krav på oss som lagstiftare att hitta nya rimliga avvägningar mellan marknadens efterfrågan och arbetstagarnas förutsättningar.

Ett exempel är gigeekonomin. Flera av oss fick mer kunskap om den vid ett seminarium för några veckor sedan. Ett citat från en av medarbetarna på Foodora löd: Jag är inte ett offer för plattformsföretagen; jag är ett offer för svensk arbetsmarknad.

Mer än 50 procent av de som jobbar på plattformsföretaget har minst treårig högskoleutbildning, berättade Linda Weidenstedt, som är sociologiforskare vid Stockholms universitet. Samtidigt måste vi komma till rätta med de arbetsmiljöproblem och den otrygghet som finns. Men likväl kan vi inte blunda för de fördelar som gör att en grupp medarbetare under en övergångsperiod eller på längre sikt uppskattar och trivs med att arbeta för ett plattformsföretag.

Herr talman! Om man har en fullgod gymnasieexamen är arbetslösheten i det närmaste noll. Som liberal konstaterar jag att det förebyggande arbetet och arbetsmarknadspolitiken börjar redan i grundskolan. Likväl har vi en stor grupp som inte har gymnasieexamen.

Förutom att stärka skolan har regeringen tillfört 8 350 fler utbildningar på yrkesvux och yrkeshögskolan för att åtgärda det orimliga i att arbetsgivare skriker efter kompetens samtidigt som vi har hög arbetslöshet.

Alla som kan jobba ska jobba. Då måste det också löna sig bättre. Vi måste sänka skatten på låga inkomster och öka avståndet mellan den som

Prot. 2022/23:98

26 april

Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen

arbetar och den som trots arbetsförmåga inte arbetar. Och egenmakten för den enskilde ska öka genom att det alltid ska löna sig att arbeta.

Som liberal vill jag att vi betonar den enskildes ansvar att göra sig anställbar och tillsammans med myndigheterna hitta de åtgärder som bäst och snabbast leder till egenförsörjning och med den frihet att forma sitt liv. Det kan betyda att man måste veckopendla eller kanske ta med sig familjen och flytta dit arbete finns. Stöd måste därför utformas tillsammans med kommuner och regioner. Det är nämligen inte bara ett jobb som behövs utan även barnomsorg, skola och andra välfärdstjänster för att man ska kunna göra sig anställbar.

Om du är frisk har du ett ansvar för att söka och ta de jobb som finns tillgängliga. Om du står långt ifrån arbetsmarknaden kan du behöva långtgående stöd, till exempel via supported employment, som är ett omfattande individbaserat stöd.

Herr talman! På Arbetsförmedlingen finns 220 000 anmälda lediga jobb. Jag tror att det är långt fler. Som tidigare arbetsgivare med erfarenhet från rekrytering och med många vänner som är småföretagare hör jag berättelser om att de i jakten på arbetskraft har slutat att anmäla lediga jobb till Arbetsförmedlingen.

De berättar att minst hälften av ansökningarna på varje platsannons kommer från arbetslösa som inte är kvalificerade och framför allt inte intresserade av att ta jobbet. Det förfarandet skapar mängder av administration men kanske framför allt frustration hos näringslivet. Hos den arbetslöse skapar det incitament och processer som på intet sätt stärker chanserna att få arbete, utan det skapar onödig byråkrati och fokus på fel saker. Du måste söka ett visst antal jobb för att få din a-kassa. Om du är kvalificerad eller intresserad av jobbet spelar mindre roll.

Vi måste tänka om. Det är inte antalet ansökningar som bevisar att man står till arbetsmarknadens förfogande. Visst måste vi kunna ha bättre fantasi.

Varje jobb är viktigt. Uppdelningen mellan fina och fula jobb har varit förödande. Varje ung person har rätt att få uppleva friheten med sin första ioptjänade lön. Varje vuxen ska få möjlighet att vara en samhällsbyggare, oavsett vad man arbetar med. Låt oss göra mer för den arbetslinje som skapar möjligheter för alla.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 179 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Jag ställde en fråga till Sverigedemokraternas ledamot. Jag tänker ställa samma fråga till Camilla Mårtensen.

I sin senaste kommittémotion driver Liberalernas samarbetsparti Sverigedemokraterna ett yrkande om att regeringen bör överväga att avveckla lönesubvention som utgår från födelseland. I motionstexten vidgas innebörden något, till att vara: Vi anser att regeringen även bör se över och på sikt avveckla särskilda lösningar baserade på födelseland.

Det är sant att det finns arbetsmarknadspolitiska insatser som riktar sig till nyanlända och långtidsarbetslösa. Men det kan ifrågasättas om det verkligen finns lönesubventioner som riktar sig uteslutande till arbetsgivare som anställer bland annat utrikes födda.

Med tanke på detta och inte minst att det finns med i betänkandet, då Sverigedemokraterna fortsätter att driva frågan, vill jag ställa en fråga till Liberalerna, som styr arbetsmarknadspolitiken och Arbetsmarknadsdepartementet med stöd av Sverigedemokraterna, som innehar ordförandeposten i arbetsmarknadsutskottet. Håller man med om att det finns lönesubventioner eller så kallade särlösningar inom den arbetsmarknadspolitiska insatsfloran som utgår från de arbetssökandes födelseland? I så fall undrar jag om Liberalerna planerar att vidta några åtgärder för att hantera detta.

Anf. 180 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Köse! Om jag förstår saken rätt vill ledamoten att jag ska kommentera Sverigedemokraternas kommittémotion. Men jag ställer inte ledamoten till ansvar för Vänsterpartiets, Miljöpartiets eller för den delen Centerpartiets motioner. Och nej, jag kan inte se att jag som liberal eller mina liberala kollegor har någon anledning att stödja en sådan motion.

Anf. 181 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten! Sverigedemokraterna är en del av regeringsunderlaget. Det är klart att det är viktigt att få veta vad regeringen avser med de förslag som läggs fram i betänkandet. Det är bra att det förtydligas från ledamotens sida hur man ser på den här frågan. Jag har även ställt den till Johan Pehrson, och han konstaterade ganska enkelt att det inte finns några lönesubventioner eller andra insatser inom arbetsmarknadspolitiken som utgår från den arbetssökandes födelseland. Det var bra att han var väldigt tydlig, för det var inte riktigt tydligt tidigare.

Men tillbaka till diskussionen. En fråga som ledamoten också var inne på handlar om arbetsmarknadspolitiska insatser för att förstärka kompetensförsörjningen. Jag vill ställa en fråga eftersom ledamoten nämnde antalet utbildningsplatser. För mig blir det lite problematiskt att förstå. Regeringen tar ju bort 1 miljard från utbildningsinsatserna och lägger tillbaka två tredjedelar av de pengarna. Regeringen tar bort 200 miljoner kronor från Arbetsförmedlingen och lägger tillbaka 50 miljoner. De kastas mellan två anslag till Arbetsförmedlingen, från program till förvaltning.

Hur ska det gå ihop? När regeringen dragit ned på resurserna till utbildningsinsatserna och den aktiva arbetsmarknadspolitiken – hur ska man då kunna klara antalet utbildningsplatser, inte minst nu när väldigt många har blivit av med sina utbildningsplatser? På folkhögskolorna syns redan konsekvenserna av neddragningarna regeringen gjorde.

Jag skulle gärna vilja veta hur ledamoten tänker kring resurserna till den aktiva arbetsmarknadspolitiken för att man ska klara kompetensförsörjningen och till fler utbildningsplatser. Man kallar det en satsning när det i själva verket är en minskning av anslagen.

Anf. 182 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Jag måste först kommentera det faktum att det är andra gången jag står här i talarstolen i dag och behöver försvara ett annat partis motioner. Min partiledare arbetsmarknadsministern har mycket tydligt tidigare sagt att vi liberaler inte ser de problemen.

Det skulle bli ganska märkliga debatter framgent om jag gör detsamma mot ledamoten Köse. Det ska jag försöka undvika. Det behövs en högre höjd på debatterna här, tack!

När det gäller antalet utbildningsplatser har ledamoten rätt – inte i att vi har dragit ned, men i att vi har genomfört den förändring efter pandemin som var planerad. Jag tycker att det är ganska rimligt. Det avslutades precis i enlighet med det Socialdemokraterna hade planerat, och nu efter pandemin tar vi nya tag och ser vad som behövs. Därför har vi inrättat fler arbetsmarknadsutbildningar.

Jag vill ge ledamoten rätt i att det inte kommer att räcka. Trots att man i dag ännu inte riktigt ser effekterna på svensk arbetsmarknad tuggar varslens på, och det kommer förmodligen att bli stor arbetslöshet. Därför tänker jag att vi måste fortsätta jobba och ha träffsäkra åtgärder. Jag räknar lugnt med att det blir mer resurser i höstens budget.

Anf. 183 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Sverige var länge ett föregångsland vad gäller aktiv arbetsmarknadspolitik. Under ett knappt halvsekel, från 1950-talet fram till början av 2000-talet, satsade Sverige betydligt mer på aktiv arbetsmarknadspolitik än andra jämförbara länder. Så är det tyvärr inte längre. I stället har det skett en successiv tillbakagång för den aktiva arbetsmarknadspolitiken i Sverige, vilket har gått hand i hand med att målet om full sysselsättning har övergetts.

Utvecklingen har drivits fram av såväl socialdemokratiska som borgerliga regeringar. En politik inriktad på rustande och kompetenshöjande insatser för att förbättra arbetssökandes möjligheter på arbetsmarknaden har dessvärre ersatts av en politik för att höja sökintensiteten och maximera arbetsutbudet. ”Reformeringen” av Arbetsförmedlingen, som innebar att en stor del av myndighetens verksamhet privatiserades, är ett led i den här utvecklingen.

Herr talman! Vänsterpartiet vill återupprätta den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Det kräver dels en arbetsförmedling som fungerar, dels större satsningar på aktiva åtgärder som rustar och höjer de arbetssökandes kompetens. Fokus ska ligga på att förebygga och bryta arbetslösheten.

Vänsterpartiet förespråkar som sagt en aktiv statlig arbetsmarknadspolitik med tonvikt på god matchning, kompetenshöjande insatser och funktionella stöd riktade till de individer som behöver dem. Insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad där människors kompetens och vilja att arbeta tas till vara.

En sammanhållen statlig arbetsförmedling med nationell överblick är en förutsättning för att kunna föra en sådan aktiv arbetsmarknadspolitik. Arbetsförmedlingen ska finnas i hela landet för att garantera att alla medborgare ges ett likvärdigt stöd oavsett var de bor. Myndigheten ska fokusera på att rusta de arbetssökande och matcha dem mot de jobb som finns och växer fram. Insatserna ska vara individuellt anpassade och effektiva.

Samrådet mellan Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadens parter bör stärkas i syfte att ta till vara parternas unika kunskap om arbetsmarknadens funktionssätt. Myndighetens samverkan med kommuner, regioner och näringsliv bör utvecklas. Verksamheten ska bedrivas i offentlig regi utan vinstintresse, och antalet privata aktörer bör begränsas.

Herr talman! En arbetslöshetsförsäkring som ger inkomstrygghet vid arbetslöshet är avgörande för att skapa starka och trygga löntagare. Arbetslöshetsförsäkringen har flera syften. För den enskilde löntagaren ger a-kassan inkomstrygghet i övergången från ett arbete till ett annat. För löntagarna som kollektivt bidrar försäkringen till att förhindra underbuds-konkurrens och att upprätthålla löner på en anständig nivå även i tider av arbetslöshet.

Arbetslöshetsförsäkringen har en viktig roll i samhällsekonomin. Den dämpar konjunkturnedgångar, förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt, har en positiv effekt på produktiviteten, ökar arbetskraftsutbudet och bidrar till ökad jämlikhet.

För att den som förlorar jobbet ska kunna få goda möjligheter att antingen ställa om eller hitta ett jobb som motsvarar ens kompetens behöver a-kassan ge en rimlig ersättning. 80 procent av inkomsten är en rimlig nivå för att säkra inkomstryggheten och omställningsförmågan för individen. Så ser a-kassan inte riktigt ut i dag. Under de senaste decennierna har arbetslöshetsförsäkringen försämrats. Ersättningen har urholkats över tid, och allt färre får dessa 80 procent.

Vänsterpartiets mål är som sagt att 80 procent av löntagarna ska få 80 procent av sin tidigare lön vid arbetslöshet. Vi vill därför höja den högsta dagpenningen och grundbeloppet, indexera ersättningsbeloppen till löneutvecklingen, höja ersättningsnivån till 80 procent för hela ersättningsperioden samt för tid med aktivitetsstöd, förbättra kvalificerings- och ersättningsvillkoren, avskaffa karensdagarna i a-kassan och återinföra studerandevillkoret. Dessa reformer ska ske stegvis, och vi har givetvis en jättefin och bra modell presenterad i vår budgetmotion.

Herr talman! Jag vill också prata lite om subventionerade anställningar, som är en viktig del av den arbetsmarknadspolitiska verktygslådan. Det är en viktig åtgärd för att hjälpa nyanlända, långtidsarbetslösa och personer med funktionsnedsättning att få en fastare anknytning till den reguljära arbetsmarknaden. Under lång tid har dock det nuvarande systemet för subventionerade anställningar inneburit en del risker och problem. Oseriösa arbetsgivare har använt sig av subventionerade anställningar för att sänka sina kostnader, dumpa priser och slå ut konkurrenter.

Varje år betalas dessvärre stora summor ut i anställningsstöd till olika privata företag. Vilka företag som har tagit del av bidragen och hur mycket pengar de har fått är dock belagt med sekretess. Jag anser därför att regeringen bör komma med förslag som gör det möjligt för myndigheter och journalister att granska vilka företag som tar emot statliga lönesubventioner, samtidigt som skyddet för den enskildes integritet såklart värnas.

Herr talman! Jag menar vidare att det över huvud taget är nödvändigt med en större kartläggning av förhållandena för personer som har subventionerade anställningar för att dessa personer ska garanteras rätt lön, sjysta arbetsvillkor och rimliga arbetstider. Arbetsförmedlingen saknar nämligen i dag ofta heltäckande uppgifter på området. Jag anser därför att regeringen bör genomföra en kartläggning av arbetstider, lönenivåer och arbetsvillkor för dem som har subventionerade anställningar.

Jag tycker också att man bör tillsätta en utredning för att dels se över regelverk och rutiner för subventionerade anställningar, dels föreslå ytterligare åtgärder för att motverka missbruk och överutnyttjande av arbets-

marknadspolitiska insatser. Därför vill jag yrka bifall till reservation nummer 7.

Herr talman! Vi befinner oss i ett allvarligt ekonomiskt läge med skyhögt inflation. Högerregeringen gör ingenting utan överlåter inflationsbekämpningen till Riksbanken och låter vanligt folk ta smällen.

När Riksbankens räntehöjningar tagit knäcken på svensk ekonomi kommer vi sannolikt att gå in i en djup lågkonjunktur med hög arbetslöshet som följd. I det läget måste vi ha en arbetsmarknadspolitik som fungerar och en arbetslöshetsförsäkring som ger trygghet. Det har vi inte nu. Jag förutsätter att högerregeringen tar sitt förnuft till fånga och återupprättar den aktiva arbetsmarknadspolitiken och förbättrar arbetslöshetsförsäkringen så att de som blir arbetslösa ges möjlighet till omställning under trygga villkor.

Anf. 184 JONNY CATO (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 5.

Under de senaste mandatperioderna har den svenska och den globala ekonomin utsatts för en lång rad kriser. Finanskrisen, eurokrisen, coronapandemin och nu Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina har alla satt djupa spår i svensk ekonomi och skapat stora utmaningar på svensk arbetsmarknad.

Vår ekonomi präglas av hög inflation och stigande räntor, och många svenskar upplever nu ett tufft ekonomiskt läge. Detta påverkar givetvis också arbetsmarknaden, där arbetslösheten väntas öka och sysselsättningen falla tillbaka.

Fler svenskar behöver gå till jobbet. Grunden för att fler ska ha ett arbete är rätt enkel. Ett: Det behövs fler arbetstillfällen. Två: Matchningen på svensk arbetsmarknad behöver bli mycket bättre.

Det behövs en förnyad politik för våra jobbskapare i Sverige, och i ärlighetens namn behövs en arbetsmarknadspolitik över huvud taget från regeringen.

Om vi ska skapa fler jobb behöver vi vara ett världens bästa länder att driva företag i. Det behövs enklare regler och mindre krångel. Det måste bli billigare att anställa, och det behövs mer rörlighet på arbetsmarknaden. Förändringarna i samhället betyder även förändrade behov när det gäller reell trygghet för de anställda. Pandemins effekter på arbetsmarknaden har också gjort att de reformer som inleddes genom januariavtalet är viktigare än någonsin.

Herr talman! Det är av största vikt att bryta tudelningen på arbetsmarknaden, motverka långtidsarbetslösheten och se till att alla som kommer till Sverige får möjlighet att på riktigt komma in i och bli en del av vårt svenska gemensamma samhälle. För detta behövs effektivt stöd och matchning för arbetssökande.

Arbetsförmedlingen har tidigare haft ensamrätt på att förmedla nya jobb till den som är arbetslös, ett uppdrag som de inte har klarat av. Regeringen bör, eller nej, regeringen måste vidta åtgärder för att säkerställa att reformeringen av Arbetsförmedlingen blir så bra som möjligt, för den är inte slutförd, bara påbörjad. För en effektiv och fungerande arbetsmarknadspolitik krävs vidare att Arbetsförmedlingens lokala närvaro återupp-

rättas i hela landet. Alla svenskar ska ha bra tillgång till Arbetsförmedlingen.

Herr talman! Jag tänkte avsluta med att säga några ord om arbetslöshetsförsäkringen. Arbetslöshetsförsäkringen behöver fokusera på omställning, uppmuntra till rörlighet och underlätta för människor att snabbt byta arbete.

Arbetslöshetsförsäkringen behöver möjliggöra en trygg omställning samtidigt som den garanterar att det lönar sig att arbeta. Att regeringen nu, mer eller mindre rakt av, väljer att permanenta de krisåtgärder som vi antog under pandemin ser jag som ytterst allvarligt. I stort behövs en bred översyn av arbetslöshetsförsäkringen.

Herr talman! Jag brukar ibland säga att jag inte blev medlem i Centerpartiet utan i Alliansen. En av anledningarna till det är att jag betraktar mig som marknadsliberal och som någon som älskar arbetslinjen. Jag tycker att regeringsförklaringen var beklaglig, men det som ändå gjorde mig lite glad var att höra ord som att bidragslinjen ska försvinna och att arbetslinjen ska inrättas.

Att fler svenskar ska gå till arbetet varje morgon tror jag är viktigt för alla i denna kammare, men vi har olika lösningar för att nå dit. Jag delar i mångt och mycket Kristdemokraternas, Liberalernas och Moderaternas syn på arbetslinjen, men det ekar väldigt tomt om arbetsmarknadspolitik. Det är väldigt mycket ord och twittrande, ibland lite mindre lyckat får man väl erkänna, ibland lite mer lyckat.

I går kväll när jag kom hem efter en lång dag i riksdagen fick jag bild från en av mina vänner. Det var på Playstation 5. Jag frågade: Vadan detta? Jo, han hade precis fått beskedet att han gått från provanställning till att numera vara tillsvidareanställd. Och vet ni vad? Den 17 april hade regeringen suttit i sex månader. Provanställningen för regeringen är slut. Det är dags att sluta prata och börja leverera.

Oavsett vad man tycker om arbetsmarknadspolitiken behöver det komma några konkreta förslag, några reformer och några propositioner, inte bara prat om att det är tufft och coolt att vara arbetslös. Det behövs konkreta åtgärder så att fler människor kan gå till jobbet varje dag och så att fler barn – pojkar och flickor – får se sina föräldrar gå till arbetet.

Provanställningen är slut, och det är dags att leverera. Jag hoppas på besked, men mina förväntningar är inte jättehöga.

Anf. 185 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag inser att jag retar upp en del kollegor denna sena timme.

Det finns olika sätt att uttrycka sig på. Här i kammaren i dag vill jag ändå berömma Cicie Weidby och Jonny Cato för god retorik. Jag tycker också att de utifrån sina två ideologiska perspektiv fyller kammaren med innehåll, begrepp, känsla och tydlighet om vad just dessa två partier önskar.

Det enda jag inte riktigt får ihop är hur de stackars Socialdemokraterna ska få ihop det här till ett regeringsunderlag. Därför blir min fråga till Jonny Cato: Allt det här vackra du säger, som jag i många stycken delar, var någonstans har du tänkt att genomföra det?

Anf. 186 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag börjar känna mig som en papegoja. Varför det? I förra veckan debatterade jag i kammaren. Det var samma frågor från Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna, det vill säga hur vi ska få ihop regeringsunderlaget.

Det är nästan fyra år till nästa val. Sluta prata så mycket om vad oppositionen eventuellt ska göra i framtiden och börja leverera politik till dem som inte har ett arbete gå till. Det är vad jag vill att regeringspartierna ska göra.

Hur gick det senast när Centerpartiet samarbetade med Socialdemokraterna? Jo, man fick igenom en historisk reformering av LAS, en historisk reformering av Arbetsförmedlingen och sänkta skatter på arbete.

Vad får man då med den moderatledda regeringen som samarbetar med Kristdemokraterna och Liberalerna? Jo, man får höjda arbetsgivaravgifter, och man får höjd a-kassa, det vill säga bidragslinjen, inte arbetslinjen.

Vi har visat att vi tillsammans med Socialdemokraterna kan göra mycket bra. Vi tycker inte alltid lika, men vi står på samma värdegrund, det vill säga alla människors lika rätt och värde. Den kommer jag aldrig att kompromissa om. Jag kan kompromissa i frågor om skatter, om skola, om vård och omsorg, men jag kommer aldrig att kompromissa om människors lika rätt och värde. Om ni hellre kompromissar om det än om arbete, då beklagar jag vart den svenska kristdemokratin har tagit vägen.

Anf. 187 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Högt tonläge är sällan ett exempel på att man är trygg i sin hållning. Att Centern fick igenom en del frågor tillsammans med S är ett faktum. På samma sätt som att det är ett faktum att vi kristdemokrater under dessa fyra år kommer att få igenom en hel del av våra frågor, framför allt inom vårdområdet, som är ett av våra hjärteområden. Vi ser redan att vi kan förbättra föräldraförsäkringen, vilket också är en viktig fråga för oss.

Men frågan kvarstår, herr talman, även om Centerpartiet inte uppskattar den: Hur ska ni få ihop ett regeringsunderlag?

Anf. 188 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag börjar tro att vi har olika utgångspunkter till varför vi engagerar oss politiskt. Jag har inte engagerat mig för att mitt parti till varje pris ska sitta i regeringen, utan jag har gjort det för att mitt parti ska kunna påverka. Det kan man göra utanför regeringen, och man kan göra det i regeringen.

Jag ser jättegärna ett samarbete i mitten av svensk politik. Jag ser jättegärna ett samarbete med Kristdemokraterna, Liberalerna och Moderaterna – om ni vill komma hem till Alliansen igen.

Man kan skratta åt detta, men om man tittar på reservationen i kammaren är det vi som står för Alliansens arbetarlinje och jobbskaparlinje. Men det är ni som höjer a-kassan. Det är ni som står för bidragslinjen.

Sverigedemokraterna skrattar, och jag förstår dem eftersom de får igenom sin politik. Jag köper inte premissen om att utgångspunkten ska vara Sverigedemokraternas politik eller Vänsterpartiets politik. Det finns många val och alternativ däremellan.

Ska det verkligen vara tre och ett halvt år till i kammaren med att allt är Socialdemokraternas fel, att de har gjort för lite, eller frågan om hur vi ska få ihop regeringsunderlaget? Ledamoten säger att man har ett högt tonläge när man inte är säker. Jag kan konstatera att ni vill prata om allt förutom regeringens egna politik. Det, om något, är ett tecken på osäkerhet.

Ni har fått igenom mycket, och det återstår att se vad det faktiskt blir av det. Johan Pehrson var ute i veckan och sa att det inte ska genomföras utan bara utredas. Sedan blir det nog svårt att genomföra i praktiken. Det går att konstatera mycket om generalavtalet, men samarbetet fungerade faktiskt bra. Det vi var överens om genomfördes. Det återstår att se om ni har ett lika lyckat samarbete dessa fyra år. Exempelvis är det rätt många kristdemokrater som inte står bakom alla delar av Tidöavtalet. Det kan vi ta i en annan debatt, till exempel om aborträtten.

Anf. 189 LEILA ALI ELMİ (MP):

Herr talman! 128 000 människor i Sverige är långtidsarbetslösa. Om vi ska tro arbetsmarknadsministern beror det på att det är så "fett" att vara arbetslös. Pehrsons tweet säger mycket om regeringens inställning till arbetslösa. Att det skulle vara "fett" att vara arbetslös saknar helt verklighetsförankring. Tvärtom visar forskning att utöver utanförskap kan långvarig arbetslöshet också leda till allvarlig ohälsa. Arbetsmarknadsministerns föraktfulla syn på människor i arbetslöshet förklarar varför regeringen monterar ned utbildningsmöjligheterna och i stället fokuserar på bi-dragstak och pekar ut arbetslösa som latmaskar och giriga människor.

Men grundproblemet för långtidsarbetslösa är att de i många fall saknar kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden. Därför är utbildning helt avgörande och regeringens nedmontering av utbildningsmöjligheter helt obegriplig. Människor behöver utbildas till de jobb som finns på arbetsmarknaden. Det vore bra för de individer som därigenom kan komma i arbete och vidare för vårt samhälle som behöver fler människor i arbete.

Miljöpartiet har länge drivit en arbetsmarknadspolitik som sätter individens behov av stöd i centrum. Det måste finnas fler vägar till jobb för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. Individens behov är olika, och det är nödvändigt att de arbetsmarknadspolitiska insatserna reflekterar detta.

Vad gäller personer med funktionsnedsättning rör statistiken knappt på sig. Den internationella övervakningskommittén för funktionshinderkonventionen har kritiserat hur Sverige och andra länder lever upp till konventionens krav om rätt till arbete. I september fastslog den internationella övervakningskommittén för konventionen hur rätten till arbete för personer med funktionsnedsättningar ska tolkas. Den ger en tydlig vägledning för en radikal kursändring i svensk arbetsmarknadspolitik.

Kritiken handlar bland annat om särlösningar, synen på arbete och att lön inte ges på lika villkor. Det är angeläget att regeringen tar kritiken på allvar och startar ett analysarbete med förslag på förändringar. Behoven är individuella. En funktionsnedsättning behöver inte innebära nedsatt arbetsförmåga om personen får rätt hjälpmedel, stöd och förutsättningar.

I den fortsatta reformeringen av Arbetsförmedlingen är det viktigt att regeringen säkerställer att rätt stöd finns. Funktionsrättsrörelsen har kommit med ett 73-punktsprogram, och rörelsen bör involveras i det fortsatta reformarbetet.

Miljöpartiet har länge sett behovet av mer flexibla system som kan möta den oförutsägbarhet som det innebär att en människa kan ha en dagsform som kan skifta, se olika ut olika dagar och ibland skifta timme för timme. Det system vi har i dag bygger i hög utsträckning på att en individs funktionalitet ser likadan ut varje dag, vilket inte överensstämmer med verkligheten för kroniskt sjuka och multisjuka individer.

Vi vill se ett system som i högre grad premierar aktivitet, att prova på, att bryta isolering och att i större utsträckning och i högre grad styra själv för att kunna vara mer aktiv när ens hälsotillstånd tillåter det och mindre aktiv till exempel i tider av skov.

Ett sådant system kan utformas i likhet med det som gäller i arbetslöshetsförsäkringen, där den som är arbetslös markerar vilka dagar den arbetat och då inte får arbetslöshetsersättning för just de dagarna. Det skulle ge en grundtrygghet och möjliggöra för människor att prova på utan rädsla för att det ska leda till att hela ersättningen ifrågasätts. Det skulle bidra till att tillvarata det friska, och kombinerat med mer av supported employment och bättre arbetshjälpmedel skulle fler kunna hitta en nivå som fungerar.

Herr talman! Sämst förankring på arbetsmarknaden har utrikes födda kvinnor. Etableringsprogrammet måste bli mer individanpassat, och Arbetsförmedlingen måste bli bättre på att matcha utrikes födda kvinnor mot jobb och utbildning.

Miljöpartiet vill även öka tillgången till yrkesutbildningar, med särskilt fokus på nyanlända kvinnor och bristyrken. Vi har sett att kvinnor med utländsk bakgrund missgynnas i den arbetsmarknadspolitiska bedömningen på grund av diskriminering. De får inte ta del av insatser i samma utsträckning som män och har svårare att komma i kontakt med handläggare.

Det krävs ett tydligt jämställdhetsperspektiv i alla etableringsåtgärder. Kvinnor och män ska mötas med samma förväntningar och ges likvärdiga möjligheter.

Det handlar dels om bättre utformade insatser och ett jämställt bemötande, dels om att hitta fungerande vägar att nå ut till de kvinnor som i dag har lite kontakt med myndigheter och samhälle. De satsningar som gjorts på öppna förskolor med språkstöd, där föräldralediga tillsammans med barnet kan lära sig svenska, är ett exempel på verktyg för att möta dessa kvinnor.

Vi vill individanpassa etableringsprogrammet så att det kan pågå i minst fyra år för dem som behöver mer stöd att etablera sig.

Vi vill öka antalet platser på korta yrkesutbildningar på komvux och folkhögskola, inriktade mot bristyrken och med särskilt fokus på nyanlända kvinnor.

Herr talman! Jag vill också lyfta fram vikten av arbetsintegrerande sociala företag. De spelar en viktig roll i samhället genom att de skapar möjligheter för grupper som annars har svårt att få tillträde till arbetsmarknaden. Samhällsvinsterna är uppenbara och väldokumenterade.

Tillväxtverket har konstaterat att arbetsintegrerande sociala företag har fördelar som är särskilt bra för målgruppen nyanlända och långtidsarbetslösa.

Det är dags att vi får en ny strategi för utveckling av de arbetsintegrerande företagen i Sverige. Kristdemokraterna har tidigare uttryckt intresse för dessa frågor och har nu chansen att visa att man menar allvar. Många människor skulle kunna få stöd av de arbetsintegrerande företagen på

vägen ut ur långtidsarbetslöshet, men såväl regelverk som information behöver förbättras för att det ska bli verklighet.

Med det sagt, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 12 och reservation 14.

Anf. 190 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Jag ska inte använda hela talartiden, men jag tycker att ledamoten Serkan Köse förtjänar ett svar på sin fråga.

Sverigedemokraternas grundinställning när det gäller arbetsmarknadspolitiken är att vi vill ta bort särlösningar grundade på födelseland. Det är inte så kontroversiellt som det låter. Jag tycker att vi förklarar det ganska bra i det särskilda yttrande som ligger i betänkandet. Det är ingen motion vi yrkar på.

Vi vill i stället skapa breda lösningar som arbetssökande kan ta del av utifrån behov, oavsett om de är inrikes födda eller utrikes födda. Jag anser inte den frågan vara särskilt kontroversiell.

Det handlar om att ge individen en aktivitet eller sysselsättning och inte förminska individen och placera den i ett fack: Du ska vara på den arbetsmarknadsåtgärden, för du är utrikes född. Du ska vara på den arbetsmarknadsåtgärden, för du är kvinna. Du ska vara på den arbetsmarknadsåtgärden, för du är svensk kille som står långt från arbetsmarknaden. Jag tycker att det är fel väg att gå. Jag tycker att alla ska känna sig delaktiga, oavsett ursprung. Det är ingen kontroversiell fråga över huvud taget.

Sedan försöker man såklart vinkla frågan och göra den till något som den inte är. Det är bara att beklaga.

Jag är övertygad om att särlösningar på arbetsmarknaden skapar motsättningar. Jag kan ta ett exempel från min egen lilla by i Bromölla kommun. När man kom in på Arbetsförmedlingen där för ett antal år sedan, när vi hade Sveriges högsta ungdomsarbetslöshet, möttes man av en tavla där det stod ungefär så här: Anställ en utrikes född och få hälften av arbetsgivaravgiften betald! Det skickade väldigt märkliga signaler till alla de arbetslösa svenska ungdomar i Bromölla kommun som inte fick chansen att ta del av den åtgärden.

Jag tycker att det är fel att skapa åtgärder grundade på etnicitet, kön med mera. Jag anser inte den frågan vara kontroversiell.

Jag hoppas att Serkan Köse fått svar på sin fråga. Annars får vi ta det i ett replikskifte.

Anf. 191 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Persson, för att du försökte förklara vad ni menar!

När man läser kommittémotionen och i betänkandet ser man dock att det som står inte riktigt är det som Magnus Persson försökte föra fram. Det står faktiskt att man vill ta bort särlösningar baserade på födelseland och att lönesubventioner som utgår från födelseland på sikt bör avvecklas.

Jag ställde tidigare frågan till Sverigedemokraternas ledamot Erik Hellsborn vilka konkreta åtgärder Sverigedemokraterna planerar att vidta för att avskaffa de här så kallade särlösningarna, som man anser baserar sig på den arbetssökandes födelseland, och om man kan ge exempel på de lönesubventioner man vill avveckla som utgår från födelseland. Jag kände

inte riktigt att jag fick svar på den frågan när ledamoten Magnus Persson försökte svara på den.

Jag frågar igen om ledamoten kan beskriva konkret för oss vilka åtgärder man tänker avskaffa som är så kallade särlösningar baserade på födelseland.

Anf. 192 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Ja, vi kan till exempel ta spårbytena, bland annat snabbspåren.

Vi har de nya så kallade etableringstjänsterna, som är framtagna mellan parterna, där det står klart och tydligt att de vänder sig till nyanlända och långtidsarbetslösa. Man behöver inte ha benämningen nyanlända; det räcker med långtidsarbetslösa. Annars skapar man en diskussion och en debatt i samhället som man inte behöver ha. Det är inga konstigheter med det. Men vi får se vad som händer med etableringsjobben. Nu börjar fackförbunden också morra lite om dem, så vi får se vart de tar vägen.

Det är ingen hemlighet att vi är motståndare till sådana särlösningar. Det vi menar är att arbetsmarknadsåtgärder ska vara riktade till samtliga individer som har ett behov av dem. De ska inte grunda sig på etnicitet.

Så ser det ju ut i dag. Många arbetsmarknadsåtgärder prioriterar utrikes födda och långtidsarbetslösa.

Anf. 193 SERKAN KÖSE (S) replik:

Herr talman! Återigen när det gäller snabbspårdiskussionen och att detta var riktat till nyanlända: Det är klart att det finns ett antal arbetsmarknadspolitiska insatser som riktar sig till nyanlända långtidsarbetslösa. De finns i dag. Men frågan gäller, återigen, att Sverigedemokraterna skriver att man vill ta bort särlösningar som är baserade på födelseland. Det är det som är frågan. Jag vill gärna förstå vad Sverigedemokraterna menar med födelseland och att lönesubventionerna som utgår från födelseland ska avvecklas.

Jag känner fortfarande att jag inte riktigt får svar om särlösningarna som ni pratar om, Magnus Persson. Vilka av dem är det ni ska avveckla? Det vore intressant att veta.

Sedan har jag ju nämnt att Johan Pehrson har svarat på frågan. Han säger att det inte finns några lönesubventioner eller andra insatser inom arbetsmarknadspolitiken som utgår från arbetssökandes födelseland. Gör ni två olika analyser?

Anf. 194 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Johan Pehrsons tolkningar får Johan Pehrson stå för. Vi har inga uppgörelser när det gäller arbetsmarknadspolitiken.

Jag tycker att jag förklarade det ganska bra i mitt anförande när det gäller särlösningar för utrikes födda. Det är som i förslaget som jag nämnde att man möttes av på Arbetsförmedlingen: Anställ en nyanländ och få hälften av arbetsgivaravgiften betald! Det är en typisk särlösning som skapar motsättningar i samhället, och jag vill inte ha motsättningar i samhället. Jag vill definitivt inte nedvärdera individen, och det är var det handlar om här.

Det är precis samma sak som att jag inte skulle vilja bli inkvoterad i en bolagsstyrelse bara för att jag är man. Jag tror inte att en kvinna vill bli

inkvoterad i en bolagsstyrelse bara för att hon är kvinna. Hon vill ha den posten tack vare sin kompetens och sitt kunnande.

Det är samma sak när det gäller arbetsmarknadsåtgärderna. Man har för mycket fokus på var du kommer ifrån och vem du är i stället för att se mycket bredare. Jag tror att samhället hade blivit betydligt bättre om vi haft en lite bredare syn i dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

Prot. 2022/23:98
26 april

Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument
COM(2023) 185 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om överföring av straffrättsliga förfaranden

§ 20 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 25 april

2022/23:325 Säkerhetsintressen på Gotland
av *Peter Hultqvist* (S)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 25 april

2022/23:596 Informationen i UD:s ”svensklista”
av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:597 Kunskap om mäns våld mot kvinnor
av *Carina Ödebrink* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2022/23:598 EU:s stöd till organisationer på Kuba och PDCA-avtalet
av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2022/23:599 Arbetsvillkor inom äldreomsorgen
av *Ciczie Weidby* (V)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:600 Åtgärder mot boffning
av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

Prot. 2022/23:98
26 april

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 20.40.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 49 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 71 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 93 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 115 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 158 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

THOMAS LARUE

/Olof Pilo

§ 1 Anmälan om ordförande i utskott	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 6 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster	3
Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU9	3
Anf. 1 MATS GREEN (M)	3
Anf. 2 RICKARD NORDIN (C) replik	4
Anf. 3 MATS GREEN (M) replik	5
Anf. 4 RICKARD NORDIN (C) replik	5
Anf. 5 MATS GREEN (M) replik	6
Anf. 6 MONICA HAIDER (S) replik.....	6
Anf. 7 MATS GREEN (M) replik	6
Anf. 8 MONICA HAIDER (S) replik.....	7
Anf. 9 MATS GREEN (M) replik	7
Anf. 10 MARIELLE LAHTI (MP) replik	8
Anf. 11 MATS GREEN (M) replik	8
Anf. 12 MARIELLE LAHTI (MP) replik	9
Anf. 13 MATS GREEN (M) replik	9
Anf. 14 BIRGER LAHTI (V) replik.....	10
Anf. 15 MATS GREEN (M) replik	10
Anf. 16 BIRGER LAHTI (V) replik.....	10
Anf. 17 MATS GREEN (M) replik	11
Anf. 18 MONICA HAIDER (S).....	11
Anf. 19 MATS GREEN (M) replik	13
Anf. 20 MONICA HAIDER (S) replik.....	13
Anf. 21 MATS GREEN (M) replik	14
Anf. 22 MONICA HAIDER (S) replik.....	14
Anf. 23 BIRGER LAHTI (V) replik.....	14
Anf. 24 MONICA HAIDER (S) replik.....	15
Anf. 25 BIRGER LAHTI (V) replik.....	15
Anf. 26 MONICA HAIDER (S) replik.....	15
Anf. 27 LOUISE EKLUND (L) replik.....	15
Anf. 28 MONICA HAIDER (S) replik.....	16
Anf. 29 LOUISE EKLUND (L) replik.....	16
Anf. 30 MONICA HAIDER (S) replik.....	16
Anf. 31 CAMILLA BRODIN (KD)	16
Anf. 32 RICKARD NORDIN (C) replik	17
Anf. 33 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	18
Anf. 34 RICKARD NORDIN (C) replik	18
Anf. 35 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	19
Anf. 36 MARIELLE LAHTI (MP) replik	19
Anf. 37 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	19
Anf. 38 MARIELLE LAHTI (MP) replik	20
Anf. 39 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	20

Anf. 40 JESSICA STEGRUD (SD)	20
Anf. 41 MARIELLE LAHTI (MP) replik	23
Anf. 42 JESSICA STEGRUD (SD) replik	23
Anf. 43 MARIELLE LAHTI (MP) replik	23
Anf. 44 JESSICA STEGRUD (SD) replik	23
Anf. 45 LOUISE EKLUND (L)	24
Anf. 46 BIRGER LAHTI (V)	25
Anf. 47 RICKARD NORDIN (C)	27
Anf. 48 MARIELLE LAHTI (MP)	29
(Beslut fattades under § 15.)	30
§ 7 Offentlig förvaltning	30
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU24	30
Anf. 49 ULRIK NILSSON (M)	30
Anf. 50 IDA KARKIAINEN (S)	32
Anf. 51 JESSICA WETTERLING (V)	34
Anf. 52 ULRIK NILSSON (M) replik	36
Anf. 53 JESSICA WETTERLING (V) replik	36
Anf. 54 ULRIK NILSSON (M) replik	37
Anf. 55 JESSICA WETTERLING (V) replik	37
Anf. 56 FÖRSTE VICE TALMANNEN	37
Anf. 57 FREDRIK LINDAHL (SD)	38
Anf. 58 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	38
Anf. 59 JAN RIISE (MP)	39
(Beslut fattades under § 15.)	41
§ 8 Författningsfrågor	41
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU30	41
Anf. 60 ULRIK NILSSON (M)	41
Anf. 61 IDA KARKIAINEN (S)	43
Anf. 62 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	45
Anf. 63 LARS ANDERSSON (SD)	46
Anf. 64 MALIN DANIELSSON (L)	47
Anf. 65 JESSICA WETTERLING (V)	48
Anf. 66 MALIN BJÖRK (C)	50
Anf. 67 JAN RIISE (MP)	52
(Beslut fattades under § 15.)	53
§ 9 Riksbankens årsredovisning och förvaltning 2022	54
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU23	54
(Beslut fattades under § 15.)	54
§ 10 Ett likviditetsverktyg för fonder	54
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU37	54
(Beslut fattades under § 15.)	54
§ 11 Frågor om public service och film	54
Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU9	54
Anf. 68 KRISTINA AXÉN OLIN (M)	54
Anf. 69 AMANDA LIND (MP)	55
Anf. 70 ROLAND UTBULT (KD)	58
Anf. 71 LAWEN REDAR (S)	59
Anf. 72 ROBERT HANNAH (L)	61
Anf. 73 LEONID YURKOVSKIY (SD)	63
Anf. 74 LAWEN REDAR (S) replik	64

Anf. 75 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	65
Anf. 76 LAWEN REDAR (S) replik.....	65
Anf. 77 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	66
Anf. 78 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	66
Anf. 79 ANNE-LI SJÖLUND (C).....	68
Anf. 80 LARS MEJERN LARSSON (S)	69
Anf. 81 TREDJE VICE TALMANNEN	71
Anf. 82 JONAS ANDERSSON (SD).....	71
(Beslut fattades under § 15.).....	72
§ 12 Idrott- och friluftslivsfrågor.....	73
Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU11	73
Anf. 83 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M).....	73
Anf. 84 AMANDA LIND (MP).....	75
Anf. 85 ROLAND UTBULT (KD).....	77
Anf. 86 EWA PIHL KRABBE (S).....	79
Anf. 87 ROBERT HANNAH (L).....	81
Anf. 88 JONAS ANDERSSON (SD).....	82
Anf. 89 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	83
Anf. 90 ANNE-LI SJÖLUND (C).....	86
(Beslut fattades under § 15.).....	87
§ 13 Vuxenutbildning	87
Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU9	87
Anf. 91 FREDRIK MALM (L)	87
Anf. 92 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	89
Anf. 93 FREDRIK MALM (L) replik	90
Anf. 94 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	90
Anf. 95 FREDRIK MALM (L) replik	90
Anf. 96 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S).....	91
Anf. 97 OLIVER ROSENGREN (M) replik	93
Anf. 98 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	93
Anf. 99 OLIVER ROSENGREN (M) replik	93
Anf. 100 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	94
Anf. 101 OLIVER ROSENGREN (M)	94
Anf. 102 PATRICK RESLOW (SD).....	96
Anf. 103 MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	97
Anf. 104 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	99
Anf. 105 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	99
Anf. 106 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	100
Anf. 107 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	100
Anf. 108 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	100
Anf. 109 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	101
Anf. 110 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	101
Anf. 111 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	102
(forts. § 16).....	102

Ajournering	102
Återupptaget sammanträde	102
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 20 april	102
SoU24 Avskiljningar vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem	102
UU7 Internationella relationer m.m.	104
UbU6 Grundläggande om utbildning	106
UbU8 Gymnasieskolan	108
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	109
NU9 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster	109
KU24 Offentlig förvaltning	111
KU30 Författningsfrågor.....	112
Anf. 112 ANDRE VICE TALMANNEN	113
FiU23 Riksbankens årsredovisning och förvaltning 2022	114
FiU37 Ett likviditetsverktyg för fonder.....	114
KrU9 Frågor om public service och film	114
KrU11 Idrott- och friluftslivsfrågor	116
§ 16 (forts. från § 13) Vuxenutbildning (forts. UbU9)	117
Anf. 113 DANIEL RIAZAT (V).....	117
Anf. 114 ANDERS ÅDAHL (C)	119
Anf. 115 CAMILLA HANSÉN (MP).....	121
(Beslut skulle fattas den 27 april.).....	123
§ 17 Arbetsmiljö och arbetstid	123
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU8	123
Anf. 116 SAILA QUICKLUND (M)	123
Anf. 117 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	125
Anf. 118 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	125
Anf. 119 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	126
Anf. 120 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	126
Anf. 121 MAGNUS PERSSON (SD)	127
Anf. 122 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	129
Anf. 123 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	129
Anf. 124 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	130
Anf. 125 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	130
Anf. 126 MAGNUS JACOBSSON (KD)	130
Anf. 127 JIM SVENSK LARM (S) replik	133
Anf. 128 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	133
Anf. 129 JIM SVENSK LARM (S) replik	134
Anf. 130 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	134
Anf. 131 JOHANNA HARALDSSON (S)	135
Anf. 132 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	137
Anf. 133 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	137
Anf. 134 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	138
Anf. 135 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	138
Anf. 136 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	139
Anf. 137 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	139
Anf. 138 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	140
Anf. 139 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	140

Anf. 140	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	140
Anf. 141	JOHANNA HARALDSSON (S) replik	141
Anf. 142	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	141
Anf. 143	JOHANNA HARALDSSON (S) replik	141
Anf. 144	CAMILLA MÅRTENSEN (L)	142
Anf. 145	JIM SVENSK LARM (S) replik	143
Anf. 146	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	143
Anf. 147	JIM SVENSK LARM (S) replik	143
Anf. 148	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	144
Anf. 149	LEILA ALI ELMI (MP) replik	144
Anf. 150	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	145
Anf. 151	LEILA ALI ELMI (MP) replik	145
Anf. 152	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	145
Anf. 153	TREDJE VICE TALMANNEN	145
Anf. 154	CICZIE WEIDBY (V).....	145
Anf. 155	JONNY CATO (C).....	148
Anf. 156	LEILA ALI ELMI (MP).....	149
Anf. 157	MAGNUS PERSSON (SD) replik	151
Anf. 158	LEILA ALI ELMI (MP) replik	151
Anf. 159	MAGNUS PERSSON (SD) replik	151
Anf. 160	LEILA ALI ELMI (MP) replik	152
Anf. 161	JIM SVENSK LARM (S).....	152
	(Beslut skulle fattas den 27 april.)	153
§ 18	Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen.....	153
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU9	153
Anf. 162	MERIT FROST LINDBERG (M).....	153
Anf. 163	SERKAN KÖSE (S) replik	155
Anf. 164	MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	155
Anf. 165	SERKAN KÖSE (S) replik	156
Anf. 166	MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	157
Anf. 167	SERKAN KÖSE (S).....	157
Anf. 168	MAGNUS JACOBSSON (KD)	159
Anf. 169	SERKAN KÖSE (S) replik	161
Anf. 170	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	161
Anf. 171	SERKAN KÖSE (S) replik	162
Anf. 172	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	162
Anf. 173	ERIK HELLSBORN (SD)	163
Anf. 174	SERKAN KÖSE (S) replik	163
Anf. 175	ERIK HELLSBORN (SD) replik	164
Anf. 176	SERKAN KÖSE (S) replik	164
Anf. 177	ERIK HELLSBORN (SD) replik	164
Anf. 178	CAMILLA MÅRTENSEN (L)	165
Anf. 179	SERKAN KÖSE (S) replik	166
Anf. 180	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	167
Anf. 181	SERKAN KÖSE (S) replik	167
Anf. 182	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	167
Anf. 183	CICZIE WEIDBY (V).....	168
Anf. 184	JONNY CATO (C).....	170
Anf. 185	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	171
Anf. 186	JONNY CATO (C) replik	172
Anf. 187	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	172

Anf. 188 JONNY CATO (C) replik	172
Anf. 189 LEILA ALI ELMI (MP)	173
Anf. 190 MAGNUS PERSSON (SD)	175
Anf. 191 SERKAN KÖSE (S) replik	175
Anf. 192 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	176
Anf. 193 SERKAN KÖSE (S) replik	176
Anf. 194 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	176
(Beslut skulle fattas den 27 april.).....	177
§ 19 Bordläggning.....	177
§ 20 Anmälan om interpellation	177
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar	177
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 20.40.	178